

วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

Western University Research Journal of Humanities and Social Science

ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม 2568

ISSN 3057-1766 (Print) ISSN 3057-1855 (Online)

วัตถุประสงค์ :

วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ กำหนดเผยแพร่ปีละ 3 ฉบับ (ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน, ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม และฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม) ทั้งนี้ มีวัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัยและผลงานวิชาการที่มีคุณภาพของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา อาจารย์ และนักวิจัยที่ต้องการเผยแพร่ผลงานวิจัยและผลงานวิชาการทั้งภายในและภายนอก
2. เป็นสื่อกลางในการนำเสนอความก้าวหน้าทางการวิจัยของนิสิต อาจารย์ นักวิจัย ตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิ และนักวิชาการภายนอกได้สร้างสรรค์และเผยแพร่ผลงานวิชาการ
3. เพื่อเป็นการส่งเสริมและพัฒนางานวิชาการของคณาจารย์ในมหาวิทยาลัยให้มีความก้าวหน้าและนำไปสู่การเพิ่มพูนตำแหน่งทางวิชาการ

ขอบเขตของวารสาร

1. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มุ่งเน้นเป็นสื่อกลางในการสร้างองค์ความรู้และเผยแพร่บทความวิชาการและผลงานวิจัยที่มีคุณภาพเป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการในสาขาต่าง ๆ เช่น เศรษฐศาสตร์/บริหารธุรกิจและการจัดการ/รัฐศาสตร์/รัฐประศาสนศาสตร์/ นิติศาสตร์/ศึกษาศาสตร์/ศิลปศาสตร์ และสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ในวารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ ในวารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ อย่างเคร่งครัด
3. บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 3 ท่าน จากหลากหลายสถาบัน โดยเปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
4. การรับบทความของวารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์จะเป็นบทความที่มุ่งเน้นสร้างองค์ความรู้ แนวคิด ทฤษฎีใหม่ ๆ ช่วยขยายองค์ความรู้ในแง่มุมต่าง ๆ เพื่อให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจ และนำไปประยุกต์ใช้ในวงการศึกษาที่กว้าง และมีประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม
5. ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสารวารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น ไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการวารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

เจ้าของ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.จิรศักดิ์ จิยะจันทร์ อธิการบดีมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
บรรณาธิการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษฎา ตันเปาว์ อธิการบดีมหาวิทยาลัยเนชั่น

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี	วงษ์วิจิตต์	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์	สามัคคีธรรม	สถาบันบัณฑิตพัฒนศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี	รามัญ	มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์
รองศาสตราจารย์ ดร.คณินชา	ธนะวัฒน์ปริญญา	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี พระจอมเกล้าพระนครเหนือ วิทยาเขตระยอง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชฎาการ	วินิจกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏ กำแพงเพชร
รองศาสตราจารย์ ดร.พัทธ์สรณ์	วรภัทร์ธีระกุล	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตรีเนตร	ตันตระกูล	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัฐชฎา	ฤาแรง	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
ดร.ณัฐวัฒน์	พระงาม	มหาวิทยาลัยพิษณุโลก
ดร.รวงทอง	ธำพันธุ์	มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา
ดร.นิพิฐพนธ์	สนิทเหลือ	สถาบันเทคโนโลยี แห่งสุวรรณภูมิ

ฝ่ายประสานงานและจัดการ ส่วนงานวิจัยและบริการวิชาการ

กำหนดออกเผยแพร่

ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน
ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม
ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม

บทบรรณาธิการ

วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เป็นวารสารที่ได้รับการประเมินคุณภาพวารสารวิชาการที่อยู่ในฐานข้อมูลจัดอันดับจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) รอบที่ 5 พศ.2568-2572 กลุ่ม 2 (ISSN 2465-3578) ดำเนินการตีพิมพ์บทความตามสาขาวิชาต่าง ๆ ที่สัมพันธ์ทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มาอย่างต่อเนื่อง โดยวารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้เดินทางมาถึงปีที่ 11 ฉบับที่ 2 (เดือนพฤษภาคม – สิงหาคม 2568) โดยยังคงคุณภาพทางวิชาการอย่างเข้มข้นตามมาตรฐานวารสารในฐานข้อมูล TCI เพื่อรองรับการประเมินจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index – TCI) และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ยังคงไว้ในวัตถุประสงค์สำคัญ คือการเป็นพื้นที่เปิดทางวิชาการให้กับนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ นิสิต นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป มีโอกาสเผยแพร่ความรู้ งานวิจัย และผลงานสร้างสรรค์อื่น ๆ อันเป็นประโยชน์ ต่อการสร้างสรรค์สังคมและประเทศชาติร่วมกับการสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ ส่งเสริมความเข้มแข็งทางวิชาการและการพัฒนา

กองบรรณาธิการวารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ยังมีความมุ่งมั่นในการคัดเลือกบทความที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้จากผลงานที่นักวิชาการจัดทำไว้ให้สามารถเข้าถึงสังคมได้อย่างกว้างขวาง โดยนำผลงานที่ได้ผ่านการคัดเลือกมาเผยแพร่ผลงานวิชาการทั้งแบบรูปเล่มและแบบสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือที่เรียกว่า E-journal เพื่อให้ผู้อ่านสามารถเข้าถึงสืบค้นข้อมูลตามฐานข้อมูลออนไลน์ และดาวน์โหลดบทความมาอ่านบนมือถือและคอมพิวเตอร์ได้ตลอดเวลาซึ่งเป็นอีกช่องทางหนึ่ง ผลงานทุกผลงานผ่านการพิจารณากลับนกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องเฉพาะศาสตร์สาขาซึ่งมีการพิชญาพิจารณาบทความจากผู้ทรงคุณวุฒิ (peer reviewer) เป็นจำนวน 3 คนในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องจากหลากหลายสถาบัน วารสารวิจัยฉบับนี้มีบทความที่นำลงตีพิมพ์รวมทั้งสิ้น 20 บทความ เป็นบทความวิจัย 18 เรื่อง และบทความวิชาการ 2 เรื่อง สามารถสืบค้นข้อมูลได้ที่ เว็บไซต์ของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย ที่ <http://tci-thailand.org>

ในนามคณะกรรมการกองบรรณาธิการวารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ กราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่าของท่านร่วมพิจารณาผลงานทางวิชาการ และขอบคุณนักวิชาการที่ให้ความเชื่อมั่นในคุณภาพของวารสาร โดยส่งบทความลงตีพิมพ์อย่างต่อเนื่อง กองบรรณาธิการขอให้ความเชื่อมั่นว่าจะดำเนินการพัฒนามาตรฐานของวารสารให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษฎา ตันเปาว์
บรรณาธิการ

สารบัญ

บทความวิจัย	หน้า
The Impact of Audiobook Reading at The College in Shanxi Province, China Lei Jin and A. K. Mahbubul Hye	1-8
The Mechanisms of Social Media Influence on Innovation and Entrepreneurship among University Students in Shanxi, China Yimin Li and A.K. Mahbubul Hye	9-22
แนวทางการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของผู้นำทางการศึกษาในยุคดิจิทัล ในเขตพื้นที่การศึกษาที่กำหนดในภาคเหนือ Guidelines for English Language Skill Development for Educational Leaders in the Digital Era Under Selected Educational Areas in the Northern of Thailand กันดา พันธกนกพงศ์ และ ศิริพร เสริทานนท์	23-36
การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัลสำหรับผู้ใหญ่ ในชุมชนท่องเที่ยว Program Development to Enhance Media, Information and Digital Literacy for Adults in Tourism Communities จุมพล นันทศิริพล, วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา และ สุวิธิตา จรุงเกียรติกุล	37-52
ความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับองค์กรภายนอกเพื่อพัฒนาทักษะกำลังคน ในประเทศด้านการท่องเที่ยว Cooperation Between Higher Education Institutions and External Organizations for Development of the Country's Manpower Skills in Tourism เนษริย์ธร สุวรรณรงค์, อรุณี หงษ์ศิริวัฒน์ และ วราภรณ์ บวรศิริ	53-66

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
การกำกับดูแลกิจการส่งผลต่อผลการดำเนินงานและประสิทธิภาพเชิงตลาดของ บริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมทรัพยากรที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย Corporate governance affects the firm performance and market performance: empirical study of companies in the resource industry sector listed on the Stock Exchange of Thailand	67-80
ณัฐธิดา อินทรธรรม และ พรทิวา แสงเขียว	
การใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงและการสื่อสารแบบบอกต่อที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือก ดูซีรีส์วายของประชาชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร The Impact of Celebrity Endorsement and Word-of-Mouth on Decision-Making towards Watching Boy's Love (BL) Series Amongst Bangkok Residents	81-94
ณัฐมณ โสคเจริญ และ วรพหล แสงเทียน	
อัตลักษณ์ในตราสินค้า การรับรู้รสชาติ และความผูกพันในตราสินค้าที่มีอิทธิพล ต่อพฤติกรรมการซื้อซ้ำของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษาธุรกิจกาแฟ ในร้านสะดวกซื้อ Brand Identity, Perceived Taste and Brand Engagement influencing Repeat Purchase Behavior of Consumers in Bangkok: A Case Study of Coffee Business in Convenience Stores	95-110
ฉัญนันท์ บุญอยู่, สุชาวัฒน์ บุญอยู่ และ น้ำผึ้ง ปัทวี	
การตัดสินใจเลือกโฮสเทลในกรุงเทพฯ: อิทธิพลนโยบายของภาครัฐ ความสามารถในการปรับตัวของธุรกิจ ความสามารถทางการตลาด และความสามารถทางบริการ Hostel Selection Decision in Bangkok: The Influence of Government Policy, Business Adaptability, Marketing Capability, and Service Capability	111-126
นภาพรณ คุ้มปรีชาวิชย์, ھرรษา สันติวิไลลักษณ์, ปิยธิดา เปี่ยมงามและ จิรภา งามสุทธิ	

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้โปรแกรมบัญชีของสถานประกอบการขนาดเล็ก ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี Factors Affecting the Selection of Accounting Software for Small Business in Amphoe Muang, Pathum–Thani นุชชรา พึ่งวิริยะ	127–142
อิทธิพลของอัตราส่วนโครงสร้างทางการเงินและอัตราส่วนความสามารถ ในการทำกำไรที่ส่งผลต่อมูลค่าธุรกิจของกลุ่มบริษัทธุรกิจอุปโภคบริโภค ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย The Influence of Financial Structure Ratios and Profitability Ratios on The Business Value of Consumer Business Companies Listed in the Stock Exchange of Thailand เนติภูมิ อักษรดี และ จิรพงษ์ จันทร์งาม	143–154
ความเป็นไปได้ในการพัฒนารัฐสวัสดิการในสังคมไทย The Feasibility of Developing a Welfare State in Thai Society บุญส่ง ชลเชตร	155–166
อิทธิพลของทักษะนักบัญชีที่มีต่อคุณภาพงานบัญชี: การพิจารณาบทบาทกำกับ ของสภาพแวดล้อมการทำงานในองค์กรธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในภาคตะวันออกของประเทศไทย The Influence of Accounts’ Skills on the Accounting Quality: the Moderation Role of Organizational Work Environment in Small and Medium Enterprises (SMEs) in the Eastern Region of Thailand ปริศนา อินทรโชติ และ ไกรวิทย์ หลีกภัย	167–182

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ผลกระทบของการรับรู้ความสามารถของตนเอง และบุพปัจจัยต่อผลการปฏิบัติงาน ของพนักงานธุรกิจไทย ที่ให้บริการซ่อมบำรุงเครื่องจักรของ SMEs ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล The Effects of Self-Efficacy and Its Antecedents on Employee Performance in Thai Providing Machine Maintenance Services for SMEs in the Bangkok Metropolitan Region ปิยชาติ โชติช่วง, ประยงค์ มีใจซื่อ และ นรพล จินันท์เดช	183-196
การสร้างและพัฒนาชุดฝึกสมรรถนะงานต่อระบบควบคุมมอเตอร์ปั้มน้ำอาคารสูง The development of competency training kits for water pumps control systems in high-rise buildings เลอพงษ์ สุวรรณนันท์	197-212
กลยุทธ์การบริหารเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก ของกลุ่มน้อย 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 Strategies of the Management of a Collaborative Network For the Development of Small Schools in the Nanoi Group1 Under Nan Primary Educational Service Area Office 1 พิชิตชัย พงษ์สะเดา และ ดารณีย์ พยัคฆ์กุล	213-226
วัฒนธรรมองค์กรและคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ ในการทำงานของพนักงานโรงเรียนนานาชาติระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในพื้นที่จังหวัดนครปฐม Organizational Culture and Quality of Work Life on Employee Performance in International High Schools in Nakhon Pathom รุ่งศนิจพัช เตชโยธินวงศ์ และ 2ธัญนันท์ บุญอยู่	227-242

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
การพัฒนาการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการเป็นเกษตรอัจฉริยะของกลุ่มแปลงใหญ่ เกษตรกรผู้ปลูกอ้อย จังหวัดสุโขทัย Development of Management that Affects Smart Agriculture of the Sugarcane Farming in Sukhothai Province	243-256

ศรัญดร ศิริลา, สิทธิพร เขาคูน, จิรเดช นาคพงษ์ และ ธนาภรณ์ แสงวงทอง

บทความวิชาการ

สิทธิของผู้เสียหายในกระบวนการยุติธรรม : ศึกษาเชิงเปรียบเทียบระหว่างไทยกับสหราชอาณาจักร Victims' Rights in the Justice Process: A Comparative Study between Thailand and the United Kingdom	257-270
---	---------

จิราพรรณ พิมพ์วรรณวงศ์

การบริหารสถานศึกษาและการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน School Administration and Geosocial Based Sustainable Development	271-284
---	---------

จิราภรณ์ สุภิลิษฐ์, ประมินทร์ นาระทะ และ รัชชานนท์ สมบูรณ์ชัย

The Impact of Audiobook Reading at The College in Shanxi Province, China

¹Lei Jin and ²A. K. Mahbul Hye

¹Ph.D. Candidate (Management), Faculty of Management, Shinawatra University

²Lecturer, Faculty of Management, Shinawatra University

²Corresponding Author. E-mail: zhaoyaoping364@gmail.com

Received July 16, 2025; Revised August 22, 2025; Accepted August 25, 2025

Abstract

This article aimed to explore the current state and impact of audiobook reading among college students in Shanxi Province, China. The objective is to promote the transition from "superficial reading" to "deep reading." A mixed-method research approach was adopted. The data collection was gathered through a total of 803 valid questionnaire responses and in-depth interviews with 16 participants from eight universities in Shanxi Province, China. The results showed that perceived ease of use and subjective norms have a positive impact on college students' audiobook reading behavior, whereas risk perception has a negative effect

Keywords: Audiobook reading; College students; Behavioral Intention

Introduction

In traditional Chinese culture, reading is endowed with the noble purpose of cultivating oneself, regulating the family, governing the state, and bringing peace to the world. Confucian classics such as The Great Learning and The Analects emphasize that reading not only enhances personal moral character and wisdom but also carries social and ethical responsibilities. (Huang, Y., 2024).

Statement of Problem After the founding of the People's Republic of China, leaders such as Mao Zedong, Deng Xiaoping, Jiang Zemin, Hu Jintao, and Xi Jinping all highlighted the importance of reading, advocating for the integration of reading with practical needs and social responsibility. On many occasions, Xi Jinping has stressed that "Reading is an important way to inspire wisdom, enhance knowledge, and cultivate morality. He calls for the formation of a society-wide atmosphere that promotes a love for reading, encouraging nationwide participation in reading initiatives" (Chen, H. W., 2021).

The behavior of college students in audiobook reading is influenced by a variety of factors, including technology acceptance, reading motivation, cognitive habits, and usage context. However, other research points out that the passive nature of audiobook consumption may diminish deep understanding and critical thinking abilities (Snelling, M., 2021).

Furthermore, students may encounter issues such as distraction, difficulty remembering information, and insufficient reading immersion during audiobook reading. With relatively few academic and professional resources available, making it difficult to meet the deep learning needs of university students (Berglund, K.,2023).

Research Objectives

- 1: To study the needs of college students' audiobook reading.
- 2: To explore the main factors that impact audiobook reading.
- 3: To construct a model of impact factors of audiobook reading.

Research hypotheses

H1: Perceived usefulness (PU) has a positive impact on college students' audiobook reading behavior

H2: Perceived ease of use (PEOU) has a positive impact on college students' audiobook reading behavior.

H3: Subjective norm (SN) has a positive impact on college students' audiobook reading behavior.

H4: Risk cognition (RP) has a negative impact on college students' audiobook reading behavior.

H5: Immersive experience (IE) has a positive impact on college students' audiobook reading behavior.

H6: Cognitive regulation (CR) has a positive impact on college students' behavioral intention.

H7: Facilitation conditions (FC) have a positive impact on college students' behavioral intention.

H8: Behavioral intention (BI) has a positive impact on college students' audiobook reading behavior.

Conceptual Framework

According to Unified Theory of Acceptance and Use of Technology (UTAUT) integrates relevant variables and influencing factors from seven significant user acceptance models. The UTAUT model primarily emphasizes research on individuals' adoption willingness and behavior, where the independent variables represent individuals' beliefs about using technological products, while the dependent variables correspond to their intention or actual behavior in using such technologies. The model of influencing factors of college students' audiobook reading behavior that this study aims to construct is based on the UTAUT model, combined with Metacognitive Theory, Flow Theory, Schema Theory, and other theories. In summary, the researcher proposes a theoretical model of the influencing factors of college students' audiobook reading behavior (Figure 1.)

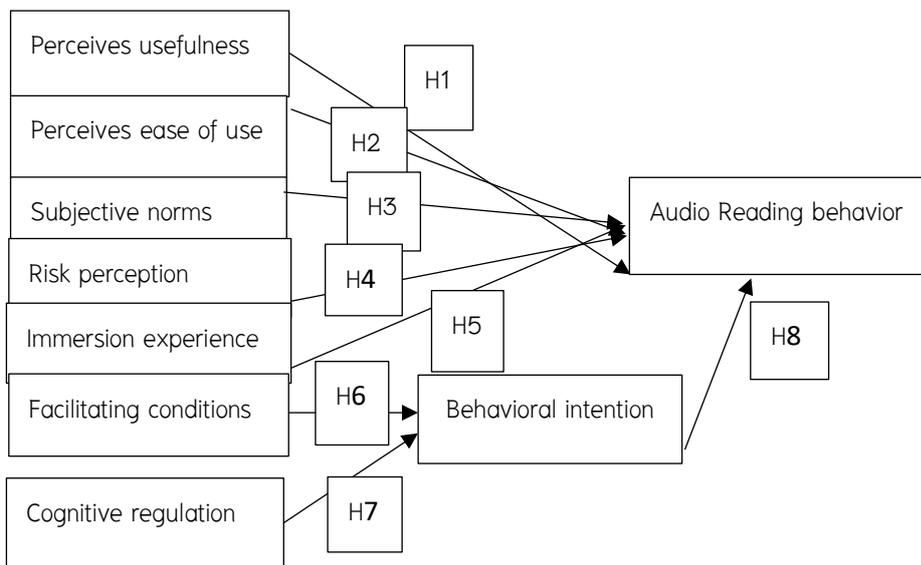

Figure 1 Theoretical and Conceptual Framework from original research

Research methodology

Research design

This study is applied mixed method approach as qualitative method and quantitative method that served for research methodology. Broadly collect relevant materials related to the study of audiobook reading among college students as literature review. Compare and analyze existing reading theories and audiobook reading models, and extract and summarize the structural variables of these models in relation to the characteristics that affect college students' reading behavior. Consult experts in the field for feedback on the construction of theoretical models, design of questionnaires, interview methods, and content are concerned as well.

With questionnaires as research tool were distributed and collected at the entrances of eight universities in Shanxi Province, China. A final valid sample of 803 was obtained, yielding an effective recovery rate of 91.4%. The collected data were analyzed using SPSS 26.0 and AMOS 22.0 to explore the factors influencing college students' adoption and use of audiobook reading. Moreover for qualitative method, the entire interview process was conducted in a one-on-one, semi-structured, open format. A total of 16 students participated in the interviews, selected which audiobook reading, to understand the reasons for their use of audiobooks (Mathiesen, S.L., et.al.,2024).

Research Results

As the result of the study, a descriptive statistical analysis was conducted from main aspects as perceived importance of audiobook reading, audiobook reading tools, audiobook reading frequency, audiobook reading duration, audiobook reading locations, audiobook reading experience, audiobook reading needs as factors were impact college students' audiobook reading behavior (Herring, S. C., et al.,2021).

In terms of audiobook reading usage, mobile phones are the most commonly used device (794 respondents), and the library is the most frequent reading location (659 respondents). Classrooms, sports fields, and other places (e.g., cafeterias, cafés) each account for about 15%. The highest number of students (509) use audiobooks more than once per day, while the lowest (2) use them less than once per week. The majority (449) listen for more than 60 minutes per session, with no one listening for less than 15 minutes. A total of 97.9% listen for either 30–60 minutes or over 60 minutes per session (Prakruthi G.R. et. Al., 2023).

Regarding audiobook reading experience, the largest group has 4–5 years of experience (227 respondents), while the smallest group has less than a year (24 respondents). In terms of content preference, students favor personal growth (734 respondents), humanities and history (569), and social sciences (612).

The data was analyzed using SPSS 26.0 software to test the potential variables and their measurement items (Zhao, H., 2021). The results showed that the Cronbach's α coefficient of the questionnaire was 0.926, which is greater than 0.8, indicating a high overall reliability the questionnaire (Table 1).

Table 1 Reliability Statistics of the Questionnaire

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha based on standardized items	Items
.920	.926	33

Discussion

Firstly, Establish Diversified Platforms: Universities or educational institutions have many duties to play. Not only in academic role but also to support the member as student to serve more for their action learning. (Hwang, Y., et al., 2022),

At the same, Ensure Content Quality: Strengthen content review processes on the platform, invite professionals to provide high-quality audio, ensure content accuracy also (Liu, R., 2020).

Then, to promote Personalized Recommendations: Use big data and AI technology to provide personalized recommendations (Yang, J., et al., 2020),

With Protect Copyright: Strictly adhere to copyright laws, collaborate with publishers, and adopt reasonable pricing methods to protect copyrights.

Lastly, Enhance Interactivity: Add interactive features to the platform, encouraging students to participate (Ji. D., et. Al., 2024).

New knowledge

There are new model to create the new concept that developed from the base of research could to present as new idea should create that perceived usefulness, perceived ease of use, and subjective norms have a direct positive effect on audiobook reading behavior, while risk perception shows a negative impact as showed in figure 2.

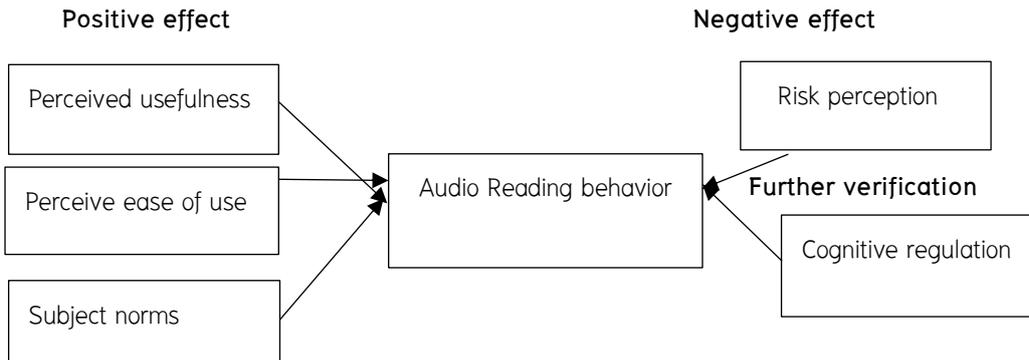

Figure 2. New Knowledge which integrates variables in study

Suggestion

1. Suggestion from Research

1) Perceived usefulness, perceived ease of use, and subjective norms have a positive impact on college students' audiobook reading behavior, with perceived usefulness being the most significant. As a consequence, university should build dedicated audiobook platforms for students to participate in place.

2) Risk perception negatively affects college students' audiobook reading behavior, when Immersion experience positively influences college students' audiobook reading behavior. And Cognitive regulation of audiobook reading indirectly affects students' audiobook reading behavior through their reading intention. So, in these situations, the university should to take action as the leader to invite the student to accept in some new concepts as audiobook reading.

3) facilitating conditions indirectly influence college students' audiobook reading behavior by enhancing their reading intention should to concern about model stability is good enough. Validation across different samples confirms that the model can effectively. And audiobook reading cannot replace paper reading, but rather serves as a supplement to traditional reading. Therefore, it should be open mind for everyone to joint this context as social activity in technological consults also.

References

- Berglund, K. (2023). Reading Audio Readers: Book Consumption in the Streaming Age. *Studies in Sound and Listening*. *Studies in Sound and Listening journal*, 10(3), 19–30.
- Chen, H. W. (2021). On content design and market operation strategies of audiobooks in the all-media era. *Publishing Broad Perspective*, 7(2), 76–78.
- Herring, S. C., et al. (2021). Personalized content in audiobooks: A new frontier. *Journal of Media Studies*, 16(2), 89–102.
- Huang, Y. (2024). The Development of Audiobooks in China from 2011 to 2022. *Ear Economy*, Springer Publishing, 5, 75–83.
- Hwang, Y., et al. (2022). The role of artificial intelligence in audiobook recommendation systems. *International Journal of AI & Education*, 33(4), 221–235.
- Ji, D., et. Al. (2024). Why Do We Listen to Audiobooks? The Role of Narrator Performance, BGM, Telepresence, and Emotional Connectedness. *SAGE Open*, 14(2), 1–13.
- Liu, R. (2020). Mobile devices and the future of audiobooks. *Journal of Digital Media*, 12(5), 103–117.
- Mathiesen, S.L., et.al. (2024). Older Adults with Vision Loss: Experiences of Listening to Audiobooks. *Investigative Ophthalmology & Visual Science*, 65(7), 76–90.
- Prakruthi G.R. et. Al. (2023). Audiobook for Visually Impaired People. *International Journal of Creative Research Thoughts (IJCRT)*, 11(5), 13–27.
- Snelling, M. (2021). The Audiobook Market and Its Adaptation to Cultural Changes, *Publishing Research Quarterly*, 37(4), 642–656.

Yang, J., et al. (2020). The role of metacognition in enhancing audiobook comprehension.

Educational Psychology Journal, 28(3), 45–59.

Zhao, H. (2021). A comparative study of audiobook usage in academic versus recreational

contexts. *Reading Research Quarterly*, 56(3), 312–326.

The Mechanisms of Social Media Influence on Innovation and Entrepreneurship among University Students in Shanxi, China

¹Yimin Li and ²A.K. Mahbulul Hye

¹Ph.D. Candidate (Management), Faculty of Management, Shinawatra University

²Lecturer, Faculty of Management, Shinawatra University

²Corresponding Author e-mail: zhaoyaoping364@gmail.com

Received July 2, 2025; Revised August 25, 2025; Accepted August 27, 2025

Abstract

This study aimed to study universities' students in innovation and entrepreneurship in Shanxi Province, China. As the research objectives to determine the factors that social media should have to improve the innovation and entrepreneurship ability. With analyze the key entrepreneurial and innovation competencies among university students, and also to investigate the effect social media on the promotion of university students' innovation and entrepreneurship ability. The study identified the important influencing factors of social media content that affect university students' innovation and entrepreneurship. Combining theory and interview analysis with mixed research method. Quantitative method which questionnaire surveys 466 valid questionnaires were analyzed for data analysis, and Qualitative method which 25 experts from 5 colleges were collected as dept-interview as well. At the results in qualitative method, domains of interview are the main points supported research objectives clearly in qualitative method that Social Media have to improve the innovation and entrepreneurship ability. And the results in quantitative method, Independent variables as Social Media, Media literacy, and Content usage factors have average value in correlation (r) at p-value <0.05 at high in relate to dependent variable on social usage factors. Finally, this study proposes research suggestions that schools should improve the innovation and entrepreneurship capabilities of Shanxi college students through course education and practical help from the knowledge information, case experience, entrepreneurial resources, personal network, entrepreneurial channels, content-based use, and social-based use of social media. For research in future should to search to factors affecting innovation and entrepreneurial performance will be more worldwide.

Keywords: Social Media; Innovation; Entrepreneurship

Introduction

The innovation and entrepreneurship capabilities of university students are often regarded as a key driver of social progress and economic growth. These abilities not only reflect the quality and competitiveness of higher education but also serve as a valuable resource for local economic and social development (Fayolle, A., 2023).

Shanxi Province in China has seen rapid annual growth in its university graduate population, the employment rate for this massive graduate cohort stands at only 55.5% (Chen et.al., 2021), significantly increasing pressure on both Shanxi's and the nation's job markets and creating an extremely challenging employment situation (Zang, Y., 2023).

However, the employment situation for college graduates in Shanxi Province has become increasingly severe, making the promotion of innovation and entrepreneurship an urgent priority. According to statistics from Shanxi Provincial Department of Education, the total number of regular college graduates in 2025 is projected to reach approximately 293,000, setting a new historical record. The employment challenge facing college students has evolved into a significant social issue.

Resolving this employment problem is not only crucial for the graduates themselves, but also holds profound implications for:

1. Effective accumulation of talent resources at both national and provincial levels
2. Sustainable socioeconomic development
3. Economic progress in Shanxi Province and the nation as a whole

In light of this research gap and within the specific context of Shanxi Province (Zhu, Z., 2022), this study aims to establish an analytical framework examining the impact of social media on university students' innovation and entrepreneurial capabilities (Zhang, X. & Wang. Y., 2023).

Research Objectives

1. To determine the factors that social media should have to improve the innovation and entrepreneurship ability.
2. To analyze the key entrepreneurial and innovation competencies among university students.

Conceptual framework

The research framework elaborates on the social media, innovation and entrepreneurship capabilities, and media literacy of college students in Shanxi Province from multiple dimensions. It analyzes the factors influencing college students' innovation and entrepreneurship capabilities and describes the interrelationships among these factors. The theme of this study is to explore the impact of social media on college students' innovation and entrepreneurship capabilities.

It aims to enhance college students' innovation and entrepreneurship capabilities. Focusing on the concept of social media, relevant theories, and literature analysis, it proposes seven dimensions of independent variables: knowledge information, case experience, entrepreneurial resources, network expansion, entrepreneurial channels, content-based use, and social-based use.

Combining theory with the theme of this study, seven dimensions of college students' innovation and entrepreneurship capabilities are proposed: goal setting ability, action planning ability, decisive decision-making ability, communication and cooperation ability, opportunity-grasping ability, risk prevention ability, and resilience in adversity. Media literacy serves as a moderator with a single dimension.

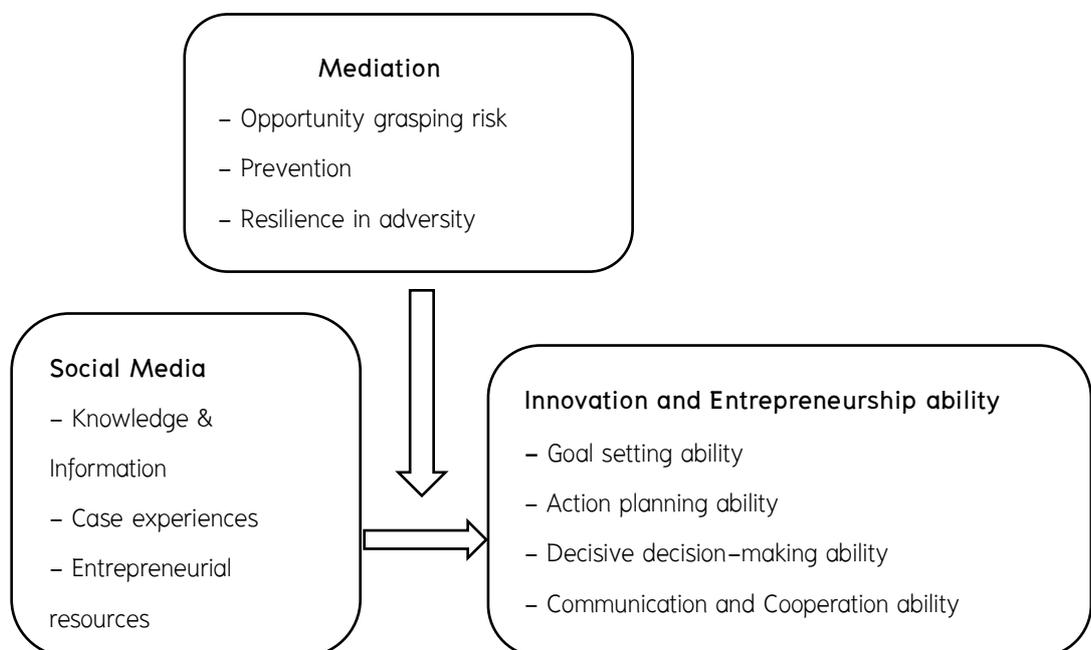

Figure 1: Conceptual Framework from Original Research

Research Methodology

Research design

This study primarily targets university students enrolled in entrepreneurship and innovation courses. The questionnaire includes basic information, a social media scale, an entrepreneurship and innovation scale for students, and a media literacy scale for students, aiming to objectively reflect issues concerning the impact of social media on students during their entrepreneurial processes (Chen, Y., Lei, Q. & Yao, S., 2021). The questionnaire was distributed in two main forms: one online via the WeChat platform, and another in paper form for on-site surveys (Zeng, F., 2024). Subsequently, the "snowball sampling method was employed, where already surveyed university students were asked to recommend their classmates and friends to participate in the survey, ensuring that the sample had a high willingness to be interviewed (Zhou, K. 2024).

Population and sample size

There are totaling 218,032 students in 8 universities in Shanxi province. (Zang, R., 2021). Which questionnaire surveys 466 valid questionnaires. Further, snowball sampling method were analyzed for data analysis to search for sample size as well.

Table 1: Universities in Shanxi province, China

Universities in Shanxi province	Student
Taiyuan University of Technology	43,161
Taiyuan University of Science and Technology	28,093
Shanxi University of Finance and Economics	20,924
Shanxi Agricultural University	20,884
North China University	24,124
Shanxi Institute of Business and Technology	23,014
Shanxi Medical University	29,991
Taiyuan Normal University	27,841
Total	218,032

The sample size is calculated based on the overall population size. In quantitative research, a sample refers to the study participants who provide data (Yamane, 1973). This study adopts Yamane's (1973) method to determine the sample size. Firstly, if the population size is known, it should be handled according to the formula for finite populations. Yamane's formula as: $n = N/1+Ne^2$

According to the research conditions, the Yamane formula is used to determine the sample size: n is the sample size, N is the population size, and e is the assumed sampling error, set at 0.05. Based on the data, the study subjects are approximately 218,032 university students in Shanxi Province. Under a 5% margin of error and a 95% Confidence level, the sample size is: $n = 218,032 / (1 + 218,032(0.05)^2)$, And more in Qualitative, the sample size is as 25 Experts from 5 colleges related in field.

Research Methods

In this research, as mixed method, the following methods are included are the theoretical research method which involves systematically analyzing and logically reasoning through existing theories and literature to reveal the essence, laws, and intrinsic connections of the research subject. And In-depth Interview, as a semi-structured interview approach, typically conducted by professional interviewers in one-on-one conversations with respondents to uncover their in-depth responses to specific questions (Mu, L., 2020).

Finally, after internal discussions within the research team and combined with the analysis results of the pre-test, the research team made final revisions and improvements to the clarity of the item content, as well as the overall structure, format typesetting, font line spacing, and style design of the questionnaire, to maximize the professionalism, rigor, and operability of the questionnaire (Ma, C., 2020). On this basis, the formal questionnaire for this study was ultimately formed.

Data Analysis

According to the research purpose, this research gradually analyzes the interview results, extracts the typical opinion sentences of the interviewees, summarizes the key words, and then summarizes the influence of social media adaptation on college students; innovation and entrepreneurship through their real evaluation (Xu, W., 2023).

Based on the theoretical research framework and design, this study focuses on the theme of social media's impact on the innovation and entrepreneurship capabilities of college students in Guangxi. The research identifies two aspects of social media: social media content, which is based on its usage. It then breaks down these aspects into seven dimensions of social media content, including: knowledge information, case experiences, network connections, entrepreneurial resources, entrepreneurial channels, content-based social media, and social-based social media. These seven dimensions support the formation of independent variables.

The media literacy of college students is taken as a moderating variable. Combined with the theme of innovation and entrepreneurship, this paper designs and distributes questionnaires on the influence of social media on the innovation and entrepreneurship ability of college students. According to the collected questionnaire data, the questionnaire is sorted out and analyzed.

Research Results

The purpose of social media is to provide a vast amount of entrepreneurial knowledge, success and failure stories, extensive networks of contacts, abundant resources for entrepreneurship, channels for starting businesses, as well as proper use of content and social interactions by university students, thereby enhancing the innovation and entrepreneurship capabilities of university students in Guangxi (Wang, S., 2024). Based on the research theme and objectives, it is determined through in-depth interviews what information and expected outcomes are sought (Nan, D., 2024).

Combining theory and interview analysis, this study identified the important influencing factors of social media content on college students' entrepreneurship; Knowledge information, case experience, entrepreneurial resources, social networks, entrepreneurial channels, and the application of college students in the entrepreneurial process; Social media knowledge, case experience, entrepreneurial resources, social networks, and entrepreneurial channels play an important role in college students' entrepreneurship.

As qualitative method, there are 5 domains of interview in qualitative method in this study concluded as the results of study that:

Data on Knowledge and Information: Social Media provides rich information support for entrepreneurs, but there are also problems such as the discrepancy between theory and reality, information mismatch and so on.

Case experience interview: College students need to rationally view these cases, combine their own actual situation, and reasonably apply the experience and lessons in them, so as to better promote the development of entrepreneurship.

Entrepreneurial resource interview: Entrepreneurs need to rationally evaluate and choose resources according to their own needs, and hope that the platform or resource providers can further optimize the content, form and dissemination mode of resources, so as to better meet the actual needs of entrepreneurs.

Network of contacts: Expanding social circles: Social Media provides college students with a wide range of social networks, helping them meet like-minded people, industry experts, and potential investors.

Entrepreneurial Channels: Multi channel promotion: Social Media provides college students with diverse entrepreneurial channels. Through platforms such as Tiktok, Xiaohongshu and WeChat, college students can promote their products and services, find purchase channels, expand brand influence and attract potential customers.

At the results, those domains of interview are the main points supported research objectives clearly in qualitative method that Social Media have to improve the innovation and entrepreneurship ability.

As quantitative method, this study used empirical data analysis, based on the data analysis results were used to identify the social media factors that affect college students' innovation and entrepreneurship abilities;

The social media factors that affect college students' innovation and entrepreneurship abilities include knowledge and information, case experience, entrepreneurial resources, social networks, entrepreneurial channels, content-based use, and social based use.

Therefore, to support research objectives, to determine the factors as social media improve the innovation and entrepreneurship ability. and analyze the key entrepreneurial and innovation competencies among university students.

By Pearson correlation to shows that correlation coefficient as r as range $-1 \rightarrow 1$ (if r close to 1 it means positive strong correlation, r close to -1 it means negative strong correlation, and r close to zero (0) it means no correlation in case p as statistically significant as 0.05).

Presented as showed in conclusion, to interpolate in words:

if $r = 0.85$: variable X and Y have to correlate coefficient almost high level.

if $r = -0.60$: variable X และ Y have to correlate coefficient medium level

if $r = 0.05$: variable X และ Y have to correlate coefficient nearly low level.

Social Media has a positive impact based on social usage factors:

1. Goal setting ability ($r=0.63$, $p<0.05$).

It's means: Social Media has a positive impact based on social usage factors on goal setting ability in medium level.

2. Action planning ability ($r=0.57$, $p<0.05$).

It's means: Social Media has a positive impact based on social usage factors on action planning ability in medium level.

3. Decisive decision-making ability ($r=0.61$, $p<0.05$).

It's means: Social Media has a positive impact based on social usage factors on decisive decision-making ability in medium level.

4. Communication and collaboration skills ($r=0.60$, $p<0.05$).

It's means: Social Media has a positive impact based on social usage factors on communication and collaboration skills in medium level.

5. The ability to seize opportunities ($r=0.52$, $p<0.05$).

It's means: Social Media has a positive impact based on social usage factors on the ability to seize opportunities in medium level.

6. Risk prevention ability ($r=0.58$, $p<0.05$).

It's means: Social Media has a positive impact based on social usage factors on risk prevention ability in medium level.

7. Resilience in adversity ($r=0.62$, $p<0.05$).

It's means: Social Media has a positive impact based on social usage factors on resilience in adversity in medium level.

Media literacy has a positive moderating effect impact:

1. The ability to seize opportunities ($r=0.61$, $p<0.05$).

It's means: Media literacy has a positive moderating effect impact the ability to seize opportunities in medium level.

2. Risk prevention ability ($r=0.58$, $p<0.05$).

It's means: Media literacy has a positive moderating effect impact risk prevention ability in medium level.

3. Communication and cooperation abilities ($r=0.60$, $p<0.05$).

It's means: Media literacy has a positive moderating effect impact communication and cooperation abilities in medium level.

4. Action planning ability ($r=0.56$, $p<0.05$).

It's means: Media literacy has a positive moderating effect impact action planning ability in medium level.

Content usage factors have no impact:

1. Action planning ability, but the regulation of media literacy has an impact ($r=0.61$, $p<0.05$).

It's means: Content usage factors have no impact action planning ability, but the regulation of media literacy has an impact in medium level.

2. Communication and collaboration abilities, but the regulation of media literacy has an impact ($r=0.59$, $p<0.05$).

It's means: Content usage factors have no impact communication and collaboration abilities, but the regulation of media literacy has an impact in medium level.

3. Decisive decision-making ability, but the regulation of media literacy has an impact ($r=0.20$, $p<0.05$).

It's means: Content usage factors have no impact decisive decision-making ability, but the regulation of media literacy has an impact in medium level.

4. Risk prevention ability, but the regulation of media literacy has an impact ($r=0.22$, $p<0.05$).

It's means: Content usage factors have no impact risk prevention ability, but the regulation of media literacy has an impact in medium level.

5. Resilience in adversity, but the regulation of media literacy has an impact ($r=0.22$, $p<0.05$).

It's means: Content usage factors have no impact Resilience in adversity, but the regulation of media literacy has an impact in medium level.

At the results, Independent variables as Social Media, Media literacy, and Content usage factors have average value (in correlation (r) at p -value <0.05) to dependent variable on social usage factors.

Finally, the domains of interview from qualitative method and result from analysis of quantitative method are the main points supported research objectives that Social Media have to improve the innovation and entrepreneurship ability with analyze the key entrepreneurial and innovation competencies as well.

Discussion

Qualitative research results: The purpose of social media is to provide university students with various forms of support on social media, including knowledge and information, case experiences, entrepreneurial resources, social networks, and entrepreneurial channels (Zhang, L., 2024).

These factors work together to help university students better understand market demand, optimize entrepreneurial strategies, enhance innovation and entrepreneurship capabilities and success rates (Zhang, W., 2025). Based on the research theme and purpose, combined with the interview results and the core keywords summarized, the influencing factors are summarized and discussed,

Quantitative research results: Influence relationship: This study used SPSS for empirical data analysis. Based on the data analysis results, structural equation modeling, and other methods were used to identify the social media factors that affect university students' innovation and entrepreneurship abilities;

The social media factors that affect university students' innovation and entrepreneurship abilities include knowledge and information, case experience, entrepreneurial resources, social networks, entrepreneurial channels, content-based use, and social based use. Therefore, the media literacy of university students plays an important moderating role in these factors.

New Knowledge

At the discovered results of objectives from the study, there are new model to create the new concept that developed from the base of research could to present in new idea in qualitative approach knowledge and information, case experiences, entrepreneurial resources, social networks, and entrepreneurial channels. These factors work together to help college students better understand market demand, optimize entrepreneurial strategies, enhance innovation and entrepreneurship capabilities and success rates.

Furthermore, the social media factors that affect university students' innovation and entrepreneurship abilities include knowledge and information, case experience, entrepreneurial resources, social networks, entrepreneurial channels, content-based use, and social based use that will be solve in quantitative approach also.

Suggestion

1. Suggestion from Research

1) This study analyzed the impact of social media on knowledge through interviews and questionnaire surveys. Based on theoretical research, this article has determined the outline and content of in-depth interviews. By analyzing and summarizing interview materials, the social media factors that affect college students' entrepreneurship were identified, thus clarifying research objective one, which is the social media factors that affect college students' entrepreneurship in Shanxi Province. Including: knowledge and information on content, case experience, entrepreneurial resources, network of contacts, entrepreneurial channels, content-based usage, and social based usage.

2) Based on theoretical research, this article has determined the outline and content of in-depth interviews. By analyzing and summarizing interview materials, the social media factors that affect university students' entrepreneurship were identified, thus clarifying research objective one, which is the social media factors that affect university students' entrepreneurship in Shanxi Province. Including: knowledge and information on content, case experience, entrepreneurial resources, network of contacts, entrepreneurial channels, content-based usage, and social based usage (Wang, H., 2020).

3) Based on the theoretical framework, the second research objective of this study is to determine the various abilities of Shanxi university students in innovation and entrepreneurship. include; Goal setting ability, action planning ability, decisive decision-making ability, communication and cooperation ability, opportunity grasping ability, risk prevention ability, and resilience in adversity (Silveyra, G., Herrero-Crespo, N., & Andrea, P., 2021).

4) Based on the theme, a questionnaire design, survey, and analysis were conducted to verify the hypothesis and summarize the important factors of social media that affect university students' ability to innovate in the shipping industry, as well as the significant moderating role of media literacy. These influencing factors can serve as the foundation for designing social media innovation and entrepreneurship courses for university students.

References

- Chen, Y., Lei, Q. & Yao, S. (2021). Research on the Influence of Social Media Use on College Students' Entrepreneurship Intention. *Science and Technology for Development*, 17(3), 502–511.
- Fayolle, A. (Ed.). (2023). *Handbook of Entrepreneurship Education*. Beijing: The Commercial Press.
- Ma, C. (2020). Media Types, Content Preferences and Usage Motivations: A Multidimensional Analysis of the Influencing Factors of Media Literacy. *Global Media Journal*, 7(3), 115 – 138.
- Mu, L. (2020). Research on the Role of Social Media in College Students' Entrepreneurship. *Economist*, 9, 153–154.

- Nan, D. (2024). Discussion on the Influence of Social Media on College Students' Reading Interests and Promotion Strategies. *Inside and Outside Lantai*, 26, 73–75.
- Silveyra, G., Herrero–Crespo, N., & Andrea, P., (2021). Model of Teachable Entrepreneurship Competencies (M–TEC): Scale development. *The International Journal of Management Education*, 19(1), 1–20.
- Wang, H. (2020). On the Personality Traits, Core Qualities and Key Abilities of Innovation and Entrepreneurship Talents. *Jiangsu Higher Education*, 12, 44 – 51.
- Wang, S. (2024). Research on the Training Model of College Students' Innovation and Entrepreneurship Ability from the Perspective of Social Media. *Appreciation of Artworks*, 27, 194–196.
- Xu, W.. (2023). The Realistic Mirror and Path Optimization of Short Videos Helping College Students' Entrepreneurship. *Journal of Zhejiang Vocational and Technical Institute of Transportation*, 24(4), 78–81.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. 3rd Edition, Harper and Row, New York.
- Zang, R. (2021). Exploration of Using Social Media to Improve College Students' Entrepreneurship Ability. *Continuing Education Research*, 12, 53–56.
- Zang, Y.. (2023). The Significance of College Students' Innovation and Entrepreneurship from the Perspective of the Spirit of "Mass Entrepreneurship and Innovation." *Public Relations World*, 02, 105–107.
- Zhang, L.. (2024). Research on the Influence of Short Videos and Social Media on the Mental Health of College Students in the New Era and Its Coping Strategies. *Scientific Consult*, 23, 94–97.
- Zhang, W. (2025). Research on the Improvement and Practice of College Students' Media Literacy in the All–Media Era. *Intelligence*, 4, 57–60.
- Zhang, X. & Wang, Y.. (2023). College Students' Social Media Application and Media Literacy Training. *China Newspaper Industry*, 16, 229–231.
- Zeng, F.. (2024). Research on the Influence of Social Media on College Students' Emotions and Psychological Adaptation. *Journal of News Research*, 15(3), 49–51.

- Zhou, K. (2024). Research on the Relationship between College Students' Media Literacy and English Autonomous Learning Ability in the New Media Era. *Modern English*, 8, 72–75.
- Zhu, Z. (2022). Social Media Enhances College Students' Thinking about the Possibility of Entrepreneurial Prospects. *Heilongjiang Science*, 13(18), 101–103.

แนวทางการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของผู้นำทางการศึกษาในยุคดิจิทัล ในเขตพื้นที่การศึกษาที่กำหนดในภาคเหนือ

Guidelines for English Language Skill Development for Educational Leaders in the Digital Era Under Selected Educational Areas in the Northern of Thailand

¹กันตา พันธุ์กนกพงศ์ และ ²ศิริพร เสริทานนท์

¹ Ganta Pankanokpong and ² Siriporn Seritanondh

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเนชั่น

²อาจารย์ประจำ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเนชั่น

¹Student Education Administration Program Graduate School Nation University

²Lecturer of Education Administration Program Graduate School Nation University

¹Corresponding Author. E-mail: yongamo@hotmail.com

Received July 30, 2025; Revised August 21, 2025; Accepted August 25, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการใช้ทักษะภาษาอังกฤษของผู้นำทางการศึกษาในยุคดิจิทัลในเขตพื้นที่ภาคเหนือ 2) ศึกษาความต้องการในการใช้ทักษะภาษาอังกฤษ และ 3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะดังกล่าว กลุ่มผู้ให้ข้อมูลคือผู้บริหารสถานศึกษา 10 คน และครูผู้สอนภาษาอังกฤษ 13 คน คัดเลือกแบบเจาะจง ใช้การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างที่ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการจัดระเบียบและพรรณนาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้บริหารสถานศึกษามีโอกาสใช้ภาษาอังกฤษจำกัด ส่วนใหญ่ใช้เพื่ออ่านเอกสารหรือข่าวสาร ขณะที่ครูผู้สอนใช้ภาษาในบริบทที่หลากหลายทั้งการสอนและกิจกรรมส่งเสริม 2) ผู้บริหารต้องการพัฒนาทักษะการฟังและการพูดมากที่สุด ส่วนครูผู้สอนต้องการพัฒนาทักษะการพูด 3) แนวทางการพัฒนาควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัด โดยเน้นการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและติดตามผลได้ เช่น การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และการมีส่วนร่วมของครูอย่างแท้จริง ซึ่งเหมาะสมสำหรับผู้บริหารระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาในการเสริมทักษะภาษาอังกฤษเพื่อรองรับบริบทการศึกษาในยุคดิจิทัล

คำสำคัญ: ผู้นำทางการศึกษา; ทักษะภาษาอังกฤษ; ยุคดิจิทัล; การบริหารสถานศึกษา;

การพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ

Abstract

This qualitative research aimed to: 1) examine the current use of English language skills among educational leaders in the digital age in selected areas of Northern Thailand, 2) explore their needs in using

English skills, and 3) propose guidelines for skill development. Participants were 10 school administrators and 13 English teachers selected through purposive sampling. Data were collected through semi-structured interviews that were content-validated by experts, and analyzed using thematic content analysis. The findings revealed that: 1) educational leaders had limited opportunities to use English, mostly for reading documents or information rather than direct communication, while English teachers used the language in broader contexts including teaching and language activities. 2) School administrators primarily needed to improve listening and speaking, while English teachers emphasized speaking skills. 3) The proposed development guidelines highlighted collaboration between schools and regional education offices, with a focus on continuous, systematic, and trackable programs. Practical approaches included workshops, digital tools for practice, professional networks, and active teacher involvement. These guidelines are suitable for administrators at both primary and secondary levels to enhance English communication skills in alignment with the digital education context.

Keywords: Educational Leaders; English Language Skills; Digital Age;

Educational Institution Administration; English Language Skill Development

บทนำ

ทรัพยากรมนุษย์ถือเป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 80 (3) ได้บัญญัติให้รัฐต้องพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ในขณะเดียวกันประเทศไทยต้องเตรียมความพร้อมในการแข่งขันในประชาคมอาเซียนและเวทีโลกตามยุทธศาสตร์ “Thailand 4.0” ที่มุ่งเน้นการพัฒนาคนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งหนึ่งในทักษะที่จำเป็นคือ ภาษาอังกฤษ ในฐานะภาษาสากลที่เป็นเครื่องมือในการเข้าถึงองค์ความรู้ การสื่อสาร และการทำงานในระดับนานาชาติ

การเรียนการสอนภาษาอังกฤษในยุคปัจจุบันนั้นจะเน้นการประยุกต์แนวการสอนเพื่อการสื่อสาร (Communicative Approach) โดยการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทักษะทางการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน โดยเฉพาะทักษะด้านการพูดเป็นสิ่งสำคัญในการเรียนภาษาต่างประเทศ เป็นทักษะที่แสดงถึงความสำเร็จในการเรียนภาษา ที่เป็นทักษะการสื่อสารซึ่งจำเป็นมากในชีวิตประจำวัน อีกทั้ง ในยุคที่เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก การบริหารจัดการและการพัฒนาการศึกษาต้องอาศัยความสามารถของผู้นำที่สามารถปรับตัวให้เข้ากับบริบทที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว ผู้นำการศึกษายุคดิจิทัลต้องมีทักษะภาษาอังกฤษเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการบริหารจัดการ การสื่อสาร และการพัฒนาองค์กรการศึกษาทั้งในระดับประเทศและระดับนานาชาติ รวมถึงการสร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาสากล แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ระบุว่า การพัฒนาผู้นำยุคใหม่ต้องมุ่งเน้นการเสริมสร้างศักยภาพในด้านเทคโนโลยีและการสื่อสารระหว่างประเทศ เพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศในระยะยาว ซึ่งภาษาอังกฤษถือเป็น

ทักษะสำคัญในการเข้าถึงข้อมูลเชิงลึกและความรู้จากแหล่งต่างประเทศ ทั้งนี้ ภาษาอังกฤษมีบทบาทสำคัญในการช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถพัฒนาหลักสูตร นำเสนอโครงการ และสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพการพัฒนาผู้นำในยุคดิจิทัลยังต้องเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคหลายประการ เช่น การขาดแคลนอุปกรณ์การเรียนการสอนที่ทันสมัย หรือ การขาดการฝึกอบรมในทักษะดิจิทัลในพื้นที่ชนบท ซึ่งส่งผลต่อการใช้เทคโนโลยีและภาษาอังกฤษในการพัฒนาการศึกษาในพื้นที่นั้น ๆ จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาผู้นำที่สามารถแก้ไขปัญหาเหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

งานวิจัยที่ผ่านมาชี้ให้เห็นว่า ผู้นำทางการศึกษาในประเทศไทยยังขาดทักษะภาษาอังกฤษที่จำเป็นสำหรับการบริหารจัดการในยุคดิจิทัล อาทิ งานวิจัยล่าสุดของ พลชวิน วัชรธำรงค์และธนาภรณ์ ทองอ้อม (2566) ที่พบว่าผู้บริหารสถานศึกษามีความต้องการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสูง โดยเฉพาะทักษะการฟังและการพูด ซึ่งสอดคล้องกับปัญหาที่พบโดยจิราภรณ์ ตุ่มภู (2564) และกุลธิดา ท้วมสุขและคณะ (2560) ที่เน้นย้ำถึงความจำเป็นของทักษะการสื่อสารในภาษาอังกฤษสำหรับผู้บริหารและครูในบริบทการศึกษายุคใหม่ นอกจากนี้ ยังสะท้อนว่า ผู้นำทางการศึกษาในประเทศไทยกำลังพัฒนาทักษะความมั่นใจและโอกาสในการใช้ภาษาอังกฤษในเชิงปฏิบัติ ขณะที่นโยบายของประเทศไทยกำหนดให้ครูและผู้บริหารควรมีทักษะภาษาอังกฤษในระดับ B2 ตามกรอบ CEFR ช่องว่างดังกล่าวจึงนำไปสู่ความท้าทายในการยกระดับคุณภาพทางการศึกษาในระดับสากล

จากข้อมูลและสถานการณ์ข้างต้น ผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาที่กำหนดในภาคเหนือ ซึ่งมีจำนวน 10 คน จาก 8 โรงเรียน ยังประสบปัญหาสำคัญที่ทำให้ขาดความพร้อมในการเป็นผู้นำยุคดิจิทัล โดยเฉพาะในด้านทักษะภาษาอังกฤษ ปัญหาที่เด่นชัดคือ ผู้บริหารมีโอกาสจำกัดในการใช้ภาษาอังกฤษในงานบริหาร โดยส่วนใหญ่เป็นการอ่านเอกสารหรือข่าวสารภาษาอังกฤษเท่านั้น และยังคงขาดความมั่นใจในการสื่อสารในสถานการณ์จริง นอกจากนี้ ผู้บริหารส่วนใหญ่ยังขาดโอกาสในการเข้าร่วมอบรมหรือกิจกรรมที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษโดยตรง และต้องเผชิญกับอุปสรรคด้านภาระงานที่มาก เวลาที่จำกัด การขาดสภาพแวดล้อมในการใช้ภาษา และการขาดแคลนงบประมาณหรือทรัพยากรที่เหมาะสม ปัญหาเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในพื้นที่ เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระดับนานาชาติ หรือการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในกระบวนการเรียนการสอนยังถูกจำกัด ซึ่งอาจส่งผลให้ไม่สามารถพัฒนาแผนการศึกษาได้ตรงตามเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติและการพัฒนาที่ยั่งยืน สถานการณ์นี้แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการศึกษาเพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมเพื่อเสริมสร้างทักษะภาษาอังกฤษให้แก่ผู้นำการศึกษาในพื้นที่ เพื่อแก้ไขปัญหาและยกระดับศักยภาพของผู้นำให้สอดคล้องกับบริบทของโลกยุคดิจิทัล

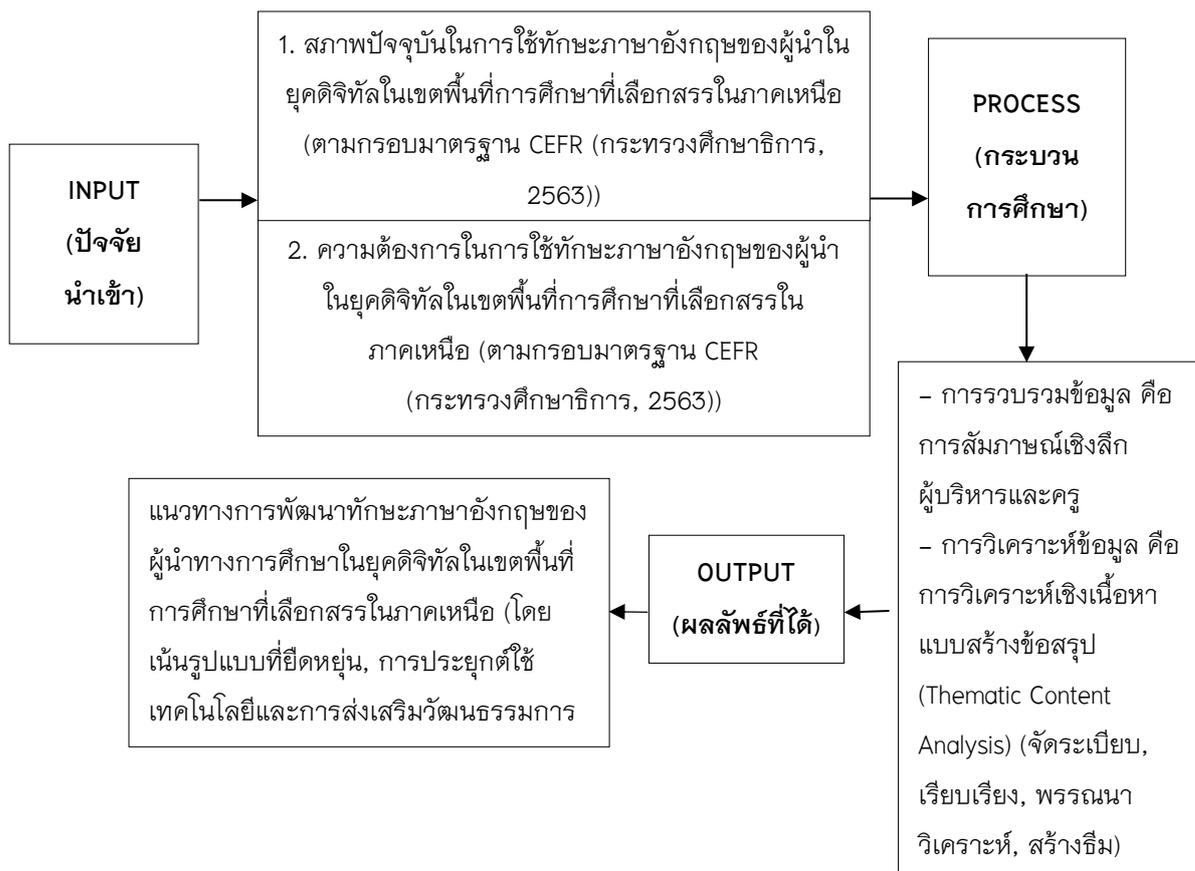
งานวิจัยฉบับนี้มีเป้าหมายเพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของผู้ประกอบการศึกษาในยุคดิจิทัล โดยมุ่งเน้นไปยังเขตพื้นที่การศึกษาที่กำหนดในภาคเหนือ การวิจัยนี้จะใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหาร 10 คนและครูภาษาอังกฤษ 13 คน จาก 8 โรงเรียนในเขตพื้นที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 การศึกษานี้จะวิเคราะห์บริบท ความต้องการ อุปสรรค และโอกาสในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ พร้อมนำเสนอแนวทางที่สามารถประยุกต์ใช้ได้จริงในบริบทของประเทศไทยในยุคดิจิทัล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันในการใช้ทักษะภาษาอังกฤษของผู้ประกอบการศึกษาในยุคดิจิทัลในเขตพื้นที่การศึกษาที่กำหนดในภาคเหนือ
2. เพื่อศึกษาความต้องการในการใช้ทักษะภาษาอังกฤษของผู้ประกอบการศึกษาในยุคดิจิทัลในเขตพื้นที่การศึกษาที่กำหนดในภาคเหนือ
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของผู้ประกอบการศึกษาในยุคดิจิทัลในเขตพื้นที่การศึกษาที่กำหนดในภาคเหนือ

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ศึกษากำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามวัตถุประสงค์หลักของงานวิจัย ซึ่งมุ่งเน้นการศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของผู้ประกอบการศึกษาในยุคดิจิทัลในเขตพื้นที่การศึกษาที่กำหนดในภาคเหนือ โดยมีประเด็นที่ศึกษาและผลลัพธ์ที่ได้จากการศึกษาดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดำเนินการในโรงเรียนที่อยู่ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ซึ่งเป็นพื้นที่ศึกษาในภาคเหนือของประเทศไทย ประชากรที่เกี่ยวข้องประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และบุคลากรในเขตพื้นที่ดังกล่าว รวมทั้งสิ้น 1,427 คน การวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยในแต่ละระยะมีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างวิธีการเก็บข้อมูล และเครื่องมือวิจัยอย่างเป็นระบบ

ระยะที่ 1 และ 2: การศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการในการใช้ทักษะภาษาอังกฤษ

ในระยะที่ 1 และ 2 ของการวิจัย มุ่งเน้นการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการในการใช้ทักษะภาษาอังกฤษของกลุ่มเป้าหมาย โดยมีกลุ่มตัวอย่างคือผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 10 คน และครูผู้สอนภาษาอังกฤษจำนวน 13 คน ซึ่งคัดเลือกโดยวิธีการเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาคุณสมบัติด้านการบริหารงานและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) จัดทำขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมและแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษในยุคดิจิทัล โดยให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ทั้งสามข้อของการวิจัย คำถามมีลักษณะปลายเปิดเพื่อให้

ผู้ให้ข้อมูลสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไป 2) สภาพปัจจุบันของการใช้ทักษะภาษาอังกฤษ 3) ความต้องการในการใช้ทักษะภาษาอังกฤษ และ 4) แนวทางการพัฒนา การเก็บข้อมูลใช้วิธีสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัวพร้อมทั้งจดบันทึกและบันทึกเสียง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและสามารถนำมาถอดความอย่างละเอียดในภายหลัง

ระยะที่ 3: การศึกษาแนวทางในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ

ในระยะที่ 3 ของการวิจัย มุ่งเน้นการศึกษารูปแบบและแนวทางที่เป็นไปได้ในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของผู้นำทางการศึกษาในยุคดิจิทัล โดยใช้กลุ่มตัวอย่างและเครื่องมือชุดเดิมเพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถเสนอแนวทาง กิจกรรม และรูปแบบที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ การเก็บข้อมูลดำเนินการด้วยวิธีสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัวเช่นเดียวกับระยะก่อนหน้า เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องของข้อมูลและสามารถนำไปวิเคราะห์เชิงลึกได้

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือและความน่าเชื่อถือของข้อมูล

เพื่อให้มั่นใจในความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในงานวิจัยนี้ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ผลการประเมินพบว่าคำถามทุกข้อมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 แสดงว่าเครื่องมือมีความเหมาะสมสำหรับการเก็บข้อมูล และเพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูล (Trustworthiness) ผู้วิจัยได้นำข้อสรุปเบื้องต้นกลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบความถูกต้อง (Member Checking) ว่าสอดคล้องกับสภาพจริงหรือไม่ จากนั้นจึงนำไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อยืนยันความถูกต้องอีกครั้ง ขนาดของกลุ่มตัวอย่างถือว่าเพียงพอ เนื่องจากข้อมูลที่ได้เกิดความอิ่มตัว (Data Saturation) และสามารถสะท้อนสภาพจริงของพื้นที่วิจัยได้อย่างครบถ้วนและหลากหลาย

การจัดการและวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากการสัมภาษณ์ ข้อมูลทั้งหมดถูกถอดความอย่างละเอียดลงในโปรแกรม Microsoft Word และมีการกำหนดรหัสข้อมูล (Coding ID) เพื่อปกปิดชื่อและรักษาความลับของผู้ให้ข้อมูล ข้อมูลที่ถอดความแล้วได้รับการอ่านทบทวนหลายรอบเพื่อทำความเข้าใจเนื้อหาอย่างถ่องแท้

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพดำเนินการตามแนวทางการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงอุปนัย (Inductive Qualitative Content Analysis) โดยปฏิบัติตามลำดับขั้นตอนดังนี้ 1) ดึงข้อความสำคัญและประโยคที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยออกมา 2) จัดหมวดหมู่ข้อความที่มีความหมายใกล้เคียงกันให้อยู่ในกลุ่มเดียวกัน (Categories) 3) สังเคราะห์เป็นหัวข้อย่อย (Sub-themes) และหัวข้อหลัก (Themes) และ 4) วิเคราะห์หาความเชื่อมโยงระหว่างเนื้อหาเพื่อนำไปสู่การสรุปแนวทางการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของผู้นำทางการศึกษาในยุคดิจิทัลที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ การวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด

ดำเนินการด้วยวิธีจัดหมวดหมู่ด้วยมือ (Manual Coding) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีรายละเอียดครบถ้วนและมีความน่าเชื่อถือสูง

ผลการวิจัย

1. ศึกษาสภาพปัจจุบันในการใช้ทักษะภาษาอังกฤษของผู้บริหารในเขตพื้นที่การวิจัยที่กำหนดในภาคเหนือ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่มีโอกาสในการใช้ภาษาอังกฤษในงานบริหารค่อนข้างจำกัด โดยรูปแบบการใช้งานส่วนใหญ่เป็นการอ่านและทำความเข้าใจข้อมูลภาษาอังกฤษจากเอกสาร ข่าวสาร หรืองานวิชาการจากต่างประเทศ มากกว่าการใช้เพื่อสื่อสารโดยตรงในบริบทของการบริหารจัดการโรงเรียน โอกาสในการใช้ภาษาอังกฤษมักเกิดขึ้นเฉพาะในบางสถานการณ์ เช่น การต้อนรับแขกชาวต่างชาติ การเข้าร่วมโครงการแลกเปลี่ยน หรือการสื่อสารกับครูต่างชาติ ทักษะภาษาอังกฤษที่ผู้บริหารสถานศึกษามีความมั่นใจมากที่สุดคือ ทักษะการอ่าน ขณะที่ทักษะการฟัง พูด และเขียนยังเป็นประเด็นที่ผู้บริหารส่วนใหญ่รู้สึกว่าตนเองมีข้อจำกัดและต้องได้รับการส่งเสริมเพิ่มเติม กิจกรรมหรืองานที่ต้องใช้ภาษาอังกฤษเป็นประจำของผู้บริหารสถานศึกษายังมีจำนวนไม่มาก และไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของภารกิจหลักในชีวิตประจำวัน ผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่ศึกษาเป้าหมายส่วนใหญ่ยังขาดโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมหรือการอบรมที่เน้นการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษอย่างต่อเนื่องในช่วงดำรงตำแหน่ง

สำหรับครูผู้สอนภาษาอังกฤษ พบว่ามีการใช้ภาษาอังกฤษในหลากหลายบริบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมเสริมทักษะภาษาอังกฤษ ทั้งในและนอกห้องเรียน ครูผู้สอนภาษาอังกฤษส่วนใหญ่มีความมั่นใจในทักษะด้านการอ่านและฟังมากกว่าทักษะด้านการพูดและเขียน โดยเฉพาะการอ่านที่เกี่ยวข้องกับบทความ สื่อการเรียนการสอน และข้อมูลออนไลน์ ครูผู้สอนภาษาอังกฤษมีความตื่นตัวในการพัฒนาทักษะของตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะผ่านช่องทางออนไลน์ที่มีความยืดหยุ่นและเข้าถึงง่าย อุปสรรคหลักในการใช้ภาษาอังกฤษของครูผู้สอนคือการจำกัดด้านเวลา ภาระงานที่มาก และขาดทรัพยากรที่เหมาะสมสำหรับสนับสนุนการเรียนการสอน

ตารางที่ 1 แนวโน้มความมั่นใจในทักษะภาษาอังกฤษของผู้บริหารสถานศึกษา

ทักษะภาษาอังกฤษ	จำนวนผู้บริหารที่มั่นใจ	แนวโน้ม
การอ่าน	6	มั่นใจมากที่สุด
การฟัง	2	ต้องการพัฒนา
การพูด	2	บางคนมั่นใจระดับพื้นฐาน
การเขียน	0	ต้องการพัฒนาเพิ่มเติม

จากการวิเคราะห์ผลการศึกษาที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา และสรุปผลในตารางที่ 1 พบว่าทักษะภาษาอังกฤษที่ผู้บริหารมีความมั่นใจมากที่สุดคือ ทักษะการอ่าน โดยมีจำนวนผู้บริหารที่มั่นใจสูงถึง 6 คน รองลงมาคือ ทักษะการฟัง และทักษะการพูด ซึ่งมีผู้บริหารเพียง 2 คนเท่านั้นที่ระบุว่ามีความมั่นใจ โดยในส่วนของผลการพูดนั้น ผู้ให้ข้อมูลบางรายระบุว่าอยู่ในระดับพื้นฐาน ขณะที่ทักษะการเขียนเป็นทักษะที่ผู้บริหารไม่มีความมั่นใจเลย และต้องการได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม แสดงให้เห็นว่าโดยรวมแล้วผู้บริหารยังต้องการเสริมสร้างทักษะภาษาอังกฤษ โดยเฉพาะด้านการเขียน การฟัง และการพูด เพื่อให้สามารถรองรับบทบาทผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ศึกษาความต้องการในการใช้ทักษะภาษาอังกฤษของผู้นำในยุคดิจิทัลในเขตพื้นที่การวิจัยที่กำหนดในภาคเหนือ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต่างตระหนักถึงความสำคัญของทักษะภาษาอังกฤษในฐานะเครื่องมือสำคัญสำหรับผู้นำยุคดิจิทัล โดยเฉพาะในการเข้าถึงองค์ความรู้ระดับสากล ประยุกต์ใช้ในนวัตกรรมทางการวิจัย และสื่อสารกับเครือข่ายทางวิชาชีพทั้งในและต่างประเทศ ทักษะภาษาอังกฤษมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพของผู้นำสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลและแนวโน้มการวิจัยระดับโลก การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับนานาชาติ และการยกระดับคุณภาพของโรงเรียนให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่มีความต้องการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษด้านการฟังและการพูดมากที่สุด ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่มีแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลในด้านทักษะภาษาอังกฤษ โดยเน้นการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลที่เข้าถึงได้ง่าย

สำหรับครูผู้สอนภาษาอังกฤษ พบว่ามีความต้องการพัฒนาทักษะการพูดมากที่สุด รูปแบบการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษที่ครูผู้สอนรู้สึกว่าจะเหมาะสมกับตนเองมากที่สุด คือ "การอบรมเชิงปฏิบัติการ" ซึ่งเน้นการฝึกปฏิบัติจริงและมีปฏิสัมพันธ์กับวิทยากรหรือเพื่อนร่วมอาชีพ ครูยังให้ความสนใจในรูปแบบ "หลักสูตรออนไลน์" ที่มีความยืดหยุ่นและสามารถเรียนรู้ตามเวลาส่วนตัวได้ และ "การเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่ม PLC" ซึ่งช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในบริบทของโรงเรียน ครูผู้สอนภาษาอังกฤษทุกคนมีความสนใจที่จะได้รับการประเมินระดับภาษาอังกฤษตามกรอบ CEFR (A1-C2) โดยเห็นว่าการประเมินดังกล่าวเป็นแนวทางสำคัญในการทราบระดับความสามารถที่แท้จริงของตนเอง ครูผู้สอนภาษาอังกฤษคาดหวังให้ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทในการส่งเสริมการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของครูในหลากหลายมิติ ได้แก่ การสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากร การจัดหาเทคโนโลยีและสื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัย การจัดสรรเวลาและลดภาระงาน เพื่อให้ครูมีเวลาพัฒนาตนเอง และการสร้างวัฒนธรรมการใช้ภาษาอังกฤษในโรงเรียน อย่างเป็นทางการ

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบความต้องการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษระหว่างผู้บริหารและครูผู้สอน

กลุ่มตัวอย่าง	ทักษะที่ต้องการพัฒนามากที่สุด	แนวทางที่ต้องการ
ผู้บริหารสถานศึกษา	การฟังและการพูด	<ul style="list-style-type: none"> - การเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยี - การอบรมเชิงปฏิบัติการ - กลุ่มสนทนาผู้บริหาร (Conversation Group)
ครูผู้สอนภาษาอังกฤษ	การพูด	<ul style="list-style-type: none"> - อบรมเชิงปฏิบัติการ - หลักสูตรออนไลน์ - กลุ่ม PLC

จากตารางที่ 2 พบว่าความต้องการในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของผู้นำทางการวิจัยในยุคดิจิทัลมีความแตกต่างกันตามบทบาท ผู้บริหารสถานศึกษา มีความต้องการพัฒนาทักษะด้าน การฟังและการพูด มากที่สุด โดยมีแนวทางที่ต้องการ ได้แก่ การเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยี การอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) และการจัดกลุ่มสนทนาสำหรับผู้บริหาร (Conversation Group) ในขณะที่ ครูผู้สอนภาษาอังกฤษ มีความต้องการพัฒนาทักษะด้าน การพูด มากที่สุด โดยมีแนวทางที่เหมาะสมคือ การอบรมเชิงปฏิบัติการ หลักสูตรออนไลน์ และการเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่ม PLC (Professional Learning Community) สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นว่าทั้งสองกลุ่มให้ความสำคัญกับทักษะการสื่อสารเพื่อการนำไปใช้จริงในบริบทการทำงาน แต่มีรูปแบบที่คาดหวังแตกต่างกันตามลักษณะงานและการรับผิดชอบ

3.แนวทางในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของผู้นำในยุคดิจิทัลในเขตพื้นที่การวิจัยที่กำหนดในภาคเหนือ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดอบรมพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษในระดับเขตพื้นที่อย่างหลากหลาย โดยเน้นไปที่การจัดอบรมเชิงปฏิบัติที่ใช้ได้จริงในสถานการณ์ของงานบริหาร ผู้บริหารสถานศึกษามีข้อเสนอแนะที่หลากหลายเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ โดยเฉพาะรูปแบบที่ยืดหยุ่น เข้าถึงง่าย ใช้งานได้จริง และสอดคล้องกับบทบาทการบริหาร รวมถึงการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการฝึกภาษาผ่านสถานการณ์จริง และการสร้างพื้นที่แลกเปลี่ยนภาษาอังกฤษร่วมกันในระดับผู้บริหาร อุปสรรคที่ทำให้ผู้บริหารไม่สามารถพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษได้ตามที่ต้องการ ประกอบด้วย ภาระงานที่มาก เวลาที่จำกัด ขาดสภาพแวดล้อมในการใช้ภาษา ความไม่มั่นใจ และขาดงบประมาณหรือทรัพยากรสนับสนุน ทั้งโรงเรียนและหน่วยงานระดับเขตพื้นที่ควรมีบทบาทร่วมกันในการผลักดันโครงการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษอย่างเป็นระบบ โดยโรงเรียนควรทำหน้าที่เป็นผู้ขับเคลื่อนและสร้างบรรยากาศการใช้ภาษาอังกฤษอย่างต่อเนื่อง ขณะที่หน่วยงานเขตควรทำหน้าที่เป็นผู้นำเชิงยุทธศาสตร์ สนับสนุนทรัพยากร และส่งเสริมความร่วมมือที่เป็นรูปธรรม

สำหรับครูผู้สอนภาษาอังกฤษ พบว่าแนวทางที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของครูผู้สอนในโรงเรียน ควรเป็นแนวทางแบบผสมผสานที่ครอบคลุมทั้งการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในกลุ่ม (PLC) การใช้เทคโนโลยีสนับสนุน การฝึกฝนจากสถานการณ์จริง และการส่งเสริมการเรียนรู้ตามความสนใจของแต่ละบุคคล กิจกรรมการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษที่มีประสิทธิภาพสูงสุด สำหรับครูผู้สอน คือกิจกรรมที่เน้นการปฏิบัติจริง การมีส่วนร่วม และการใช้ภาษาในชีวิตจริง ไม่ว่าจะเป็นผ่านค่าย Boot camp การอบรมเชิงปฏิบัติการ หรือแพลตฟอร์มออนไลน์ ข้อเสนอแนะในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของครู ควรมุ่งไปที่การสร้างกิจกรรมและโครงการที่มีความต่อเนื่องชัดเจน มีการติดตามประเมินผล พร้อมทั้งสนับสนุนการใช้เทคโนโลยี การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และจัดกิจกรรมที่เน้นการมีส่วนร่วมของครูอย่างแท้จริง ทั้งในระดับโรงเรียนและเขตพื้นที่ การวิจัยครูผู้สอนภาษาอังกฤษมีความเต็มใจและต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของผู้บริหาร โดยมีความเชื่อว่าผู้บริหารที่มีความรู้ภาษาอังกฤษจะมีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบาย สนับสนุนกิจกรรม สร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ และยกระดับศักยภาพของโรงเรียนให้เข้าสู่มาตรฐานสากลได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังสามารถเสริมสร้างขวัญกำลังใจแก่ครูและนักเรียนในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษได้อย่างยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ศึกษาสภาพปัจจุบันในการใช้ทักษะภาษาอังกฤษของผู้บริหารในยุคดิจิทัลในเขตพื้นที่การวิจัยที่กำหนดในภาคเหนือ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่มีโอกาสใช้ภาษาอังกฤษในงานบริหารค่อนข้างจำกัด และการใช้ภาษาอังกฤษมักเป็นไปในลักษณะเฉพาะกิจ เช่น การอ่านเอกสารหรือข่าวสารจากต่างประเทศ และมักต้องพึ่งพาครูภาษาอังกฤษหรือล่ามในการสื่อสาร ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าภาษาอังกฤษยังไม่ได้ถูกบูรณาการเข้าไปในภารกิจการบริหารประจำวันอย่างแท้จริง โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็กหรือในพื้นที่ห่างไกล สถานการณ์นี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ และนัทภัทรเดชากุล (2563) ที่พบว่าสมรรถนะทางภาษาอังกฤษของครูในสถานศึกษามีข้อจำกัด และยังไม่ถูกบูรณาการอย่างเต็มที่ในการจัดการเรียนการสอน นอกจากนี้ยังชี้ให้เห็นว่า ผู้นำทางการศึกษายังเผชิญกับความท้าทายในการนำทักษะภาษาอังกฤษมาใช้ในการด้านการบริหารเชิงนโยบาย และการสื่อสารระหว่างประเทศอย่างต่อเนื่อง สภาพการณ์ดังกล่าวจึงแสดงให้เห็นถึงช่องว่างระหว่างสภาพปัจจุบันกับเป้าหมายที่นโยบายระดับชาติได้กำหนดไว้ ซึ่งระบุให้ผู้บริหารมีทักษะภาษาอังกฤษในระดับ B2 ตามกรอบ CEFR

2. ศึกษาความต้องการในการใช้ทักษะภาษาอังกฤษของผู้บริหารในยุคดิจิทัลในเขตพื้นที่การวิจัยที่กำหนดในภาคเหนือ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาทุกท่านตระหนักถึงความสำคัญของทักษะภาษาอังกฤษในฐานะเครื่องมือสำคัญสำหรับผู้นำยุคดิจิทัล โดยเชื่อว่าทักษะนี้ช่วยเพิ่มศักยภาพในการเข้าถึงข้อมูลและองค์ความรู้จากแหล่งสากล การประยุกต์ใช้นวัตกรรมทางการศึกษา และการสื่อสารกับ

เครือข่ายระดับนานาชาติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ นภัทร ภัทรเดชากุล (2563) ที่ชี้ให้เห็นว่าสมรรถนะของครูสอนภาษาอังกฤษในศตวรรษที่ 21 ควรครอบคลุมด้านทักษะภาษาอังกฤษและทักษะดิจิทัลเพื่อรองรับการเรียนรู้ในบริบทโลกใหม่ นอกจากนี้ ผลการวิจัย ยังพบว่าผู้บริหารมีความต้องการพัฒนาทักษะการฟังและการพูดมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พงษ์สิทธิ์ สังศิริ (2567) ที่พบว่าผู้บริหารสถานศึกษามีความต้องการพัฒนาทักษะด้านการพูดและการฟังสูงสุด ความต้องการเหล่านี้สะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 (21st Century Skills) โดยเฉพาะด้านทักษะการสื่อสาร (Communication Skills) และความสามารถในการรู้เท่าทันดิจิทัล (Digital Literacy) ที่ภาษาอังกฤษเป็นเครื่องมือสำคัญในการเข้าถึงและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระดับโลก

3. แนวทางในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของผู้นำในยุคดิจิทัลในเขตพื้นที่การวิจัยที่กำหนดในภาคเหนือ พบว่า แนวทางการพัฒนาที่ผู้บริหารและครูต้องการมีความหลากหลายแต่มีจุดร่วมเดียวกันคือ การเน้นรูปแบบที่ยืดหยุ่น เข้าถึงง่าย ใช้งานได้จริง และสอดคล้องกับภาระงาน โดยผู้บริหารเสนอให้มีการอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ที่เน้นการฝึกฝนในสถานการณ์จริง เช่น การประชุมหรือการเจรจาประสานงาน ขณะที่ครูผู้สอนเห็นว่าแนวทางที่เหมาะสมที่สุดคือการผสมผสานระหว่างการเรียนรู้ในกลุ่ม PLC (Professional Learning Community) การใช้เทคโนโลยี และการฝึกฝนในสถานการณ์จริง ซึ่งสอดคล้องกับอุปสรรคสำคัญที่ผู้บริหารและครูต้องเผชิญ ได้แก่ ภาระงานที่มากและเวลาจำกัด การขาดสภาพแวดล้อมในการใช้ภาษา และความไม่มั่นใจในการสื่อสาร ข้อเสนอแนะเหล่านี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ นฤมล สุขแสง และคณะ (2567) ที่เน้นความสำคัญของการจัดสภาพแวดล้อมและทรัพยากรที่เอื้อต่อการพัฒนา และงานวิจัยของ จิราภรณ์ ตุ่มภู (2564) ที่ชี้ว่าการใช้บทเรียนออนไลน์ตามกรอบ CEFR ที่สามารถเรียนได้ทุกที่ทุกเวลาเหมาะสมกับผู้ที่มีภาระงานสูง นอกจากนี้ แนวทางที่ผู้ให้ข้อมูลเสนอว่าทั้งโรงเรียนและหน่วยงานระดับเขตควรร่วมมือกัน โดยโรงเรียนเป็นผู้ขับเคลื่อนและหน่วยงานเขตเป็นผู้นำเชิงยุทธศาสตร์ แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของผู้นำในยุคดิจิทัลควรเป็นไปตามหลักการพัฒนาสมรรถนะ (Competency-Based Development) และการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) โดยเน้นความยืดหยุ่น การเข้าถึง และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนในบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

ตารางที่ 3 แนวทางการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของผู้บริหารและครู

กลุ่มเป้าหมาย	แนวทางพัฒนา	ลักษณะเด่นของแนวทาง
ผู้บริหารสถานศึกษา	<ul style="list-style-type: none"> - กิจกรรมเชิงปฏิบัติ - สื่อดิจิทัล - กลุ่มสนทนา 	ยืดหยุ่น ใช้งานได้จริง เหมาะกับลักษณะงานบริหารในพื้นที่ห่างไกล
ครูผู้สอนภาษาอังกฤษ	<ul style="list-style-type: none"> - กลุ่ม PLC - อบรมค่ายBootcamp - หลักสูตรออนไลน์ 	ต่อเนื่อง มีปฏิสัมพันธ์ วัตถุประสงค์ สอดคล้องกับภาระงานของครูในโรงเรียน

จากตารางที่ 3 พบว่าแนวทางการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษที่เหมาะสมสำหรับผู้บริหารทางการศึกษาและครูผู้สอนมีความหลากหลาย

สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา แนวทางการพัฒนาควรเน้นกิจกรรมเชิงปฏิบัติ การใช้สื่อดิจิทัล และการจัดกลุ่มสนทนา ลักษณะเด่นของแนวทางเหล่านี้คือความยืดหยุ่น สามารถใช้งานได้จริง และเหมาะสมกับลักษณะงานบริหารในพื้นที่ที่อาจมีข้อจำกัดหรืออยู่ในพื้นที่ห่างไกล ในส่วนของครูผู้สอนภาษาอังกฤษ แนวทางที่เหมาะสมคือการเรียนรู้ผ่านกลุ่ม PLC ค่าย Boot camp และหลักสูตรออนไลน์ ลักษณะเด่นของแนวทางเหล่านี้คือความต่อเนื่อง มีปฏิสัมพันธ์สูง สามารถวัดผลได้ และสอดคล้องกับภาระงานของครูในโรงเรียน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความต้องการแนวทางที่เน้นการปฏิบัติจริงและส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษอย่างมีประสิทธิภาพในยุคดิจิทัล

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวทางที่ได้จากการสังเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ไปประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษาและการพัฒนาภาษาอังกฤษ และได้คัดเลือกตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ เพื่อให้ได้แนวทางที่เป็นไปได้จริงและสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่การศึกษาในภาคเหนือ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1) ควรเน้นการพัฒนาทักษะการพูดและการฟังของครูและผู้บริหาร เนื่องจากเป็นพื้นฐานสำคัญของ การสื่อสาร การจัดการเรียนการสอน และการเสริมสร้างบทบาทผู้นำในยุคดิจิทัล

2) ควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการที่บูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ากับการสอนภาษาอังกฤษ เช่น การใช้แอปพลิเคชันสื่อสาร การผลิตสื่อดิจิทัล และการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้

3) ควรมีระบบพี่เลี้ยง (Mentor) หรือครูต้นแบบ เพื่อให้คำแนะนำด้านภาษา การจัดกิจกรรม การเรียนรู้ที่หลากหลาย และสร้างความมั่นใจในการประยุกต์ใช้ภาษาอังกฤษในสถานการณ์จริง รวมถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายโรงเรียนอื่น ๆ

4) ควรมีการสนับสนุนทรัพยากรอย่างเพียงพอ เช่น สื่อการเรียนรู้คุณภาพ ห้องเรียนที่ทันสมัย และการจัดสรรเวลาให้ครูและผู้บริหารได้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความสำเร็จและความยั่งยืนของการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษในยุคดิจิทัล

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรขยายการศึกษาไปยังกลุ่มตัวอย่างที่หลากหลายมากขึ้น เช่น ครูในระดับชั้นต่าง ๆ โรงเรียนหลายประเภท ทั้งในเขตเมืองและชนบท เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและสะท้อนปัญหาในมิติกว้างขึ้น

2) ควรพิจารณาใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของข้อมูล ทั้งเชิงคุณภาพที่ได้รายละเอียดเชิงลึก และเชิงปริมาณที่สามารถอธิบายภาพรวมได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

3) ควรศึกษาเปรียบเทียบบริบทของสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของครูในยุคดิจิทัล เพื่อนำแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practices) มาประยุกต์ใช้ในพื้นที่อื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). *นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ*. สืบค้นเมื่อ 18

พฤศจิกายน 2567, จาก <https://www.moe.go.th>

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการวิจัยแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. สืบค้นเมื่อ 18

พฤศจิกายน 2567, จาก <https://www.moe.go.th>.

กุลธิดา ท่วมสุข และคณะ. (2560). *การพัฒนารูปแบบการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร สำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

จิราภรณ์ ตุ่มภู. (2564). *แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพบุคลากรในองค์กร: กรณีศึกษาการเพิ่มประสิทธิภาพของข้าราชการ สังกัดกองเรื้อยราชการ กองทัพเรือที่สอบภาษาอังกฤษไม่ผ่าน ตามกรอบ CEFR เข้าอบรมภาษาอังกฤษออนไลน์และประเมินความพึงพอใจ*. รัฐศาสตร์มหาบัณฑิต (บริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ) สาขาวิชาบริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ สำหรับนักบริหาร คณะรัฐศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

นภัทร ภัทรเดชากุล. (2563). *การพัฒนาสมรรถนะครูสอนภาษาอังกฤษเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 สำหรับสถานศึกษาเอกชนขั้นพื้นฐาน*. สาขาวิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- นฤมล สุขแสงและคณะ. (2567). แนวทางการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การวิจัยประถมศึกษาเชียงราย เขต 4. *วารสารครุศาสตร์ราชภัฏเชียงใหม่*, 3(2), 43–48.
- พงษ์สิทธิ์ ส่งศิริ. (2567). แนวทางการพัฒนาตนเองด้านทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การวิจัยประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3. *วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์*, 7(3), 112–124.
- พลธาวิน วัชรทรงธรรม, & ธนาวดี ทองอ้อม. (2566). การวิจัยความต้องการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตเมืองพัทยา. *วารสารครุศาสตร์สาร*, 17(2). 130–143.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2560). (6 เมษายน 2560). *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่มที่ 134 ตอนที่ 40, หน้า 1–90.

การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัล สำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนท่องเที่ยว

Program Development to Enhance Media, Information and Digital Literacy for Adults in Tourism Communities

¹จุมพล นันทศิริพล, ²วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา และ ³สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล

¹Jumphon Nunthasiriphon, ²Weerathep Pathumcharoenwattana and ³Suwithida Charungkiattikul

¹ นิสิตหลักสูตรดุขุฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาจากระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^{2,3}อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹Ph.D. Candidate in Non-Formal Education, Faculty of Education, Chulalongkorn University

^{2,3}Lecturer of Faculty of Education, Chulalongkorn University

¹Corresponding Author. E-mail : jumphon2512@gmail.com

Received May 3, 2025; Revised July 2, 2025; Accepted August 14, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) วิเคราะห์สมรรถนะและตัวชี้วัดการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัล และ (2) พัฒนาโปรแกรมส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัล กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย 4 กลุ่ม ได้แก่ (1) ผู้ใหญ่จากชุมชนท่องเที่ยว จำนวน 300 คน (2) ผู้ใหญ่จากชุมชนท่องเที่ยวตำบลบ้านแหลม อำเภอบางปลาร้า จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 30 คน (3) ผู้นำชุมชนและผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อ จำนวน 7 คน และ (4) ผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานรัฐและเอกชน จำนวน 6 คน ใช้สถิติการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น การวิเคราะห์เนื้อหา ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบที ผลการวิจัยพบว่า 1) สมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อ แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ การเข้าถึง การวิเคราะห์ การประเมินค่า การสร้างสรรค์ และการใช้ประโยชน์ โดยระดับสมรรถนะเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.33$, $SD=0.15$) ขณะที่ความต้องการทักษะอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.77$, $SD=0.58$) และ 2) โปรแกรมส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ ที่พัฒนาขึ้น มีกระบวนการหลัก 3 ขั้นตอน คือ 1) การวางแผน 2) การออกแบบและการนำโปรแกรมไปปฏิบัติ 3) การประเมินผล องค์ประกอบของโปรแกรม ประกอบด้วย 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหาสาระ 4) ผู้เรียน 5) ผู้สอน 6) วิธีการเรียนรู้ 7) กระบวนการจัดกิจกรรม 8) กิจกรรมการเรียนรู้ 9) สื่อการเรียนรู้ 10) การวัดและการประเมินผล และผลการทดลองใช้โปรแกรม พบว่า หลังการเข้าร่วมโปรแกรม มีคะแนนความรู้สูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

คำสำคัญ: สมรรถนะ; ตัวชี้วัด; การพัฒนาโปรแกรม; การรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัล;

ผู้ใหญ่ในชุมชนท่องเที่ยว

Abstract

This research aimed to (1) analyze the competencies and indicators of media, information, and digital literacy (MIDL) among adults in tourism communities, and (2) develop a program to promote MIDL for adults in tourism communities. The sample consisted of four groups: (1) 300 adults from tourism communities in six regions of Thailand; (2) 30 adults from Ban Laem Subdistrict, Bang Pla Ma District, Suphan Buri Province; (3) seven community leaders and media experts; and (4) six experts and representatives from public and private sectors who were interviewed in-depth. The data were analyzed using descriptive statistics, Priority Needs Index Modified (PNI_{modified}), content analysis, percentage, mean, standard deviation, and dependent sample t-test. The findings revealed that the MIDL competencies of adults in tourism communities consisted of five areas: access, analysis, evaluation, creation, and utilization. The average competency level was moderate ($\bar{X} = 3.33$, $SD = 0.15$), while the level of skill needs was high ($\bar{X} = 3.77$, $SD = 0.58$). The developed program consisted of three main stages: planning, program design and implementation, and evaluation. It included ten key components: (1) rationale, (2) objectives, (3) content, (4) learners, (5) instructors, (6) learning methods, (7) activity process, (8) learning activities, (9) learning materials, and (10) assessment and evaluation. The results of the program implementation showed that participants' post-training knowledge scores were significantly higher than their pre-training scores at the 0.05 level of statistical significance.

Keywords: Competency; Indicators; Program Development; Media, Information and Digital Literacy;

Adults in Tourism Community

บทนำ

ในปัจจุบัน เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ โดยเฉพาะการสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งเป็นกลไกหลักในการเปลี่ยนผ่านจาก ยุคอุตสาหกรรมสู่ “สังคมสารสนเทศ” อย่างเต็มรูปแบบ (อุษา บิ๊กกินส์, 2566) สื่อใหม่ (New Media) ส่งผลต่อวิถีคิด ค่านิยม และพฤติกรรมของผู้ใช้ โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนที่เติบโตมากับเทคโนโลยีดิจิทัล (สัญญาลักษณ์ ปัญวัฒน์ลิขิต และคณะ, 2563) ในทางตรงข้าม กลุ่มผู้ใหญ่โดยเฉพาะในชุมชนท้องถิ่นยังมีข้อจำกัด ในการเข้าถึงและใช้เทคโนโลยีอย่างรู้เท่าทัน นำไปสู่ความเปราะบางต่อความเสี่ยงในโลกดิจิทัล เช่น การตกเป็นเหยื่อของข่าวปลอม การหลอกลวงออนไลน์ และการละเมิดความเป็นส่วนตัว (บุบผา เมฆศรีทองคำ, 2565; OECD, 2015) ในบริบทของชุมชนท่องเที่ยว ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ใช้ทรัพยากร วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2561) พบว่ายังมีข้อจำกัดในการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อประชาสัมพันธ์ จัดการข้อมูล และต่อยอดผลิตภัณฑ์สู่ตลาดออนไลน์ จากการสำรวจ พบว่าผู้ใหญ่บางส่วนสามารถใช้เฟซบุ๊กหรือไลน์ได้ แต่ขาดความรู้ด้านความปลอดภัย ไซเบอร์ ลิขสิทธิ์ การวิเคราะห์ข้อมูลลูกค้า และการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ในการพัฒนาธุรกิจ แม้ประเทศไทยจะมีอัตราการใช้อินเทอร์เน็ตมากกว่า 75% ตั้งแต่ปี 2563 (ชนชาติ นุ่มนนท์, 2563) และ

เพิ่มเป็นกว่า 80% ในปี 2566 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2566) แต่การเข้าถึงเทคโนโลยีไม่ได้สะท้อนว่าผู้ใช้งานมีความรู้เท่าทันเสมอไป

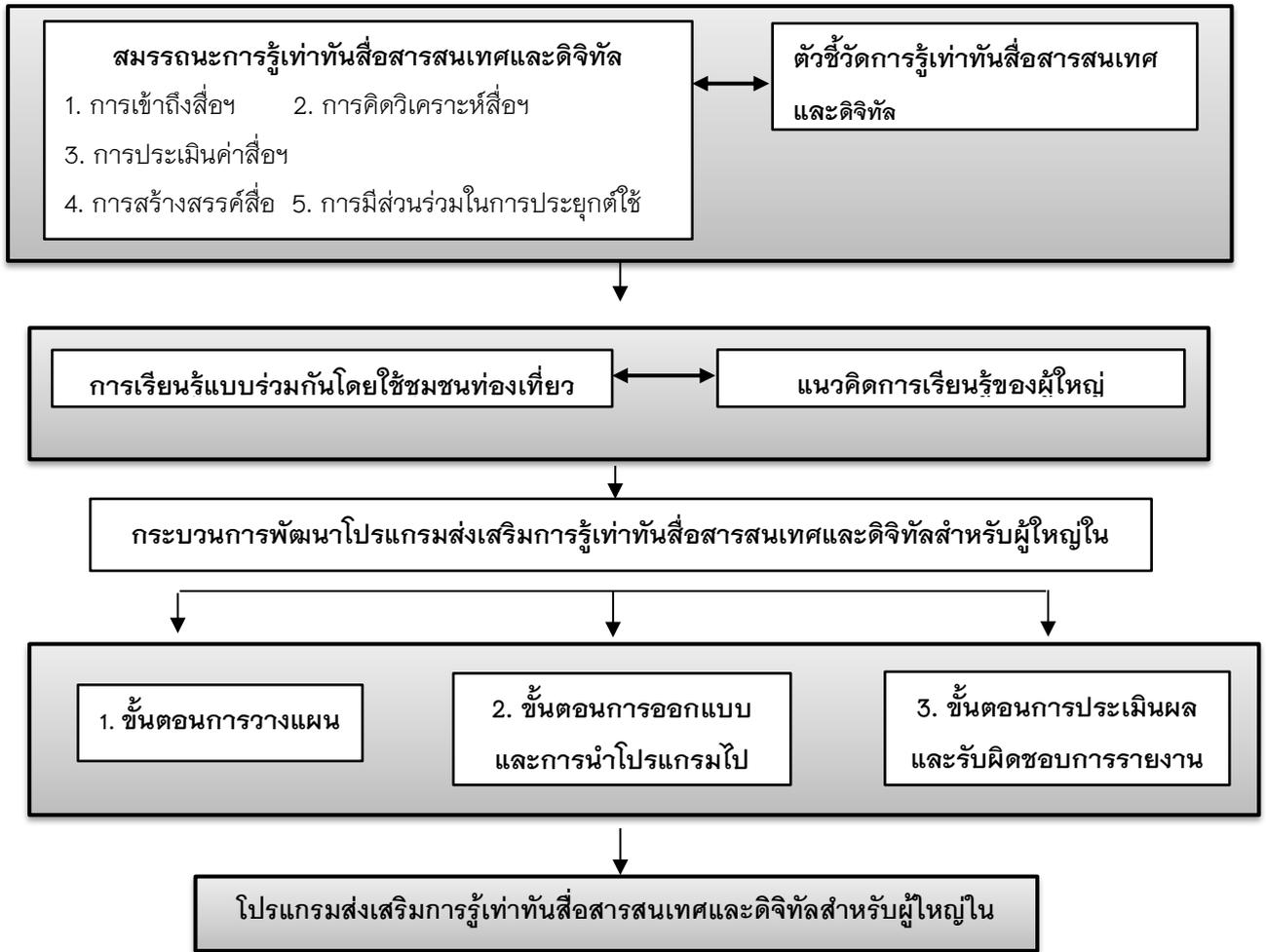
ตลอดหลายทศวรรษที่ผ่านมา การส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อในประเทศไทยมักมุ่งเป้าไปที่เด็กเยาวชน และผู้สูงอายุ โดยเน้นการคุ้มครองจากสื่อที่ไม่เหมาะสม กลุ่มผู้ใหญ่ในชุมชน ซึ่งมีบทบาททางเศรษฐกิจและการพัฒนาท้องถิ่น กลับยังขาดการสนับสนุนในเชิงนโยบายและแนวทางการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทเฉพาะของตน OECD (2015) ระบุว่า การรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัลไม่ใช่แค่ทักษะด้านเทคนิค แต่รวมถึงการเข้าถึง วิเคราะห์ ประเมิน และใช้ข้อมูลอย่างมีจริยธรรมและมีวิจารณญาณ การขาดทักษะเหล่านี้ทำให้ผู้ใหญ่ในชุมชนเสี่ยงต่อความเหลื่อมล้ำทางข้อมูล การถูกเอาเปรียบในโลกออนไลน์ และการตกขบวนจากการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจและสังคม ดังนั้น การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัลจึงควรสอดคล้องกับอายุ พื้นฐานการศึกษา วัฒนธรรม และประสบการณ์ของผู้เรียน โดยเฉพาะในชุมชนท่องเที่ยวที่มีทุนทางวัฒนธรรมแต่ยังขาดแนวทางเชื่อมโยงสู่ดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพและปลอดภัย งานวิจัยนี้จึงมุ่งพัฒนา “โปรแกรมการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัล” สำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนท่องเที่ยวโดยออกแบบให้เรียนรู้ง่าย สอดคล้องกับบริบทจริงในชีวิตประจำวัน และสามารถวัดผลได้เพื่อยกระดับศักยภาพในการใช้เทคโนโลยีอย่างปลอดภัย มีวิจารณญาณ และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนในศตวรรษที่ 21

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์สมรรถนะและตัวชี้วัดการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัลของผู้ใหญ่ในชุมชนท่องเที่ยว
2. เพื่อพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัลสำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนท่องเที่ยว

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงแบบผสมวิธี ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิดสมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัลและตัวชี้วัดของ UNESCO (2021), MCC (2020), OECD (2015) แนวคิดการรู้เท่าทันสื่อของพรทิพย์ เอ็นจะบก (2560) อุษา บิ๊กกินส์ (2566) แนวคิดการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ (Knowles, 1980) และแนวคิดการพัฒนาโปรแกรมของ Boone (1985), Boyle (1981) Caffarella and Daffron (2013) โดยมีรายละเอียดดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน ชุดที่ 2 กลุ่มสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รหัสหนังสือรับรอง COA No. 232/67 ซึ่งใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม (Mixed Method) ทั้งเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยแบ่งขั้นตอนการวิจัยเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การวิเคราะห์สมรรถนะและตัวชี้วัดการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัลของผู้ใหญ่ในชุมชนท่องเที่ยว

ขั้นตอนที่ 1 การสังเคราะห์ตัวแปร

1. ศึกษาวิเคราะห์เอกสาร งานวิจัย และสรุปวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของวิเคราะห์สมรรถนะและตัวชี้วัดการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัลของผู้ใหญ่ในชุมชนท่องเที่ยว
2. นำข้อสรุปที่ได้มาสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ (Content Analysis) เกี่ยวกับองค์ประกอบของสมรรถนะและตัวชี้วัดการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัล โดยการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพตามแนวคิดของ สุกงศ์ จันทร์วานิช (2565) เพื่อใช้เป็นกรอบในการสร้างแบบสอบถามการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัลของผู้ใหญ่ในชุมชนท่องเที่ยวทั้ง 6 ภูมิภาคของประเทศไทย และแบบสนทนากลุ่ม ชุดที่ (1)
3. นำบทสรุปองค์ประกอบที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสารมาสังเคราะห์เนื้อหาเพื่อสรุปเป็นตัวแปรแล้วนำไปสร้างเป็นแบบสอบถามและแบบสนทนากลุ่ม ชุดที่ (1) ต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์องค์ประกอบ

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ชาวบ้านชุมชนท่องเที่ยวทั้ง 6 ภูมิภาค ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) จำนวน 1,200 คน และผู้ร่วมสนทนากลุ่ม จำนวน 7 ท่าน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย 1) ชาวบ้านชุมชนท่องเที่ยวทั้ง 6 ภูมิภาคทั่วประเทศไทย จำนวน 300 คน ที่คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากชุมชนท่องเที่ยวภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออก และภาคตะวันตก ภาคละ 5 จังหวัด รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 300 ตัวอย่าง เพื่อตอบแบบสอบถาม ได้กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane (1973) และ 2) ผู้ร่วมสนทนากลุ่มจำนวน 7 ท่าน เป็นตัวแทนของชาวบ้านตำบลบ้านแหลม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี จาก 5 หมู่บ้าน หมู่ละ 1 คน และมีผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกด้านสื่ออีก 2 คน เพื่อร่วมสนทนากลุ่มอภิปรายถกเถียงประเด็นข้อคิดเห็นต่าง ๆ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) แบบสอบถามการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัลของผู้ใหญ่ในชุมชนท่องเที่ยวทั้ง 6 ภูมิภาคของประเทศไทย และ 2) แบบสนทนากลุ่ม ชุดที่ (1) ซึ่งมีการหาคุณภาพของแบบสอบถามและแบบสนทนากลุ่ม โดยความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ใช้วิธีการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน มีค่า IOC เท่ากับ 0.80–1.00 และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามและแบบสนทนากลุ่มทั้งฉบับเท่ากับ 0.97

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยส่งหนังสือเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการรวบรวมข้อมูล และดำเนินการส่งแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างทั้ง 300 ตัวอย่าง กรอกแบบออนไลน์ผ่านระบบ Google Form ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ครบทั้ง 300 ตัวอย่าง และผู้วิจัยดำเนินการจัดสนทนากลุ่ม ใช้เวลา 1 วัน และเรียบเรียงแบบสนทนากลุ่ม ชุดที่ (1) ครบถ้วนสมบูรณ์

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1. วิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าดัชนีความต้องการจำเป็น PNI_{Modified} (Modified Priority Need Index (PNI)) โดยมีค่าความต้องการจำเป็นระหว่าง 0.00–0.07 ด้านที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งจะได้รับการพัฒนา
3. วิเคราะห์แบบสนทนากลุ่มโดยนำข้อมูลการวิจัยมาเขียนสรุปบรรยายเชิงพรรณนา

ระยะที่ 2 การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัลสำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนท่องเที่ยว

ขั้นตอนที่ 1 การสังเคราะห์ตัวแปร

1. ศึกษาวิเคราะห์เอกสาร งานวิจัย และสรุปวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบตามแนวคิดของ Boone (1985) และการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัลของผู้ใหญ่ในชุมชนท่องเที่ยว

2. นำข้อสรุปที่ได้มาสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ เกี่ยวกับกระบวนการและขั้นตอนการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัลสำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนท่องเที่ยว เพื่อใช้ประกอบการร่างโปรแกรมส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัลสำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนท่องเที่ยว โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในระยะที่ 2 ได้แก่ แบบสนทนากลุ่ม ชุดที่ (2) แบบสังเกตพฤติกรรมและประเมินการทำงานกลุ่มในการเข้าร่วมอบรมโปรแกรมส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัลสำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนท่องเที่ยว แบบประเมินผลการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัลสำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนท่องเที่ยว และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก – การประเมินผลการดำเนินงานวิจัยเพื่อการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัลสำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนท่องเที่ยว

3. นำบทสรุปองค์ประกอบที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสารมาสังเคราะห์เนื้อหาเพื่อสรุปเป็นตัวแปรแล้วนำไปสร้างเป็นเครื่องมือในการวิจัยตาม 2. ข้างต้น

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาโปรแกรม

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) ประกอบด้วย 1) ชาวบ้านชุมชนท่องเที่ยวตำบลบ้านแหลม จำนวน 30 คน 2) ผู้ร่วมสนทนากลุ่มจำนวน 7 ท่าน และ 3) ผู้รับสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 6 คน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญหรือเกี่ยวข้องกับการโปรแกรมการเรียนรู้และการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัล

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย 1) ชาวบ้านชุมชนท่องเที่ยวตำบลบ้านแหลม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี จาก 5 หมู่บ้าน หมู่ละ 6 คน รวมจำนวน 30 คน ที่คัดเลือกแบบเจาะจง 2) ผู้ร่วมสนทนากลุ่มจำนวน 7 ท่าน ที่คัดเลือกแบบเจาะจงซึ่งเป็นตัวแทนของชาวบ้านตำบลบ้านแหลม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี จาก 5 หมู่บ้าน หมู่ละ 1 คน และมีผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกด้านสื่ออีก 2 คน และ 3) ผู้รับการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 6 คน ที่คัดเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ (1) ตัวแทนชุมชนเทศบาลตำบลโคกคราม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี (2) ตัวแทนชุมชนเทศบาลสามชุก อำเภอสสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี (3) ผู้แทนสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสุพรรณบุรี (4) ผู้แทนสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดสุพรรณบุรี (5) ผู้แทนสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดสุพรรณบุรี (6) ผู้แทนสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดสุพรรณบุรี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) โปรแกรมส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัลสำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนท่องเที่ยวที่พัฒนาแล้ว 2) แบบสนทนากลุ่ม ชุดที่ (2) 3) แบบสังเกตพฤติกรรมและประเมินพฤติกรรมการทำงานกลุ่มในการเข้าร่วมอบรมโปรแกรมส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัลสำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนท่องเที่ยว 4) แบบประเมินผลการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัลสำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนท่องเที่ยว และ 5) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก – การประเมินผลการดำเนินงานวิจัยเพื่อการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัลสำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนท่องเที่ยว ซึ่งมีการหาคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัยด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ใช้วิธีการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน มีค่า IOC เท่ากับ 0.80–1.00 และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นของทุกเครื่องมือเท่ากับ 0.97

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยส่งหนังสือเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการรวบรวมข้อมูล และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. จัดอบรมโปรแกรมส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัลสำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนท่องเที่ยวที่พัฒนาแล้ว ขึ้น 4 วัน รวม 24 ชั่วโมง ให้กับชาวบ้านกลุ่มตัวอย่างทั้ง 30 คน พร้อมกับทำแบบทดสอบฯทั้งก่อนและหลังการอบรม โดยผู้วิจัยทำแบบสังเกตพฤติกรรมระหว่างการอบรมโปรแกรม
 2. ส่งแบบประเมินผลให้กลุ่มตัวอย่างทั้ง 30 ตัวอย่าง
 3. จัดสนทนากลุ่ม ใช้เวลา 1 วัน และเรียบเรียงแบบสนทนากลุ่ม ชุดที่ (2) ครบถ้วนสมบูรณ์
 4. สัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 6 คน ภายในระยะเวลา รวม 4 วัน
- ทั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองในทุกขั้นตอนของการใช้เครื่องมือวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1. วิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. วิเคราะห์แบบสหนทนาการกลุ่มและแบบสัมพัทธ์เชิงลึกโดยเขียนสรุปบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยเกี่ยวกับสมรรถนะและตัวชี้วัดการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัลของผู้ใหญ่ในชุมชนท่องเที่ยว พบว่า สมรรถนะและตัวชี้วัดแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ดังนี้

1.1 การเข้าถึงและการใช้สื่อสารสนเทศและดิจิทัลอย่างถูกต้องเหมาะสมและปลอดภัย

มีตัวชี้วัด คือ 1) อธิบายขอบเขต จำแนกประเภท และเปรียบเทียบคุณสมบัติกับธรรมชาติของสื่อสารสนเทศและดิจิทัลที่แตกต่างกันได้ 2) เลือกคัดกรองข้อมูลประเภทต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้ตรงตามวัตถุประสงค์และประโยชน์การใช้งานสื่อสารสนเทศและดิจิทัลได้ 3) อธิบายวิธีการเข้าถึงสื่อสารสนเทศและดิจิทัลได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและปลอดภัย 4) แยกแยะและเลือกใช้ข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยีดิจิทัลที่ตรงกับความต้องการของตนเองและเคารพสิทธิผู้อื่นได้ 5) มีความรู้เรื่องหน้าที่การทำงานในส่วนต่าง ๆ ของอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ซอฟต์แวร์โปรแกรม เว็บไซต์ และแอปพลิเคชัน และ 6) เข้าใจธรรมเนียมมารยาทในการใช้สื่อออนไลน์ รู้วิธีการบริหารจัดการข้อมูลของผู้ใช้งานอื่นทั้งไว้บนโลกออนไลน์ (Digital Footprints)

1.2 การวิเคราะห์สื่อสารสนเทศและดิจิทัลอย่างถูกต้องตามบริบท มีตัวชี้วัด คือ

1) วิเคราะห์ที่มาและวัตถุประสงค์ของสื่อสารสนเทศและดิจิทัลได้ 2) อธิบายและเปรียบเทียบความแตกต่างของกลไกการทำงานของสื่อแต่ละประเภทได้ 3) วิเคราะห์การประกอบสร้างของสื่อและอธิบายถึงบริบทเบื้องหลังและกระบวนการที่สื่อใช้ประกอบสร้างความหมายได้ และ 4) วิเคราะห์ประเด็นสำคัญและข้อมูลที่ได้รับจากการใช้สื่อสารสนเทศและดิจิทัลได้

1.3 การประเมินค่าสื่อสารสนเทศและดิจิทัลอย่างมีวิจารณญาณ มีตัวชี้วัด คือ

1) ตีความหมายสื่อได้ สามารถแยกแยะเนื้อหาสื่อที่ดี/ไม่ดี มีประโยชน์/ไม่มีประโยชน์ และมีคุณค่า/ไม่มีคุณค่า เหมาะสม/ไม่เหมาะสม 2) อธิบายปัจจัยและองค์ประกอบที่ส่งผลต่อความน่าเชื่อถือ และไม่น่าเชื่อถือของสื่อสารสนเทศและดิจิทัลได้ 3) ประเมินความน่าเชื่อถือ ประโยชน์ และคุณค่าของสื่อสารสนเทศและดิจิทัลได้ และ 4) ประเมินความเสี่ยง ความปลอดภัย และผลที่อาจเกิดจากการใช้สื่อฯ

1.4 การสร้างสรรค์สื่อสารสนเทศและดิจิทัลเพื่อการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ

มีตัวชี้วัด คือ 1) ใช้ประโยชน์จากขั้นตอนการระดมสมอง วางแผน เรียบเรียงและแก้ไขเนื้อหาสื่อสารสนเทศและดิจิทัล 2) สร้างสรรค์และเลือกภาพอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อบรรลุเป้าหมายต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ 3) มีความสามารถในการผนวกทักษะในการสร้างสรรค์ข้อมูลและเปลี่ยนความคิดใหม่ ๆ ให้เป็นความจริงด้วยการใช้เครื่องมือดิจิทัล และ 4) เปิดกว้างและยอมรับคำวิจารณ์จากสิ่งที่ส่งสารออกไป

1.5 การมีส่วนร่วมในการประยุกต์ใช้และสร้างการเปลี่ยนแปลงสื่อสารสนเทศและดิจิทัล

มีตัวชี้วัด คือ 1) มีส่วนร่วมและการพูดคุยสนทนา แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์อย่างสร้างสรรค์ 2) ใช้สื่อในการแก้ไขปัญหา และสร้างการเปลี่ยนแปลงเพื่อประโยชน์ของสังคม 3) สามารถเสนอแนะแนวทางการใช้สื่อในการตรวจสอบและสร้างการเปลี่ยนแปลงในทางบวกให้กับผู้คนช่วงวัยอื่น ๆ ได้ และ 4) ประเมินผลตอบรับจากกลุ่มเป้าหมายที่รับสื่อ และผลกระทบจากการสื่อสารของตนเอง

การวิเคราะห์เกี่ยวกับระดับความต้องการทักษะการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัลของผู้ใหญ่ในชุมชนท่องเที่ยวทั้ง 6 ภูมิภาคของประเทศไทย โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการเข้าถึง ด้านการวิเคราะห์ ด้านการประเมินค่า ด้านการสร้างสรรค์ และด้านการใช้ประโยชน์ และผลการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัลของผู้ใหญ่ในชุมชนท่องเที่ยว โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 1 และ 2

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความต้องการทักษะการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัลของผู้ใหญ่ในชุมชนท่องเที่ยวทั้ง 6 ภูมิภาคของประเทศไทย

ความต้องการทักษะการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัล	\bar{X}	SD	ระดับความต้องการ
ด้านการเข้าถึง	3.74	0.87	มาก
1. การเข้าถึงสื่อดั้งเดิม เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์	3.85	0.91	มาก
2. การเข้าถึงสื่อดิจิทัล เช่น คอมพิวเตอร์ สมาร์ทโฟน	3.66	0.85	มาก
3. การรู้บทบาทหน้าที่และวิธีการใช้งานของสื่อดั้งเดิมและสื่อดิจิทัล	3.68	0.86	มาก
4. การส่งต่อและกระจายสื่อสื่อดั้งเดิมและสื่อดิจิทัลได้อย่างถูกต้องเหมาะสม	3.75	0.86	มาก
ด้านการวิเคราะห์	3.70	0.55	มาก
5. การวิเคราะห์ที่มาและวัตถุประสงค์ของสื่อดั้งเดิมและสื่อดิจิทัลได้	3.57	0.70	มาก
6. การอธิบายความแตกต่างของสื่อดั้งเดิมและสื่อดิจิทัลแต่ละประเภทได้	3.59	0.77	มาก
7. การถอดความหมายที่ซ่อนในข้อมูลของสื่อดั้งเดิมและสื่อดิจิทัลในรูปแบบต่างๆ ได้	3.82	0.91	มาก
8. การวิเคราะห์ความเสี่ยงและผลกระทบจากสื่อดั้งเดิมและสื่อดิจิทัลได้	3.81	0.69	มาก
ด้านการประเมินค่า	3.67	0.75	มาก
9. การประเมินคุณภาพ คุณค่า และความน่าเชื่อถือของสื่อดั้งเดิมและสื่อดิจิทัลได้	3.54	0.69	มาก
10. การอธิบายปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของสื่อดั้งเดิมและสื่อดิจิทัลได้	3.80	0.90	มาก
11. การตีความหมายสื่อดั้งเดิมและสื่อดิจิทัลจากรูปแบบอันหลากหลายได้	3.76	0.90	มาก
12. ทานประเมินความเสี่ยงและผลกระทบจากสื่อดั้งเดิมและสื่อดิจิทัลได้	3.60	0.70	มาก

ความต้องการทักษะการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัล	\bar{X}	SD	ระดับความต้องการ
ด้านการสร้างสรรค์	3.80	0.49	มาก
13. การมีทักษะในการดัดแปลงและสร้างสรรค์สื่อดั้งเดิมและสื่อดิจิทัลด้วยตนเอง	3.79	0.61	มาก
14. การจัดระบบข้อมูลสื่อดั้งเดิมและสื่อดิจิทัลเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในอนาคตได้	3.83	0.60	มาก
15. การปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับการสร้างสรรค์และเผยแพร่สื่อดั้งเดิมและสื่อดิจิทัล	3.81	0.63	มาก
16. การเปิดกว้างและยอมรับคำวิจารณ์จากสิ่งที่ส่งสารออกไป	3.78	0.66	มาก
ด้านการใช้ประโยชน์	3.96	0.22	มาก
17. การใช้ประโยชน์จากสื่อดั้งเดิมและสื่อดิจิทัลเพื่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาชุมชน	4.17	0.60	มาก
18. การใช้สื่อดั้งเดิมและสื่อดิจิทัลหลายช่องทางอย่างมีความรับผิดชอบและปลอดภัย	3.97	0.99	มาก
19. การมีส่วนร่วมในแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์การใช้สื่อดั้งเดิมและสื่อดิจิทัล	3.94	0.96	มาก
20. การแสดงความเห็นในประเด็นปัญหาชุมชนผ่านสื่อดั้งเดิมและสื่อดิจิทัลได้เหมาะสม	3.77	0.99	มาก
รวม	3.77	0.58	มาก

จากตารางที่ 1 ระดับความต้องการทักษะการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัล ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.77$, $SD=0.58$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีความต้องการทักษะการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัลอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีความต้องการทักษะมากที่สุด คือ ด้านการใช้ประโยชน์ ($\bar{X}=3.96$, $SD=0.22$) รองลงมา คือ ด้านการสร้างสรรค์ ($\bar{X}=3.80$, $SD=0.49$) และน้อยที่สุด คือ ด้านการประเมินค่า ($\bar{X}=3.67$, $SD=0.75$)

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัลของผู้ใหญ่ในชุมชนท่องเที่ยว

สมรรถนะและตัวชี้วัดการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัล	สภาพที่คาดหวัง	สภาพที่เป็นจริง	PNI
1. ด้านการเข้าถึง	3.74	3.41	0.10
2. ด้านการวิเคราะห์	3.70	3.35	0.10
3. ด้านการประเมินค่า	3.67	3.27	0.12
4. ด้านการสร้างสรรค์	3.80	3.22	0.18
5. ด้านการใช้ประโยชน์	3.96	3.38	0.17
รวม	3.77	3.33	0.13

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อในการเข้าถึงสื่อ ด้านการเข้าถึง ด้านการวิเคราะห์ ด้านการประเมินค่า ด้านการสร้างสรรค์ ด้านการใช้ประโยชน์ ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน โดยมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อในด้านการสร้างสรรค์มากที่สุด มีค่า $PNI_{modified} = 0.18$ รองลงมา คือ ด้านการใช้ประโยชน์ มีค่า $PNI_{modified} = 0.17$ ด้านการประเมินค่า มีค่า $PNI_{modified} = 0.12$ และน้อยที่สุด คือ ด้านการเข้าถึงและด้านการวิเคราะห์ ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน มีค่า $PNI_{modified} = 0.10$

2. ผลการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัลสำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนท่องเที่ยว

โปรแกรมได้พัฒนาผ่านการทดลองและการวิเคราะห์เกี่ยวกับความพึงพอใจต่อการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัลสำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนท่องเที่ยวของชาวบ้านทั้ง 5 หมู่ของตำบลบ้านแหลม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี มีรายละเอียดดังตารางที่ 3 และ 4

2.1 ผลการเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการเข้าร่วมการอบรมโปรแกรมส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัลสำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนท่องเที่ยว

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการเข้าร่วมการอบรมโปรแกรมส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัลสำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนท่องเที่ยว

กิจกรรม	ก่อน		หลัง		t-test	df	Sig.
	Mean	SD	Mean	SD			
1.ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสื่อสารสนเทศและดิจิทัล	17.02	1.81	23.34	1.82	-11.258	29	.000*
2.องค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัล	10.13	2.53	22.60	2.91	-17.580	29	.000*
3.การส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัล	9.80	2.07	22.97	2.83	-20.240	29	.000*
4.การใช้สื่อเครือข่ายสังคมออนไลน์	13.37	3.46	17.40	2.09	-5.640	29	.000*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 พบว่า กิจกรรมความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสื่อสารสนเทศและดิจิทัล กิจกรรมองค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัล กิจกรรมการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัล และกิจกรรมการใช้สื่อเครือข่ายสังคมออนไลน์ ของผู้เข้าร่วมอบรมหลังการเข้าร่วมการอบรมโปรแกรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($t=-11.258$, $t=-17.580$, $t=-20.240$ และ $t=-5.640$ $p<.000$)

2.2 ผลความพึงพอใจหลังจากผ่านการการเข้าร่วมการอบรมโปรแกรมส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัลสำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนท่องเที่ยว

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจต่อการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัลสำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนท่องเที่ยว

ความพึงพอใจต่อการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัล	\bar{X}	SD	ระดับการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัล
1. การเรียนรู้และการทำงานร่วมกันของชุมชน	3.73	0.78	มาก
2. การจัดการเรียนรู้ของผู้อำนวยความสะดวก	3.87	0.90	มาก
3. การถ่ายทอดความรู้ของผู้อำนวยความสะดวก	4.00	0.59	มาก
4. ความเหมาะสมของเนื้อหาการเรียนรู้	3.77	0.82	มาก
5. บรรยากาศในการเรียนรู้	4.13	0.73	มาก
6. ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.13	0.78	มาก

ความพึงพอใจต่อการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริม การรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัล	\bar{X}	SD	ระดับการรู้เท่าทัน สื่อสารสนเทศและดิจิทัล
7. เอกสารประกอบการเรียนรู้	4.10	0.88	มาก
8. อาหารว่าง	3.93	0.64	มาก
9. การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น	4.03	0.89	มาก
10. ประโยชน์โดยรวมที่ได้รับจากการร่วมกิจกรรม	4.00	0.87	มาก
รวม	3.97	0.79	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า ความพึงพอใจต่อการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัลสำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนท่องเที่ยวของชาวบ้านทั้ง 5 หมู่ ของตำบลบ้านแหลม อำเภอ บางปาลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ภาพรวมมีระดับการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัลอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.97$, $SD=0.79$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีระดับการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัลมากที่สุด คือ บรรยากาศในการเรียนรู้ และระยะเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X}=4.13$, $SD=0.73$ และ 0.78) รองลงมา คือ เอกสารประกอบการเรียนรู้ ($\bar{X}=4.10$, $SD=0.88$) และน้อยที่สุด คือ การเรียนรู้และการทำงานร่วมกันของชุมชน ($\bar{X}=3.73$, $SD=0.78$)

อภิปรายผลการวิจัย

1. สมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัลของผู้ใหญ่ในชุมชนท่องเที่ยว แบ่งออกเป็น 5 ด้านหลัก ได้แก่ 1) การเข้าถึง (Access) 2) การวิเคราะห์ (Analysis) 3) การประเมินค่า (Evaluation) 4) การสร้างสรรค์ (Creation) 5) การใช้ประโยชน์ (Application) โดยสมรรถนะทั้ง 5 ด้านเป็นพื้นฐานสำคัญที่ช่วยให้บุคคลสามารถคิดวิเคราะห์ แยกแยะ และป้องกันตนเองจากข้อมูลข่าวสารที่เป็นภัยได้ สมรรถนะ และตัวชี้วัดจึงมีความสำคัญต่อการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัล (MIDL) (UNESCO, 2021) เพราะ 1) เป็นทักษะจำเป็นในยุคดิจิทัล โดยเฉพาะในกลุ่มเปราะบาง เช่น เด็ก ผู้สูงอายุ และผู้ใหญ่วัยทำงาน 2) มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งในระดับบุคคลและชุมชน 3) ช่วยสร้างความสามารถในการบริโภคสื่ออย่างมีวิจารณญาณ สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อมุ่งเน้นการเสริมสร้างพลังอำนาจให้ผู้บริโภคสามารถใช้สื่ออย่างชาญฉลาด ป้องกันตนเองจากการตกเป็นเหยื่อของข้อมูลข่าวสาร โดยต้องอาศัยทักษะสำคัญ ได้แก่ การเข้าถึง การวิเคราะห์ การประเมิน การสร้างสรรค์ และการมีส่วนร่วม ตลอดจนต้องพิจารณาปัจจัยส่วนบุคคลและสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการรู้เท่าทันสื่อ (MCC, 2020) ซึ่งจะนำไปสู่การใช้สื่อทั้งแบบดั้งเดิมและดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพและรับผิดชอบ อันส่งผลให้

คุณภาพชีวิตของบุคคลและชุมชนดีขึ้น ทั้งนี้ สอดคล้องกับแนวคิดสมรรถนะดิจิทัลของประเทศไทยที่เน้นการเตรียมความพร้อมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างปลอดภัยและเกิดประโยชน์สูงสุด (บุบผา งามศรีทองคำ, 2565)

2. โปรแกรมส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัลสำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนท่องเที่ยวที่พัฒนาแล้วก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความรู้และประสบการณ์ร่วมกันระหว่างกลุ่มต่าง ๆ และหน่วยงานในชุมชน (รติยา อัครดิถินณา และคณะ, 2566) เพื่อการกำหนดเป้าหมายจึงทำให้เกิดการทำงาน การประเมินผล และรับฟังความคิดเห็นร่วมกัน ประการสำคัญคือ ความรู้และประสบการณ์ใหม่ที่ได้สามารถตอบปัญหาความต้องการจำเป็นของผู้ใหญ่ในชุมชนท่องเที่ยว อาทิ สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง เกิดการพัฒนาขีดความสามารถของการเรียนรู้และการทำงานร่วมกัน (Detlor, B. et. al., 2020) เกิดประโยชน์จากการเข้าถึงสื่อ การใช้สื่อเพื่อการเรียนการศึกษา การใช้สื่อเพื่อประกอบอาชีพ รวมถึงการใช้สื่อเพื่อความบันเทิงเชิงสนทนา การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องไอทีและเทคโนโลยี การเรียนรู้เรื่องของสื่อสารสนเทศและสื่อดิจิทัลจึงเป็นการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาตนเอง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ร่วมกันจึงเป็นเวทีในการแสดงความคิดเห็นและการแก้ไขปัญหาของชุมชน สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสื่อให้กับชุมชนมากยิ่งขึ้น (Hobbs, 2010) นอกจากนี้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นองค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อ การส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อ และการใช้สื่อเครือข่ายสังคมออนไลน์ให้กับชุมชนมากยิ่งขึ้นยังก่อให้เกิดการส่งเสริมการเรียนรู้สื่อสมัยใหม่เพิ่มมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1) จากผลการวิจัยสมรรถนะการเรียนรู้เท่าทันสื่อ ประกอบด้วย การเข้าถึง การวิเคราะห์ การประเมินค่า การสร้างสรรค์ และการใช้ประโยชน์ โดยมีความต้องการทักษะการสร้างสรรค์มากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการใช้ประโยชน์ ด้านการประเมินค่า และน้อยที่สุด คือ ด้านการเข้าถึงและด้านการวิเคราะห์ ตามลำดับ ในการพัฒนาสมรรถนะการเรียนรู้เท่าทันสื่อ ให้ได้ประสิทธิภาพมากที่สุด จำเป็นที่จะต้องรู้พื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างรวมถึงความต้องการในการพัฒนาทักษะเพื่อที่จะสามารถพัฒนาและถ่ายทอดองค์ความรู้ได้อย่างเหมาะสมและกลุ่มตัวอย่างสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อตนเอง ครอบครัว อาชีพ และสังคม

2) ผลจากการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัลสำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนท่องเที่ยว ทำให้ได้โปรแกรมที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาความรู้ในเรื่องของการส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัล ทั้งนี้โปรแกรมดังกล่าวสามารถนำไปปรับใช้และให้ความรู้กับผู้ใหญ่ในชุมชนท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกัน รวมไปถึงผู้ใหญ่ในกลุ่มอื่น ๆ ที่ต้องการพัฒนาทักษะ

ดังกล่าวเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจในการบริโภคสื่ออย่างชาญฉลาด เพราะหากบุคคลขาดการรู้เท่าทันสื่อย่อมตกเป็นเหยื่อของข้อมูลข่าวสารได้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการเพิ่มกลุ่มควบคุมในการทดลองเพื่อเปรียบเทียบผลระหว่างกลุ่มที่ได้รับการพัฒนาโปรแกรมกับกลุ่มที่ไม่ได้รับการพัฒนา ซึ่งจะช่วยแยกแยะผลลัพธ์ของโปรแกรมจากปัจจัยแวดล้อมอื่น ๆ ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ควรเก็บข้อมูลจากชุมชนท่องเที่ยวที่หลากหลายประเภท เช่น ชุมชนชายทะเล ชุมชนเชิงวัฒนธรรม หรือชุมชนอนุรักษ์ธรรมชาติ เพื่อให้การพัฒนาโปรแกรมและตัวชี้วัดการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัลสามารถสะท้อนบริบทที่แตกต่างกันของแต่ละชุมชนได้อย่างแท้จริง และสามารถนำไปปรับใช้ได้อย่างกว้างขวางและยั่งยืน

2) เน้นให้มีการวิจัยเพื่อสร้างและพัฒนาแนวทาง โปรแกรม หรือกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้ใหญ่ในชุมชนท่องเที่ยว โดยมุ่งเสริมสร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัลอย่างสอดคล้องกับบริบทของแต่ละชุมชน เช่น ระดับการศึกษา อายุ และประสบการณ์ด้านเทคโนโลยี ทั้งนี้ควรออกแบบให้เนื้อหาเชื่อมโยงกับชีวิตจริงของผู้เรียน และใช้รูปแบบการเรียนรู้ที่เข้าใจง่ายและมีส่วนร่วม เช่น กิจกรรมหรือการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ นอกจากนี้ควรมีการทดลองใช้เครื่องมือวัดระดับการรู้เท่าทันสื่อที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อประเมินผลและปรับปรุงการพัฒนาโปรแกรมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- ชนชาติ นุ่มนนท์. (2563). คนไทยใช้เวลากับอินเทอร์เน็ตสูง “อันดับห้า” ของโลก. สืบค้นเมื่อ 11 ธันวาคม 2567, จาก <https://www.bangkokbiznews.com/lifestyle/867408>.
- บุบผา เมฆศรีทองคำ. (2565). การรู้เท่าทันข่าวสำหรับผู้บริโภคข่าวในยุคดิจิทัล. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- พรทิพย์ เย็นจะบก. (2560). เภยจักษ์การรู้เท่าทันสื่อ. กรุงเทพฯ: ออฟเซ็ท ครีเอชั่น.
- รติยา อัครวดีธนา และพิชญานี พูนผล. (2566). ผลของโปรแกรมพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อด้วยกระบวนการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัลด้วยปัญญาของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 8(11), 586–598.
- สัญลักษ์ ปัญวัฒน์ลิขิต, พศิน พรหมกิงแก้ว และอรรณภูมิ ศิริปัญญา. (2563). คู่มือ มือเล็ก ๆ เรียนรู้เท่าทันสื่อ. เชียงใหม่: กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์.
- สุภาวงศ์ จันทวานิช. (2565). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 26). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2566). รายงานสถิติรายปีประเทศไทย 2566. กรุงเทพฯ : สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.
- อุษา ปักกินส์ (2566). พลเมืองฉลาดรู้เท่าทันดิจิทัล. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

- Boone, E. J. (1985). *Developing Programs in Adult Education*. Prospect Heights: Waveland Press.
- Boyle, P. G. (1981). *Planning Better Programs*. New York: Mc Graw-Hill.
- Caffarella, R. and Daffron, S. (2013). *Planning Programs for Adult Learners*. San Francisco: Jossey Bass.
- Detlor, B., Julien, H., Rose, T.A., and Serenko, A. (2020). *Local Community Digital Literacy Training: An Exploratory Investigation of Digital Literacy Training Programs Led by Public Libraries and Other Local Community Organizations*. McMaster Digital Transformation Research Centre (MDTRC) DeGroot School of Business.
- Hobbs, R. (2010). *Digital and Media Literacy: A Plan of Action*. The Aspen Institute.
- MCC. (2020). *Digital Literacy for Modern Communication*. Boston: Massachusetts Communications Corporation.
- OECD. (2015). *Pensions at a Glance 2015: OECD and G20 Indicators*. OECD Publishing.
- UNESCO. (2021). *Media and Information Literacy: Challenges and Opportunities in The Digital Age*. Paris: UNESCO Publishing.
- Yamane, T. (1967). *Statistics: An Introductory Analysis*. (2nd ed.). New York: Harper & Row.

ความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับองค์กรภายนอกเพื่อพัฒนาทักษะ กำลังคนในประเทศด้านการท่องเที่ยว

Cooperation Between Higher Education Institutions and External Organizations for Development of the Country's Manpower Skills in Tourism

¹ณิชาธิ์ธร สุวรรณรงค์,²อรุณี หงษ์ศิริวัฒน์ และ ³วารภรณ์ บวรศิริ

¹Neechareethorn Suwannarong,²Arune Hongsiriwat and ³Varaporn Bovornsiri

นิสิตหลักสูตรดุขฎฐิบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^{2,3} อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹Ph.D. Candidate in Higher Education, Faculty of Education, Chulalongkorn University

^{2,3}Lecturer of Faculty of Education, Chulalongkorn University

¹Corresponding Author. E-mail: neechareethoml@gmail.com

Received May 23, 2025; Revised June 7, 2025; Accepted August 19, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันของความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับองค์กรภายนอกเพื่อพัฒนาทักษะกำลังคนในประเทศไทยด้านการท่องเที่ยว และ 2) วิเคราะห์แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศของความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับองค์กรภายนอกเพื่อพัฒนาทักษะกำลังคนในประเทศไทยด้านการท่องเที่ยว เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) ศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในไทยที่สอนด้านการท่องเที่ยว 56 สถาบัน เก็บข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกสถาบันที่มีความเป็นเลิศในประเทศไทย 10 สถาบัน และต่างประเทศ 10 สถาบัน ผลการวิจัยพบว่า 1) จำแนกความร่วมมือเป็น 10 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตร การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ การวิจัยและพัฒนา การพัฒนาวิชาชีพและการศึกษาต่อเนื่อง การให้บริการด้านการให้คำปรึกษา นวัตกรรมและการเป็นผู้ประกอบการ การส่งเสริมการตลาดและการขาย การพัฒนาและบูรณาการเทคโนโลยี ความร่วมมือระหว่างประเทศและการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม และความร่วมมือด้านผู้นำการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งความร่วมมือเหล่านี้ช่วยพัฒนาทักษะของนักศึกษา และผู้ทำงานในอาชีพนี้ให้กำลังสำคัญของประเทศในการช่วยฟื้นฟูเศรษฐกิจที่พึ่งพารายได้จากการท่องเที่ยว 2) เมื่อวิเคราะห์แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศแล้วพบว่า หลักการความร่วมมือ ควรวางแผน ทำตามแผนที่กำหนด สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรภายในและต่างประเทศ โครงสร้างและกลไกความร่วมมือ ควรตั้งเป้าหมายที่เน้นประโยชน์ของนักศึกษา สถาบัน และประเทศชาติ ทรัพยากรที่ใช้สนับสนุนความร่วมมือ ได้แก่ บุคลากร ทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม ภูมิปัญญา เงินสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาชุมชน และสถานที่ให้ลงมือปฏิบัติจริง กระบวนการดำเนินการความร่วมมือควรสร้างเครือข่ายร่วมกับองค์กรต่าง ๆ มีโครงการแลกเปลี่ยนอาจารย์ และนักศึกษาทั้งในและต่างประเทศ

คำสำคัญ : ความร่วมมือ; สถาบันอุดมศึกษา; การพัฒนาทักษะกำลังคน; การท่องเที่ยว

Abstract

The objectives of this research article are: 1) to study the current state of cooperation between higher education institutions and external organizations to develop human resource skills in Thailand in the field of tourism; 2) to analyze best practices in cooperation between higher education institutions and external organizations to develop human resource skills in Thailand in tourism. This is a descriptive research study of 56 higher education institutions in Thailand that teach tourism. Data were collected from document analysis and in-depth interviews with 10 institutions of excellence in Thailand and 10 institutions abroad. The results of the research found that: 1) Classifying cooperation into 10 areas: Curriculum Development and Enhancement, Internships and Practical Training Research and Development, Professional Development and Continuing Education Consultancy and Advisory Services, Entrepreneurship and Innovation, Marketing and Promotion Technology Integration and Development, Cultural Exchange and International Collaboration, and Sustainable Tourism Management Leader. These collaborations help to develop students' skills and those who work in this profession are an important force for the country in helping to revive the economy that depends on income from tourism. 2) For analyzing best practices, it was found that the principle of cooperation should be based on careful planning and following a specified plan. It is essential to create a network of cooperation with both domestic and international organizations. Cooperation Structure and Mechanism: Goals should emphasize benefits for students, the institution, and the country. Resources supporting cooperation include personnel, natural resources, culture, wisdom, funds for community research and development, and physical spaces for practical collaboration. A cooperation process should involve creating a network with diverse organizations. Implementation Strategies: Establish networks with various organizations, develop exchange programs, including: teacher exchange initiatives, student exchange programs, both domestically and internationally.

Keywords: cooperation; higher education institutions; development of manpower skills; tourism

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นเสาหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย โดยมุ่งหวังให้ประเทศไทยก้าวสู่การเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวของภูมิภาค (Tourism Hub) ประเทศไทยสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวถึง 1.67 ล้านล้านบาทในปี 2567 (กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา, กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2567) และในปี 2568 เศรษฐกิจไทยพึ่งพารายได้จากการท่องเที่ยวประมาณ 20% ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ซึ่งในปี 2568 นี้การฟื้นตัวของภาคการท่องเที่ยวช้ากว่าที่ประเมินไว้ โดยมีจำนวนนักท่องเที่ยวเหลือเพียง 37.2 ล้านคน (ลัทธกิตติ์ ลาภอุดมการ และ คณะ, 2568) ดังนั้นรัฐบาลจึงควรส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อเป็นอีกทางในการกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศ ผู้ประกอบการไทยที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

ในอุตสาหกรรมนี้จำเป็นต้องมีความยืดหยุ่น และปรับตัวให้ได้อย่างรวดเร็วตามสถานการณ์ และมีความร่วมมือกับพันธมิตรภายนอกมากขึ้น

“สถาบันอุดมศึกษา” เป็นแหล่งผลิตและพัฒนากำลังคนระดับสูง และยังเป็นแหล่งสร้างองค์ความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรม อันเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งในการขับเคลื่อนภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อยกระดับขีดความสามารถทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม และเพื่อนำพาประเทศให้ก้าวไปข้างหน้าได้อย่างทันสมัยทัดเทียมกับนานาอารยประเทศ ดังนั้นการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ไม่ใช่เพียงการถ่ายทอดองค์ความรู้เท่านั้น แต่ต้องเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในโลกและบ่มเพาะให้บัณฑิตมีทักษะที่จำเป็นต่อการทำงานในศตวรรษที่ 21 สร้างองค์ความรู้ใหม่และพัฒนานวัตกรรมได้ พร้อมในการปรับตัวในด้านต่าง ๆ (สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2565) นอกจากนี้ นิรันดร์ ไตรจักร์วิช (2564) ประธานกรรมการบริหาร บริษัทมาคาเลียส ประเทศไทย จำกัด กล่าวว่า ผู้ประกอบการต้องรู้วิธีการรับมือในยุควิถีชีวิตถัดไป (Next Normal) เพราะไลฟ์สไตล์ผู้บริโภคเปลี่ยนไป คุณภาพ ความปลอดภัย เทคโนโลยี ทักษะ และการฝึกกำลังแบบบูรณาการ คือรูปแบบการแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน ส่วนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะบุคลากรด้านการท่องเที่ยว ชัญญา ตันสกุล และ กัญญาภรณ์ กาญจนาทวีกุล (2563) ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาสมรรถนะบุคลากรด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการ ตามกรอบอาเซียนของสถานประกอบการเขตพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอันดามัน พบว่า บุคลากรด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการต้องมีความรู้ในงานตามตำแหน่งหน้าที่ที่กำหนดในใบกำหนดหน้าที่งาน (Job Description) ตามกรอบสมรรถนะอาเซียน ต้องมีความรู้ทั้งศาสตร์และศิลป์ทางด้านการท่องเที่ยวและบริการ และพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่หลากหลาย ซึ่งบุคลากรยังขาดความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ตรงกับตำแหน่งหน้าที่งาน

เนื่องจากการท่องเที่ยวมีความสำคัญกับเศรษฐกิจของประเทศดังกล่าวข้างต้น จึงต้องฟื้นฟูพัฒนาและแก้ไขปัญหาอย่างเร่งด่วน ซึ่งจำเป็นที่จะต้องมีความร่วมมือจากหลายภาคส่วน เพื่อนำไปสู่การสร้างสินค้าและบริการที่มีความแตกต่างจะส่งผลต่อการได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจในระยะยาว และยังเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน (Evans, Campbell & Stonehouse, 2012) สอดคล้องกับทฤษฎีการพึ่งพาอาศัยกัน (Theory of Interdependence) ที่อธิบายว่าความสำเร็จจะเป็นความสัมพันธ์เชิงบวกกับความร่วมมือ (Deutsch, 1973) กลยุทธ์พันธมิตรเป็นกลยุทธ์ที่เน้นความร่วมมือระหว่างองค์กรการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การผสานทักษะที่เป็นจุดเด่นของแต่ละองค์กรเข้าด้วยกัน การลดความเสี่ยงในเรื่องการลงทุนใหม่ๆ (Kale & Singh, 2009) นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการให้ความหมายของกลยุทธ์พันธมิตรว่า เป็นความร่วมมือ การลงทุน การแลกเปลี่ยน แบ่งปัน เพื่อมีส่วนร่วมแบ่งการตลาดที่เพิ่มขึ้น กำไรที่มากขึ้น ลดต้นทุน กระจายความเสี่ยง (Phan, 2000; Faulkner, 1995, Gulati, 1998) สอดคล้องกับ Yi Wei (2007) ที่อธิบายความหมายของกลยุทธ์พันธมิตรคือการรวมตัว

ในฐานะความเป็นหุ้นส่วน (Partnership) เพื่อเพิ่มโอกาสให้กับธุรกิจในการผนึกความร่วมมืออำนาจสำหรับผลประโยชน์ร่วมกันและรักษาความได้เปรียบทางการแข่งขัน

รัฐบาลสนับสนุนอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวใน 2 มิติใหญ่ ๆ ได้แก่ 1) การพัฒนาบุคลากรการท่องเที่ยว และ 2) การจัดสรรงบประมาณสนับสนุนทุนวิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว (สุรัชชัย สถิตคุณารัตน์, 2567) จากความสำคัญและปัญหา ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับองค์กรภายนอกเพื่อพัฒนาทักษะกำลังคนในประเทศด้านการท่องเที่ยว ซึ่งจะสามารถช่วยพัฒนากำลังคนด้านการท่องเที่ยวในประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับองค์กรภายนอก เพื่อพัฒนาทักษะกำลังคนในประเทศไทยและต่างประเทศด้านการท่องเที่ยว
2. เพื่อวิเคราะห์แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศของความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับองค์กรภายนอกเพื่อส่งเสริมและพัฒนาทักษะกำลังคนในประเทศไทยด้านการท่องเที่ยว

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้แนวคิด ทฤษฎี เพื่อเป็นแนวทางการวิจัย โดยแบ่งแนวคิด ทฤษฎีตามกรอบแนวคิด ดังภาพที่ 1

นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการอุดมศึกษาและการผลิตและพัฒนากำลังคนด้านการท่องเที่ยว

- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่12 (พ.ศ. 2560-2564) เน้นการพัฒนาคน
- ร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13) การพัฒนาคุณภาพการศึกษาและฝึกอบรม ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- นโยบายและยุทธศาสตร์การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2563-2570 ปรับบทบาทมหาวิทยาลัยในการสร้างคน องค์ความรู้ และนวัตกรรม
- แผนอุดมศึกษาระยะ ยาว 15 ปี ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2560 – 2574) องค์ความรู้และนวัตกรรม ผลงานวิจัย เครือข่ายการเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น สร้างผู้ประกอบการฐานเทคโนโลยี
- ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) พัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ สร้างความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยว
- แผนด้านการอุดมศึกษาเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนของประเทศ พ.ศ. 2546-2570 (สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม สำนักนโยบายและแผนการอุดมศึกษา, 2546) **กลยุทธ์ 8** การจัดสหกิจศึกษาและการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงาน **กลยุทธ์ 9** การปรับระบบการศึกษาเพื่อรองรับผู้เรียนนอกวัยเรียน (Re Skills & Up Skills & New Skills)
- นโยบาย และยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (รายงานประจำปีการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย)

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะกำลังคนในประเทศด้านการท่องเที่ยว

- แนวทางการพัฒนาและเพิ่มทักษะผ่านการฝึกอบรมและให้คำปรึกษาแนะนำ 1) Upskilling 2) Reskilling 3) Newskilling 4) Unskilling 5) แพลตฟอร์ม Future Skill x New Career Thailand
- สหกิจศึกษา (Co-operative Education) (สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2564)
- ยุทธศาสตร์“10 in 10 Initiative” Sea (Group) (2562) เน้นพัฒนาทักษะดิจิทัลแห่งอนาคตให้คนรุ่นใหม่ และสร้าง”สะพาน”เชื่อมโยงแต่ละภาคส่วนภายในอุตสาหกรรม
- โครงการเครือข่ายการอุดมศึกษาเพื่ออุตสาหกรรม
- คุณลักษณะสมรรถนะของบุคลากรด้านการท่องเที่ยวและบริการตามกรอบ MRA-TP : ได้แก่ ความรู้ ทักษะ ทัศนคติ (สัญญา ต้นสกุล และ กัญญาภรณ์ กาญจนทวิกุล, 2562)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับองค์กรภายนอกเพื่อพัฒนาทักษะกำลังคนในประเทศด้านการท่องเที่ยว เป็นการวิจัยเชิงเชิงบรรยาย (Descriptive Research) มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย 7 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อหาเอกสารแนวคิดทฤษฎี (Documentary Study) ศึกษาสภาพปัจจุบันของความร่วมมือฯ โดย 1)ศึกษาและวิเคราะห์หลักการ แนวคิด ทฤษฎี นโยบายของรัฐบาล สภาพปัจจุบัน และปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง 2)สำรวจข้อมูลสภาพปัจจุบันจากผู้บริหารระดับคณะบดี หรือผู้แทนที่มีหน้าที่ในการกำหนดกลยุทธ์การดำเนินงานของคณะ ในประเทศไทย 56 สถาบัน และในต่างประเทศ 10 สถาบัน โดยใช้แบบสำรวจ

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาในภาคสนาม (Field Study) วิเคราะห์แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศของความร่วมมือของสถาบันอุดมศึกษากับองค์กรภายนอกเพื่อพัฒนาทักษะกำลังคนในประเทศไทย และต่างประเทศด้านการท่องเที่ยว โดยการวิเคราะห์เอกสารและสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้เชี่ยวชาญมีคุณสมบัติดังนี้ 1)ผู้บริหาร หรือผู้แทนของสถาบันอุดมศึกษาที่มีหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว มีหน้าที่ในการกำหนดกลยุทธ์การดำเนินงานของคณะ ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย เลือกสถาบันโดยการวิเคราะห์จากขั้นตอนที่ 1 และความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ 2)ผู้บริหารองค์กรภาครัฐ ได้แก่ ผู้บริหารการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมการท่องเที่ยว เป็นต้น 3)ผู้บริหารองค์กรภาคเอกชน ได้แก่ ผู้บริหารธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว 4)ผู้ทรงคุณวุฒิ หรือนักวิจัย ที่มีประสบการณ์การทำวิจัยด้านความร่วมมือกับองค์กรภายนอกด้านการท่องเที่ยว 5)กลุ่มผู้นำชุมชนในท้องถิ่นต่างๆ ที่เป็นผู้นำการท่องเที่ยวในชุมชน

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ 1. แบบวิเคราะห์เอกสาร 1.1) วิเคราะห์เนื้อหาสาระ (Content Analysis) สภาพปัจจุบันของความร่วมมือฯ จากเอกสารและเว็บไซต์ต่างๆ และจากการสัมภาษณ์ 1.2) วิเคราะห์เนื้อหาสาระ (Content Analysis) แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศของความร่วมมือฯ จากเอกสารและเว็บไซต์ต่างๆ 2. แบบสำรวจสภาพปัจจุบันของความร่วมมือฯ 3. แบบสัมภาษณ์ ได้แก่ 3.1) แบบสัมภาษณ์กลุ่มผู้บริหารระดับคณะ หรือผู้แทนเกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศของความร่วมมือฯ 3.2) แบบสัมภาษณ์กลุ่มผู้บริหารระดับนโยบายขององค์กรภายนอก ภาครัฐ เกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศของความร่วมมือฯ 3.3) แบบสัมภาษณ์กลุ่มผู้บริหารระดับนโยบายขององค์กรภายนอก ภาคเอกชน เกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศของความร่วมมือฯ 3.4) แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ หรือนักวิจัย ที่มีประสบการณ์การทำวิจัยด้านความร่วมมือฯ เกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศของความร่วมมือฯ 3.5) แบบสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน เกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ

ของความร่วมมือฯ ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือแบบวิเคราะห์เอกสารโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาสาระ (Content Analysis) จากนั้นนำไปตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยผ่านความเห็นชอบของอาจารย์ที่ปรึกษา 2 ท่าน และผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ความชัดเจนของการใช้ภาษา แก้ไขปรับปรุงและพัฒนาเป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ ถูกต้อง ครบคลุม และตรงตามเนื้อหา

ขั้นตอนที่ 5 การรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลโดย 1) เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) ได้แก่ เอกสาร ตำรา งานวิจัย รายงานประจำปี พระราชกฤษฎีกา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์สภาพปัจจุบัน และแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศของความร่วมมือฯ จำนวน 56 สถาบันในไทย และ 10 สถาบันในต่างประเทศ 2) เก็บรวบรวมข้อมูลสภาพปัจจุบันจากผู้บริหารระดับคณะ โดยใช้แบบสำรวจ 3) เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศของความร่วมมือฯ จากผู้บริหารระดับคณะ ของสถาบันอุดมศึกษาที่สอนด้านการท่องเที่ยว ผู้บริหารองค์กรภาครัฐ เอกชน ผู้ทรงคุณวุฒิ หรือนักวิจัย และผู้นำชุมชนด้านการท่องเที่ยว โดยใช้แบบสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) วิเคราะห์สาระเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสาระของแนวคิด ทฤษฎี หลักการแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศของความร่วมมือฯ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามแนวคิดของสุภาวงศ์ จันทวานิช (2565) จากนั้นวิเคราะห์สภาพปัจจุบันจากแบบสำรวจผู้บริหารระดับคณะ จำนวน 56 สถาบันโดยใช้สถิติขั้นพื้นฐาน และวิเคราะห์แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารมหาวิทยาลัยจำนวนตามข้อมูลที่ได้ จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ประกอบกับความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยพิจารณาแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) 5 ประการ

ผลการวิจัย

1. **ศึกษาสภาพปัจจุบันของความร่วมมือของสถาบันอุดมศึกษากับองค์กรภายนอกเพื่อส่งเสริมและพัฒนาทักษะกำลังคนด้านการท่องเที่ยว พบว่า** สามารถจำแนกความร่วมมือได้เป็น 10 ด้าน มีรายละเอียดดังนี้ 1. ความร่วมมือด้านการพัฒนาหลักสูตร สถาบันอุดมศึกษามีความร่วมมือโดยตรงกับองค์กรภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของรัฐและเอกชนในการออกแบบหลักสูตรร่วมกัน เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและมาตรฐานทางด้านการท่องเที่ยว โดยเชิญบุคลากรทางด้านการท่องเที่ยว ภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมาเป็นกรรมการในการวิพากษ์และปรับปรุงหลักสูตรเพื่อให้หลักสูตรและรายวิชาของมหาวิทยาลัยมีความน่าสนใจทันสมัยและตอบโจทย์ความต้องการของภาคเอกชนได้มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้บุคลากรด้านท่องเที่ยวดังกล่าวยังได้รับการเรียนเชิญมาเป็นอาจารย์พิเศษในรายวิชาที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสได้

สัมพันธ์กับบุคลากรในภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยตรง นอกจากนี้ยังมีการรับรองคุณสมบัติของหลักสูตรทางด้านการท่องเที่ยวจากคณะกรรมการการท่องเที่ยวหรือกรอบสมรรถนะนานาชาติทางด้านการท่องเที่ยวในต่างประเทศให้กับหลักสูตรการท่องเที่ยวของสถาบันอุดมศึกษาไทยบางแห่ง เพื่อให้บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษามีคุณสมบัติอันพึงประสงค์ต่อการประกอบอาชีพในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในระดับนานาชาติ ได้แก่ องค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ 2. ความร่วมมือด้านการฝึกประสบการณ์วิชาชีพมีการฝึกปฏิบัติทางวิชาชีพในโรงแรม บริษัททัวร์ การจัดหาทัวร์ รวมถึงธุรกิจอื่นๆที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวเป็นระยะเวลาประมาณหนึ่งภาคการศึกษาทั้งใน และต่างประเทศ นอกจากนี้ยังมีโครงการจัดประสบการณ์วิชาชีพให้กับนักศึกษาระยะสั้นในภาคการท่องเที่ยว 3 ความร่วมมือด้านการวิจัยและพัฒนา มีการวิจัย และพัฒนาเพื่อตอบสนองความท้าทายและนวัตกรรมทางด้านการท่องเที่ยวต่าง ๆ รวมถึงการวิเคราะห์ข้อมูลและแนวโน้มทางด้านการท่องเที่ยวอันนำไปสู่การกำหนดนโยบายและกลยุทธ์ทางการท่องเที่ยว เช่น การทำวิจัยร่วมกับสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม โดยได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยในแผนงานการส่งเสริมกลไกมหาวิทยาลัยในพื้นที่เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น ได้แก่ เครือข่ายมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มอีสานล่างในการดำเนินงาน “โครงการยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงนวัตกรรมเพื่อสร้างคุณค่าอัตลักษณ์พื้นถิ่นด้วยภูมิปัญญาและนวัตกรรมบนฐานเศรษฐกิจ BCG”

และยังมีความร่วมมือด้านการวิจัยและพัฒนาด้านการท่องเที่ยวกับชุมชนหรือท้องถิ่นเพื่อเป็นการยกระดับและพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน มุ่งเน้นให้ชุมชนสามารถเนิกรจัดการการท่องเที่ยวด้วยตนเองได้อย่างยั่งยืน 4. ความร่วมมือด้านการพัฒนาวิชาชีพและการศึกษาต่อเนื่อง มีการจัดทำหลักสูตรอบรมระยะสั้นโดยเป็นการจัดหลักสูตรเฉพาะด้านสำหรับบุคลากรทางการท่องเที่ยวในชุมชนเพื่อให้ทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงของการท่องเที่ยวโลกอยู่เสมอ โดยจัดตั้งศูนย์ฝึกอบรมด้านการท่องเที่ยวภายในมหาวิทยาลัย นอกจากนี้ยังมีการจัดฝึกอบรมโดยการเชิญผู้เชี่ยวชาญจากภาคการท่องเที่ยวมาให้ความรู้ และบรรยายแก่นิสิตนักศึกษาอีกด้วย 5 ความร่วมมือด้านการให้บริการด้านการให้คำปรึกษา มีบริการทางด้านการให้คำปรึกษาแก่องค์กรธุรกิจภาคการท่องเที่ยวทั้งในระดับชาติและนานาชาติ การแนะนำและให้ความช่วยเหลือในการปรับปรุงผลการดำเนินงานและยุทธวิธีทางด้านการท่องเที่ยว โดยมีความร่วมมือกับทางภาครัฐในการให้คำแนะนำหรือให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านการท่องเที่ยวรวมถึงกลยุทธ์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวอีกด้วย อย่างไรก็ตามพบว่า สาขาด้านการท่องเที่ยวในบางแห่งยังไม่มีบทบาททางด้านการบริการให้คำปรึกษา เนื่องจากเป็นยังเป็นสาขาวิชาใหม่ และคณาจารย์ในสาขาวิชายังมีจำนวนไม่เพียงพอในการให้บริการในลักษณะดังกล่าว ดังนั้นสาขาวิชาจึงมุ่งเน้นไปที่การจัดการเรียนการสอนให้กับนักศึกษาในระดับ

ปริญญาตรีของตนเองเป็นสำคัญ 6. ความร่วมมือด้านนวัตกรรมและการเป็นผู้ประกอบการ มีการจัดตั้งศูนย์ฝึกอบรมเฉพาะให้กับผู้ที่สนใจเริ่มต้นธุรกิจทางด้านการท่องเที่ยว และนวัตกรรมการท่องเที่ยวต่างๆในภาคธุรกิจท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีการจัดฝึกอบรมหลักสูตรการเป็นผู้ประกอบการและการสนับสนุนทรัพยากรอื่นๆที่เกี่ยวข้องให้กับนักศึกษา และบุคลากรทางด้านการท่องเที่ยวที่สนใจเริ่มต้นธุรกิจทางด้านการท่องเที่ยว 7. ความร่วมมือด้านการส่งเสริมการตลาดและการขาย มีการจัดโครงการส่งเสริมการตลาดแบบร่วมมือโดยมหาวิทยาลัยและองค์กรทางด้านการท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นในเรื่องของการส่งเสริมการเรียนการสอนทางด้านการท่องเที่ยวและโอกาสในการทำงานในภาคสายงานการท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมในเรื่องของจุดหมายปลายทางด้านการท่องเที่ยว โดยร่วมมือในโครงการต่างๆเพื่อส่งเสริมสถานที่ท่องเที่ยวและจุดหมายปลายทางต่าง ๆ ทั่วประเทศ 8. ความร่วมมือด้านการพัฒนาและบูรณาการเทคโนโลยี มีการจัดฝึกอบรมทางด้านการตลาดเทคโนโลยี ระบบการจองและการสำรองที่นั่ง รวมถึงเทคโนโลยีอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

นอกจากนี้ยังมีความร่วมมือกับบริษัทขององค์กรทางด้านเทคโนโลยีต่าง ๆ ในการบูรณาการเทคโนโลยีให้เข้ากันกับการเรียนการสอนทางด้านการท่องเที่ยวภายในมหาวิทยาลัยและการปฏิบัติงานในส่วนของภาคการท่องเที่ยว 9. ความร่วมมือระหว่างประเทศและการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมมีการจัดโครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษาและเจ้าหน้าที่ กับมหาวิทยาลัยระหว่างประเทศ นอกจากนี้ยังมีความร่วมมือในระดับนานาชาติ โดยการเป็นหุ้นส่วนหรือสมาชิกขององค์กรทางด้านการท่องเที่ยวนานาชาติในด้านความร่วมมือในการจัดโปรแกรมและโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว 10. ความร่วมมือด้านผู้นำการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมีโครงการเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานด้านการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนโดยการบูรณาการให้เข้ากับหลักสูตรการท่องเที่ยวเพื่อเป็นการส่งเสริมการปฏิบัติงานทางด้านการท่องเที่ยวที่ใส่ใจต่อสิ่งแวดล้อม องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้ลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนร่วมกับ 5 สถาบันอุดมศึกษาเพื่อบูรณาการความร่วมมือในการสร้างกลไกการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนให้กับหน่วยงานภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันวิชาการ องค์กรชุมชน และเอกชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ระยะเวลา 4 ปี (พ.ศ. 2567- พ.ศ. 2570) เพื่อร่วมกันพัฒนาและกำหนดบทบาทหน้าที่ในการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนร่วมกันให้ครอบคลุมรายละเอียดตามเกณฑ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก ร่วมกันขับเคลื่อนและยกระดับการพัฒนาเมืองที่มีศักยภาพสู่การเป็นสมาชิกเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ของยูเนสโก

จากการนำเสนอผลการวิจัยด้านสภาพปัจจุบันของความร่วมมือของสถาบันอุดมศึกษากับองค์กรภายนอกฯ สามารถสรุปเป็นตารางสังเคราะห์ให้เห็นความเหมือนและความแตกต่างของสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ รัฐ และเอกชนใน 10 มิติ ดังนี้

ตารางที่ 1 ตารางเปรียบเทียบความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับองค์กรภายนอกเพื่อพัฒนาทักษะกำลังคนด้านการท่องเที่ยว

มิติด้านความร่วมมือกับองค์กรภายนอก	สถาบันอุดมศึกษา ในกำกับของรัฐ	สถาบันอุดมศึกษา ของรัฐ	สถาบันอุดมศึกษา เอกชน
ความร่วมมือด้านการพัฒนาหลักสูตร	✓	✓	✓
ความร่วมมือด้านการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ	✓	✓	✓
ความร่วมมือด้านการวิจัยและพัฒนา	✓	✓	✓
ความร่วมมือด้านการพัฒนาวิชาชีพและการศึกษาต่อเนื่อง	✓	✓	✓
ความร่วมมือด้านการให้บริการด้านการให้คำปรึกษา	✓		
ความร่วมมือด้านนวัตกรรมและการเป็นผู้ประกอบการ	✓	✓	
ความร่วมมือด้านการส่งเสริมการตลาดและการขาย	✓	✓	✓
ความร่วมมือด้านการพัฒนาและบูรณาการเทคโนโลยี	✓	✓	
ความร่วมมือระหว่างประเทศและการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม	✓	✓	✓
ความร่วมมือด้านผู้นำการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและความยั่งยืน	✓		

จากตารางที่ 1 เมื่อแบ่งตามประเภทของสถาบันอุดมศึกษา พบว่า สถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ มีความร่วมมือครบทุกด้าน ส่วนสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ มีความร่วมมือ 8 ด้าน ไม่พบความร่วมมือด้านการให้บริการด้านการให้คำปรึกษา และความร่วมมือด้านผู้นำการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ส่วนสถาบันอุดมศึกษาเอกชน มีความร่วมมือ 6 ด้าน ไม่พบความร่วมมือด้านการให้บริการด้านการให้คำปรึกษา ด้านนวัตกรรมและการเป็นผู้ประกอบการ ด้านการพัฒนาและบูรณาการเทคโนโลยี และความร่วมมือด้านผู้นำการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถาบันอุดมศึกษาแต่ละประเภทมีวิสัยทัศน์ และพันธกิจที่แตกต่างกัน

2. ผลการวิเคราะห์แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศของความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับองค์กรภายนอกเพื่อพัฒนาทักษะกำลังคนในประเทศด้านการท่องเที่ยว พบว่า

สามารถนำเสนอแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศได้ใน 4 มิติ ได้แก่ 1. ด้านหลักการความร่วมมือ มีการดำเนินงานตามแผนที่กำหนด นอกจากนี้ยังสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับสถาบันภายในและต่างประเทศ 2. ด้านโครงสร้างและกลไกความร่วมมือ มีการตั้งเป้าหมายที่เน้นผลประโยชน์ของนักศึกษา สถาบัน และประเทศชาติ เป็นหลัก 3. ด้านทรัพยากรที่ใช้สนับสนุนความร่วมมือ ได้แก่ มีผู้นำที่ดี อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม ภูมิปัญญา งบประมาณสนับสนุนเน้นด้านการวิจัยและพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น และสถานที่ให้ลงมือปฏิบัติจริง 4. ด้านกระบวนการดำเนินการความร่วมมือ มีการสร้างเครือข่ายโดยร่วมกับองค์กรต่าง ๆ ขยายทุกภาค มีความร่วมมือกับทั้งในและต่างประเทศ รวมถึงโครงการแลกเปลี่ยนทั้งอาจารย์ และนักศึกษาในต่างประเทศ เมื่อวิเคราะห์สถาบันอุดมศึกษา

ต่างประเทศ เลือกโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากมหาวิทยาลัยที่มีการจัดการเรียนการสอนด้านการท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงระดับโลก จัดอันดับโดย QS Rankings ในปี พ.ศ.2564 รวมทั้งสิ้น 10 แห่ง พบว่า 1. ด้านหลักการความร่วมมือ มีนโยบายที่ชัดเจน มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศ โดยเน้นความร่วมมือกับภาคอุตสาหกรรม และธุรกิจระดับโลกเพื่อฝึกประสบการณ์วิชาชีพ มีการเปิดสาขาทั่วโลกโดยบางสถาบันร่วมมือกันเปิดหลักสูตร 2 ปริญญา ทั้งนี้ นักศึกษาสามารถโอนย้ายหน่วยกิตข้ามสาขาได้ 2. ด้านโครงสร้างและกลไก พบว่า 1)สามารถแบ่งความร่วมมือของสถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศได้ 7 ประเภท ทั้งนี้ไม่พบความร่วมมือด้านการส่งเสริมการตลาดและการขาย ด้านการพัฒนาและบูรณาการเทคโนโลยี และด้านผู้นำการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและความยั่งยืน อาจเป็นเพราะมหาวิทยาลัยระดับโลกเน้นการสร้างเครือข่าย ร่วมมือกับภาคธุรกิจ และอุตสาหกรรมที่มีชื่อเสียงในระดับโลกเพื่อประโยชน์สูงสุดของนักศึกษา 2) ตั้งเป้าหมายโดยเน้นผลประโยชน์ของนักศึกษา 3)ขั้นตอนการดำเนินงาน มีระบบเครือข่าย 3. ด้านทรัพยากรที่ใช้สนับสนุนความร่วมมือ ได้แก่ อาจารย์ที่มีประสบการณ์มากกว่า 10 ปีด้านการท่องเที่ยว และสถานที่ฝึกงานมีชื่อเสียงระดับโลก 4. ด้านกระบวนการ มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างประเทศ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ศึกษาสภาพปัจจุบันของความร่วมมือของสถาบันอุดมศึกษากับองค์กรภายนอกเพื่อส่งเสริมและพัฒนาทักษะกำลังคนด้านการท่องเที่ยว พบว่า 1) สามารถจำแนกความร่วมมือได้เป็น 10 ด้าน โดยเมื่อแบ่งตามประเภทสถาบันอุดมศึกษา พบว่า สถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐมีความร่วมมือครบทุกด้าน ส่วนสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ มีความร่วมมือ 8 ด้าน ไม่พบด้านการให้บริการด้านการให้คำปรึกษา และความร่วมมือด้านผู้นำการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ส่วนสถาบันอุดมศึกษาเอกชน มีความร่วมมือเพียง 6 ด้าน ไม่พบด้านการให้บริการด้านการให้คำปรึกษา ด้านนวัตกรรมและการเป็นผู้ประกอบการ ด้านการพัฒนาและบูรณาการเทคโนโลยี และความร่วมมือด้านผู้นำการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทั้งนี้เป็นเพราะแต่ละมหาวิทยาลัยมีพันธกิจที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการอุดมศึกษา 2562 ที่ระบุว่ามหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐมีพันธกิจในการผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริหารวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมต้องมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับความต้องการของสังคม นโยบายของรัฐบาล และแผนการพัฒนาประเทศ ผู้บริหารมีหน้าที่สนับสนุนให้มีการทำวิจัย และนำผลงานวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม ชุมชน และประเทศชาติ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้สถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐมีความร่วมมือครบทุกด้าน

2. ผลการวิเคราะห์แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศของความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับองค์กรภายนอกเพื่อพัฒนาทักษะกำลังคนในประเทศด้านการท่องเที่ยว พบว่า เมื่อวิเคราะห์

แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศของความร่วมมือฯ ทั้งในประเทศไทย และต่างประเทศ พบว่า ต่างประเทศมุ่งให้นักศึกษามีความเป็นเลิศในทุกด้าน เน้นสร้างเครือข่ายกับภาคธุรกิจและอุตสาหกรรมระดับโลก ขยายสาขาไปนานาประเทศ อาจารย์ผู้สอนรวมถึงนักศึกษามาจากประเทศที่หลากหลาย สถานที่ฝึกงานของนักศึกษาเป็นสถานที่ที่มีชื่อเสียงระดับโลก ทั้งนี้เป็นเพราะสถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศที่ผู้วิจัยนำข้อมูลมาศึกษาเป็นมหาวิทยาลัยที่มีการสอนด้านการท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงระดับโลก จึงทำให้มหาวิทยาลัยเน้นความร่วมมือกับภาคธุรกิจที่มีชื่อเสียงระดับโลก สิ่งที่แตกต่างกันและเป็นจุดเด่นของความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวในไทยคือ ทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมโบราณที่สืบทอดต่อกันมา ซึ่งเป็นทรัพยากรที่สนับสนุนความร่วมมือจากชุมชน เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างอาจารย์ นักศึกษา และคนในชุมชนเพื่อพัฒนาทักษะกำลังคนด้านการท่องเที่ยวได้ สอดคล้องกับงานวิจัยศิวาพร พยัคฆนันท์, อัศรเดช สุพรรณผ่าย, และอาภาพร บุญประสพ (2566) ทำวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวและการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อความสำเร็จของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม หมู่บ้านควายห้วยลำพอก ตำบลกุดหวาย อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัย พบว่า ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลและส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดการท่องเที่ยวคือปัจจัยด้านการดึงดูดทางการท่องเที่ยวและปัจจัยด้านศักยภาพบุคลากร

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

- 1) ควรให้หลักสูตร และวิชาที่หลากหลายเป็นทางเลือกให้นักศึกษาสามารถเป็นได้ทั้งนักธุรกิจ นักการตลาด นักประชาสัมพันธ์ นักวิจัยด้านการท่องเที่ยว เมื่อสำเร็จการศึกษาสามารถทำงานได้ทันที
- 2) ควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศโดยเน้นความร่วมมือกับภาคอุตสาหกรรม และธุรกิจระดับโลกเพื่อฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
- 3) ควรรับคณาจารย์ที่มีความหลากหลายทั้งเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม มีประสบการณ์ตรงในการทำงานด้านการท่องเที่ยวกว่า 10 ปี รวมถึงการแลกเปลี่ยนอาจารย์และนักศึกษากับสถาบันต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศเพื่อจะได้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยววัฒนธรรมเพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ ด้านสถานที่ ควรมีสถานที่ให้นักศึกษาได้ฝึกงานมีคุณภาพใกล้เคียงกับระดับโลก

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ศึกษาความร่วมมือของสถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศกับองค์กรภายนอกเพื่อพัฒนาทักษะกำลังคนด้านการท่องเที่ยวโดยเจาะลึกเฉพาะด้านที่มีความน่าสนใจ ได้รับความนิยม และส่งผลกระทบต่อในวงกว้าง

2) สร้างรูปแบบความร่วมมือของสถาบันอุดมศึกษากับองค์กรภายนอกเพื่อพัฒนาทักษะกำลังคนด้านการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย และเหมาะสมกับสถาบันอุดมศึกษาแต่ละประเภท

เอกสารอ้างอิง

กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา, กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2567). *สถานการณ์ด้านการท่องเที่ยวธันวาคม 2567*. สืบค้นเมื่อ 9 มีนาคม 2568, จาก

<https://www.mots.go.th/news/category/794>

ชัญญา ต้นสกุล และ กัญญามน กาญจนาทวีกุล. (2563). *การพัฒนาสมรรถนะบุคลากรด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการ ตามกรอบอาเซียนของสถานประกอบการเขตพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอันดามัน*. บริหารธุรกิจดุสิตบัณฑิต มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น. *วารสารวิชาการสถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ*, 6(2), 23–42.

ณิรนุช ไตรจักร์วินช. (2564). *สตาร์ทอัพแนว 5 ทางรอดท่องเที่ยวไทยในยุค Next Normal*. สืบค้นเมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2564. จาก: <https://www2.thepeople.co/next-normal-makalius/>

พระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562.(2562, 1 พฤษภาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 136 ตอนที่ 57. หน้า 54

ลัทธกิตดี ลาภอุดมการ และ คณะ. (2568). *เศรษฐกิจไทยชะลอตัว เสี่ยงโตต่ำเพิ่มเติมจากนโยบายทรมป์*. KKP Research. สืบค้นเมื่อ 10 เมษายน 2568, จาก

<https://advicecenter.kkpg.com/th/kkp-research/gdp-cut-to-2-point-3-due-to-tourism>

ศิวาพร พยัคฆนันท์, อัครเดช สุพรรณฝ้าย, และอาภาพร บุญประสพ. (2566). *แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวและการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อความสำเร็จของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม หมู่บ้านควายห้วยลำพอก ตำบลกุดหวาย อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์*. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 7(3), 191–212.

สุภาวงศ์ จันทวานิช. (2565). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 26 (ฉบับปรับปรุงใหม่). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2565). *แผนด้านการศึกษาเพื่อผลิตและพัฒนาากำลังคนของประเทศ พ.ศ. 2564–2570*. กองยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.

Deutsch, M. (1973). *The Resolution of Conflict: Constructive and Destructive Processes*. Yale University Press, New Haven.

Evans, N. Campbell, D. & Stonehouse, G. (2012). *Strategic Management for Travel & Tourism*. Elsevier, (1st ed.). Oxford.

Faulkner, D. (1995). *International Strategic Alliances: Co-operation to Compete*. McGraw-Hill Book Company.

Gulati, R. (1998). Alliance and Networks. *Strategic Management Journal*, 19,293–317.

Kale, P., & Singh, H. (2009). Managing Strategic Alliances: What Do We Know Now, and Where Do We Go from Here?. *Academy of Management Perspectives*, 23(3), 45–62.

Phan,P.H. (2000). Knowledge Creation Strategic Alliance: Another Look at Organizational Learning. *Asia Pacific Journal of Management*, 17(2), 201–222.

Yi Wei. (2007). *Factors influencing the success of virtual cooperation within Dutch – Chinese strategic alliances*. (Doctoral dissertation), University of Twente.

การกำกับดูแลกิจการส่งผลต่อผลการดำเนินงานและประสิทธิภาพเชิงตลาด

ของบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมทรัพยากรที่จดทะเบียน

ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

Corporate governance affects the firm performance and market performance: empirical study of companies in the resource industry sector listed on the Stock Exchange of Thailand

¹ณัฐนิชา อินทรธรรม และ ²พรทิศา แสงเขียว

¹Natnicha Intharatham and ²Porntiwa Saengkiew

¹นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต คณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม

²หัวหน้าสาขาวิชาการบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

¹Master's degree student, Master of Accountancy Program, School of Accountancy, Sripatum University.

²Head of Accounting Department, Sripatum University, Chonburi Campus.

¹Corresponding Author's Email: natnicha.intharatham@gmail.com

Received June 8, 2025; Revised August 22, 2025; Accepted August 27, 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการกำกับดูแลกิจการที่ส่งผลต่อ (1) ผลการดำเนินงานของบริษัท และ (2) ประสิทธิภาพเชิงตลาดของบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมทรัพยากรที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งใช้ข้อมูลทุติยภูมิที่เก็บรวบรวมจากบริษัทจดทะเบียน 52 บริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมทรัพยากร ครอบคลุมระยะเวลา 5 ปี ทำให้ได้ข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ทั้งหมด 260 ตัวอย่าง ซึ่งได้มาจากเว็บไซต์ของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (ตลท.) โดยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา เช่น ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุคูณ ผลการศึกษาเผยให้เห็นว่าการกำกับดูแลกิจการมีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อผลการดำเนินงานของบริษัท โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้าน Return on Assets (ROA) และ Net Profit Margin (NPM) นอกจากนี้ การกำกับดูแลกิจการยังมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อผลการดำเนินงานทางการตลาด โดยเฉพาะในด้านอัตราส่วนราคาต่อมูลค่าตามบัญชี (M/B Ratio) อัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไรสุทธิ (P/E Ratio) และอัตราการเติบโตของรายได้ (Revenue Growth) การค้นพบเหล่านี้เน้นย้ำถึงบทบาทสำคัญของกลไกการกำกับดูแลกิจการที่มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างประสิทธิภาพทั้งในด้านการดำเนินงานและการตลาดในกลุ่มอุตสาหกรรมทรัพยากร

คำสำคัญ: การกำกับดูแลกิจการ; ผลการดำเนินงาน; ประสิทธิภาพเชิงตลาด; กลุ่มอุตสาหกรรมทรัพยากร; ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

Abstract

This research aims to examine the influence of corporate governance on (1) the firm performance and (2) the market performance of companies in the resource industry sector listed on the Stock Exchange of Thailand. The study employed a quantitative research design using secondary data collected from 52 listed companies in the resource industry, resulting in 260 observations over a five-year period. Data were obtained from the websites of the Securities and Exchange Commission (SEC) and the Stock Exchange of Thailand (SET). Descriptive statistics—such as frequency, percentage, mean, and standard deviation— Correlation Coefficient Analysis and multiple regression analysis were used to analyze the data. The results reveal that corporate governance has a statistically significant impact on firm performance, particularly in terms of return on assets (ROA) and net profit margin (NPM). Moreover, corporate governance significantly influences market performance, specifically in terms of the market-to-book (M/B) ratio, price-to-earnings (P/E) ratio, and revenue growth rate. These findings highlight the critical role of effective corporate governance mechanisms in enhancing both operational and market efficiency in the resource industry sector.

Keywords: Corporate Governance; Firm Performance; Market Performance; Resource Industry; Stock Exchange of Thailand

บทนำ

ในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา ระบบการกำกับดูแลกิจการได้กลายเป็นหนึ่งในกลไกหลักที่ช่วยส่งเสริมความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และความยั่งยืนของภาคธุรกิจ โดยเฉพาะในประเทศที่มีตลาดทุนพัฒนาแล้วหรือกำลังพัฒนา เช่น ประเทศไทย การกำกับดูแลกิจการมิได้เป็นเพียงกรอบการบริหารจัดการเท่านั้น หากแต่เป็นเครื่องมือสำคัญในการเพิ่มความเชื่อมั่นของนักลงทุน และลดความเสี่ยงที่เกิดจากการดำเนินงานที่ไม่เป็นธรรมหรือขาดความโปร่งใส (Choudaibi & Affes, 2021)

หลังจากที่ประเทศไทยเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจหลายระลอก รวมถึงผลกระทบจากวิกฤตการณ์ทางการเงินและภาวะผันผวนในระบบตลาดทุน หน่วยงานกำกับดูแลและภาคธุรกิจไทยต่างตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาแนวทางธรรมาภิบาล โดยในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) ได้ปรับปรุงหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี (Corporate Governance Code – CG Code) เพื่อยกระดับบทบาทของคณะกรรมการบริษัทในการสร้างคุณค่าให้กิจการอย่างยั่งยืน ตอบสนองต่อความคาดหวังของผู้ถือหุ้นและสังคมโดยรวม (สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์, 2564)

นอกเหนือจากความเชื่อมโยงกับความเชื่อมั่นในตลาดทุน งานวิจัยจำนวนมากยังสนับสนุนว่าธรรมาภิบาลที่มีประสิทธิภาพสามารถส่งผลในเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานทางการเงินขององค์กร ไม่ว่าจะเป็นอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA), ผลตอบแทนต่อผู้ถือหุ้น (ROE) หรือความสามารถ

ในการทำกำไรสุทธิ (NPM) โดยเฉพาะในบริบทของอุตสาหกรรมที่มีลักษณะเฉพาะ เช่น กลุ่มพลังงาน ทรัพยากรธรรมชาติ และเหมืองแร่ ซึ่งมักเผชิญกับต้นทุนคงที่สูง ความเสี่ยงต่อสิ่งแวดล้อม และแรงกดดันจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายกลุ่ม (Albitar et al., 2020; Alfraih, 2022)

บริษัทในกลุ่มทรัพยากรธรรมชาติมักมีลักษณะการดำเนินงานที่ต้องพึ่งพาทรัพยากรระยะยาว และต้องเผชิญกับวัฏจักรเศรษฐกิจที่มีความผันผวน การมีระบบธรรมาภิบาลที่เข้มแข็ง เช่น การมีคณะกรรมการอิสระที่มีความเชี่ยวชาญ การจัดประชุมบอร์ดอย่างสม่ำเสมอ และการแยกบทบาทระหว่าง CEO กับประธานกรรมการ สามารถช่วยลดความขัดแย้งทางผลประโยชน์ เพิ่มความโปร่งใสของข้อมูล และเสริมสร้างความยั่งยืนให้แก่กิจการในระยะยาว (Pham et al., 2021; Samara et al., 2023)

ในบริบทของอุตสาหกรรมทรัพยากร ซึ่งครอบคลุมกิจการที่เกี่ยวข้องกับพลังงาน เหมืองแร่ และทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ บริษัทมักเผชิญกับความเสี่ยงในระดับสูง ทั้งในเชิงเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และกฎระเบียบ ทำให้ความจำเป็นในการมีกลไกธรรมาภิบาลที่มีประสิทธิภาพยิ่งทวีความสำคัญ (Samara et al., 2023) ลักษณะเฉพาะของอุตสาหกรรมนี้ เช่น โครงสร้างต้นทุนคงที่สูง ความผันผวนของราคาสินค้าโภคภัณฑ์ และความกดดันด้านความยั่งยืนจากผู้มีส่วนได้เสีย ส่งผลให้คณะกรรมการบริษัทมีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ และกำหนดทิศทางการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ (Alhashwan & Hussainey, 2022)

องค์ประกอบของธรรมาภิบาลที่ได้รับการศึกษาในเชิงลึกและได้รับความสนใจจากงานวิจัยในช่วงหลัง ได้แก่ ขนาดของคณะกรรมการบริษัท (Board Size), สัดส่วนของกรรมการอิสระ (Board Independence), ความถี่ของการประชุมของคณะกรรมการและคณะกรรมการตรวจสอบ (Board/AC Meeting Frequency) และโครงสร้างบทบาทของ CEO (CEO Duality) ซึ่งตัวแปรเหล่านี้ล้วนเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความสมดุลของอำนาจการบริหาร ลดความขัดแย้งทางผลประโยชน์ และเพิ่มความรับผิดชอบต่อผู้ถือหุ้น (Pham et al., 2021; Alsartawi, 2022) แม้จะมีหลักฐานในต่างประเทศที่ชี้ว่าองค์ประกอบเหล่านี้สามารถส่งผลต่อผลการดำเนินงานและมูลค่าทางการตลาดของกิจการได้อย่างมีนัยสำคัญ แต่ในบริบทของบริษัทจดทะเบียนไทยในกลุ่มอุตสาหกรรมทรัพยากร ซึ่งมีข้อจำกัดเฉพาะในด้านโครงสร้างการถือหุ้น การเปิดเผยข้อมูล และวัฒนธรรมการบริหาร ยังพบว่างานวิจัยในด้านนี้มีจำนวนไม่มากนัก และยังไม่มียุทธศาสตร์ที่ชัดเจนในระดับเชิงประจักษ์ (Pham et al., 2021; Gerged et al., 2021)

ด้วยเหตุนี้ การศึกษา “การกำกับดูแลกิจการส่งผลต่อผลการดำเนินงานและประสิทธิภาพเชิงตลาดของบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมทรัพยากรที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย” จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยมุ่งวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบหลักของคณะกรรมการบริษัทกับผลลัพธ์ที่สะท้อนประสิทธิภาพทั้งในเชิงบัญชี (ROA, ROE, NPM) และเชิงตลาด (M/B, P/E,

Revenue Growth) อันเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สามารถใช้ประโยชน์ในเชิงนโยบาย เพื่อยกระดับการบริหารกิจการให้เกิดความโปร่งใส น่าเชื่อถือ และยั่งยืนในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการกำกับดูแลกิจการ ที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงาน ของบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมทรัพยากรที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาการกำกับดูแลกิจการ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพเชิงตลาด ของบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมทรัพยากรที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

สมมติฐานของการวิจัย

H₁: การกำกับดูแลกิจการ ส่งผลเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานด้านผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (ROA) ของบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมทรัพยากรที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

H₂: การกำกับดูแลกิจการ ส่งผลเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานด้านผลตอบแทนต่อผู้ถือหุ้น (ROE) ของบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมทรัพยากรที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

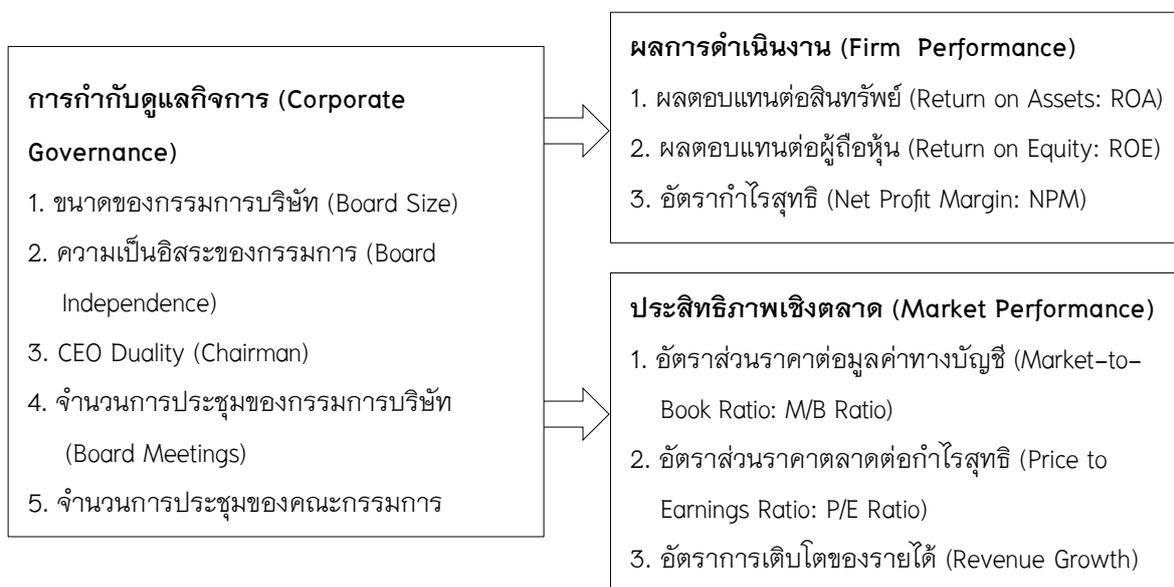
H₃: การกำกับดูแลกิจการ ส่งผลเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานด้านอัตรากำไรสุทธิ (NPM) ของบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมทรัพยากรที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

H₄: การกำกับดูแลกิจการ ส่งผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพเชิงตลาดด้านอัตราส่วนราคาต่อมูลค่าทางบัญชี (M/B Ratio) ของบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมทรัพยากรที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

H₅: การกำกับดูแลกิจการ ส่งผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพเชิงตลาดด้านอัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไรสุทธิ (P/E Ratio) ของบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมทรัพยากรที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

H₆: การกำกับดูแลกิจการ ส่งผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพเชิงตลาดด้านอัตราการเติบโตของรายได้ (Revenue Growth) ของบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมทรัพยากรที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดงานวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มอุตสาหกรรมทรัพยากร ซึ่งประกอบด้วยบริษัทที่ดำเนินธุรกิจด้านพลังงานและสาธารณูปโภค รวมถึงบริษัทที่ดำเนินธุรกิจด้านเหมืองแร่ จำนวน 62 บริษัท (ข้อมูล ณ วันที่ 24 มีนาคม 2568)

การศึกษานี้ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกบริษัทจดทะเบียนในกลุ่มอุตสาหกรรมทรัพยากรที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ ได้แก่ 1) เป็นบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มอุตสาหกรรมทรัพยากร และมีการซื้อขายหลักทรัพย์อย่างต่อเนื่องในช่วงระยะเวลาที่ทำการศึกษา 2) มีข้อมูลงบการเงินที่ครบถ้วนและผ่านการตรวจสอบโดยผู้สอบบัญชีรับอนุญาตตลอดช่วงระยะเวลาที่ทำการศึกษา 3) ไม่อยู่ระหว่างการฟื้นฟูกิจการหรือถูกเพิกถอนจากตลาดหลักทรัพย์ 4) มีรอบระยะเวลาบัญชีสิ้นสุด ณ วันที่ 31 ธันวาคม ของทุกปี

จากเกณฑ์การคัดเลือกข้างต้น ได้กลุ่มตัวอย่างที่ครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ทั้งสิ้น 52 บริษัท ระยะเวลาที่ทำการศึกษา 5 ปี (พ.ศ. 2563 – 2567) ส่งผลให้มีจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 260 ตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิ (Secondary Data) จากรายงานประจำปี แบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1 One Report) และงบการเงินรวมของ

บริษัทกลุ่มตัวอย่าง ที่เผยแพร่บนเว็บไซต์ของสำนักงานคณะกรรมการกำกับตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นข้อมูลพาแนล (Panel data)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลจากการนำข้อมูลทุติยภูมิมาวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่ามัธยฐาน ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และการวิเคราะห์สมการถดถอยแบบพหุคูณ นำมาประมวลผลโดยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ (SPSS)

ตารางที่ 1 วิธีการวัดค่าตัวแปร

ตัวแปร	วิธีการวัดค่า
Board Size	จำนวนคณะกรรมการบริษัท
Board Independence	สัดส่วนของคณะกรรมการอิสระ โดยเปรียบเทียบกับคณะกรรมการบริษัท
CEO Duality	ประธานกรรมการเป็นกรรมการอิสระหรือไม่ โดยแทนค่า Dummy Variable กำหนดให้ ใช่ = 1 และ ไม่ใช่ = 0
Board Meetings	จำนวนครั้งของการประชุมของคณะกรรมการบริษัท
Audit Committee Meetings	จำนวนครั้งของการประชุมของคณะกรรมการตรวจสอบ
Return on Asset (ROA)	กำไรสุทธิ ÷ สินทรัพย์รวม
Return on Equity (ROE)	กำไรสุทธิ ÷ ส่วนของผู้ถือหุ้น
Net Profit Margin (NPM)	(กำไรสุทธิ ÷ ยอดขาย) × 100
Market-to-Book Ratio (M/B Ratio)	ราคาตลาดของหุ้นสามัญต่อหุ้น ÷ มูลค่าตามบัญชีของหุ้นสามัญต่อหุ้น
Price to Earnings Ratio (P/E Ratio)	ราคาตลาดต่อหุ้น ÷ กำไรสุทธิต่อหุ้น
Revenue Growth	(รายได้ปีปัจจุบัน - รายได้ปีก่อน) ÷ รายได้ปีก่อน

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นถึงวิธีการวัดค่าตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้

ผลการวิจัย

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ได้ข้อมูลผลการวิเคราะห์ดังนี้

ผลการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics Analysis) เพื่อให้เข้าใจลักษณะเชิงโครงสร้างของข้อมูลก่อนการทดสอบสมมติฐาน มีผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา

Variables	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Board Size	6.00	18.00	10.33	2.63
Board Independence	26.67	80.00	46.83	11.57
Board Meetings	4.00	24.00	10.10	4.33
Audit Committee Meetings	1.00	24.00	7.38	3.85
Return on Asset (ROA)	-24.28	58.22	5.81	8.03
Return on Equity (ROE)	-131.81	45.13	6.12	16.01
Net Profit Margin (NPM)	-233.71	755.77	14.84	67.95
Market-to-Book Ratio (M/B Ratio)	0.21	11.65	1.45	1.31
Price to Earnings Ratio (P/E Ratio)	-142.00	272.00	13.21	35.06
Revenue Growth	-93.97	1707.41	22.47	135.59

จากตารางที่ 2 สามารถสรุปได้ว่า กลุ่มอุตสาหกรรมทรัพยากรมีความหลากหลายในด้านขนาดและผลการดำเนินงาน ส่วนใหญ่มีฐานะการเงินที่มั่นคงและสภาพคล่องที่ดี อย่างไรก็ตามการเติบโตของรายได้มีความผันผวนค่อนข้างสูง ซึ่งอาจเป็นลักษณะเฉพาะของอุตสาหกรรมประเภทนี้ที่ได้รับผลกระทบจากราคาสินค้าโภคภัณฑ์และสภาพเศรษฐกิจโลก

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับ CEO Duality

Variables	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
CEO Duality	0	135	51.90	51.90
	1	125	48.10	100.00
	Total	260	100.00	100.00

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 260 ตัวอย่าง สามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) ประธานกรรมการไม่เป็นกรรมการอิสระ จำนวน 135 ตัวอย่าง คิดเป็น 51.90% และ 2) ประธานกรรมการเป็นกรรมการอิสระ จำนวน 125 ตัวอย่าง คิดเป็น 48.10%

ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient Analysis) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficient) เพื่อวัดความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงระหว่างตัวแปรอิสระด้านโครงสร้างการกำกับดูแลกิจการ จากผลการวิเคราะห์โดยรวม สามารถสรุปได้ว่า ตัวแปรโครงสร้างของการกำกับดูแลกิจการ มีความสัมพันธ์กับตัวแปรผลลัพธ์ทั้งด้านการดำเนินงานและประสิทธิภาพเชิงตลาดในระดับที่แตกต่างกันไป โดยพบว่าความสัมพันธ์ส่วนใหญ่มีค่าอยู่ในระดับต่ำถึงปานกลาง ซึ่งเป็นลักษณะทั่วไปในงานวิจัย

เชิงพหุคูณที่ตัวแปรโครงสร้างมักส่งผลต่อผลลัพธ์ในลักษณะเชิงอ้อมมากกว่าทางตรง และไม่พบความสัมพันธ์ที่สูงมาก ($r > 0.80$) ระหว่างตัวแปรอิสระใด ๆ ซึ่งหมายความว่า ข้อมูลไม่มีปัญหา Multicollinearity หรือความซ้ำซ้อนของตัวแปรอิสระ

ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างการกำกับดูแลกิจการกับผลการดำเนินงาน และประสิทธิภาพเชิงตลาด

ตารางที่ 4 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐาน	ผลการทดสอบ	P _(ANOVA)	R	R ²	ตัวแปรที่มีนัยสำคัญ
H ₁	รับสมมติฐาน	0.017**	0.229	0.052	- Board Size** (+) - Board Meeting* (-) - Audit Committee Meeting* (+)
H ₂	ปฏิเสธสมมติฐาน	0.314	0.151	0.023	
H ₃	รับสมมติฐาน	0.065*	0.201	0.041	- Board Size*** (+) - Board Independence* (+)
H ₄	รับสมมติฐาน	0.006***	0.249	0.062	- CEO Duality*** (+) - Board Meeting*** (-)
H ₅	รับสมมติฐาน	0.023**	0.226	0.051	- Board Independence*** (+) - Board Meeting** (-)
H ₆	รับสมมติฐาน	0.081*	0.197	0.039	- Board Independence** (+) - CEO Duality** (-)

หมายเหตุ: ***นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01, **นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05, *นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10

การวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน พบว่า แบบจำลองนี้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงบวกที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95% สามารถอธิบายความแปรปรวนของ ROA ได้ร้อยละ 5.2 และบ่งชี้ถึงความสัมพันธ์เชิงบวกระดับปานกลาง โดยแบบจำลองสำหรับ ROE ไม่พบความสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนแบบจำลองสำหรับอัตรากำไรสุทธิ แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงบวกที่มีนัยสำคัญในระดับ 90% สามารถอธิบายความแปรปรวนของอัตรากำไรสุทธิได้ร้อยละ 4.1

การวิเคราะห์ประสิทธิภาพเชิงตลาด พบว่า แบบจำลองสำหรับ M/B Ratio แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่แข็งแกร่งที่สุดในการศึกษาครั้งนี้ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 99% สามารถอธิบายความแปรปรวนของ M/B Ratio ได้ร้อยละ 6.2 รวมถึงบ่งชี้ความสัมพันธ์เชิงบวกที่ค่อนข้างแข็งแกร่ง ($R = 0.249$) ซึ่งแบบจำลองสำหรับ P/E Ratio แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงบวกที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95% สามารถอธิบายความแปรปรวนของ P/E Ratio ได้ร้อยละ 5.1

และแบบจำลองสำหรับ Revenue Growth แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงบวกที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 90% สามารถอธิบายความแปรปรวนของ Revenue Growth ได้ร้อยละ 3.9

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์การกำกับดูแลกิจการกับผลการดำเนินงาน

Model / hypothesis	H ₁			H ₂			H ₃		
	Beta	t	p-value	Beta	t	p-value	Beta	t	p-value
Board Size	0.160	2.168	0.031**	0.123	1.641	0.102	0.212	2.795	0.006***
Board Independence	-0.062	-0.894	0.372	0.005	0.070	0.945	0.124	1.761	0.079*
CEO Duality	-0.083	-1.276	0.203	-0.004	-0.063	0.950	-0.109	-1.649	0.100
Board Meetings	-0.146	-1.740	0.083*	-0.087	-1.016	0.311	-0.081	-0.934	0.351
A/C Meetings	0.141	1.863	0.064*	0.101	1.318	0.189	-0.074	-0.957	0.339

หมายเหตุ: ***นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01, **นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05, *นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10

H₁: ตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติต่อ ROA ได้แก่ 1) ขนาดของกรรมการบริษัท ส่งผลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 2) จำนวนการประชุมของกรรมการบริษัทส่งผลเชิงลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 และ 3) จำนวนการประชุมของคณะกรรมการตรวจสอบ ส่งผลเชิงบวกระดับ 0.10 อย่างไรก็ตาม ตัวแปรความเป็นอิสระของกรรมการ และ CEO Duality ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติต่อผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (ROA)

H₂: ตัวแปรอิสระทั้งหมด ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติต่อการดำเนินงานด้าน ROE

H₃: ตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติต่อ NPM คือ ขนาดของกรรมการบริษัท และ ความเป็นอิสระของกรรมการ ส่งผลเชิงบวกต่อนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.10 ตามลำดับ ในขณะที่ตัวแปร CEO Duality จำนวนการประชุมของกรรมการบริษัท และจำนวนการประชุมของคณะกรรมการตรวจสอบ ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติต่อการดำเนินงานด้านอัตรากำไรสุทธิ (NPM)

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์การกำกับดูแลกิจการกับประสิทธิภาพเชิงตลาด

Model / hypothesis	H ₄			H ₅			H ₆		
	Beta	t	p-value	Beta	t	p-value	Beta	t	p-value
Board Size	0.053	0.715	0.475	-0.021	-0.277	0.782	0.070	0.915	0.361
Board Independence	0.017	0.246	0.806	0.216	3.102	0.002***	0.178	2.524	0.012**
CEO Duality	0.211	3.277	0.001***	0.029	0.438	0.662	-0.132	-1.984	0.048**
Board Meetings	-0.236	-2.832	0.005***	-0.182	-2.117	0.035**	-0.106	-1.230	0.220
A/C Meetings	0.069	0.916	0.361	0.051	0.664	0.507	0.026	0.339	0.735

หมายเหตุ: ***นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01, **นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05, *นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10

H₄: ตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติต่อ M/B Ratio ประกอบด้วย 1) CEO Duality ส่งผลเชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 2) จำนวนการประชุมของกรรมการบริษัท ส่งผลเชิงลบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในขณะที่ตัวแปรอื่น ได้แก่ ขนาดของกรรมการบริษัท ความเป็นอิสระของกรรมการ และจำนวนการประชุมของคณะกรรมการตรวจสอบ ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติต่อ ประสิทธิภาพเชิงตลาดด้านอัตราส่วนราคาต่อมูลค่าทางบัญชี (M/B Ratio)

H₅: ตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติต่อ P/E Ratio ได้แก่ 1) ความเป็นอิสระของกรรมการที่ส่งผลเชิงบวก และ 2) จำนวนการประชุมของกรรมการบริษัทที่ส่งผลเชิงลบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 ตามลำดับ ในขณะที่ตัวแปรขนาดของกรรมการบริษัท CEO Duality และจำนวนการประชุมของคณะกรรมการตรวจสอบ ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติต่อประสิทธิภาพเชิงตลาดด้านอัตราส่วนราคาต่อกำไรสุทธิ (P/E Ratio)

H₆: ตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติต่อ Revenue Growth คือ 1) ความเป็นอิสระของกรรมการ ส่งผลเชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 2) CEO Duality ส่งผลเชิงลบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในส่วนของตัวแปรอื่น ได้แก่ ขนาดของกรรมการบริษัท จำนวนการประชุมของกรรมการบริษัท และจำนวนการประชุมของคณะกรรมการตรวจสอบ ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติต่อประสิทธิภาพเชิงตลาดด้านอัตราการเติบโตของรายได้ (Revenue Growth)

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยข้างต้น สามารถอภิปรายผลการศึกษาดังนี้

H₁: ผลการวิเคราะห์พบว่า ขนาดของคณะกรรมการบริษัท มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญกับ ROA ซึ่งสะท้อนว่า บริษัทที่มีจำนวนกรรมการมากขึ้น อาจมีการกระจายบทบาทการกำกับดูแล การตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ และการควบคุมภายในที่รัดกุมมากขึ้น โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมทรัพยากรที่มีความเสี่ยงสูง การมีคณะกรรมการขนาดเหมาะสมจึงเอื้อต่อการใช้สินทรัพย์อย่างมีประสิทธิภาพ (Pham et al., 2021; Alnashwan & Hussainey, 2022)

ในขณะเดียวกัน จำนวนการประชุมของคณะกรรมการบริษัทมีความสัมพันธ์เชิงลบกับ ROA อาจสะท้อนถึงลักษณะของบริษัทที่มีปัญหาภายใน ซึ่งต้องประชุมบ่อยเพื่อแก้ไขวิกฤติ มากกว่าจะใช้เวลาในเชิงนโยบาย ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอของ Samara et al. (2023) ที่พบว่า ความถี่ของการประชุมมีผลสองด้าน ทั้งเชิงบวกต่อการควบคุม และเชิงลบต่อ perception ของตลาด หากเนื้อหาไม่มีประสิทธิภาพ

ในทางกลับกัน จำนวนการประชุมของคณะกรรมการตรวจสอบ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับ ROA ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการกำกับดูแลเชิงตรวจสอบที่เข้มข้นช่วยลดความเสี่ยงทางการเงิน เพิ่มความโปร่งใส และเสริมความมั่นใจให้ผู้ลงทุน (Gerged et al., 2021)

H₂: ผลการวิเคราะห์ไม่พบความสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญระหว่างตัวแปรธรรมาภิบาลใด ๆ กับ ROE ซึ่งสอดคล้องกับข้อสังเกตของ Albitar et al. (2020) ว่าในบางอุตสาหกรรม ROE อาจสะท้อนโครงสร้างทุนมากกว่าคุณภาพของการกำกับดูแล และยังขึ้นอยู่กับปัจจัยภายนอก เช่น ต้นทุนเงินทุน วัฏจักรเศรษฐกิจ หรือกลยุทธ์ของผู้บริหารที่อยู่นอกเหนืออำนาจของคณะกรรมการ

การที่ ROE ไม่ตอบสนองต่อโครงสร้างบอร์ดจึงไม่ขัดแย้งกับ Agency Theory แต่สะท้อนว่ากลไกธรรมาภิบาลควรนำมาวิเคราะห์ร่วมกับปัจจัยตลาดและการเงินอื่น ๆ (Pham et al., 2021)

H₃: พบว่า ขนาดของคณะกรรมการ และ สัดส่วนของกรรมการอิสระ มีผลเชิงบวกกับอัตรากำไรสุทธิ (NPM) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าโครงสร้างบอร์ดที่สมดุลและเป็นอิสระมีบทบาทสำคัญในการควบคุมต้นทุน การใช้ทรัพยากร และการวางแผนกำไรในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Gerged et al. (2021) และ Alsartawi (2022) ที่ชี้ว่า กรรมการอิสระช่วยลดพฤติกรรมฉวยโอกาสของฝ่ายจัดการ และส่งเสริมการใช้ข้อมูลภายในอย่างโปร่งใส

นอกจากนี้ การมีกรรมการที่มีภูมิหลังหลากหลายยังเอื้อต่อการวิเคราะห์ต้นทุนเชิงกลยุทธ์ และสร้างสมดุลในการตัดสินใจ ลดการใช้จ่ายที่ไม่ก่อให้เกิดมูลค่า (Alfraih, 2022)

H₄: ผลการศึกษาพบว่า CEO Duality มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับ M/B Ratio อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งอาจสะท้อนให้เห็นว่าในบางกรณี การรวมอำนาจของผู้บริหารอาจช่วยให้การตัดสินใจเป็นไปอย่างรวดเร็ว ลดความล่าช้าในเชิงกลยุทธ์ และสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน ส่งผลให้ตลาดประเมินมูลค่ากิจการสูงขึ้น (Alnashwan & Hussainey, 2022)

อย่างไรก็ตาม ค่าความสัมพันธ์เชิงลบอย่างมีนัยสำคัญของ จำนวนการประชุมของคณะกรรมการ กับ M/B Ratio ชี้ว่า นักลงทุนอาจตีความจำนวนการประชุมที่ถี่เกินไปว่าเป็นสัญญาณของปัญหาภายในหรือความไร้ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของ Samara et al. (2023) ที่พบว่า ความถี่ของการประชุมไม่สามารถรับประกันคุณภาพของการกำกับดูแล และอาจสร้างต้นทุนเชิงเวลาโดยไม่เพิ่มคุณค่า

H₅: จากผลการวิเคราะห์พบว่า สัดส่วนกรรมการอิสระ ส่งผลเชิงบวกต่อ P/E Ratio อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยสะท้อนถึงความเชื่อมั่นของตลาดในคุณภาพของการกำกับดูแล การป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อน และการตรวจสอบความถูกต้องของรายงานทางการเงิน ซึ่งมีผลโดยตรงต่อการตัดสินใจของนักลงทุน (Gerged et al., 2021; Alsartawi, 2022)

ในขณะเดียวกัน จำนวนการประชุมของคณะกรรมการ ส่งผลเชิงลบต่อ P/E Ratio แสดงว่า นักลงทุนอาจมองว่าการประชุมบ่อยเป็นสัญญาณของความไม่มั่นคงหรือการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้ามากกว่าการกำกับเชิงกลยุทธ์ ซึ่งสอดคล้องกับผลของ Pham et al. (2021) ที่ระบุว่า governance burden ที่สูงเกินไปอาจลดคุณค่าเชิงตลาดในระยะยาว

H₆: ความเป็นอิสระของคณะกรรมการ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับ Revenue Growth อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสนับสนุนแนวคิดที่ว่า กรรมการอิสระที่มีความรู้และประสบการณ์ที่หลากหลายสามารถนำเสนอมุมมองเชิงกลยุทธ์ที่เป็นกลาง และสนับสนุนการเติบโตอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมที่มีการแข่งขันสูง เช่น พลังงานและทรัพยากร (Albitar et al., 2020; Pham et al., 2021)

ในทางกลับกัน CEO Duality มีความสัมพันธ์เชิงลบกับ Revenue Growth อย่างมีนัยสำคัญสะท้อนถึงปัญหาการขาดดุลแห่งอำนาจ และการขาดกลไกถ่วงดุลในการกำกับกลยุทธ์ขององค์กร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Agency Theory และงานวิจัยของ Shao (2019) ที่พบว่าการรวมอำนาจใน CEO คนเดียวอาจจำกัดความหลากหลายในการตัดสินใจ และเพิ่มความเสี่ยงเชิงนโยบาย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1) การออกแบบขนาดของคณะกรรมการให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม ผลจากการวิจัยพบว่า ขนาดของคณะกรรมการมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ และอัตรากำไรสุทธิ สะท้อนให้เห็นว่าการมีคณะกรรมการในจำนวนที่สมดุลอาจช่วยส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างผลตอบแทนทางธุรกิจที่ยั่งยืน ดังนั้น องค์กรควรพิจารณาหลีกเลี่ยงคณะกรรมการที่มีขนาดเล็กเกินไป ซึ่งอาจจำกัดมุมมอง และคณะกรรมการขนาดใหญ่เกินไป ซึ่งอาจเป็นภาระในการตัดสินใจ

2) การเพิ่มความเป็นอิสระของกรรมการเป็นกลไกสร้างความโปร่งใส แม้ว่าองค์ประกอบนี้ไม่แสดงผลในทุกตัวชี้วัดทางการเงิน แต่ผลการวิเคราะห์ยืนยันว่า ความเป็นอิสระของกรรมการมีผลเชิงบวกต่ออัตรากำไรสุทธิ และตัวชี้วัดทางตลาดอย่างอัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไรสุทธิ รวมถึงอัตราการเติบโตของรายได้ การเพิ่มสัดส่วนของกรรมการอิสระจึงสามารถเป็นกลยุทธ์ในการเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่โปร่งใสและสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ลงทุนในระยะยาว

3) การกำกับความถี่ของการประชุมคณะกรรมการให้อยู่ในระดับที่ก่อประโยชน์สูงสุด ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ความถี่ของการประชุมคณะกรรมการบริษัทมีความสัมพันธ์ “เชิงลบ” กับอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) และ P/E Ratio ซึ่งเป็นข้อค้นพบที่น่าสนใจ เนื่องจากโดยทั่วไปการประชุมที่ถี่มักถูกมองว่าแสดงถึงความเอาใจใส่ในธรรมาภิบาล อย่างไรก็ตาม กรณีนี้อาจบ่งชี้ว่าการประชุมที่ถี่เกินไปแต่ขาดประสิทธิภาพอาจเป็นภาระมากกว่าผลดี ดังนั้น แนะนำให้บริษัทมุ่งเน้นที่ “คุณภาพของการประชุม” มากกว่าปริมาณ โดยจัดประชุมเท่าที่จำเป็น และมุ่งเน้นสาระสำคัญที่มีผลต่อทิศทางธุรกิจ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

1) ขยายขอบเขตการศึกษาไปยังอุตสาหกรรมอื่นเพื่อการเปรียบเทียบ แม้ว่าการวิจัยในครั้งนี้จะมุ่งเน้นไปที่กลุ่มอุตสาหกรรมทรัพยากรซึ่งมีลักษณะเฉพาะด้านต้นทุน ความเสี่ยง และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม แต่ผลลัพธ์ที่ค้นพบอาจมีความแตกต่างหากใช้กับอุตสาหกรรมที่มีโครงสร้างธุรกิจต่างกัน เช่น กลุ่มเทคโนโลยี กลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค หรือกลุ่มบริการ ดังนั้น การศึกษาครั้งต่อไปแนะนำให้ครอบคลุมกลุ่มอุตสาหกรรมอื่นเพื่อเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของโครงสร้างธรรมาภิบาลต่อผลประกอบการในบริบทที่หลากหลาย

2) เพิ่มตัวแปรด้านคุณภาพ เช่น ความเชี่ยวชาญของกรรมการ และคุณภาพการประชุม การศึกษาครั้งนี้ใช้ตัวแปรด้านโครงสร้างที่เน้นเชิงปริมาณเป็นหลัก เช่น จำนวนกรรมการหรือจำนวนครั้งของการประชุม อย่างไรก็ตาม คุณภาพของการประชุม ความรอบรู้ทางบัญชีของกรรมการอิสระ หรือประสบการณ์ของประธานกรรมการ ก็อาจมีอิทธิพลต่อผลลัพธ์ขององค์กร

3) ใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลขั้นสูงเพื่อค้นหาความสัมพันธ์ที่ซับซ้อน ผลการวิเคราะห์ในครั้งนี้ อาศัยการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) ซึ่งเหมาะกับการหาแนวโน้มเชิงเส้น อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ในโลกธุรกิจอาจไม่ใช่เชิงเส้นเสมอไป จึงแนะนำให้มีการประยุกต์ใช้เทคนิคขั้นสูง เช่น Structural Equation Modeling (SEM) หรือ Machine Learning เพื่อสำรวจความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์. (2564). *การกำกับดูแลกิจการที่ดี และการพัฒนากิจการเพื่อความยั่งยืน*. สืบค้นเมื่อ 1 มิถุนายน 2568, จาก <https://shorturl.asia/bCZNI>.
- Albitar, K., Hussainey, K., Kolade, N., & Gerged, A. M. (2020). ESG disclosure and firm performance before and after IR: The moderating role of governance mechanisms. *International Journal of Accounting Information Systems*, 38, 100461.
- Alfraih, M. M. (2022). Board characteristics and firm performance: Evidence from an emerging market. *Corporate Governance: The International Journal of Business in Society*, 22(2), 409–431.
- Alnashwan, M., & Hussainey, K. (2022). Corporate governance and firm performance: Evidence from the energy sector in MENA countries. *Corporate Governance: The International Journal of Business in Society*, 22(7), 1474–1494.

- Alsartawi, A. M. (2022). Corporate governance mechanisms and firm performance: Evidence from Gulf countries. *Journal of Governance and Regulation*, 11(1), 24–35.
- Chouaibi, J., & Affes, H. (2021). Corporate governance mechanisms and earnings management: Evidence from France. *EuroMed Journal of Business*, 16(3), 240–257.
- Gerged, A. M., Beddewela, E., & Cowton, C. J. (2021). Corporate governance and environmental performance: Evidence from the Gulf Cooperation Council countries. *Business Strategy and the Environment*, 30(1), 345–364.
- Pham, L., Nguyen, T., & Hoang, T. (2021). Board characteristics and firm performance: Evidence from Vietnam. *Journal of Risk and Financial Management*, 14(5), 218.
- Samara, G., Jamali, D., & Parada, M. J. (2023). Corporate governance in resource-based industries: Challenges and innovations. *Resources Policy*, 82, 103607.
- Shao, L. (2019). Dynamic board monitoring intensity and CEO duality: Evidence from post-SOX. *Accounting Research Journal*, 32(2), 142–158.

การใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงและการสื่อสารแบบบอกต่อที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือก ดูซีรีส์วายของประชาชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

The Impact of Celebrity Endorsement and Word-of-Mouth on Decision-Making towards Watching Boy's Love (BL) Series Amongst Bangkok Residents

¹ณัฐมณ โชคเจริญ และ ²วรพหล แสงเทียน

¹Nuttamon Chokcharuen and ²Wornpahol Sangtian

^{1, 2}บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์

^{1, 2} Graduate School, Southeast Asia University

¹Corresponding Author. E-mail: nutnuttamon.c@gmail.com

Received June 13, 2025; Revised July 7, 2025; Accepted August 25, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ปัจจัยการใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกดูซีรีส์วาย และ (2) ปัจจัยการสื่อสารแบบบอกต่อที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกดูซีรีส์วายของประชาชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนในกรุงเทพมหานครที่ดูซีรีส์วาย จำนวน 385 ตัวอย่าง ใช้วิธีการคำนวณของ Cochran (1977) และใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ที่ 0.67-1.00 และมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบักอยู่ระหว่าง 0.850-0.942 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยเป็นแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณด้วยวิธี Enter ผลการวิจัยพบว่า (1) ปัจจัยการใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงด้านความดึงดูดใจ ด้านความไว้วางใจ และด้านความเหมือนกับกลุ่มเป้าหมายมีผลต่อการตัดสินใจเลือกดูซีรีส์วาย แต่การใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงด้านความชำนาญ และด้านความเคารพไม่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกดูซีรีส์วาย มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.437-0.628 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.654 และมีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R²) มีอำนาจในการพยากรณ์รวมเท่ากับร้อยละ 0.428 และ (2) ปัจจัยการสื่อสารแบบบอกต่อด้านข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ ด้านการให้คำแนะนำ และด้านการบอกเล่าประสบการณ์ส่วนตัวมีผลต่อการตัดสินใจเลือกดูซีรีส์วาย มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.580-0.687 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.792 และมีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R²) มีอำนาจในการพยากรณ์รวมเท่ากับร้อยละ 0.532

คำสำคัญ: การใช้บุคคลที่มีชื่อเสียง; การสื่อสารแบบบอกต่อ; การตัดสินใจเลือก

Abstract

This article aimed to study (1) the impact of celebrity endorsement towards the decision-making to watch BL series; and (2) the influence of word-of-mouth towards decision-making to watch BL series amongst Bangkok residents. This research is qualitative, employing a sample of 385 Bangkok residents who watch BL series. It was computerized by using Cochran's formula (1977) and selected through convenient sampling. The

instrument's index of item-objective congruence (IOC) ranged from 0.67 to 1.00, with Cronbach's alpha coefficient scales between 0.850 and 0.942. Data were collected using a questionnaire and analyzed through percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis by Enter method. The findings of this study showed that (1) Factors of celebrity endorsement, including attractiveness, trustworthiness, and similarity to the target audience, significantly affected on the decision-making to watch BL series. However, expertise and respectability were not significant factors. The correlation coefficient scales ranged from 0.437 to 0.628, with a multiple correlation coefficient scales (R) of 0.654 and a coefficient of determination (R^2) explaining 42.8% of the variance. (2) And, factors of word-of-mouth, such as product details, recommendations, and personal experiences, significantly affected on the decision-making to watch BL series. Correlation coefficient scales ranged from 0.580 to 0.687, with a multiple correlation coefficient scales (R) of 0.792, and a coefficient of determination scales (R^2) of 53.2%

Keywords: Celebrity Endorsement; Word-of-Mouth; Decision-Making

บทนำ

ซีรีส์วายถือเป็นเรื่องใหม่ที่แปลกใหม่สำหรับสังคมไทย โดยได้มีการผลิตออกมาเป็นเวลากว่า 10 ปี ในช่วง 2-3 ปีมานี้ได้กลายเป็นซีรีส์ประเภทหนึ่งที่ได้รับค่านิยมเป็นอย่างมากทั้งจากคนไทย และชาวต่างชาติ ในแต่ละปีซีรีส์วายได้พัฒนาเนื้อหาจนสามารถสร้างส่วนแบ่งทางการตลาดให้มีผู้บริโภคเข้าชมกันมากขึ้น ทำให้ซีรีส์วายกลายเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจสูง สามารถทำรายได้เข้าสู่ประเทศจำนวนมหาศาล (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2567) โดยจากข้อมูลของสำนักนายกรัฐมนตรี ระบุว่า ซีรีส์วายไทยได้รับความนิยมอย่างมากในตลาดต่างประเทศ เช่น จีน ญี่ปุ่น ไต้หวัน ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และลาตินอเมริกา มีมูลค่าตลาดรวมกว่า 1,000 ล้านบาท ถือได้ว่าประเทศไทยเป็นหนึ่งในผู้นำด้านการผลิตคอนเทนต์ซีรีส์วายระดับโลกและเป็นอันดับหนึ่งในเอเชีย ซึ่งในปี 2563 มีผู้ชมเพิ่มขึ้นกว่าร้อยละ 328 ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ (กฤตพล สุทธิภัทรกุล, 2566) ผู้ผลิตซีรีส์วายจึงต้องยึดความสำเร็จด้วยการจัดงานแฟนมีตติ้ง รวมถึงคอนเสิร์ต ซึ่งได้รับผลตอบรับที่ดีจากแฟนคลับทำให้ขายบัตรหมดในเวลาไม่กี่นาที บางงานได้เพิ่มรอบการแสดง การได้รับผลตอบรับที่ดีจากแฟนคลับในประเทศ ทำให้ผู้ผลิตซีรีส์วายขยายการจัดงานแฟนมีตติ้งและคอนเสิร์ตสู่ตลาดต่างประเทศ จุดสำคัญหนึ่งที่ทำให้ตลาดซีรีส์วายเติบโตอย่างรวดเร็ว คือ กลุ่มผู้บริโภค ที่พร้อมอุดหนุนสินค้าหรือบริการที่ศิลปินที่ชื่นชอบเป็นฟรีเซนต์เตอร์ รวมไปถึงจนถึงการเข้าร่วมกิจกรรมที่ต้องมีค่าใช้จ่าย อย่างแฟนมีตติ้งหรือคอนเสิร์ต ที่มีค่าใช้จ่ายโดยประมาณเริ่มต้นที่ 1,000-6,000 บาท แต่ผู้บริโภคก็ยังคงเข้าร่วมกิจกรรมในปริมาณมาก โดยเฉพาะประเทศที่มีกำลังซื้อสูงอย่างประเทศจีนที่สร้างปรากฏการณ์ขายบัตรหมดใน 5 นาที ซึ่งสะท้อนได้ถึงกระแสความนิยมที่ได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากผู้บริโภค (ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจและธุรกิจ ธนาคารไทยพาณิชย์, 2568)

ภาพยนตร์ซีรีส์วายได้รับความนิยมตามกระแสของสังคม โดยจากตัวเลขการจัดตั้งใหม่ของธุรกิจภาพยนตร์ซีรีส์วายตั้งแต่ปี 2564-2566 มีจำนวนเติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยปี 2565-2566 มีความสอดคล้องทั้งจำนวนและมูลค่าการลงทุน ทั้งในปี 2566 ได้มีทุนจดทะเบียน 258 ล้านบาท เติบโตจากปี 2565 ร้อยละ 20 ซึ่งถ้าผู้ผลิตพัฒนารูปแบบการนำเสนอก็จะมีโอกาสของการลงทุนและการเติบโตของธุรกิจได้ โดยเฉพาะในพื้นที่กรุงเทพมหานครได้มีกลุ่มผู้ผลิตภาพยนตร์ซีรีส์วายสูงถึง 997 ราย ซึ่งมีจำนวนมากที่สุด เมื่อเทียบกับแต่ละส่วนภูมิภาค โดยธุรกิจภาพยนตร์ซีรีส์วายจะตั้งอยู่ตามพื้นที่เศรษฐกิจที่สำคัญ พื้นที่ที่มีกลุ่มประชากรหนาแน่น เพื่อความสะดวกในการติดต่อประกอบธุรกิจและเจรจาธุรกิจเป็นหลัก อีกทั้งผลประโยชน์ประกอบการของตลาดภาพยนตร์ทั้งในส่วนของการรายได้และกำไรมีทิศทางที่ดีหลังจากช่วงประสบปัญหาโควิด 19 ระบาด โดยรายได้ในปี 2565 เพิ่มขึ้นร้อยละ 32 และกลับมาทำกำไรได้หลังการติดลบในช่วงโควิด 19 จากการปรับตัวของธุรกิจหลังช่วงเวลาดังกล่าว ซึ่งนับว่า มีความสำคัญอย่างยิ่งในการรักษาสถานลูกค้าให้กลับมาสู่อุตสาหกรรมภาพยนตร์ โดยมีการนำเสนอรูปแบบใหม่ให้แก่ผู้บริโภค ผ่านการเล่าเรื่องของตลาดนักแสดงซีรีส์วาย ซึ่งนับเป็นตัวเลือกที่ดีในการแข่งขันปัจจุบัน ด้วยการเปิดกว้างทางสิทธิเสรีภาพ การยอมรับที่มากขึ้น โดยอาจไม่ต้องลงทุนมาก แต่ปัจจุบันพฤติกรรมผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงไป ทำให้ผู้ผลิตภาพยนตร์ซีรีส์วายต้องปรับตัวด้วยการหาคอนเทนต์ที่เป็นที่ต้องการ หรือปัจจัยต่าง ๆ ที่แปลกใหม่ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2567) และจากการศึกษาของเมธินี สิงจอน (2564) ได้กล่าวว่า การใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงจะสามารถดึงดูดใจให้บุคคลเกิดพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกในระดับที่สูงขึ้น โดยบุคคลที่มีคุณลักษณะต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นเพศ อายุ และระดับการศึกษา ก็จะส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกที่ต่างไปเช่นกัน (ธนัญญา แสงงหาบุญ, 2565) ขณะที่การศึกษาของ Liang, Hsu and Chou (2022) ได้กล่าวว่า ความน่าเชื่อถือของการใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงในการส่งเสริมให้บุคคลรับรู้ถึงความต้องการอย่างแท้จริงจะเป็นกลยุทธ์ทางการตลาดที่ส่งเสริมให้เกิดการตัดสินใจและนำไปสู่การตัดสินใจเลือกสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ (Clara, 2023) นอกจากนี้การศึกษาของณิชมา จงประกายทอง (2563) ได้กล่าวว่า การสื่อสารแบบบอกต่อเป็นปัจจัยที่สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูล ข้อเสนอแนะ ประสบการณ์ และความรู้สึกระหว่างกันแบบปากต่อปาก โดยเป็นวิธีหนึ่งที่สามารถโน้มน้าวให้บุคคลตัดสินใจเลือกได้เช่นกัน (ฉวีศรา เล็กเครือสุวรรณ, 2564) โดยการสื่อสารแบบบอกต่อจะสามารถส่งผ่านประสบการณ์จากบุคคลหนึ่งที่ได้รับชมภาพยนตร์ไปสู่อีกบุคคลหนึ่งด้วยการบอกต่อสื่อสารเกี่ยวกับสิ่งที่ได้รับชมที่ก่อให้เกิดปฏิภริยาสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน ให้เกิดการรับรู้และการมีส่วนร่วมที่นำไปสู่กระบวนการตัดสินใจเลือกชมสิ่งนั้นตามที่บุคคลได้สื่อสารบอกต่อกันมา (สิงหา เจริญสุพงศ์ และสมชาย เล็กเจริญ, 2564)

จากที่กล่าวมาข้างต้นทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะทำการศึกษาเกี่ยวกับการใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงและการสื่อสารแบบบอกต่อที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกดูซีรีส์วายของประชาชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

เพื่อให้ทราบถึงความต้องการที่แท้จริงของผู้บริโภคที่สามารถเป็นแนวทางนำมาปรับใช้ในการพัฒนารูปแบบของ ซีรีส์วายให้ตรงต่อความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างมีคุณภาพ และเป็นแนวทางเพื่อไปวางแผนปรับกลยุทธ์การตลาดให้ได้เปรียบคู่แข่งที่อยู่ในอุตสาหกรรมที่ใกล้เคียงได้ โดยอาศัยการใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงมาเป็นปัจจัยสนับสนุนให้เกิดการสื่อสารแบบบอกต่อให้ผู้บริโภคได้รับรู้และสามารถนำไปสู่การตัดสินใจเลือกในระดับที่สูงขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยการใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกดูซีรีส์วายของประชาชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยการสื่อสารแบบบอกต่อที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกดูซีรีส์วายของประชาชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

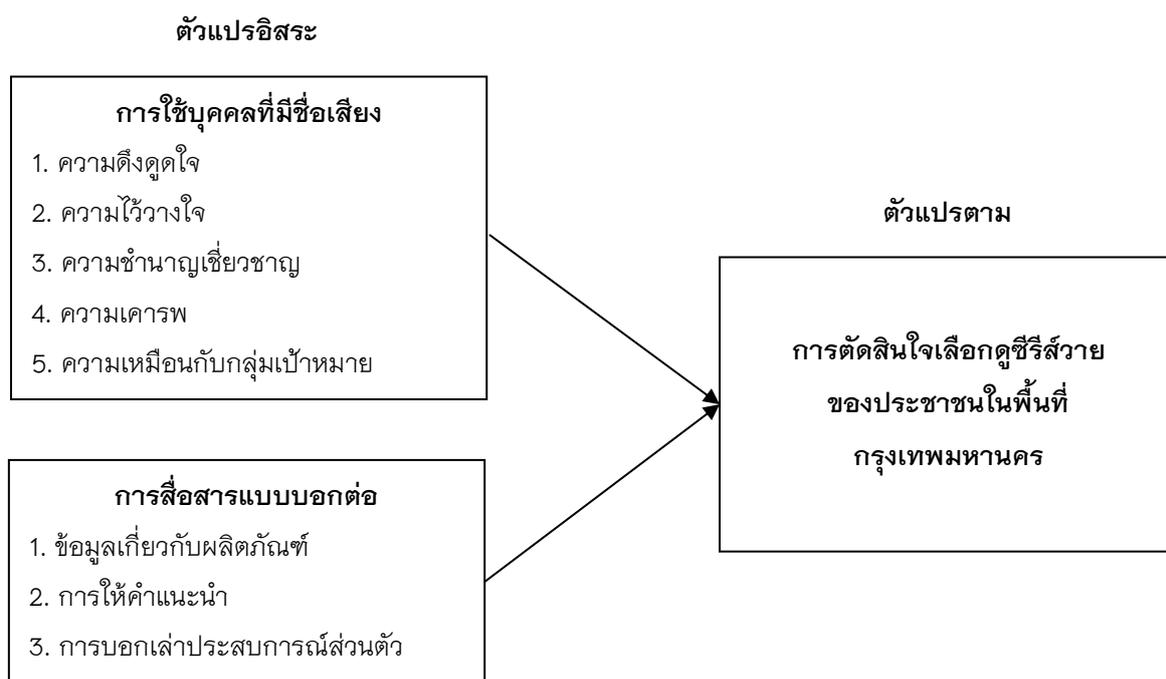
สมมติฐานของการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยการใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงมีผลต่อการตัดสินใจเลือกดูซีรีส์วายของประชาชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยการสื่อสารแบบบอกต่อมีผลต่อการตัดสินใจเลือกดูซีรีส์วายของประชาชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยนี้ได้ทำการศึกษาถึงการที่ใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงและการสื่อสารแบบบอกต่อที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกดูซีรีส์วายของประชาชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยสามารถพัฒนากรอบแนวคิดการวิจัยแสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ทำการศึกษาระเบียบวิธีวิจัยในรูปแบบของการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยได้ทำการศึกษาแนวคิด เอกสาร บทความทางวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและข้อมูลจากการสืบค้นทางอินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้องกับการใช้บุคคลที่มีชื่อเสียง การสื่อสารแบบบอกต่อ และการตัดสินใจเลือกดูซีรีส์วาย ซึ่งระเบียบวิธีวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยสามารถนำเสนอในแต่ละประเด็นได้ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร คือ ประชาชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครที่ดูซีรีส์วาย ซึ่งไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครที่ดูซีรีส์วาย จำนวน 385 คน โดยกำหนดขนาดตัวอย่าง (Sample Size) ด้วยการใช้วิธีการคำนวณของ Cochran (1977) และใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยนี้ได้มีการพัฒนาแบบสอบถาม (Questionnaire) มาเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งส่วนหนึ่งได้สร้างขึ้นจากการศึกษาค้นคว้าแนวคิดและทฤษฎีจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้วิจัย โดยผู้วิจัยได้แบ่งข้อมูลแบบสอบถาม 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับประชากรศาสตร์ จำนวน 5 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน โดยให้ผู้ตอบเลือกตัวเลือกเพียง 1 ข้อเท่านั้นที่ตรงกับความเป็นจริงที่สุด ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้บุคคลที่มีชื่อเสียง ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ความดึงดูดใจ จำนวน 5 ข้อ ความไว้วางใจ จำนวน 5 ข้อ ความชำนาญเชี่ยวชาญ จำนวน 4 ข้อ ความเคารพ จำนวน 4 ข้อ และความเหมือนกับกลุ่ม

เป้าหมาย จำนวน 4 ข้อ ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการสื่อสารแบบบอกต่อ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ จำนวน 5 ข้อ การให้คำแนะนำ จำนวน 5 ข้อ และการบอกเล่าประสบการณ์ส่วนตัว จำนวน 5 ข้อ ส่วนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกดูซีรีส์วายของประชาชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำนวน 5 ข้อ

3. การสร้างและหาคุณภาพของเครื่อง ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาแบบสอบถามตามคำแนะนำของที่ปรึกษา และให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ประเมินความตรงเชิงเนื้อหาของข้อคำถาม (Index of Item Objective Congruence–IOC) ซึ่งค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ที่ได้มีค่าอยู่ตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้โดยมีค่าอยู่ที่ 0.50–1.00 และเมื่อแบบสอบถามมีความตรงเชิงเนื้อหาตามเกณฑ์แล้ว ผู้วิจัยจึงทำการทดสอบหาความเที่ยงของเครื่องมือด้วยการไปทดลองใช้ 30 ชุด กับประชากรที่มีคุณลักษณะเหมือนกับกลุ่มตัวอย่าง การวิจัยครั้งนี้ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาที่ได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา
การใช้บุคคลที่มีชื่อเสียง	0.967
ด้านความดึงดูดใจ	0.885
ด้านความไว้วางใจ	0.850
ด้านความชำนาญผู้เชี่ยวชาญ	0.881
ด้านความเคารพ	0.891
ด้านความเหมือนกับกลุ่มเป้าหมาย	0.859
การสื่อสารแบบบอกต่อ	0.968
ด้านข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์	0.914
ด้านการให้คำแนะนำ	0.942
ด้านการบอกเล่าประสบการณ์ส่วนตัว	0.892
การตัดสินใจเลือก	0.900

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้เตรียมแบบสอบถาม โดยใช้ Google Forms เป็นวิธีการแจกแบบสอบถาม จำนวน 385 ฉบับ โดยก่อนเก็บข้อมูลผู้วิจัยได้ทำการชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยอย่างชัดเจน และการเก็บข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้ได้กระทำตั้งแต่เดือนมีนาคมถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2568

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 4 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประชากรศาสตร์ที่ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ด้วยการหาค่าร้อยละ (Percentage) ส่วนที่ 2 เป็นการวิเคราะห์ลักษณะตัวแปรการใช้บุคคลที่มีชื่อเสียง การสื่อสารแบบบอกต่อ และการตัดสินใจเลือกดูซีรีส์วายของประชาชนใน

พื้นที่กรุงเทพมหานคร ด้วยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และส่วนที่ 3 เป็นการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ด้วยวิธี Enter เพื่อทำการทดสอบสมมติฐาน (Hypothesis Testing) เพื่อศึกษาการใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงและการสื่อสารแบบบอกต่อที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกคู่อีวีส์วายเป็นของคนในพื้นทีกรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณที่มีแบบสอบถามเป็นเครื่องมือวิจัย โดยผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกับประชาชนที่คู่อีวีส์วายเป็นที่อาศัยอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำนวน 385 ตัวอย่าง ซึ่งผลการวิจัยสามารถแสดงได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นประชาชนที่คู่อีวีส์วายเป็นที่อาศัยอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำนวน 385 ตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 264 คน คิดเป็นร้อยละ 68.57 มีอายุ 30-39 ปี จำนวน 231 คน คิดเป็นร้อยละ 60.00 มีระดับการศึกษาอยู่ที่ปริญญาตรี จำนวน 315 คน คิดเป็นร้อยละ 81.82 มีอาชีพข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน 184 คน คิดเป็นร้อยละ 47.79 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,000-25,000 บาท จำนวน 220 คน คิดเป็นร้อยละ 57.14

2. ผลการวิเคราะห์การใช้บุคคลที่มีชื่อเสียง การสื่อสารแบบบอกต่อ และการตัดสินใจเลือกคู่อีวีส์วายเป็นของคนในพื้นทีกรุงเทพมหานครได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สรุปผลการวิเคราะห์ระดับของตัวแปร

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ
การใช้บุคคลที่มีชื่อเสียง	4.44	0.142	มาก
ด้านความดึงดูดใจ	4.40	0.186	มาก
ด้านความไว้วางใจ	4.42	0.182	มาก
ด้านความชำนาญเชี่ยวชาญ	4.46	0.178	มาก
ด้านความเคารพ	4.47	0.187	มาก
ด้านความเหมือนกับกลุ่มเป้าหมาย	4.46	0.185	มาก
การสื่อสารแบบบอกต่อ	4.42	0.160	มาก
ด้านข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์	4.42	0.163	มาก
ด้านการให้คำแนะนำ	4.42	0.204	มาก
ด้านการบอกเล่าประสบการณ์ส่วนตัว	4.42	0.183	มาก
การตัดสินใจเลือก	4.44	0.184	มาก

จากตารางที่ 2 แสดงได้ว่า ประชาชนที่ดูซีรีส์วายที่อาศัยอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร มีระดับการใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.44 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.142 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงด้านความดึงดูดใจ ด้านความไว้วางใจ ด้านความชำนาญเชี่ยวชาญ ด้านความเคารพ และด้านความเหมือนกับกลุ่มเป้าหมาย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40, 4.42, 4.46, 4.47, 4.46 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.186, 0.182, 0.178, 0.187 และ 0.185 ตามลำดับ ส่วนระดับการสื่อสารแบบบอกต่อโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.42 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.160 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การสื่อสารแบบบอกต่อด้านข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ ด้านการให้คำแนะนำ และด้านการบอกเล่าประสบการณ์ส่วนตัว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.42, 4.42, 4.42 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.163, 0.204 และ 0.183 ตามลำดับ และระดับของการตัดสินใจเลือกดูโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.44 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.184

3. ผลการวิเคราะห์การใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกดูซีรีส์วายของประชาชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครสามารถแสดงได้เป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 หาความสัมพันธ์ของตัวแปรการใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงและการตัดสินใจเลือกดูซีรีส์วายของประชาชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร เพื่อทดสอบสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือก

ตัวแปร	CA	AA	AB	AC	AD	AF
CA	1	0.533*	0.479*	0.446*	0.452*	0.554*
AA		1	0.518*	0.484*	0.447*	0.442*
AB			1	0.437*	0.475*	0.520*
AC				1	0.460*	0.534*
AD					1	0.628*
AF						1

หมายเหตุ: (CA หมายถึง การตัดสินใจเลือกดู, AA หมายถึง ความดึงดูดใจ, AB หมายถึง ความไว้วางใจ,

AC หมายถึง ความชำนาญเชี่ยวชาญ, AD หมายถึง ความเคารพ, AF หมายถึง ความเหมือนกับกลุ่มเป้าหมาย)

จากตารางที่ 3 แสดงได้ว่า การใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงที่ประกอบด้วย ความดึงดูดใจ ความไว้วางใจ ความชำนาญเชี่ยวชาญ ความเคารพ และความเหมือนกับกลุ่มเป้าหมายมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตัดสินใจเลือกดูซีรีส์วายของประชาชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร มีค่าเท่ากับ 0.437-0.628

ส่วนที่ 2 การถดถอยพหุคูณของตัวแปรอิสระตั้งแต่ 2 ตัวแปรขึ้นไปของการใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกคู่อีวีวีวายของประชาชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การถดถอยพหุคูณของตัวแปรการใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือก

	B	Std. Error	Beta	t	Sig.	Tolerance	VIF
ค่าคงที่	0.801	0.225		3.565	0.000*		
ด้านความดึงดูดใจ (AA)	0.277	0.048	0.280	5.713	0.000*	0.627	1.595
ด้านความไว้วางใจ (AB)	0.125	0.050	0.124	2.486	0.013*	0.607	1.647
ด้านความชำนาญเชี่ยวชาญ (AC)	0.079	0.051	0.076	1.550	0.122	0.624	1.604
ด้านความเคารพ (AD)	0.047	0.051	0.048	0.917	0.360	0.551	1.814
ด้านความเหมือนกับกลุ่มเป้าหมาย (AF)	0.293	0.055	0.295	5.337	0.000*	0.495	2.020

หมายเหตุ : Durbin-watson=1.43, R=0.654, R²=0.428, Adjusted R²=0.420, F=56.657, Sig.=0.000

จากตารางที่ 4 ตัวแปรการใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือก พบว่า ค่าสถิติ Durbin-watson เท่ากับ 1.43 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ค่าความคลาดเคลื่อนเป็นอิสระกัน ส่วนค่า R มีความสัมพันธ์กันระหว่างกลุ่มตัวแปรอิสระ มีค่า R เท่ากับ 0.654 ซึ่งสัมพันธ์ของการพยากรณ์ที่เป็นความผันแปรของการใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงได้ร้อยละ 42.80 ส่วนค่า F ที่เป็นการถดถอยพหุคูณของสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงเท่ากับ 56.657 นอกจากนี้ค่า Sig ได้เท่ากับ 0.000 แสดงว่า ปัจจัยการใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงอย่างน้อย 1 ด้านมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกเช่นกัน และเมื่อพิจารณาตัวแปรพยากรณ์การใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงมีค่า Tolerance ที่ไม่เข้าใกล้ 0 อยู่ระหว่าง 0.495-0.627 และมีค่า VIF น้อยกว่า 10 คือ อยู่ระหว่าง 1.595-2.020 ดังนั้นจากการทดสอบแสดงว่า สหสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระเป็นตามเกณฑ์ทดสอบเบื้องต้นการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ โดยผลการวิเคราะห์สถิติการถดถอยพหุคูณ พบว่า การใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือก คือ ความดึงดูดใจ (AA) ความไว้วางใจ (AB) และความเหมือนกับกลุ่มเป้าหมาย (AF) โดยตัวแปรอิสระที่สามารถทำนายการตัดสินใจเลือกคู่อีวีวีวายได้ดี คือ ความเหมือนกับกลุ่มเป้าหมาย ($\beta=0.293$) รองลงมา คือ ความดึงดูดใจ ($\beta=0.277$) และความไว้วางใจ ($\beta=0.125$) ตามลำดับ

4. ผลการวิเคราะห์การสื่อสารแบบบอกต่อที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกคู่อีวีวีวายของประชาชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครสามารถแสดงได้เป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 หาความสัมพันธ์ของตัวแปรการสื่อสารแบบบอกต่อและการตัดสินใจเลือกดูซีรีส์วายของประชาชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร เพื่อทดสอบสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 การสื่อสารแบบบอกต่อมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือก

ตัวแปร	CA	BA	BB	BC
CA	1	0.672*	0.630*	0.580*
BA		1	0.625*	0.615*
BB			1	0.687*
BC				1

หมายเหตุ:CA หมายถึง การตัดสินใจเลือกดู, BA หมายถึง ข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์,

BB หมายถึง การให้คำแนะนำ, BC หมายถึง การบอกเล่าประสบการณ์ส่วนตัว)

จากตารางที่ 5 แสดงได้ว่า การสื่อสารแบบบอกต่อที่ประกอบด้วย ข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ การให้คำแนะนำ และการบอกเล่าประสบการณ์ส่วนตัวมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตัดสินใจเลือกดูซีรีส์วายของประชาชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร มีค่าเท่ากับ 0.580-0.687

ส่วนที่ 2 การถดถอยพหุคูณของตัวแปรอิสระตั้งแต่ 2 ตัวแปรขึ้นไปของการสื่อสารแบบบอกต่อที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกดูซีรีส์วายของประชาชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 การถดถอยพหุคูณของตัวแปรการสื่อสารแบบบอกต่อที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือก

	B	Std. Error	Beta	t	Sig.	Tolerance	VIF
ค่าคงที่	0.850	0.202		4.199	0.000*		
ด้านข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ (BA)	0.348	0.059	0.344	5.927	0.000*	0.458	2.184
ด้านการให้คำแนะนำ (BB)	0.238	0.055	0.246	4.315	0.000*	0.475	2.106
ด้านการบอกเล่าประสบการณ์ส่วนตัว (BC)	0.087	0.046	0.096	1.909	0.057	0.615	1.622

หมายเหตุ: Durbin-watson=1.68, R=0.729, R²=0.532, Adjusted R²=0.528, F=144.108, Sig.=0.000

จากตารางที่ 6 ตัวแปรการสื่อสารแบบบอกต่อที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือก พบว่า ค่าสถิติ Durbin-watson เท่ากับ 1.68 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ค่าความคลาดเคลื่อนเป็นอิสระกัน ส่วนค่า R มีความสัมพันธ์กันระหว่างกลุ่มตัวแปรอิสระ มีค่า R เท่ากับ 0.729 ซึ่งสัมพันธ์ของการพยากรณ์ที่เป็นความผันแปรของการสื่อสารแบบบอกต่อได้ร้อยละ 53.20 ส่วนค่า F ที่เป็นการถดถอยพหุคูณ

ของสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงเท่ากับ 144.108 นอกจากนี้ค่า Sig ได้เท่ากับ 0.000 แสดงว่า ปัจจัยการสื่อสารแบบบอกต่ออย่างน้อย 1 ด้านมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกเช่นกัน และเมื่อพิจารณาตัวแปรพยากรณ์การสื่อสารแบบบอกต่อมีค่า Tolerance ที่ไม่เข้าใกล้ 0 อยู่ระหว่าง 0.462–0.544 และมีค่า VIF น้อยกว่า 10 คือ อยู่ระหว่าง 1.838–2.163 ดังนั้นจากการทดสอบแสดงว่า สหสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระเป็นตามเกณฑ์ทดสอบเบื้องต้นการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ โดยผลการวิเคราะห์สถิติการถดถอยพหุคูณ พบว่า การสื่อสารแบบบอกต่อที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือก คือ ข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ (BA) การให้คำแนะนำ (BB) และการบอกเล่าประสบการณ์ส่วนตัว (BC) โดยตัวแปรอิสระที่สามารถทำนายการตัดสินใจเลือกดูซีรีส์วายได้ดี คือ ข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ ($\beta=0.469$) รองลงมา คือ การให้คำแนะนำ ($\beta=0.251$) และการบอกเล่าประสบการณ์ส่วนตัว ($\beta=0.132$) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

1 ศึกษาปัจจัยการใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกดูซีรีส์วายของประชาชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยการใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงด้านความดึงดูดใจ ด้านความไว้วางใจ และด้านความเหมือนกับกลุ่มเป้าหมายที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกดูซีรีส์วาย แต่การใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงด้านความชำนาญ และด้านความเคารพไม่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกดูซีรีส์วาย ทั้งนี้เนื่องจากบุคคลที่มีชื่อเสียงมีความคล้ายกับผู้บริโภคไม่ว่าจะเป็นอายุ ทัศนคติ ความชื่นชอบ รวมถึงรูปแบบการดำเนินชีวิตที่ทำให้ผู้บริโภคเกิดความรู้สึกคุ้นเคยและเปิดใจรับในสิ่งที่บุคคลที่มีชื่อเสียงนำเสนอได้มากขึ้น เช่นเดียวกับบุคคลที่มีชื่อเสียงที่มีรูปร่างหน้าตาดีและกำลังเป็นกระแสนิยมสามารถจดจำได้ รวมไปถึงเพิ่มการรับรู้ผลงานจนสามารถดึงดูดความสนใจให้ผู้บริโภคเปิดใจและตัดสินใจเลือกดูผลงานของบุคคลที่มีชื่อเสียงนั้นได้ รวมถึงความทุ่มเทในการทำงานและมีความเป็นมืออาชีพ มีภาพลักษณ์และการวางตัวที่ดีที่ทำให้ผู้บริโภคเกิดความไว้วางใจติดตามตัวบุคคล รวมไปถึงผลงานของบุคคลนั้นด้วยเช่นกัน ซึ่งอาจนำไปสู่การตัดสินใจเลือกดูผลงานของบุคคลที่มีชื่อเสียงคนนั้นได้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Clara (2023) พบว่า ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับภาพยนตร์ต่างดึงดูดลูกค้าใหม่ เพื่อสร้างความสัมพันธ์กับผู้บริโภคด้วยการเพิ่มการรับรู้จากการใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงมาสนับสนุนให้เกิดความเชื่อมั่นของธุรกิจในระดับที่สูงขึ้น เมื่อผู้บริโภคเกิดการรับรู้ด้วยการใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงแล้วจะสามารถได้รับอิทธิพลที่สร้างพฤติกรรมเลือกบริโภคผ่านสื่อภาพยนตร์ตามที่ได้รับผลการผลักดันในทิศทางบวก เช่นเดียวกับการศึกษาของเมธินี สิงจอน (2564) ที่ได้ศึกษาถึงพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกบริโภคที่มักแสดงซีรีส์วายเป็นพร็เซนเตอร์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า การใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงด้านความดึงดูดใจ ความไว้วางใจ และความเหมือนกับกลุ่มเป้าหมายมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกดูที่มักแสดงซีรีส์วายเป็นพร็เซนเตอร์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร

2. ศึกษาปัจจัยการสื่อสารแบบบอกต่อที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกดูซีรีส์วายของประชาชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยการสื่อสารแบบบอกต่อด้านข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ ด้านการให้คำแนะนำ และด้านการบอกเล่าประสบการณ์ส่วนตัวที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกดูซีรีส์วาย ทั้งนี้เนื่องจากก่อนตัดสินใจเลือกดูสื่อบางอย่างมักจะมีการหาข้อมูลก่อน ไม่ว่าจะเป็นการหาข้อมูลผ่านช่องทางต่าง ๆ รวมถึงสื่อออนไลน์ ซึ่งข้อมูลข่าวสารที่ได้รับไม่ว่าจะได้จากช่องทางใด ผู้บริโภคจะนำข้อมูลที่ได้อามาพิจารณา เพื่อให้ทราบว่าสื่อประเภะนั้นตรงกับความชอบของตัวเองหรือไม่ รวมถึงการหาคำแนะนำเกี่ยวกับซีรีส์ผ่านช่องทางต่าง ๆ หรือบุคคลที่รู้จัก เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจนทำให้เกิดความน่าเชื่อถือได้ง่ายขึ้น เพราะข้อมูลดังกล่าวเป็นคำแนะนำที่เกิดจากประสบการณ์ของบุคคลใกล้ชิด เช่นเดียวกับคำวิจารณ์หรือรีวิวกจากผู้ที่มีประสบการณ์ที่เกิดจากการรับชมด้วยตัวเองจริง ๆ ทำให้บุคคลอื่นทราบถึงสิ่งที่มีประสบการณ์ได้พบเจอมาโดยตรง จึงเกิดความเชื่อมั่นในการวิจารณ์หรือรีวิวนั้น และนำไปสู่การตัดสินใจเลือกดูซีรีส์วายได้ งานวิจัยของฉัตรชัย พิศพล (2565) ที่ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกรับชมซีรีส์วายของผู้บริโภค Generation Z ผลการศึกษา พบว่าการสื่อสารแบบบอกต่อที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลด้านผลิตภัณฑ์มีอิทธิพลต่อการเลือกรับชมซีรีส์วายของผู้บริโภค รวมถึงงานวิจัยของอุษณา เพ็ชรล้อมทอง (2558) ที่ได้ศึกษาถึงอิทธิพลของการสื่อสารแบบปากต่อปาก (Word of Mouth) บน Facebook ที่มีต่อการตัดสินใจเลือกของกลุ่ม Gen Y ผลการศึกษาพบว่า การสื่อสารแบบบอกต่อด้วยคำวิจารณ์จากผู้มีประสบการณ์มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกของกลุ่ม Gen Y เพราะเกิดขึ้นจากความรู้สึกของผู้ที่มีประสบการณ์จากการไปใช้บริการจริงเช่นกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1) การใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงทั้ง 3 ด้านที่ประกอบด้วย ด้านความเหมือนกับกลุ่มเป้าหมาย ด้านความความดึงดูดใจ และด้านความไว้วางใจที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกดูซีรีส์วายของประชาชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร แต่การใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงด้านความชำนาญเชี่ยวชาญและด้านความเคารพไม่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกดูซีรีส์วายของประชาชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ดังนั้นผู้จัดทำซีรีส์ควรให้ความสำคัญกับการเลือกบุคคลที่มีรูปร่างหน้าตาดี หุ่นดี บุคลิกภาพดี มีความเหมือนกับผู้บริโภคหรือผู้ชมมีความน่าเชื่อถือ และกำลังเป็นกระแสอยู่ในปัจจุบัน เพื่อทำให้เกิดความสนใจ ดึงดูดใจ และโน้มน้าวใจให้ผู้บริโภคหรือผู้ชมอยากที่จะชมจนตัดสินใจเลือกดูซีรีส์วายได้ง่ายขึ้น อีกทั้งผู้จัดทำซีรีส์ควรให้ความสำคัญในด้านการเลือกนักแสดงที่มีความชำนาญเชี่ยวชาญ มีผลงาน มีประสบการณ์ มีรางวัลการันตีความสามารถ และมีทักษะการร้อง ตลอดจนจนมีการเลือกนักแสดงที่ได้รับการเคารพยกย่องมีชื่อเสียงในวงการมาอย่างยาวนาน

2) จากผลการวิจัยพบว่า การสื่อสารแบบบอกต่อทั้ง 2 ด้านที่ประกอบด้วย ด้านข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ และด้านการให้คำแนะนำที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกดูซีรีส์วายของประชาชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร แต่การสื่อสารแบบบอกต่อด้านการบอกเล่าประสบการณ์ส่วนตัวไม่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกดูซีรีส์วายของประชาชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ดังนั้นผู้จัดทำซีรีส์ควรสร้างแรงจูงใจและความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค โดยส่วนใหญ่ผู้บริโภคจะเชื่อคำรวิวจากผู้บริโภคด้วยตนเอง ควรมีพื้นที่หรือช่องทางให้ผู้บริโภคได้แสดงความคิดเห็นหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลกัน เมื่อผู้บริโภคได้รับข้อมูลข่าวสารจะทำให้ผู้บริโภคเกิดความสนใจ และช่วยในการตัดสินใจเลือกดูซีรีส์วายได้ อีกทั้งควรมีการบอกเล่าประสบการณ์ส่วนตัวของนักแสดง เพื่อให้ประชาชนที่รับชมได้รวิวในการดูซีรีส์วายและบอกต่อให้กับบุคคลรู้จักดูซีรีส์วายด้วยเช่นกัน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะกลุ่มประชาชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครเท่านั้น การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาในกลุ่มตัวอย่างอื่นร่วมด้วย อาทิ พื้นที่ปริมณฑล หรือจังหวัดอื่น ๆ เพื่อให้ทราบถึงการใช้บุคคลที่มีชื่อเสียง และการสื่อสารแบบบอกต่อในการตัดสินใจเลือกดูซีรีส์วาย ซึ่งอาจมีการตัดสินใจเลือกดูที่แตกต่างกัน

2) การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงปัจจัยการใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงและการสื่อสารแบบบอกต่อที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกดูซีรีส์วายของประชาชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษปัจจัยด้านอื่น ๆ เพิ่มเติม อาทิ ปัจจัยความหลากหลายทางเพศ ปัจจัยอิทธิพลทางสังคม เป็นต้น ที่อาจมีผลต่อการตัดสินใจเลือกดูซีรีส์วายของประชาชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงและเป็นแนวทางในการเพิ่มการตัดสินใจเลือกดูนอกเหนือจากการใช้บุคคลที่มีชื่อเสียง และการสื่อสารแบบบอกต่อ

3) การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาโดยใช้แบบสอบถามออนไลน์เป็นเครื่องมือในการศึกษา การวิจัยครั้งต่อไปควรใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีอื่น ๆ เช่น การสังเกตพฤติกรรม การสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นต้น เพื่อทราบถึงข้อมูลเชิงลึกที่ตรงประเด็นนอกเหนือข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม และสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ตรงตามวัตถุประสงค์มากที่สุดและปรับปรุงให้ครอบคลุมกับกลุ่มผู้บริโภคที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2567). *Series Y เสริมพลังธุรกิจภาพยนตร์ไทยสู่ตลาดโลก*. สืบค้นเมื่อ 11 มีนาคม 2568, จาก <https://www.dbd.go.th/data-storage/attachment/9a51049b2528fe1daaba8bcf0.pdf>.
- กฤตพล สุทธิภัทรกุล. (2566). “ซีรีส์วาย” คอนเทนต์พื้นล้าน ลีออนอกจับตา อาจเทียบชั้น “K-POP”. สืบค้นเมื่อ 15 เมษายน 2568, จาก <https://www.bangkokbiznews.com/lifestyle/entertainment/1062305>.

- ฉัตรชัย พิศพล. (2565). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกรับชมซีรีส์วายของผู้บริโภค Generation Z. *วารสารสหวิทยาการสังคมศาสตร์และการสื่อสาร*, 5(3), 42–50.
- ณิชภา จงประกายทอง. (2563). การบอกต่อแบบปากต่อปากและปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เสริมแคลเซียมของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร. *สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*.
- ธัญญา แสงหาบุญ. (2565). การโฆษณาโดยใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเคาน์เตอร์แบรนด์ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร. *สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*.
- ธีรตรา เล็กเครือสุวรรณ. (2564). ทักษะคิดภาพลักษณ์และการสื่อสารแบบปากต่อปากที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์เนมประเภทกระเป๋าของเจนเอเรชั่นวายในเขตกรุงเทพมหานคร. *สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*.
- เมธินี สิงจอน. (2564). พฤติกรรมการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์อุปโภคบริโภคที่มีนักแสดงซีรีส์วายเป็นพรีเซนเตอร์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. *การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง*.
- สิงหา เจริญสุพงศ์ และสมชาย เล็กเจริญ. (2564). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้บริการรับชมละครภาพยนตร์บนแอปพลิเคชันเน็ตฟลิกซ์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. *รังสิตสารสนเทศ*, 27(1), 100–118.
- ศุภวิทย์ เศรษฐกิจและธุรกิจ ธนาคารไทยพาณิชย์. (2568). *ไขความลับซีรีส์วายไทย เหตุใดจึงติดเทรนด์โลก*. สืบค้นเมื่อ 11 มีนาคม 2568, จาก https://www.scbeic.com/th/detail/file/product/9687/h3_fuc83e5r/In-focus-BL-GL-20250107.pdf.
- อุษณา เพ็ชรล้อมทอง. (2558). *อิทธิพลของการสื่อสารแบบปากต่อปาก (Word of Mouth) บน Facebook ที่มีต่อการตัดสินใจเลือกร้านอาหารของกลุ่ม Gen Y*. *สารนิพนธ์การจัดการมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล*.
- Clara, C. (2023). Celebrity endorsements and its brand love on purchase intention at e-marketplace. *Jurnal Manajemen*, 27(1), 41–61.
- Cochran, W. G. (1977). *Sampling techniques*. (3rd ed.). New York: John Wiley & Sons.
- Liang, S. Z., Hsu, M. H., & Chou, T. H. (2022). Effects of celebrity-product/consumer congruence on consumer confidence, desire, and motivation in purchase intention. *Sustainability*, 14(8), 1–17.

อัตลักษณ์ในตราสินค้า การรับรู้รสชาติ และความผูกพันในตราสินค้าที่มีอิทธิพล
ต่อพฤติกรรมการซื้อซ้ำของผู้บริโภค กรณีศึกษาธุรกิจกาแฟของ
ร้านสะดวกซื้อในกรุงเทพมหานคร

Brand Identity, Perceived Taste and Brand Engagement influencing Repeat
Purchase Behavior of Consumers: A Case Study of Coffee Business
in Convenience Stores in Bangkok

¹ธัญนันท์ บุญอยู่, ²สุชาร์ตน์ บุญอยู่ และ ³น้ำผึ้ง ปัตถวี

¹Thanyanan Boonyoo, ²Sucharat Boonyoo and ³Namphueng Pattawee

^{1, 3}บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์

²คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

^{1, 3} Graduate School, Southeast Asia University

²Faculty of Management Sciences, Nakhon Pathom Rajabhat University

¹Corresponding Author. E-mail: thanyanan7@gmail.com

Received August 7, 2025; Revised August 17, 2025; Accepted August 25, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ในตราสินค้า การรับรู้รสชาติ และความผูกพันในตราสินค้าที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อซ้ำของผู้บริโภค กรณีศึกษาธุรกิจกาแฟของร้านสะดวกซื้อในกรุงเทพมหานคร รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครที่ซื้อกาแฟในร้านสะดวกซื้อ จำนวน 385 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณด้วยวิธี Enter ผลการวิจัยพบว่า อัตลักษณ์ในตราสินค้า การรับรู้รสชาติ และความผูกพันในตราสินค้ามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อซ้ำของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษาธุรกิจกาแฟในร้านสะดวกซื้อ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.526–0.679 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ 0.685 และมีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์รวมเท่ากับร้อยละ 46.90 ($R^2=0.469$) ซึ่งจากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า อัตลักษณ์ในตราสินค้าสามารถสร้างความน่าเชื่อถือและเพิ่มโอกาสในพฤติกรรมการซื้อซ้ำและการแนะนำต่อให้กับผู้บริโภค นอกจากนี้การรับรู้รสชาติและความผูกพันในตราสินค้าที่เป็นปัจจัยในการวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาดก็สามารถนำไปสู่พฤติกรรมการซื้อซ้ำในระดับที่สูงขึ้น

คำสำคัญ: อัตลักษณ์ในตราสินค้า; การรับรู้รสชาติ; ความผูกพันในตราสินค้า; พฤติกรรมการซื้อซ้ำ

Abstract

This Article aimed to study the brand identity, perceived taste and brand engagement influencing repeat purchase behavior of consumers: A case study of coffee business in convenience stores in Bangkok. The research design is quantitative research. Samples in this study were 385 samples of consumers coffee business in convenience stores, Bangkok using accidental random sampling sample size. The research tool in this study was a questionnaire, which was statistically analyzed by using multiple regression analysis by Enter. The research results were found as follows the brand identity, perceived taste and brand engagement influencing repeat purchase behavior of consumers in Bangkok: A case study of coffee business in convenience stores. And, the correlation coefficient scales were 0.526–0.679; whereas the multiple correlation coefficient scales were 0.685 Furthermore, the multiple linear regression analysis had an overall predictive scale of 46.90% ($R^2=0.469$) The findings of this study ascertained that brand identity could contribute to customer reliability and increase the chances of repeated purchases behavior and further recommendation to others. Furthermore, perceived taste and brand engagement as significant factors in identifying their strategic marketing plans to enhance higher repeat purchase behavior.

Keywords: Brand Identity; Perceived Taste; Brand Engagement; Repeat Purchase Behavior

บทนำ

ธุรกิจกาแฟในร้านสะดวกซื้อกำลังเติบโตอย่างรวดเร็วอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตที่เร่งรีบและการขยายตัวของเมือง ผู้บริโภคเริ่มรู้จักตราสินค้าของธุรกิจกาแฟในร้านสะดวกซื้อมากขึ้น และจากความพยายามทางการตลาดที่เข้มข้นส่งผลให้ธุรกิจมีการสร้างสรรค์และร่วมมือกับคนดังหรืออินฟลูเอนเซอร์ในท้องถิ่นสร้างตราสินค้าให้สามารถรักษาสถานะที่แข็งแกร่งในตลาด (Zahra, 2025) โดยในปี 2566 ธุรกิจกาแฟมีมูลค่ากว่า 60,000 ล้านบาท ซึ่ง 35,000 ล้านบาทเป็นการบริโภคในบ้านเติบโตร้อยละ 10 และบริโภคนอกบ้าน 20,000 ล้านบาท ซึ่ง 17,000 ล้านบาทเป็นร้านกาแฟที่อยู่ในสถานบริการน้ำมันเติบโตร้อยละ 25 ต่อปี และมีโอกาสเติบโตได้มากขึ้นด้วยอัตราการบริโภคกาแฟเพิ่มเป็น 300 แก้วต่อคนต่อปี ซึ่งจากเดิม 150 แก้วต่อคนต่อปี (กัญญ์ณรัศ บุตระดี, 2567) สะท้อนถึงการเติบโตของตลาดอย่างมีนัยสำคัญ และพฤติกรรมของผู้บริโภคมีการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนจากการบริโภคกาแฟสำเร็จรูปสู่กาแฟสดและกาแฟพิเศษ โดยกลุ่มผู้บริโภคแต่ละเจนเนอเรชันจะมีความต้องการต่างกัน ตั้งแต่เจนเนอเรชัน G ที่เน้นความสะดวกไปจนถึงเจนเนอเรชัน Y และเจนเนอเรชัน Z ที่ให้ความสำคัญกับประสบการณ์ไลฟ์สไตล์ และความยั่งยืน ส่งผลให้รูปแบบของธุรกิจกาแฟมีความหลากหลายมากขึ้นในเชิงโครงสร้างธุรกิจ โดยข้อมูลกรมพัฒนาธุรกิจการค้า พบว่า ข้อมูลการจดทะเบียนธุรกิจในปี 2568 ช่วงเดือนมกราคมถึงเดือนมิถุนายน มีการจัดตั้งธุรกิจใหม่ 415 ราย เพิ่มขึ้นจากปีก่อนร้อยละ 8.9 แต่ทุนจดทะเบียนลดลงร้อยละ 33.7 ส่วนใหญ่ร้อยละ 96 เป็นธุรกิจขนาดเล็ก และตั้งอยู่

ในกรุงเทพมหานครถึงร้อยละ 33 สะท้อนถึงภาพการแข่งขันที่สูงและความสนใจในตลาดกาแฟอย่างต่อเนื่อง และข้อมูลผลประกอบการย้อนหลัง พบว่า รายได้รวมของธุรกิจกาแฟอยู่ในระดับทรงตัว แต่กำไรสุทธิเริ่มลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ผลิต ขณะที่ธุรกิจประเภทกาแฟในร้านสะดวกซื้อสามารถรักษาอัตราส่วนกำไรสุทธิเฉลี่ยที่ร้อยละ 17.5 ที่สะท้อนถึงความท้าทายในการบริหารจัดการต้นทุนและสร้างความแตกต่างในตลาดที่อิ่มตัว (กองข้อมูลธุรกิจ ส่วนประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลธุรกิจ, 2568)

ธุรกิจกาแฟในร้านสะดวกซื้อในพื้นที่กรุงเทพมหานครมีจำนวนมากขึ้นถึง 4,556 สาขา คิดเป็นร้อยละ 44 ของจำนวนสาขาที่จดทะเบียนทั้งหมดในประเทศไทยในปี 2565 ซึ่งกาแฟสดในร้านสะดวกซื้อจะสามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคที่ต้องการความสะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น ธุรกิจร้านกาแฟในร้านสะดวกซื้อจึงเป็นทางเลือกที่ตอบสนองความต้องการของบุคคลในสังคมได้เป็นอย่างมาก เนื่องจากการให้บริการที่หลากหลายทั้งสินค้าอุปโภคและบริโภค โดยเฉพาะกลุ่มนักศึกษาและกลุ่มวัยทำงานที่ตัดสินใจซื้อกาแฟสดในร้านสะดวกซื้อมากขึ้น (อดิनुช กอวีรสกุลชัย และธีรวิทย์ วราธรไพบูลย์, 2565) อีกทั้งธุรกิจกาแฟในร้านสะดวกซื้อที่มีจำนวนมากขึ้น มีการแข่งขันสูง มีความผันผวนของสถานะเศรษฐกิจซึ่งรวมไปถึงสงครามราคาและการส่งเสริมการแข่งขันที่สูงที่ส่งผลต่อสัดส่วนกำไรที่ลดลง จึงทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจกาแฟในร้านสะดวกซื้อจำเป็นต้องหากกลยุทธ์ที่จะสามารถสร้างพฤติกรรมกรรมการซื้อซ้ำของผู้บริโภคในพื้นที่กรุงเทพมหานคร และจากการศึกษาวิจัยได้พบว่า การจะทำให้ผู้บริโภคเกิดพฤติกรรมกรรมการซื้อซ้ำจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยอัตลักษณ์ในตราสินค้า การรับรู้รสชาติ และความผูกพันในตราสินค้ามาสร้างให้เกิดพฤติกรรมกรรมการซื้อซ้ำกาแฟในร้านสะดวกซื้อของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร (Agniatussalam & Astuti, 2024; Oktaviana et al., 2024; Zahra, 2025) โดยเครื่องดื่มกาแฟสดเป็นเครื่องดื่มที่มีความสดใหม่ รสชาติและปริมาณที่เป็นมาตรฐาน มีคุณภาพเป็นที่น่าพึงพอใจและมีอัตลักษณ์เป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค พร้อมกับทำเลที่ตั้งในร้านสะดวกซื้อมีความสะดวกต่อการเดินทางมาใช้บริการ และจากข้อมูลของศูนย์วิจัยพฤติกรรมผู้บริโภคในปี 2567 พบว่า ผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครมากกว่าร้อยละ 68 เคยซื้อกาแฟจากร้านสะดวกซื้ออย่างน้อยสัปดาห์ละ 2 ครั้ง และในกลุ่มนี้กว่าร้อยละ 53 กล่าวว่า มีตราสินค้าที่ซื้อประจำโดยให้เหตุผลหลัก คือ การรับรู้รสชาติและความคุ้นเคยตราสินค้า จึงทำให้เกิดพฤติกรรมกรรมการซื้ออย่างต่อเนื่อง ซึ่งสะท้อนได้ว่า พฤติกรรมกรรมการซื้อซ้ำไม่ได้เกิดจากปัจจัยด้านราคาเพียงอย่างเดียว แต่รวมถึงองค์ประกอบด้านจิตวิทยาและด้านอารมณ์ต่อตราสินค้าด้วยเช่นกัน (กัญญาพัชร พัฒนาโกคินสกุล, สิรินทรา สังข์ทอง และนิมิต ชุนสั้น, 2567)

Agniatussalam & Astuti (2024) ได้กล่าวว่า อัตลักษณ์ในตราสินค้าถือเป็นคุณสมบัติพิเศษที่ทำให้เกิดความเข้าใจในภาพลักษณ์และชื่อเสียงในตราสินค้าสามารถผลักดันการใช้ทรัพยากรทางการตลาดและการตัดสินใจที่สำคัญที่จะนำไปสู่การกระตุ้นให้ผู้บริโภคกลับมาซื้อซ้ำได้อย่างต่อเนื่อง และในระดับที่สูงขึ้น นอกจากนี้การศึกษาของ Khan, Kamran & Bino (2021) ได้กล่าวว่า ธุรกิจที่มี

อัตลักษณ์ในตราสินค้าที่แข็งแกร่งจะสามารถสร้างเอกลักษณ์และความไว้วางใจของผู้บริโภคได้ โดยธุรกิจจะสามารถสร้างผลกำไรที่สูงขึ้น เนื่องจากตราสินค้าเหล่านี้จะบ่งบอกถึงความเป็นอัตลักษณ์ในธุรกิจ โดยทั่วไปแล้วตราสินค้าจะสามารถประหยัดต้นทุนให้กับผู้บริโภคและจะเลือกใช้ตราสินค้าที่ได้มีประสบการณ์ใช้จริง ซึ่งอัตลักษณ์ในตราสินค้าจะเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จของตราสินค้าของธุรกิจและเป็นภาพลักษณ์ที่ช่วยลดความเสี่ยงในการซื้อของผู้บริโภค โดยผู้บริโภคจะเกิดพฤติกรรมความตั้งใจซื้อซ้ำที่เกิดจากพฤติกรรมที่วางแผนไว้และเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจริงที่นำไปสู่การตัดสินใจซื้อสินค้านั้น ๆ (Osmanova et al., 2023) การศึกษาของ Wanda & Nurainun (2023) ได้กล่าวว่า การรับรู้รสชาติที่เป็นรูปลักษณ์ กลิ่น และรสชาติจะเป็นวิธีการที่ทำให้เกิดการเลือกสินค้าที่แตกต่างกันไป และเป็นคุณลักษณะของสินค้าที่ผู้บริโภคได้พิจารณาเมื่อจะซื้อ ซึ่งตัวบ่งชี้ได้ถึงการรับรู้รสชาติจะสามารถสังเกตได้จากกลิ่น รสชาติ และการกระตุ้นในปากที่จะนำไปสู่การตัดสินใจซื้ออย่างต่อเนื่องหรือตัดสินใจซื้อในอนาคต นอกจากนี้การศึกษาของ Abas & Tuti (2024) ได้กล่าวว่า การรับรู้รสชาติเป็นประสาทสัมผัสสำคัญที่ทำให้ผู้บริโภคกำหนดคุณค่าทางโภชนาการที่เปรียบได้กับคุณภาพสูงทั้งในด้านส่วนผสมและเนื้อสัมผัส ซึ่งตัวบ่งชี้ของการรับรู้รสชาติจะประกอบด้วย รสชาติ กลิ่น รูปลักษณ์ และเนื้อสัมผัส เพื่อสร้างความประทับใจที่ดีให้กับผู้บริโภคและเกิดความพึงพอใจ หากผู้บริโภคซื้อสินค้าที่นำเสนอสินค้าที่มีคุณค่าก็จะมีแนวโน้มที่สนใจซื้อซ้ำอีกครั้ง (Moon & Ji, 2023) และการศึกษาของ Qadri, Asri & Andelson (2024) ได้กล่าวว่า ความผูกพันในตราสินค้าเป็นการทำการตลาดและการส่งเสริมตราสินค้าที่สามารถเพิ่มความสำเร็จของสินค้าได้ โดยความผูกพันในตราสินค้าจะมีความสัมพันธ์ที่นำไปสู่พฤติกรรมการซื้อซ้ำที่เป็นแนวโน้มในการซื้อสินค้าหรือบริการที่เหมือนกันตราสินค้าเดียวกัน และจากธุรกิจเดียวกันอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้การศึกษาของ Rifaldi & Goffar (2022) ได้กล่าวว่า ความผูกพันในตราสินค้าเป็นการแสดงออกทางพฤติกรรมของผู้บริโภคที่มีต่อตราสินค้าผ่านพฤติกรรมการซื้อ โดยทั่วไปจะอยู่ในรูปแบบของพฤติกรรมที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ซึ่งมอบคุณค่าที่มากขึ้นให้กับตราสินค้า โดยความผูกพันในตราสินค้าจะสามารถสร้างความสัมพันธ์ทางอารมณ์ระหว่างธุรกิจกับผู้บริโภค โดยมุ่งเน้นที่ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้บริโภคและคุณค่าของผู้บริโภคที่จะนำไปสู่พฤติกรรมการซื้อซ้ำของผู้บริโภคได้ (Omran, 2021)

บทความวิจัยนี้สามารถนำไปสู่การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับอัตลักษณ์ในตราสินค้า การรับรู้รสชาติ และความผูกพันในตราสินค้าที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อซ้ำของผู้บริโภค กรณีศึกษาธุรกิจกาแฟของร้านสะดวกซื้อในกรุงเทพมหานคร โดยการศึกษาครั้งนี้คาดว่าจะได้รับประโยชน์เชิงวิชาการที่เป็นองค์ความรู้เชิงทฤษฎีเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างอัตลักษณ์ในตราสินค้า การรับรู้รสชาติ ความผูกพันในตราสินค้า และพฤติกรรมการซื้อซ้ำ พร้อมกับส่งเสริมการบูรณาการแนวคิดศาสตร์ด้านการตลาด พฤติกรรมผู้บริโภค เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการศึกษาและวิจัยในอนาคต ประโยชน์ภาคเอกชน

ที่สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการออกแบบกลยุทธ์การสร้างอัตลักษณ์ที่ตรงกับภาพลักษณ์ที่ผู้บริโภครับรู้และเข้าใจถึงรสชาติที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อซ้ำ เพื่อใช้ในการพัฒนาสินค้าให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย และสร้างความผูกพันในตราสินค้า เพื่อเพิ่มความภักดีและเพิ่มยอดขายในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ในตราสินค้า การรับรู้รสชาติ และความผูกพันในตราสินค้าที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อซ้ำของผู้บริโภค กรณีศึกษาธุรกิจกาแฟของร้านสะดวกซื้อในกรุงเทพมหานคร

สมมติฐานของการวิจัย

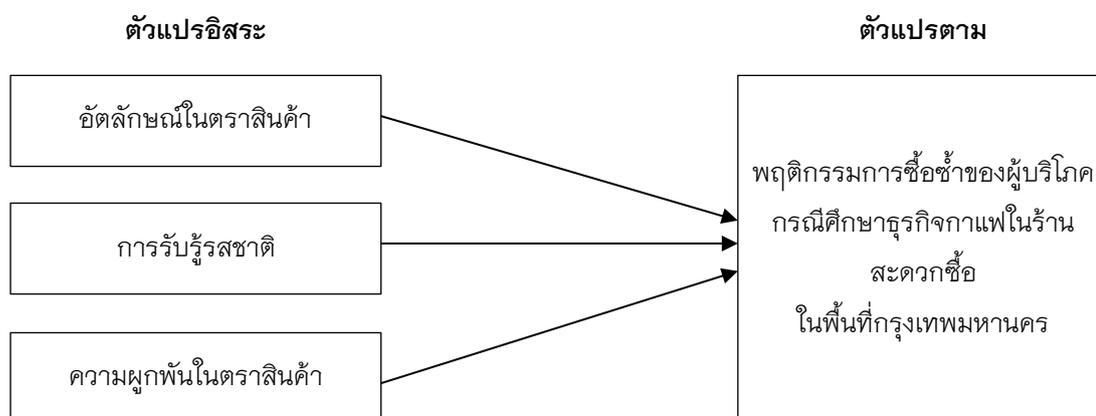
สมมติฐานที่ 1 อัตลักษณ์ในตราสินค้ามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อซ้ำ

สมมติฐานที่ 2 การรับรู้รสชาติมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อซ้ำ

สมมติฐานที่ 3 ความผูกพันในตราสินค้ามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อซ้ำ

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณที่มุ่งเน้นเก็บข้อมูลกับผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครที่ซื้อกาแฟในร้านสะดวกซื้อ โดยผู้วิจัยได้มีการกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิดและทฤษฎีของ Minh, Huong & Ha (2022); Azziz & Ahmed 2023); Chen et al. (2024); Qadri, Asri & Andelson (2024) ที่ประกอบด้วย ตัวแปรอิสระ คือ อัตลักษณ์ในตราสินค้า การรับรู้รสชาติ และความผูกพันในตราสินค้า ส่วนตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมการซื้อซ้ำของผู้บริโภค กรณีศึกษาธุรกิจกาแฟในร้านสะดวกซื้อในพื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

จากกรอบแนวคิดในการวิจัย ผู้วิจัยสามารถสรุปการทบทวนวรรณกรรมที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้ดังนี้

1. อัตลักษณ์ในตราสินค้า (Brand Identity) เป็นรูปแบบของเครื่องหมายเชิงกลยุทธ์ที่ธุรกิจต่าง ๆ รักษาและเพิ่มให้เกิดการรับรู้ในการสร้างความแตกต่างจากคู่แข่ง พร้อมกับพัฒนามูลค่าตราสินค้าและความภักดีของผู้บริโภคให้สามารถสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริโภคและตราสินค้าได้ การพัฒนาและรักษาอัตลักษณ์ตราสินค้าที่ดีจะสามารถนำไปสู่ความสัมพันธ์ที่ดีที่ทำให้ผู้บริโภคเกิดพฤติกรรมการซื้อซ้ำในสินค้านั้น ๆ อย่างต่อเนื่อง (Agniatussalam & Astuti, 2024) นอกจากนี้ อัตลักษณ์ในตราสินค้ายังเป็นสถานะการรับรู้และสภาวะทางจิตวิทยาของควมมีเหตุผลของผู้บริโภคที่มีต่อการรับรู้ รู้สึก และเห็นคุณค่าของความเป็นส่วนหนึ่งของตราสินค้า การระบุตราสินค้าให้ผู้บริโภครับรู้จะเป็นการแสดงออกถึงอัตลักษณ์ภายใต้อิทธิพลของความคล้ายคลึงกันของตราสินค้า ความโดดเด่นของตราสินค้า ประโยชน์ทางสังคมของตราสินค้า และประสบการณ์ที่น่าจดจำเกี่ยวกับตราสินค้า การสร้างตราสินค้าในธุรกิจจะเป็นกลยุทธ์สู่ความสำเร็จในการนำเสนอคุณค่าและการตอบสนองความคาดหวังของผู้บริโภคที่ได้รับประโยชน์จากการสร้างตราสินค้า ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อซ้ำของผู้บริโภค (Khan, Kamran & Bino, 2021)

2. การรับรู้รสชาติ (Perceived Taste) เป็นการรับรู้ถึงรูปลักษณะ กลิ่น รสชาติ เนื้อสัมผัส และอุณหภูมิที่ล้วนเป็นองค์ประกอบของรสชาติ โดยรสชาติจะเป็นวิธีการหนึ่งที่เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการยอมรับของผู้บริโภค การรับรู้รสชาติที่ผู้บริโภคมอบรับได้จะส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้อซ้ำที่สูงขึ้นและหากคุณภาพของรสชาติเหมาะสมกับความต้องการของผู้บริโภคก็จะสะท้อนให้เกิดความพึงพอใจได้เช่นกัน (Oktaviana et al., 2024) โดยรสชาติจะเป็นความโดดเด่นเฉพาะตัวของสินค้าและเป็นผลลัพธ์ที่สัมผัสได้จากลิ้น เพดานปาก แก้ว และบางส่วนของสัมผัสได้จากลำคอ อีกทั้งเป็นการผสมผสานการรับรู้ทางประสาทสัมผัสจากประสาทสัมผัสทั้งห้า ได้แก่ การมองเห็น การได้ยิน การได้กลิ่น การรับรส และการสัมผัส สินค้าประเภทเครื่องดื่มจะมุ่งหวังที่จะให้ได้คุณภาพที่ดีที่สุดที่สอดคล้องกับคุณลักษณะของสินค้า ซึ่งจะส่งผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคและสามารถนำไปสู่พฤติกรรมการซื้อซ้ำได้ (Prastowo, Manunggal & Perman, 2024)

3. ความผูกพันในตราสินค้า (Brand Engagement) เป็นการมีส่วนร่วมในตราสินค้าของผู้บริโภคที่เป็นกิจกรรมเชิงความเข้าใจ อารมณ์ ประสบการณ์ และพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับตราสินค้า ซึ่งมีลักษณะเชิงบวกที่เกี่ยวข้องกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้บริโภคหรือตราสินค้า และสามารถสร้างความเชื่อมโยงทางอารมณ์ระหว่างผู้บริโภคกับตราสินค้า ซึ่งจะส่งผลทำให้เกิดพฤติกรรมการซื้อซ้ำของผู้บริโภคในระดับที่สูงขึ้นได้ (Zahra, 2025) เช่นเดียวกับการศึกษาของ Qadri, Asri & Andelson (2024)

ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของผู้บริโภคที่เกิดจากประสบการณ์ในตราสินค้าและคุณค่าของผู้บริโภคที่เข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างแรงผลักดันที่ขึ้นทำให้เกิดกระบวนการตัดสินใจของผู้บริโภค ซึ่งเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจกับผู้บริโภค อีกทั้งความผูกพันในตราสินค้าจะเป็นแรงผลักดันที่ขับเคลื่อนกระบวนการคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมของผู้บริโภคในการตัดสินใจซื้อซ้ำในอนาคต (Omran, 2021)

4. พฤติกรรมการซื้อซ้ำ (Repeat Purchase) เป็นรูปแบบหนึ่งของพฤติกรรมการซื้อสินค้าหรือบริการอย่างสม่ำเสมอหรือความปรารถนาที่จะซื้อสินค้าหรือบริการที่เคยซื้อไปแล้วซ้ำอีก ซึ่งสะท้อนถึงความตั้งใจอย่างแรงกล้าของผู้บริโภคที่จะซื้อสินค้าเดิมซ้ำในอนาคต (Qadi, Asi & Andelson, 2024) นอกจากนี้พฤติกรรมการซื้อซ้ำจะเป็นแนวโน้มที่ผู้บริโภคจะซื้อสินค้าซ้ำจากตราหนึ่งและเป็นกระบวนการที่ผู้บริโภคเลือกที่จะซื้อสินค้าจากตราสินค้าเดิมอีกครั้ง หลังจากการซื้อครั้งแรก โดยพฤติกรรมการซื้อซ้ำจะบ่งชี้ที่สำคัญที่จะทำให้ผู้บริโภคเกิดความภักดีในตราสินค้า และมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จและผลกำไรที่ยั่งยืนของธุรกิจ (Kirubakaran & Murugan, 2025) ซึ่งจะได้รับอิทธิพลจากปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นอัตลักษณ์ในตราสินค้า การรับรู้รสชาติ และความผูกพันในตราสินค้าโดยปัจจัยเหล่านี้จะเป็นปัจจัยที่สามารถสร้างให้เกิดพฤติกรรมการซื้อในระดับที่สูงขึ้นเช่นกัน (Zahra, 2025)

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีแบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยดำเนินการเก็บข้อมูลในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ประชากร คือ ผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครที่ซื้อกาแฟในร้านสะดวกซื้อ ซึ่งไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครที่ซื้อกาแฟในร้านสะดวกซื้อ จำนวน 385 คน ซึ่งใช้วิธีการคำนวณกลุ่มตัวอย่างตามแนวคิดของ Cochran (1977) ใช้วิธีการคัดเลือกแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบ่งเป็น 5 ส่วน ได้แก่ 1) แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ อาชีพ สถานภาพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน จำนวน 6 ข้อ ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับอัตลักษณ์สินค้าที่พัฒนามาจากแนวคิดของ Azziz & Ahmed (2023) จำนวน 8 ข้อ ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้รสชาติที่พัฒนามาจากแนวคิดของ Chen et al. (2024) จำนวน 5 ข้อ ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับความผูกพันในตราสินค้าที่พัฒนามาจากแนวคิดของ Minh, Huang & Ha (2022) จำนวน 6 ข้อ และส่วนที่ 5 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการซื้อซ้ำที่พัฒนามาจาก Qadi, Asi & Andelson (2024) จำนวน 7 ข้อ เมื่อผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและพัฒนาแบบสอบถามแล้ว จึงดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามด้วยการให้ผู้เชี่ยวชาญที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับธุรกิจกาแฟในร้านสะดวกซื้อตรวจสอบแบบสอบถาม จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา rays ข้อของความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับตัวแปรที่ทำการวัด ซึ่งการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ทำการตรวจสอบแล้วพบว่า ค่าดัชนีความ

สอดคล้องที่ทำการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาเรียบร้อยแล้ว 0.67–1.00 ซึ่งมีค่าเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดเมื่อได้มีการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว ผู้วิจัยจึงทำการนำแบบสอบถามที่ผ่านเกณฑ์ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะเหมือนกับประชากรที่ใช้ในการศึกษา จำนวน 30 ชุดซึ่งการทดสอบเครื่องมือครั้งนี้สามารถแสดงค่าได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา
อัตลักษณ์ในตราสินค้า	0.830
การรับรู้รสชาติ	0.817
ความผูกพันในตราสินค้า	0.846
พฤติกรรมการซื้อซ้ำ	0.894

จากตารางที่ 1 แสดงผลการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย พบว่า แบบสอบถามที่ได้ดำเนินการทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะเหมือนกับประชากรที่ใช้ในการศึกษาจำนวนทั้ง 30 ชุดสามารถคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบักได้ คือ ปัจจัยอัตลักษณ์ในตราสินค้ามีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาอยู่ที่ 0.830 ปัจจัยการรับรู้รสชาติมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาอยู่ที่ 0.817 ปัจจัยความผูกพันในตราสินค้ามีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาอยู่ที่ 0.846 และพฤติกรรมการซื้อซ้ำมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาอยู่ที่ 0.894 ซึ่งทุกตัวแปรมีค่ามากกว่า 0.70 ที่ผ่านเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ จึงนำแบบสอบถามที่ได้ไปแจกจริงกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครที่ซื้อกาแฟในร้านสะดวกซื้อ จำนวน 385 คน ต่อไป

การวิเคราะห์ผลการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ผลการวิจัยที่แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามที่ประกอบด้วย เพศ อายุ อาชีพ สถานภาพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนด้วยการหาค่าร้อยละ ส่วนที่ 2 เป็นการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่ประกอบด้วย อัตลักษณ์ในตราสินค้า การรับรู้รสชาติ ความผูกพันในตราสินค้า และพฤติกรรมการซื้อซ้ำด้วยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยการแปลความหมายของค่าเฉลี่ยที่ได้นั้นจะแปลความหมายตามแนวคิดของ Best (1981) ที่ว่า “ค่าเฉลี่ย 1.00–1.49 หมายถึง น้อยที่สุด” “ค่าเฉลี่ย 1.50–2.49 หมายถึง น้อย” “ค่าเฉลี่ย 2.50–3.49 หมายถึง ปานกลาง” “ค่าเฉลี่ย 3.50–4.49 หมายถึง มาก” และ “ค่าเฉลี่ย 4.50–5.00 หมายถึง มากที่สุด” และส่วนที่ 3 เป็นการวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมานเพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ประกอบด้วย สมมติฐานที่ 1 อัตลักษณ์ในตราสินค้ามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อซ้ำ สมมติฐานที่ 2 การรับรู้รสชาติมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อซ้ำ และสมมติฐานที่ 3 ความผูกพันในตราสินค้ามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อซ้ำด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัย

การศึกษาเกี่ยวกับอัตลักษณ์ในตราสินค้า การรับรู้รสชาติ และความผูกพันในตราสินค้า มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อซ้ำของผู้บริโภค กรณีศึกษาธุรกิจกาแฟของร้านสะดวกซื้อในกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครที่ซื้อกาแฟในร้านสะดวกซื้อ จำนวน 385 คน ซึ่งส่วนใหญ่ของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิงร้อยละ 54.03 มีอายุอยู่ในช่วง 20-30 ปีร้อยละ 50.13 มีอาชีพเป็นพนักงานบริษัทร้อยละ 61.04 โดยมีสถานภาพโสดร้อยละ 69.87 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001-30,000 บาท ร้อยละ 41.82 ซึ่งเมื่อได้ทำการวิเคราะห์ผลการวิจัยเกี่ยวกับตัวแปรอิสระที่เป็นอัตลักษณ์ในตราสินค้า การรับรู้รสชาติ ความผูกพันในตราสินค้า และตัวแปรตามเป็นพฤติกรรมการซื้อซ้ำของผู้บริโภค กรณีศึกษาธุรกิจกาแฟในร้านสะดวกซื้อในพื้นที่กรุงเทพมหานคร สามารถแสดงผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของตัวแปร

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับของ ตัวแปร
อัตลักษณ์ในตราสินค้า	4.36	0.463	มาก
การรับรู้รสชาติ	4.27	0.474	มาก
ความผูกพันในตราสินค้า	4.28	0.521	มาก
พฤติกรรมการซื้อซ้ำ	4.36	0.481	มาก

จากตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของตัวแปร พบว่า ตัวแปรอัตลักษณ์ในตราสินค้ามีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.36 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.463 ตัวแปรการรับรู้รสชาติมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.474 ตัวแปรความผูกพันในตราสินค้ามีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.521 และตัวแปรพฤติกรรมการซื้อซ้ำมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.36 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.481

ผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ที่ว่า อัตลักษณ์ในตราสินค้า การรับรู้รสชาติ และความผูกพันในตราสินค้าที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อซ้ำของผู้บริโภค กรณีศึกษาธุรกิจกาแฟของร้านสะดวกซื้อในกรุงเทพมหานคร โดยผู้วิจัยได้ทำการทดสอบสมมติฐาน เพื่อการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม และจะนำผลของความสัมพันธ์ที่ได้จากการวิเคราะห์นี้ไปใช้พยากรณ์ค่าตัวแปรที่ได้ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ซึ่งผลการวิจัยที่ได้สามารถลำดับเป็นขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปร เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และทำการทดสอบเพื่อหาค่า Tolerance และค่า VIF ที่เป็นการทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์สถิติการถดถอยพหุคูณ ซึ่งผลการทดสอบเบื้องต้นสามารถแสดงได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การทดสอบข้อมูลเบื้องต้น

ตัวแปร	พฤติกรรม การซื้อซ้ำ	อัตลักษณ์ ในตราสินค้า	การรับรู้ รสชาติ	ความผูกพัน ในตราสินค้า	Tolerance	VIF
พฤติกรรมการซื้อซ้ำ	1.000	0.526*	0.617*	0.627*		
อัตลักษณ์ในตราสินค้า		1.000	0.638*	0.604*	0.539	1.855
การรับรู้รสชาติ			1.000	0.679*	0.457	2.189
ความผูกพันในตราสินค้า				1.000	0.490	2.043

จากตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่ประกอบด้วย ตัวแปรอัตลักษณ์ในตราสินค้า การรับรู้รสชาติ ความผูกพันในตราสินค้า และพฤติกรรมการซื้อซ้ำ โดยตัวแปรดังกล่าวได้ทำการทดสอบเบื้องต้นแล้วพบว่า ตัวแปรอัตลักษณ์ในตราสินค้า การรับรู้รสชาติ ความผูกพันในตราสินค้า และพฤติกรรมการซื้อซ้ำมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์โดยรวมอยู่ระหว่าง 0.526–0.679 ซึ่งแสดงได้ว่าตัวแปรดังกล่าวมีความสัมพันธ์กันเอง และเมื่อพิจารณาค่า Tolerance พบว่า ค่าที่ได้อยู่ที่ 0.457–0.539 ซึ่งมีค่าไม่เข้าใกล้ 0 ส่วนค่า VIF ของตัวแปรอิสระที่ได้ พบว่า มีค่าที่ได้อยู่ที่ 1.855–2.189 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 10 ที่ทำให้ปัจจัยตัวแปรอัตลักษณ์ในตราสินค้า การรับรู้รสชาติ และความผูกพันในตราสินค้านี้ไม่พบปัญหาสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ จึงเป็นไปตามเกณฑ์ข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์สถิติการวิเคราะห์สถิติการถดถอยพหุคูณต่อไป

ขั้นที่ 2 ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยทั้ง 3 สมมติฐานที่ว่า สมมติฐานที่ 1 อัตลักษณ์ในตราสินค้ามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อซ้ำ สมมติฐานที่ 2 การรับรู้รสชาติมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อซ้ำ และสมมติฐานที่ 3 ความผูกพันในตราสินค้านี้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อซ้ำ ซึ่งผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยดังกล่าวสามารถแสดงได้ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การทดสอบสมมติฐานการวิจัย

	ค่า B	ค่า Std. Error	ค่า Beta	ค่า t	ค่า Sig.
ค่าคงที่	1.234	0.176		6.995	.001*
อัตลักษณ์ในตราสินค้า	0.121	0.050	0.124	2.446	.015*
การรับรู้รสชาติ	0.269	0.049	0.302	5.475	.001*
ความผูกพันในตราสินค้า	0.333	0.051	0.346	6.483	.001*

หมายเหตุ :Durbin-Watson=1.750, R=0.685, R²=0.469, Adjusted R²=0.465, F=112.080, Sig.=.05

จากตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าการพิจารณาความเหมาะสมของสมการการถดถอยพหุคูณพบว่า กลุ่มตัวแปรอิสระที่เป็นอัตลักษณ์ในตราสินค้า การรับรู้รสชาติ และความผูกพันในตราสินค้า มีความสัมพันธ์กัน โดยค่าความสัมพันธ์ (R) ที่ได้เท่ากับ 0.685 ซึ่งสามารถอธิบายความผันแปรของตัวแปรอิสระดังกล่าวได้ว่า ตัวแปรอิสระมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อได้ถึงร้อยละ 46.90 (R²=0.469) และมีการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณที่มีลำดับที่อธิบายการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมการซื้อซ้ำของผู้บริโภค กรณีศึกษาธุรกิจกาแฟของร้านสะดวกซื้อในกรุงเทพมหานครที่ได้เท่ากับ 112.080 (F=112.080) โดยสามารถสรุปได้ว่า อัตลักษณ์ในตราสินค้า การรับรู้รสชาติ และความผูกพันในตราสินค้า ทุกตัวมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อซ้ำของผู้บริโภค กรณีศึกษาธุรกิจกาแฟของร้านสะดวกซื้อในกรุงเทพมหานครด้วยเช่นกัน โดยมีค่า Sig. ที่ได้อยู่ที่ .05 และค่า t ที่ได้ คือ ตัวแปรอัตลักษณ์ในตราสินค้ามีค่าเท่ากับ 2.446 การรับรู้รสชาติมีค่าเท่ากับ 5.475 และความผูกพันในตราสินค้ามีค่าเท่ากับ 6.483 และเมื่อพิจารณาถึงตัวแปรอิสระที่มีอำนาจในการทำนายพฤติกรรมการซื้อซ้ำของผู้บริโภค กรณีศึกษาธุรกิจกาแฟของร้านสะดวกซื้อในกรุงเทพมหานครได้ดีที่สุด คือ ความผูกพันในตราสินค้า ($\beta=0.346$) การรับรู้รสชาติ ($\beta=0.302$) และอัตลักษณ์ในตราสินค้า ($\beta=0.124$) โดยสามารถเขียนในรูปของสมการพยากรณ์ได้ คือ $\hat{Y} = 1.234 + 0.333$ (ความผูกพันในตราสินค้า) + 0.269 (การรับรู้รสชาติ) + 0.121 (อัตลักษณ์ในตราสินค้า)

จากผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยสามารถสรุปผลได้ว่า การที่ผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครที่ซื้อกาแฟในร้านสะดวกซื้อให้ความสำคัญกับปัจจัยของความผูกพันในตราสินค้ากับการรับรู้รสชาติมากกว่าอัตลักษณ์ในตราสินค้า เนื่องจากผู้บริโภคส่วนใหญ่ที่ซื้อกาแฟในร้านสะดวกซื้อเกิดจากความสะดวก รวดเร็ว และราคาเข้าถึงง่าย ซึ่งทำให้เกิดความความพึงพอใจกับรสชาติและประสบการณ์ที่ได้รับในทันที อีกทั้งกาแฟในร้านสะดวกซื้อมีตัวเลือกไม่มาก ลูกค้ากลับมาซื้อซ้ำกันอย่างต่อเนื่องเมื่อรสชาติตรงใจและคงที่ จึงทำให้ผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครที่ซื้อกาแฟในร้านสะดวกซื้อ

ให้ความสำคัญกับความผูกพันในตราสินค้าและการรับรู้รสชาติมากกว่าอัตลักษณ์ในตราสินค้าที่สะท้อนภาพลักษณ์ทางสังคมเพียงอย่างเดียว

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์พบว่า อัตลักษณ์ในตราสินค้า การรับรู้รสชาติ และความผูกพันในตราสินค้ามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อซ้ำของผู้บริโภค กรณีศึกษาธุรกิจกาแฟของร้านสะดวกซื้อในกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะอัตลักษณ์ในตราสินค้าจะสามารถสร้างความแตกต่างที่ทำให้ผู้บริโภคจดจำได้ง่าย ไม่ว่าจะเป็นโลโก้ โทนสี และภาพลักษณ์ที่ตรงกับรูปแบบการใช้ชีวิตของผู้บริโภคจึงสามารถทำให้ผู้บริโภคจดจำและรู้สึกเชื่อถือที่จะทำให้เกิดพฤติกรรมการซื้อซ้ำของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครที่เป็นธุรกิจกาแฟในร้านสะดวกซื้อ นอกจากนี้การรับรู้รสชาติก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อพฤติกรรมการซื้อซ้ำของผู้บริโภคได้เช่นกัน เมื่อผู้บริโภคมีประสบการณ์ที่หลากหลายกับกาแฟจากหลายแหล่ง แม้ราคาหรือภาพลักษณ์จะดี แต่หากรสชาติไม่ตอบโจทยก็ยากที่จะทำให้เกิดพฤติกรรมการซื้อซ้ำของผู้บริโภคได้ และเมื่อผู้บริโภคเกิดความผูกพันในตราสินค้าก็จะเกิดประสบการณ์ที่ดี ความคุ้นเคย และความรู้สึกส่วนตัวกับตราสินค้าจนเกิดเป็นความผูกพันที่เกิดจากพฤติกรรมการซื้อซ้ำจนกลายเป็นกิจวัตรได้เช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Khan, Kamran & Bino (2021) พบว่า พฤติกรรมการซื้อซ้ำของผู้บริโภคจะเกิดขึ้นจากประสบการณ์ที่ได้สัมผัสถึงอัตลักษณ์ ความคุ้มค่า และความเชื่อมั่นที่สะท้อนถึงความโดดเด่นในสายตาของผู้บริโภคก็จะสามารถสร้างการรับรู้ในเชิงบวกได้ (Osmanova et al., 2023) แต่อย่างไรก็ตามการนำอัตลักษณ์ในตราสินค้ามาเป็นเครื่องมือทางการตลาดก็จะสามารถสร้างกลยุทธ์ที่ส่งผลโดยตรงต่อการกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมการซื้อซ้ำอย่างต่อเนื่องได้เช่นกัน (Agniatussalam & Astuti, 2024) นอกจากนี้ปัจจัยการรับรู้รสชาติก็เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อซ้ำของผู้บริโภคด้วยเช่นกัน โดยรวมถึงองค์ประกอบด้านรูปลักษณ์ กลิ่น รส และเนื้อสัมผัส (Wanda & Nurainun, 2023) ซึ่งส่งผลต่อความประทับใจและการจดจำในสินค้าที่สามารถประเมินความคุ้มค่าต่อการรับรู้รสชาติก็จะสามารถตอบสนองความพึงพอใจได้อย่างมีประสิทธิภาพสามารถนำไปสู่แนวโน้มพฤติกรรมการซื้อซ้ำในอนาคตได้ (Moon & Ji, 2023) และจากการศึกษาของ Rifaldi & Gaffar (2022) พบว่าความผูกพันในตราสินค้าเป็นความสัมพันธ์ที่ผู้บริโภคตราสินค้าผ่านประสบการณ์ ความรู้สึก และพฤติกรรมที่สอดคล้องกับคุณค่าของตราสินค้าจะสามารถเชื่อมโยงเชิงอารมณ์ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้อซ้ำ (Qadri, Asri & Andelson, 2024) โดยเฉพาะเมื่อผู้บริโภคมีส่วนร่วมกับตราสินค้าอย่างแท้จริงจะก่อให้เกิดความผูกพันในตราสินค้าที่ขับเคลื่อนไปสู่พฤติกรรมการซื้อซ้ำในระยะยาวที่สามารถส่งเสริมความต่อเนื่องในการเลือกใช้ตราสินค้าเดิมได้ (Zahra, 2025) ดังนั้นจากการอภิปรายผลข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ผลการวิจัยดังกล่าวสามารถยืนยันได้ถึงบทบาทของตัวแปรแต่ละด้านที่มี

ผลต่อพฤติกรรมการซื้อซ้ำของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครที่ซื้อกาแฟในร้านสะดวกซื้อ ซึ่งแสดงได้ถึงการบูรณาการเชิงทฤษฎีระหว่างการรับรู้ประสบการณ์ทางการสัมผัสและอารมณ์ที่เกิดจากความพึงพอใจหล่อหลอมให้เกิดพฤติกรรมการซื้อซ้ำของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครที่ซื้อกาแฟในร้านสะดวกซื้อได้เช่นกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ พบว่า อັตลักษณ์ในตราสินค้า การรับรู้รสชาติ และความผูกพันในตราสินค้ามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อซ้ำของผู้บริโภค กรณีศึกษาธุรกิจกาแฟของร้านสะดวกซื้อในกรุงเทพมหานคร ผู้ประกอบการธุรกิจกาแฟในร้านสะดวกซื้อของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครควรสร้างอັตลักษณ์ให้เกิดความแตกต่างและใช้ภาพลักษณ์ของความสะดวก เข้าถึงง่าย และราคาประหยัด ทำให้ผู้บริโภคจดจำและรู้สึกมั่นใจในการซื้อซ้ำมากขึ้น และหากผู้ประกอบการธุรกิจกาแฟในร้านสะดวกซื้อของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครควรมีการปรับรสชาติอย่างต่อเนื่องที่สามารถตอบโจทย์ให้ตรงกับรสนิยมของคนเมือง เช่น ไม่หวานเกินไป กลิ่นหอม เข้มข้นพอดี เพื่อเพิ่มโอกาสในการกลับมาซื้อซ้ำอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนหากตราสินค้าสามารถสร้างความรู้สึกร่วม เช่น มีโปรแกรมส่งเสริมแต้ม มีพนักงานบริการที่เป็นมิตร หรือมีการตลาดที่เข้าใจผู้บริโภคในแต่ละช่วงเวลาก็จะสามารถสร้างให้ผู้บริโภคเกิดความผูกพันในตราสินค้าที่จะนำไปสู่พฤติกรรมการซื้อซ้ำอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้ศึกษาในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งอาจไม่สะท้อนถึงพฤติกรรมของผู้บริโภคทั้งหมด ดังนั้นการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาให้ครอบคลุมทั้งในพื้นที่ปริมณฑลและจังหวัดอื่น ๆ รวมถึงกลุ่มอาชีพที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและแม่นยำยิ่งขึ้น

2) การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้ศึกษาเพียงบางปัจจัยที่เป็นตัวแปรอັตลักษณ์ในตราสินค้า การรับรู้รสชาติ และความผูกพันในตราสินค้าที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อซ้ำ ดังนั้นการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาถึงตัวแปรอื่น ๆ เพิ่มเติม เช่น ราคา ความคุ้มค่า ความสะดวกในการเข้าถึง การส่งเสริมการตลาด และความยั่งยืนในตราสินค้า เป็นต้น เพื่อให้เข้าใจพฤติกรรมของผู้บริโภคและให้ผู้บริโภคกลับมาซื้อซ้ำอย่างต่อเนื่อง

3) การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณที่ได้ข้อมูลทั่วไป แต่ไม่ลงลึกที่จะทำให้ทราบถึงเหตุผลเบื้องลึกของพฤติกรรมของผู้บริโภคที่ซื้อซ้ำ ดังนั้นการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพที่เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการสนทนากลุ่ม เพื่อค้นหาแรงจูงใจส่วนบุคคลหรือประสบการณ์ของผู้บริโภคที่ไม่สามารถได้ด้วยแบบสอบถาม

เอกสารอ้างอิง

- กองข้อมูลธุรกิจ ส่วนประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลธุรกิจ. (2568). *ฉบับกระแสกาแพไทย บทวิเคราะห์อุตสาหกรรมกาแพ ประจำเดือนมิถุนายน 2568*. สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2568, จาก <https://www.dbd.go.th/data-storage/attachment/fca162ab32d687dc015baa31.pdf>.
- กัญญาพัชร พัฒนาโกคินสกุล, สิรินทรา สังข์ทอง และนิมิต ชุ่นสั้น. (2567). การปรับตัวของธุรกิจกาแพเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน. *วารสารวิชาการเทคโนโลยีการจัดการ*, 5(2), 158–169.
- กัญจน์ภูริ บุตรดี. (2567). *ตลาดกาแพแห่งเดียว 4 ปีใหญ่ขยายสาขาชิงลูกค้า*. สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2568, จาก <https://www.bangkokbiznews.com/business/economic/1148794>.
- อดิษฐ์ กอวิรสกุลชัย และธีรวิวี วราธรโพบูลย์. (2565). ปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อกาแพขงสดในร้านสะดวกซื้อในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี*, 4(2), 111–120.
- Abas, T. W., & Tuti, M. (2024). The influence of taste and packaging on purchase decisions and repurchase intentions. *Jurnal Manajemen dan Kewirausahaan*, 12(1), 59–65.
- Agniatussalam, A., & Astuti, B. (2024). The influence of consumer perception of brand on satisfaction and purchase intention: Marketing 4.0 approach. *International Journal of Economics, Business and Innovation Research*, 3(5), 142–162.
- Azziz, M. A., & Ahmed, M. A. (2023). Consumer brand identification and purchase intentions: The mediating role of customer brand engagement. *Journal of Entrepreneurship and Business Venturing*, 3(1), 221–239.
- Best, J. W. (1981). *Research in education*. (4th ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Chen, Y. C., Chen, H. Y., Xie, W. L., Liu, Y. C., Wu, H. C., & Chiu, T. (2024). Exploring the impact of logo colors on the perceived tastes of tea beverages—A study on hand-shaken beverages in Taiwan. *Journal of Infrastructure*, 8(9), 1–23.
- Cochran, W. G. (1977). *Sampling techniques*. (3rd ed.). New York: John Wiley & Sons.

- Khan, Z. A., Kamran, H., & Bino, E. (2021). The mediating role of brand engagement and store image on relationship between brand identification and purchase intention: A study of Omani retail market. *Economic Alternatives*, 4(1), 609–621.
- Kirubakaran, T., & Murugan, S. (2025). The impact of brand awareness on repeat purchase decisions: A study on electronic goods in Vellore district. *Mukt Shabd Journal*, 14(1), 712–723.
- Minh, S. V., Huong, G. N., & Ha, G. D. N. (2022). The role of social brand engagement on brand equity and purchase intention for fashion brands. *Cogent Business & Management*, 9(2), 1–21.
- Moon, J., & Ji, Y. (2023). Structural relationship between taste, price fairness, and repurchase intention of fast food: Moderating effect of healthiness. *Global business & Finance Review*, 28(5), 109–121.
- Oktaviana, S., Augustinah, F., Lestari, D. S., Herawati, A., & Listyawati, L. (2024). Consumer satisfaction as a mediator of the influence of facilities, price, and taste on repeat purchase intention at Mi Gacoan in Taman Sidoarjo. *International Journal of Scientific Research and Management*, 12(11), 1–15.
- Omran, W. A. (2021). Customer engagement in social media brand community. *Journal of Research in Business and Management*, 9(5), 31–39.
- Osmanova, I., Ozerden, S., Dalal, B., & Ibrahim, B. (2023). Examining the relationship between brand symbolism and brand evangelism through consumer brand identification: Evidence from Starbucks coffee brand. *Sustainability*, 15(1), 1–15.
- Prastowo, S. L., Manunggal, B., & Perman, A. I. (2024). Influence of store atmosphere, taste, service quality on repurchase decisions through satisfaction as mediation. *Journal of Business Innovation and Accounting Research*, 1(1), 48–61.
- Qadri, R. A., Asri, D. H., & Andelson, J. (2024). Repurchase intention watch products at Shopee marketplace in Batam city through customer brand engagement. *ASSETS*, 14(2), 303–321.
- Rifaldi, D., & Gaffar, V. (2022). Effect of content marketing, customer engagement, and brand trust on brand loyalty (Survey on users of the “Bareksa” digital investment platform). *Budapest International Research and Critics Institute–Journal* 5(4), 30904–30917.

Wanda, R. Y., & Nurainun, W. (2023). The influence of taste, price and brand image on purchase decisions at threatened Ayam restaurants in Medan. *International Journal of Social Science, Educational, Economics, Agriculture Research, and Technology*, 2(8), 258–268.

Zahra, T. (2025). The influence of social media marketing on consumer brand engagement and brand knowledge in fast food products. *Manajemen dan Bisnis*, 24(1), 13–24.

การตัดสินใจเลือกโฮสเทลในกรุงเทพฯ: อิทธิพลนโยบายของภาครัฐ ความสามารถในการปรับตัวของธุรกิจ ความสามารถทางการตลาด และความสามารถทางการบริการ

Hostel Selection Decision in Bangkok: The Influence of Government Policy, Business Adaptability, Marketing Capability, and Service Capability

¹นภาพรณ อุ่นปรีชาวนิชย์, ²หรรษา สันติวิไลลักษณ์, ³ปิยธิดา เปี่ยมงามและ ⁴จิรภา งามสุทธิ

¹Naphaphon Oonprechavanich, ²Hansa Santiwilailuk, ³Piyatida Paimngam and ⁴Jirapa Ngamsuthi

¹⁻³สาขาวิชาการตลาดเชิงสร้างสรรค์และดิจิทัล คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

⁴สาขาวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

¹⁻³Creative and Digital Marketing Program in Faculty of Management Science

Pibulsongkram Rajabhat University

⁴Management Program in Faculty of Management Science Pibulsongkram Rajabhat University

Corresponding Author. E-mail: Naphaphon.o@psru.ac.th

Received July 25, 2025; Revised August 21, 2025; Accepted August 27, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาถึง นโยบายภาครัฐ ความสามารถในการปรับตัวของธุรกิจ ความสามารถทางการตลาด ความสามารถทางการบริการ และการตัดสินใจใช้บริการโฮสเทลในเขตกรุงเทพมหานคร และ 2) วิเคราะห์อิทธิพลของนโยบายภาครัฐ ความสามารถในการปรับตัวของธุรกิจ ความสามารถทางการตลาด และความสามารถทางการบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการโฮสเทล ในเขตกรุงเทพมหานคร เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้บริการโฮสเทล จำนวน 385 ราย การสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น ด้วยวิธีแบบเจาะจง การวิเคราะห์ข้อมูล โดยสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอ้างอิง ได้แก่ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Analysis) ผลการวิจัยพบว่า 1) นโยบายภาครัฐ ความสามารถในการปรับตัวของธุรกิจ ความสามารถทางการตลาด ความสามารถทางการบริการ และการตัดสินใจใช้บริการโฮสเทล ในเขตกรุงเทพมหานคร มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และ 2) การตัดสินใจใช้บริการโฮสเทล ในเขตกรุงเทพมหานคร ขึ้นอยู่กับอิทธิพล ความสามารถในการปรับตัวของธุรกิจ ความสามารถทางการบริการ ความสามารถทางการตลาด และนโยบายภาครัฐ ด้วยค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมาตรฐานเท่ากับ 0.364, 0.287, 0.152 และ 0.104 ตามลำดับ โดยตัวแปรทั้งหมดสามารถร่วมทำนายการตัดสินใจใช้บริการได้ร้อยละ 54.6 (Adjusted R² = 0.546) โดยมีค่า Durbin-Watson เท่ากับ 1.849

คำสำคัญ: นโยบายภาครัฐ; ความสามารถในการปรับตัวของธุรกิจ; ความสามารถทางการตลาด; ความสามารถทางการบริการ; การตัดสินใจใช้บริการ; โฮสเทล

Abstract

This study aimed to: 1) examine government policies, business adaptability, marketing capabilities, service capabilities, and the decision to use budget accommodation services (hostels) in Bangkok, and 2) analyze the influence of government policies, business adaptability, marketing capabilities, and service capabilities on the decision to use budget accommodation services (hostels) in Bangkok. Data were collected from 385 users of budget accommodation services (hostels) through non-probability sampling, specifically purposive sampling. Descriptive statistics, including mean and standard deviation, were used for data analysis, while inferential statistics were conducted using Stepwise Multiple Regression Analysis. The findings revealed that: 1) government policies, business adaptability, marketing capabilities, service capabilities, and the decision to use budget accommodation services (hostels) in Bangkok all had high mean values, and 2) the decision to use budget accommodation services (hostels) in Bangkok was influenced by business adaptability, service capabilities, marketing capabilities, and government policies with influence values of 0.364, 0.287, 0.152 and 0.104 respectively. All variables combined could predict the decision to use hostel services with an explanatory power of 54.6% (Adjusted $R^2 = 0.546$), and the Durbin-Watson statistic was 1.849.

Keywords: government policies; business adaptability; marketing capabilities, service capabilities; service usage decision; Hostels

บทนำ

โฮสเทลเป็นส่วนหนึ่งของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่มีการเติบโตอย่างรวดเร็วในหลายประเทศ โดยเฉพาะในประเทศที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายและมีผู้เดินทาง ในกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ต้องการความสะดวกสบายในราคาประหยัด (Buhalis, 2000) โฮสเทลเป็นตัวเลือกที่ได้รับความนิยมมากขึ้น ในหมู่นักท่องเที่ยวที่มีงบประมาณจำกัด และกลายเป็นส่วนสำคัญในตลาดการท่องเที่ยวของหลายประเทศ (Gössling, 2003)

โฮสเทลในเขตกรุงเทพมหานครได้กลายเป็นหนึ่งในตัวเลือกหลักของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่มองหาที่พักที่มีราคาประหยัดและสะดวกสบาย ด้วยการเติบโตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในกรุงเทพมหานคร การแข่งขันในตลาดที่พักที่ราคาประหยัดนั้นจึงมีความเข้มข้นมากขึ้น (MGR Online, 2566) โดยเฉพาะในเขตกรุงเทพฯ มีการกระจุกตัวสูง มีจำนวนมากกว่า 2,000 แห่งตามโซนท่องเที่ยว เช่น ถนนข้าวสาร เยาวราช อนุสาวรีย์-สุขุมวิท และบางรัก เป็นต้น ทั้งนี้อัตราการเข้าพักเฉลี่ยของโฮสเทลในกรุงเทพฯ ปี 2023 อยู่ที่ร้อยละ 63-68 (กรมการท่องเที่ยว, 2567) ทำให้โฮสเทลจำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพการบริการและปรับกลยุทธ์การตลาดเพื่อดึงดูดและรักษาลูกค้า (Kotler et al., 2017) อย่างไรก็ตาม ปัจจัยหลายประการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการของลูกค้าย รวมถึงนโยบายภาครัฐ ความสามารถในการปรับตัวของธุรกิจ และความสามารถทางการตลาดและ

การบริการ ซึ่งสามารถมีผลกระทบโดยตรงต่อความสำเร็จของไฮสเทคในตลาดที่มีการแข่งขันสูงนี้ (Chandran, 2019; Tsuji, 2019)

นโยบายภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวและมาตรฐานการบริการในธุรกิจที่พักราคาประหยัดสามารถช่วยส่งเสริมการเติบโตและพัฒนาคุณภาพของบริการในอุตสาหกรรมนี้ (Khan, 2020) นอกจากนี้ ความสามารถในการปรับตัวของไฮสเทคในสภาวะตลาดที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น ภาวะเศรษฐกิจที่ไม่แน่นอนหรือสถานการณ์วิกฤตต่าง ๆ ก็มีผลต่อความสามารถในการรักษาลูกค้า และให้บริการที่มีคุณภาพ (Huang & Kim, 2021) อีกทั้ง การตลาดที่มีประสิทธิภาพและการบริการที่สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความพึงพอใจและการตัดสินใจใช้บริการของลูกค้า (Miller & Roberts, 2021)

แม้ว่าจะมีงานวิจัยจำนวนมากที่ศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวหรือกลยุทธ์ด้านการตลาดของธุรกิจไฮสเทค (Singh & Kasavana, 2019; Kuo et al., 2022) แต่ยังไม่พบว่ามีจำนวนน้อยมากที่ศึกษาแบบองค์รวมถึงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างนโยบายภาครัฐ ความสามารถในการปรับตัวของธุรกิจ ความสามารถทางการตลาด และความสามารถด้านการบริการ ต่อการตัดสินใจใช้บริการไฮสเทค โดยเฉพาะในบริบทของกรุงเทพมหานคร

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจโดยการบูรณาการปัจจัยภายนอก (นโยบายรัฐ) เข้ากับปัจจัยภายใน (ความสามารถขององค์กร) ในบริบทของ "ธุรกิจไฮสเทค" ซึ่งมีลักษณะเฉพาะตัวและมีการแข่งขันสูงในกรุงเทพฯ ยังมีอยู่อย่างจำกัด โดยการศึกษาในเบื้องต้นเพื่อทำความเข้าใจลักษณะของตัวแปร จากนั้นทำการทดสอบความสัมพันธ์เชิงทำนายของอิทธิพลของนโยบายภาครัฐ ความสามารถในการปรับตัวของธุรกิจ ความสามารถทางการตลาด ความสามารถทางการบริการส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการไฮสเทค ในกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้ผลการวิจัยที่ได้รับจะทำให้ธุรกิจไฮสเทคสามารถใช้เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานภาครัฐ และใช้เป็นแนวทางการพัฒนากลยุทธ์เพื่อความสามารถในการปรับตัว รวมถึงความสามารถทางการตลาดและบริการที่เหมาะสมเพื่อการตัดสินใจใช้บริการไฮสเทค และสามารถดึงดูดลูกค้าได้ในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทัศนคติของผู้ใช้บริการที่มีต่อนโยบายภาครัฐ ความสามารถในการปรับตัวของธุรกิจ ความสามารถทางการตลาด ความสามารถทางการบริการ และการตัดสินใจใช้บริการไฮสเทคในเขตกรุงเทพมหานคร

2. เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของนโยบายภาครัฐ ความสามารถในการปรับตัวของธุรกิจ ความสามารถทางการตลาด และความสามารถทางการบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการไฮสเทคในเขตกรุงเทพมหานคร

สมมติฐานของการวิจัย

สมมติฐานการวิจัยที่ 1 นโยบายภาครัฐส่งผลทางตรงเชิงบวกต่อการตัดสินใจใช้บริการไฮสเทคในเขตกรุงเทพมหานคร

สมมติฐานการวิจัยที่ 2 ความสามารถในการปรับตัวของธุรกิจส่งผลทางตรงเชิงบวกต่อการตัดสินใจใช้บริการไฮสเทค ในเขตกรุงเทพมหานคร

สมมติฐานการวิจัยที่ 3 ความสามารถทางการตลาดส่งผลทางตรงเชิงบวกต่อการตัดสินใจใช้บริการไฮสเทค ในเขตกรุงเทพมหานคร

สมมติฐานการวิจัยที่ 4 ความสามารถทางการบริการส่งผลทางตรงเชิงบวกต่อการตัดสินใจใช้บริการไฮสเทค ในเขตกรุงเทพมหานคร

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิด/ทฤษฎี โดยมีรายละเอียด ดังนี้

นโยบายภาครัฐมีความสำคัญอย่างมากต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและธุรกิจที่พักราคาประหยัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการกำหนดมาตรฐานและการส่งเสริมการท่องเที่ยว ทฤษฎีว่าด้วยสถาบัน (Institutional Theory) ของ Scott (2014) กล่าวถึง การที่องค์กรต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และมาตรฐานที่กำหนดโดยสถาบันต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับวิธีการดำเนินธุรกิจและการตัดสินใจของผู้บริโภค ได้แก่ นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวและที่พักราคาประหยัด นโยบายการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการเข้าถึงพื้นที่ท่องเที่ยว การกำหนดมาตรฐานในการดำเนินการของธุรกิจที่พัก ราคาประหยัด และการสนับสนุนธุรกิจที่พักราคาประหยัดที่เน้นการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Tan & Chan, 2021; Nguyen, 2022; Smith, 2022)

ความสามารถในการปรับตัวของธุรกิจ จาก ทฤษฎีความสามารถเชิงพลวัต (Dynamic Capabilities Theory) ของ Teece (2014) อธิบายถึง ความสามารถขององค์กรในการปรับตัวและพัฒนาเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อมภายนอก ได้แก่ การปรับตัวเพื่อความยั่งยืน การใช้เทคโนโลยีเพื่อการพัฒนา การปรับตัวในสถานการณ์วิกฤต การตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้า และการสร้างเครือข่ายและการตลาด (Ahmed & Khan, 2019; Singh & Sharma, 2020; Wang & Li, 2021; Zhang & Chen, 2022; Lee & Kim, 2023)

ความสามารถทางการตลาด จาก ทฤษฎีสถาบันทรัพยากร (Resource-Based View: RBV) ของ Barney (1991) และงานวิจัยของ Kapoor et al. (2019) แสดงให้เห็นว่า ทรัพยากรและความสามารถภายในองค์กร เช่น ความสามารถทางการตลาด จะเป็นปัจจัยที่ช่วยให้องค์กรสามารถสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันและคงความสำเร็จในระยะยาวสำหรับไฮสเทค ความสามารถทางการตลาด

หมายถึง การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การกำหนดราคา การพัฒนาสินค้าที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้า การสร้างและรักษาความสัมพันธ์กับลูกค้า และการใช้เครื่องมือการตลาดแบบปากต่อปาก (Lee & Chen, 2019; Wang & Lin, 2021; Zhang & Li, 2022; Nguyen & Tran, 2023)

ความสามารถทางการบริการ จาก แนวคิดกระบวนทัศน์ด้านการบริการทางการตลาด (Service-Dominant Logic: SDL) ของ Vargo and Lusch (2004) กล่าวถึง การที่คุณค่า (Value) ถูกสร้างขึ้นจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้บริการและผู้ใช้บริการ และสำหรับไฮสเทค ความสามารถทางการบริการ หมายถึง การบริการลูกค้า ความสะอาดและการจัดการที่พิถีพิถัน การให้บริการที่สะดวกสบายและรวดเร็ว การปรับปรุงบริการอย่างต่อเนื่อง การใช้เทคโนโลยีในการบริการ (Lee & Park, 2020; Wang & Chen, 2021; Zhang & Liu, 2021; Kim & Cho, 2022)

การตัดสินใจใช้บริการ จาก ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior: TPB) ของ Ajzen (1991) อธิบายถึง กระบวนการตัดสินใจของลูกค้า ที่กล่าวถึง การตัดสินใจของบุคคล จะได้รับอิทธิพลจากทัศนคติที่มีต่อการกระทำ ความคาดหวังจากกลุ่มคนรอบข้าง และการควบคุมพฤติกรรมที่รับรู้ได้ ในกรณีของการตัดสินใจใช้บริการไฮสเทค ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ การตระหนักถึงความต้องการ การเสาะแสวงหาข่าวสาร การประเมินทางเลือก การตัดสินใจซื้อ และพฤติกรรมหลังซื้อ (Kotler & Keller, 2016)

นอกจากนี้ การศึกษาของ Khan (2020) พบว่า นโยบายภาครัฐที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในประเทศ เช่น การจัดตั้งมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจหรือการให้การสนับสนุนด้านการตลาดสำหรับธุรกิจการท่องเที่ยว ส่งผลกระทบบนตรงต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวในการเลือกใช้บริการไฮสเทค นักท่องเที่ยวมักให้ความสำคัญกับมาตรการความปลอดภัยและการให้บริการที่รัฐบาลรับรอง ซึ่งสร้างความเชื่อมั่นและความสะดวกสบายในการเดินทาง

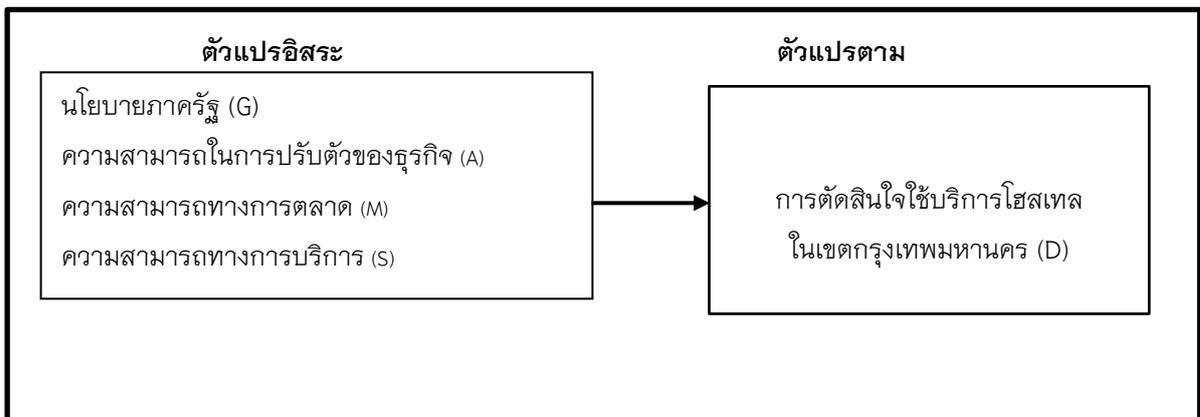
การศึกษาของ Huang and Kim (2021) พบว่า ความสามารถในการปรับตัวของไฮสเทคมีบทบาทสำคัญในการตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าและการเปลี่ยนแปลงในภาวะเศรษฐกิจหรือวิกฤตการณ์ เช่น ภาวะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ไฮสเทคที่สามารถปรับตัวอย่างรวดเร็ว โดยการปรับรูปแบบการให้บริการ เช่น การเพิ่มความสะอาด การปรับราคา และการเสนอบริการใหม่ ๆ มีแนวโน้มที่จะดึงดูดลูกค้าได้มากขึ้น

การศึกษาของ Miller and Roberts (2021) เน้นให้เห็นถึง ความสำคัญของกลยุทธ์การตลาด (ความสามารถทางการตลาด) ที่ใช้ในการดึงดูดลูกค้าที่ใช้บริการไฮสเทค โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันการตลาดดิจิทัลกลายเป็นเครื่องมือทางการตลาดที่มีอิทธิพลสูง การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในทำการส่งเสริมการตลาดด้านต่าง ๆ เช่น การรีวิวจากลูกค้าหรือการโฆษณาผ่านช่องทางออนไลน์

เป็นปัจจัยที่สำคัญในการเพิ่มความนิยมและสร้างการรับรู้ตราสินค้าในหมู่นักท่องเที่ยวที่เข้าใช้บริการโฮสเทล สามารถดึงดูดลูกค้าใหม่ ๆ และเพิ่มอัตราการจองห้องพักได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การศึกษาของ Vargo and Lusch (2004) และ Brown and Smith (2022) พบว่า การให้บริการที่มีคุณภาพสูงเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าที่มีต่อโฮสเทล การบริการที่ดีไม่เพียงแต่จะช่วยให้ลูกค้าได้รับความสะดวกสบาย แต่ยังสามารถสร้างความรู้สึกประทับใจที่ทำให้ลูกค้ากลับมาใช้บริการซ้ำได้ และสามารถสร้างความพึงพอใจได้มากกว่าคู่แข่ง

การศึกษานี้มุ่งเน้นการวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการโฮสเทลในเขตกรุงเทพมหานคร โดยอ้างอิงจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่กล่าวมา สามารถจำแนกเป็น 4 ตัวแปรอิสระหลัก ได้แก่ นโยบายภาครัฐ (Government Policy: G) ความสามารถในการปรับตัวของธุรกิจ (Business Adaptability: A) ความสามารถทางการตลาด (Marketing Capability: M) และความสามารถทางการบริการ (Service Capability: S) โดยทั้ง 4 ตัวแปรจะถูกนำมาทดสอบเพื่อดูว่าส่งผลทางตรงเชิงบวกต่อการตัดสินใจใช้บริการโฮสเทล ในเขตกรุงเทพมหานครหรือไม่ ตามภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ เริ่มตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2567 ถึงกันยายน พ.ศ. 2567 โดยมีวิธีการดำเนินการดังนี้

1) ประชากรและจำนวนกลุ่มตัวอย่าง ประชากรของการวิจัยคือ ผู้ใช้บริการโฮสเทลในกรุงเทพมหานคร เนื่องจากไม่ทราบจำนวนประชากรที่แท้จริง จำนวนกลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยนี้ จึงทำการคำนวณจากสูตรของ Cochran (1977) สมมติค่าสัดส่วนเท่ากับ 0.50 ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ค่าความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 385 ราย โดยการกลุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็นด้วยวิธีการสุ่มแบบสะดวก

2) เครื่องมือวิจัย เป็นแบบสอบถามแบบปลายปิด ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 นโยบายภาครัฐ ส่วนที่ 3 ความสามารถในการปรับตัวของธุรกิจ ส่วนที่ 4 ความสามารถทางการตลาด ส่วนที่ 5 ความสามารถทางการบริการ และส่วนที่ 6 การตัดสินใจใช้บริการโฮสเทล ในเขตกรุงเทพมหานคร

3) การทดสอบเครื่องมือ แบบสอบถามส่วนที่ 2 ส่วนที่ 3 ส่วนที่ 4 ส่วนที่ 5 และส่วนที่ 6 เก็บข้อมูลแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จากการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหารายชื่อคำถามอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ซึ่งมากกว่า 0.50 แสดงว่าแบบสอบถามมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Rovinelli & Hambleton, 1977) ผลการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือในแบบสอบถามส่วนที่ 2 ส่วนที่ 3 ส่วนที่ 4 ส่วนที่ 5 และส่วนที่ 6 มีค่า Cronbach's Alpha เท่ากับ 0.898, 0.929, 0.921, 0.937 และ 0.933 ตามลำดับ โดยมีค่าความน่าเชื่อถือรวมเท่ากับ 0.941 ซึ่งค่ามากกว่า 0.70 แสดงว่าแบบสอบถามมีค่าความน่าเชื่อถือสูง (Cronbach, 1970)

4) แหล่งที่เก็บข้อมูล การวิจัยครั้งนี้เก็บข้อมูลจากผู้ใช้บริการโฮสเทลในเขตกรุงเทพมหานคร จากเขตปทุมวัน ได้แก่ หลับดีบางกอกสยามสแควร์โฮสเทล (Lub D Bangkok Siam Square Hostel) จากเขตพระนคร ได้แก่ เบด สเตชัน โฮสเทล (Bed Station Hostel Bangkok), วีแวงคอก โฮสเทล (We Bangkok Hostel), มาร์โคโพลโล โฮสเทล (Marco Polo Hostel), แน็ปพาร์ค โฮสเทล (Nappark Hostel) และที่นี่โฮสเทล (Here Hostel) จากเขตพญาไท ได้แก่ The Yard Hostel Bangkok, ลิงค์คอร์เนอร์ โฮสเทล (Linkcorner Hostel) และอิน อะ บอกซ์ โฮสเทล (In a box hostel) จากเขตบางรัก ได้แก่ เทค อะ แนป (Take A Nap), สะพายเป้ โฮสเทล (Saphaipae Hostel), เกลอ แบงค็อก โฮสเทล (Glur Bangkok Hostel), เอฟเวิร์เดย์ แบงค็อก โฮสเทล (Everyday Bangkok Hostel) และเอชคิว โฮสเทล (HQ Hostel) จากเขตสาทร ได้แก่ อีทีซี โฮสเทล กรุงเทพฯ (ETZzz Hostel Bangkok) และเอส1โฮสเทล (S1 Hostel) จากเขตดินแดง ได้แก่ สยามเมซ โฮสเทล (Siamaze hostel) และจากเขตคลองเตย ได้แก่ เช็คอินน์กรุงเทพชิคโฮสเทล (CheQinn - Bangkok Chic Hostel), วันเดย์ โฮสเทล (Oneday Hostel) และ Howw Hostel

5) การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูล ด้านนโยบายภาครัฐ ความสามารถในการปรับตัวของธุรกิจ ความสามารถทางการตลาด ความสามารถทางการบริการ และการตัดสินใจใช้บริการโฮสเทล ในเขตกรุงเทพมหานคร ด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.2 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Analysis) และการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร (Multicollinearity) โดยอาศัยเกณฑ์ในการพิจารณาจากค่า Tolerance และ ค่า VIF รวมถึงการตรวจสอบค่าความคลาดเคลื่อนแต่ละตัวแปรเป็นอิสระกัน (Autocorrelation) โดยอาศัยเกณฑ์ในการพิจารณาจากค่า Durbin-Watson เพื่อการทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ว่า นโยบายภาครัฐ ความสามารถในการปรับตัวของธุรกิจ ความสามารถทางการตลาด และ ความสามารถทางการบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการโฮสเทล ในเขตกรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล ด้านนโยบายภาครัฐ ความสามารถในการปรับตัวของธุรกิจ ความสามารถทางการตลาด ความสามารถทางการบริการ และการตัดสินใจใช้บริการโฮสเทล ในเขตกรุงเทพมหานคร ด้วยสถิติพรรณนา ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของนโยบายภาครัฐ ความสามารถในการปรับตัวของธุรกิจ ความสามารถทางการตลาด และความสามารถทางการบริการ

ความคิดเห็น	\bar{x}	S.D.	การแปลความ	ลำดับ
นโยบายภาครัฐ (G)	4.07	0.65	มาก	4
ความสามารถในการปรับตัวของธุรกิจ (A)	4.42	0.79	มาก	1
ความสามารถทางการตลาด (M)	4.35	0.67	มาก	3
ความสามารถทางการบริการ (S)	4.38	0.59	มาก	2

จากตารางที่ 1 พบว่า ความคิดเห็นของผู้ใช้บริการโฮสเทล ในเขตกรุงเทพฯ ที่มีต่อทุกราย ปัจจัยอยู่ในระดับมาก โดยเรียงตามลำดับดังนี้ 1) ความสามารถในการปรับตัวของธุรกิจ (A) อยู่ในระดับมาก 2) ความสามารถทางการบริการ (S) 3) ความสามารถทางการตลาด (M) และ 4) นโยบายภาครัฐ (G)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการตัดสินใจใช้บริการโฮสเทล ในเขตกรุงเทพมหานคร

ความคิดเห็น	\bar{x}	S.D.	การแปลความ
การตัดสินใจใช้บริการโฮสเทล ในเขตกรุงเทพมหานคร (D)	4.12	0.85	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า การตัดสินใจใช้บริการโฮสเทล ของในเขตกรุงเทพฯ อยู่ในระดับมาก การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Analysis) และการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร (Multicollinearity) เพื่อการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจปรับแก้ (Adjust R^2) ค่า Durbin-Watson และการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ของการตัดสินใจใช้บริการโฮสเทล ในเขตกรุงเทพมหานคร

	Un STD	STD.	t	Sig.	Collinearity	
	Coefficients	Coefficients			Tolerance	VIF
	B	Beta				
(Constant)	.677		3.948	.000		
นโยบายภาครัฐ (G)	.379	.364	8.162	.000	.597	1.674
ความสามารถในการปรับตัว (A)	.255	.287	5.902	.000	.504	1.981
ความสามารถทางการตลาด (M)	.132	.152	3.464	.000	.620	1.613
ความสามารถทางการบริการ (S)	.086	.104	2.249	.016	.663	1.508
$R^2 = 0.552$ Adj. $R^2 = 0.546$ Durbin-Watson = 1.849						

จากตารางที่ 3 พบว่า การตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร (Multicollinearity) ถือว่าผ่านเกณฑ์หมายความว่า ตัวแปรแต่ละตัวไม่มีความสัมพันธ์กัน ทั้งนี้เพราะ ค่า Tolerance นโยบายภาครัฐ ความสามารถในการปรับตัวของธุรกิจ ความสามารถทางการตลาด และความสามารถทางการบริการของโฮสเทล ในเขตกรุงเทพมหานคร อยู่ระหว่าง 0.504 ถึง 0.663 (มากกว่า 0.10) (O'Brien, 2007) และ ค่า VIF ของนโยบายภาครัฐ ความสามารถในการปรับตัวของธุรกิจ ความสามารถทางการตลาด และความสามารถทางการบริการของโฮสเทล ในเขตกรุงเทพมหานคร อยู่ระหว่าง 1.508 ถึง 1.981 (น้อยกว่า 10.00) (Mansfield & Helms, 1982)

จากความสัมพันธ์ของตัวแปรที่เกิดขึ้น แสดงค่า Durbin-Watson เท่ากับ 1.849 ซึ่งค่าใกล้เคียง 2 ถือว่าตัวแปรที่ใช้ในการทดสอบมีความคลาดเคลื่อนเป็นอิสระต่อกัน (Autocorrelation) ซึ่งจะทำให้เกิดข้อผิดพลาดในการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Tabachnick & Fidell, 2019; Field, 2013)

นอกจากนี้อิทธิพลของ ความสามารถในการปรับตัวของธุรกิจ (A) ความสามารถทางการบริการ (S) และความสามารถทางการตลาด (M) และนโยบายภาครัฐ (G) ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการโฮสเทลในเขตกรุงเทพมหานคร (D) สามารถแสดงในรูปแบบสมการพยากรณ์ (คะแนนมาตรฐาน) ได้ดังนี้

$$Z_D = 0.364Z_A + 0.287Z_S + 0.152Z_M + 0.104Z_G$$

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ

$$D = 0.677 + 0.379A + 0.255S + 0.132M + 0.086G$$

จากความสัมพันธ์ของตัวแปรที่เกิดขึ้นสามารถอธิบายค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) ได้เท่ากับ 0.552 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจปรับแก้ (Adjust R^2) เท่ากับ 0.546

อภิปรายผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้ ผลการวิจัย พบว่า 1) ทักษะคิดของผู้ใช้บริการที่มีความสามารถในการปรับตัวของธุรกิจ ความสามารถทางการบริการ ความสามารถทางการตลาด และนโยบายภาครัฐ รวมถึง การตัดสินใจใช้บริการโฮสเทล ในเขตกรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับสูง ทั้งนี้เพราะ ผู้ใช้บริการต้องการให้ภาครัฐสนับสนุนด้านโครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคมและการเข้าถึงพื้นที่ท่องเที่ยว สอดคล้องกับงานวิจัยของ Tan and Chan (2021) พบว่า การสนับสนุนด้านโครงสร้างพื้นฐานของรัฐเป็นปัจจัยสำคัญต่อธุรกิจที่พักราคาประหยัด นอกจากนี้ผู้ให้บริการต้องการให้ธุรกิจที่พักราคาประหยัดให้ความสำคัญกับการปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในด้านความยั่งยืน เช่น การใช้พลังงานทดแทน การจัดการขยะ หรือการรักษาสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับงานวิจัยของ Lee and Kim (2023) พบว่า ธุรกิจที่พักราคาประหยัดต้องสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในด้านความยั่งยืน สำหรับความสามารถทางการบริการ ผู้ใช้บริการต้องการให้ธุรกิจที่พักราคาประหยัดให้ความสำคัญกับมาตรฐานความสะอาดของห้องพักและสิ่งอำนวยความสะดวกในที่พัก สอดคล้องกับงานวิจัยของ Lee and Park (2020) พบว่า ลูกค้าของธุรกิจที่พักราคาประหยัดต้องการการบริหารจัดการเพื่อรักษามาตรฐานด้านความสะอาดและสิ่งอำนวยความสะดวกที่สูง สำหรับความสามารถทางการตลาดนั้น ธุรกิจที่พักราคาประหยัดควรให้ความสำคัญต่อการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์เป็นเครื่องมือทางการตลาดเพื่อเพิ่มการเข้าถึงของลูกค้า สอดคล้องกับงานวิจัยของ Zhang and Li (2022) เช่น การจองผ่านเว็บไซต์และแอปพลิเคชัน เป็นเครื่องมือทางการตลาด

ที่สำคัญในการเพิ่มการเข้าถึงลูกค้า และการตัดสินใจใช้บริการโฮสเทล ในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้ใช้บริการให้ความสำคัญกับความคิดเห็นจากลูกค้าที่เคยเข้าพัก

โดยการวิจัยที่ดีสามารถเพิ่มความน่าสนใจในการใช้บริการได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Lee and Kim (2023) พบว่า ความคิดเห็นจากลูกค้าที่เคยเข้าพักเป็นสิ่งสำคัญในการตัดสินใจของลูกค้าใหม่ โดยการวิจัยที่ดีสามารถเพิ่มความน่าสนใจในการใช้บริการได้ และ 2) ความสามารถในการปรับตัวของธุรกิจ ความสามารถทางการบริการ ความสามารถทางการตลาดและนโยบายภาครัฐ มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการโฮสเทล ในเขตกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้เพราะผู้ใช้บริการจะเลือกโฮสเทลที่สามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ สามารถตอบสนองความต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านการบริการที่เป็นมิตรและมีคุณภาพ การตลาดที่ลูกค้าเข้าถึงได้สะดวก รวมถึงการสนับสนุนจากภาครัฐที่ทำให้โฮสเทล สามารถเติบโตได้ในระยะยาว สอดคล้องกับงานวิจัยของ Khan (2020) พบว่า นโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยว และมาตรฐานการบริการในธุรกิจที่พักราคาประหยัดของภาครัฐจะช่วยส่งเสริมการเติบโตและพัฒนาคุณภาพของบริการในอุตสาหกรรมที่พักราคาประหยัดนี้ และงานวิจัยของ Huang and Kim (2021) พบว่า ความสามารถในการปรับตัวของโฮสเทลในสภาวะตลาดที่เปลี่ยนแปลงจะผลต่อความสามารถในการรักษาลูกค้าและให้บริการที่มีคุณภาพ รวมถึงงานวิจัยของ Miller and Roberts (2021) พบว่า การตลาดและการบริการที่มีประสิทธิภาพเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความพึงพอใจและการตัดสินใจใช้บริการของลูกค้า ตลอดจนแนวคิดของ Vargo and Lusch (2004) ที่กล่าวถึง การบริการเพื่อให้บริการลูกค้าประสพความสำเร็จในการสร้างความพึงพอใจให้กับผู้รับบริการเกิดจากคุณค่า (Value) ถูกสร้างขึ้นจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้บริการและผู้รับบริการ และงานวิจัยของ Brown and Smith (2022) พบว่า การให้บริการที่มีคุณภาพสูงนอกจากจะสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าได้มากกว่าคู่แข่งแล้ว ยังทำให้ลูกค้ากลับมาใช้บริการซ้ำอีก

งานวิจัยนี้ได้พัฒนาแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงทำนายโดยบูรณาการหลายทฤษฎีเพื่ออธิบายการตัดสินใจเลือกใช้บริการโฮสเทล ในเขตกรุงเทพมหานครอย่างเป็นระบบ และขยายองค์ความรู้ในบริบทของประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะในตลาดท่องเที่ยวเมืองใหญ่ เช่น กรุงเทพมหานคร นอกจากนี้ผู้ประกอบการธุรกิจโฮสเทล สามารถใช้ผลการวิจัยเพื่อพัฒนากลยุทธ์ให้ตรงกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการ ภาครัฐสามารถใช้เพื่อกำหนดนโยบายสนับสนุนธุรกิจท่องเที่ยวได้ตรงเป้า และนักวิจัยสามารถต่อพัฒนางานวิจัยในบริบทหรืออุตสาหกรรมอื่นได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1) โฮสเทล ควรเตรียมแผนบริหารความเสี่ยงเพื่อรับมือกับสถานการณ์ไม่คาดฝัน เช่น การระบาดของโรค วิกฤตเศรษฐกิจ หรือภัยธรรมชาติ รวมถึงการเปลี่ยนรูปแบบบริการได้ เช่น การปรับแต่งห้องพักให้รองรับการทำงาน (workation) หรือแพ็คเกจเที่ยวแบบประหยัด เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ที่ต้องการความคุ้มค่า ตลอดจนพัฒนาความร่วมมือกับร้านอาหาร ร้านกาแฟ เพื่อสร้างแพ็คเกจ หรือข้อเสนอพิเศษ ช่วยเพิ่มความน่าสนใจและตอบสนองต่อลักษณะการท่องเที่ยวแบบประหยัด โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวอิสระ

2) โฮสเทล ควรให้ความสำคัญกับการรักษามาตรฐานความสะอาดและความปลอดภัยอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะพื้นที่ส่วนกลาง ห้องพัก และห้องน้ำ เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับนักท่องเที่ยว การพัฒนาทักษะพนักงานด้านบริการ เช่น การสื่อสารที่เป็นมิตร ความสามารถในการให้ข้อมูล และการช่วยเหลืออย่างจริงใจ เพื่อสร้างความประทับใจและประสบการณ์เชิงบวก รวมถึงการออกแบบประสบการณ์ของลูกค้าที่มีความเฉพาะตัว เช่น การตกแต่งที่มีเอกลักษณ์ หรือการมอบของที่ระลึก เพื่อเพิ่มคุณค่าทางอารมณ์และการจดจำตราสินค้า

3) โฮสเทล ควรใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น Google, Facebook, Instagram และ TikTok อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างการรับรู้และเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายโดยเฉพาะนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ และการพัฒนาเอกลักษณ์เฉพาะของโฮสเทล เช่น การตกแต่งที่สะท้อนวัฒนธรรมไทย ความเป็นมิตรของพนักงาน หรือกิจกรรมร่วมภายในโฮสเทล เพื่อให้ลูกค้าจดจำและบอกต่อ

4) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจโฮสเทล ควรให้การสนับสนุนด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสามารถสร้างความสะดวกสบายให้กับนักท่องเที่ยว รวมถึง การจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น การลดหย่อนภาษีสำหรับธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว หรือการจัดงานเทศกาลการท่องเที่ยว ต่าง ๆ รัฐบาลสามารถกำหนดกฎระเบียบที่ชัดเจนและบังคับใช้อย่างเข้มงวดจะช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือให้กับธุรกิจโฮสเทล

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) การวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นไปที่กรุงเทพมหานครเป็นหลัก แต่อย่างไรก็ตามการขยายการศึกษาไปยังตลาดต่างประเทศ หรือเมืองท่องเที่ยวในต่างประเทศจะช่วยให้สามารถเปรียบเทียบได้ว่า ความสามารถในการปรับตัวของธุรกิจ และการบริการที่ดีสามารถสร้างผลกระทบต่อการตัดสินใจใช้บริการได้แตกต่างกันในบริบทต่าง ๆ เช่น การศึกษาในเมืองท่องเที่ยวขนาดเล็กหรือพื้นที่ที่มีการแข่งขันในธุรกิจโฮสเทลสูงกว่า

2) การวิจัยครั้งนี้ได้แสดงให้เห็นว่า นโยบายภาครัฐมีผลกระทบต่อธุรกิจโฮสเทล เช่น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการส่งเสริมการท่องเที่ยว แต่การศึกษาผลกระทบในเชิงลึกเกี่ยวกับการปฏิบัติตามนโยบายเหล่านี้ และผลกระทบต่อการค้าเงินธุรกิจในระยะยาวเป็นเรื่องที่น่าสนใจ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการท่องเที่ยว. (2567). *ทะเบียนสถานประกอบการที่พักแรมในกรุงเทพมหานคร ปี 2566*. สืบค้นวันที่ 25 เมษายน 2567, จาก <https://www.dot.go.th/pages/4>
- Ahmed, Z., & Khan, S. (2019). Market adaptability of budget accommodation businesses in emerging economies: The case of Thailand. *Tourism and Hospitality Research*, 19(1), 35–49.
- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2), 179–211.
- Barney, J. B. (1991). Firm resources and sustained competitive advantage. *Journal of Management*, 17(1), 99–120.
- Brown, A., & Smith, L. (2022). Strategic adaptation in the hospitality industry: A case study of hostels in Bangkok. *Journal of Hospitality Management*, 35(4), 45–59.
- Buhalis, D. (2000). Tourism in the 21st century: Online distribution, consumer behavior, and business strategies. *Tourism Management*, 21(4), 411–426.
- Chandran, S. (2019). Government policies and their effects on tourism accommodation businesses in Thailand. *Journal of Tourism Policy*, 14(2), 89–104.
- Cochran, W.G. (1977). *Sampling techniques*. (3rd ed.). New York: John Wiley & Sons.
- Cronbach, L. J. (1970). *Essentials of Psychological Testing*. New York: Harper & Row.
- Field, A. (2013). *Discovering statistics using SPSS*. (4th ed.). SAGE Publications.
- Gössling, S. (2003). Sustainable tourism development in the Maldives: The challenge of tourism diversification. *Tourism and Hospitality Research*, 4(3), 227–239.
- Huang, C., & Kim, S. (2021). Business adaptability and customer satisfaction in the hospitality industry. *International Journal of Business and Management*, 29(1), 12–25.
- Kapoor, S., Gupta, A., & Sharma, R. (2019). The impact of marketing strategies on the success of hostels. *International Journal of Tourism Research*, 22(4), 336–348.
- Khan, M. (2020). The impact of government regulations on the performance of budget hotels in Bangkok. *Tourism and Hospitality Research*, 17(2), 57–73.

- Kim, Y., & Cho, H. (2022). Service efficiency and customer convenience in budget hotels: How speed impacts satisfaction. *International Journal of Hospitality Management*, 55, 85–96.
- Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing Management*. (15th ed.). Edinburgh: Pearson Education.
- Kotler, P., Keller, K. L., & Manceau, D. (2017). *Marketing management*. (15th ed.). Pearson.
- Kuo, C. M., Lee, S. H., & Wang, J. H. (2022). An empirical study on consumer decision-making in hostel selection. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 27(5), 489–504.
- Lee, J., & Park, S. (2020). The impact of cleanliness on guest satisfaction in budget accommodations: Evidence from Southeast Asia. *Tourism Management*, 34(3), 102–115.
- Lee, M., & Kim, D. (2023). Sustainability practices and customer adaptability in budget accommodation: A study of the Southeast Asian market. *Sustainable Tourism Journal*, 13(4), 201–215.
- Lee, S., & Chen, Z. (2019). Customer relationship management in budget accommodation: A study of small-scale hotels in Thailand. *Tourism Management*, 33(2), 178–192.
- Mansfield, E. R., & Helms, B. S. (1982). Detecting multicollinearity. *The American Statistician*, 36(3), 158–160.
- MGR Online. (2566). “กรุงเทพฯ” แชมป์เมืองที่มีคนมาเที่ยวมากที่สุด ชาวดีวงการท่องเที่ยวแห่งปี 66. สืบค้นวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2567, จาก https://mgronline.com/travel/detail/9660000116089#google_vignette.
- Miller, R., & Roberts, T. (2021). Service quality in budget accommodation: A comparative study of hostels in urban tourism destinations. *Tourism Management Perspectives*, 37, 100765.
- Nguyen, L. (2022). Sustainable practices in budget accommodation businesses: Government policies and industry trends in Vietnam. *Journal of Sustainable Tourism*, 30(1), 98–110.
- Nguyen, M., & Tran, A. (2023). Word-of-mouth marketing and its impact on the budget accommodation sector in Southeast Asia. *Journal of Tourism Marketing*, 15(4), 230–244.
- O'Brien, R. M. (2007). A caution regarding rules of thumb for variance inflation factors. *Quality & Quantity*, 41(5), 673–690.
- Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. *Dutch Journal of Educational Research*, 2, 49–60.

- Scott, W. R. (2014). *Institutions and organizations: Ideas, interests, and identities*. (4th ed.). Sage Publications.
- Singh, D., & Kasavana, M. (2019). Exploring hostel attributes influencing customer choice. *Journal of Hospitality Marketing & Management*, 28(1), 25–42.
- Singh, R., & Sharma, M. (2020). Resilience and adaptability of budget accommodation businesses during crises: Evidence from the COVID–19 pandemic. *International Journal of Tourism Research*, 22(6), 723–734.
- Smith, J. (2022). Government policies for promoting affordable accommodation businesses in Southeast Asia. *International Journal of Hospitality and Tourism*, 14(3), 45–57.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2019). *Using multivariate statistics*. (7th ed.). Pearson.
- Tan, S., & Chan, T. (2021). Government support for budget accommodation in Thailand: A case study of low–cost tourism policies. *Tourism Policy Review*, 28(2), 89–103.
- Teece, D. J. (2014). The foundations of the dynamic capabilities theory. *Strategic Management Review*, 6(1), 2–14.
- Tsuji, K. (2019). Digital marketing strategies in the hospitality industry: The case of hostels in Asia. *Journal of Digital Marketing*, 11(1), 33–47.
- Vargo, S. L., & Lusch, R. F. (2004). Evolving to a new dominant logic for marketing. *Journal of Marketing*, 68(1), 1–17.
- Wang, J., & Li, Y. (2021). Technology adoption and adaptability in budget accommodation: An analysis of small businesses in China. *Journal of Hospitality Technology and Innovation*, 19(2), 99–112.
- Wang, T., & Lin, J. (2021). Pricing strategies and competitive advantage of budget accommodation businesses: Evidence from China. *Tourism Economics*, 27(5), 832–849.
- Wang, Y., & Chen, D. (2021). Continuous service improvement in budget accommodation: The role of customer feedback. *Journal of Hospitality and Tourism Research*, 45(2), 75–89.
- Zhang, L., & Li, W. (2022). The role of digital marketing in enhancing budget accommodation businesses in Southeast Asia. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 45, 113–125.

Zhang, L., & Liu, Q. (2021). Customer service quality in budget accommodation businesses: A comparative study of China and Thailand. *Journal of Hospitality and Tourism Management, 49*, 112–124.

Zhang, X., & Chen, H. (2022). Adaptability of budget accommodation businesses in the post-pandemic era: A case study of Southeast Asia. *Tourism Management Perspectives, 41*, 56–69.

ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้โปรแกรมบัญชีของสถานประกอบการ ขนาดเล็กในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี

Factors Affecting the Selection of Accounting Software for Small Business in Amphoe Muang, Pathum-Thani

นุชชรา พึ่งวิริยะ

Nuchsara Pringviriya

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยนครกรุงเทพ

Faculty of Business Administration, North Bangkok University

Corresponding Author. E-mail: nuchsara.pr@northbkk.ac.th

Received July 29, 2025; Revised August 11, 2025; Accepted August 26, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้โปรแกรมบัญชีของสถานประกอบการขนาดเล็กในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี 2) ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้โปรแกรมบัญชีจำแนกตามประเภททุนจดทะเบียนและรายได้ต่อปีของสถานประกอบการขนาดเล็กในเขตอำเภอเมืองจังหวัดปทุมธานี การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ สถานประกอบการขนาดเล็กในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี จำนวน 400 แห่ง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่า f-test และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้โปรแกรมบัญชีของสถานประกอบการขนาดเล็ก อันดับแรก คือ ด้านความสามารถในการทำงาน ($\bar{X} = 4.52$) รองลงมา ด้านลักษณะการใช้งาน ($\bar{X} = 4.35$) ด้านความปลอดภัย ($\bar{X} = 4.27$) ด้านผู้ขายและการให้บริการหลังการขาย ($\bar{X} = 4.18$) และด้านราคา ($\bar{X} = 4.15$) ตามลำดับ 2) ประเภทของสถานประกอบการขนาดเล็กที่แตกต่างกันมีผลต่อปัจจัยในการเลือกใช้โปรแกรมบัญชีแตกต่างกันด้านราคา ด้านลักษณะการใช้งาน ด้านความสามารถในการทำงาน และด้านความปลอดภัยทุนจดทะเบียนของสถานประกอบการขนาดเล็กที่แตกต่างกันไม่มีผลต่อปัจจัยในการเลือกใช้โปรแกรมบัญชีแตกต่างกันในทุกด้าน และรายได้ของสถานประกอบการขนาดเล็กที่แตกต่างกันมีผลต่อปัจจัยในการเลือกใช้โปรแกรมบัญชีแตกต่างกันด้านราคา ด้านลักษณะการใช้งาน และด้านความสามารถในการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: โปรแกรมบัญชี; ประเภทของสถานประกอบการ; สถานประกอบการขนาดเล็ก

Abstract

This article aimed to study (1) level of factors affecting the selection of accounting software for small business in Amphoe Muang, Pathum-Thani (2) factors affecting the selection of accounting software for small business in Amphoe Muang, Pathum-Thani divided by type of business, registered capital, and business income. The sample composed of 400 small business in Amphoe Muang, Pathum-Thani. Questionnaire was used for

data collection by accidental sampling. Statistical data analysis consists of frequency, percentage, mean, standard deviation, f-test, and One-way ANOVA. The research results were found as follows; (1) level of factors affecting the selection of accounting software for small business; first, work ability ($\bar{X} = 4.52$), next, feature functionality ($\bar{X} = 4.35$), security ($\bar{X} = 4.27$), vendor reputation and support ($\bar{X} = 4.18$), and last, price ($\bar{X} = 4.15$) (2) different type of small business affect to selection different factors of accounting software such as price, feature functionality, work ability, and security, different registered capital of small business are not affect to selection different all factors of accounting software, and different business income of small business affect to selection different factors of accounting software such as price, feature functionality, and work ability at the statistical significance of level 0.05.

Keywords: accounting program; type of business; small business

บทนำ

สถานประกอบการที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลในประเทศไทย ไม่ว่าจะ มีขนาดเล็ก ขนาดกลาง หรือขนาดใหญ่ มีหน้าที่จัดทำบัญชีตามพระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543 ให้เป็นไปตามมาตรฐานการบัญชีที่รับรองทั่วไป (สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์, 2543) ซึ่งปัจจุบันสถานประกอบการมีการนำโปรแกรมบัญชีสำเร็จรูปเข้ามาช่วยในการจัดทำบัญชีมากขึ้นทำให้การจัดทำบัญชีได้ข้อมูลที่ถูกต้องรวดเร็วเป็นปัจจุบัน ทันท่วงทีการวางแผนวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ (สุรัตน์ ยาสีทิธิ และ เสรรฐสุตา ปรีชานนท์, 2564) นอกจากนี้ โปรแกรมบัญชีสำเร็จรูปยังช่วยให้การประมวลผลมีความรวดเร็ว มีระบบสำรองข้อมูลและระบบรักษาความปลอดภัยที่ดีมีประสิทธิภาพ สามารถรองรับข้อมูลจำนวนมากที่มีความหลากหลายสกุลเงิน (อรัญญา จินาชาญ และประเวศ เพ็ญวุฒิกุล, 2559) ส่งผลให้กระบวนการทำงานมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นรองรับการขยายตัวของธุรกิจ เพิ่มโอกาสและความได้เปรียบในการแข่งขันทางธุรกิจ (นฤมล เพ็งจันทร์ และสุวิทย์ ไวยทิพย์, 2565).

การจัดทำบัญชีของสถานประกอบการขนาดเล็กส่วนใหญ่จะมีการจ้างพนักงานบัญชีจำนวนน้อย และบางส่วนจะใช้บริการสำนักงานบัญชีเนื่องจากมีค่าใช้จ่ายประหยัดกว่าการจ้างพนักงานบัญชีหลายคน (นันทชัย สาสดีอ่อง และณอมศักดิ์ สุวรรณน้อย, 2563) ทำให้การจัดทำบัญชีของกิจการอาจเกิดการจัดทำเอกสาร การบันทึกรายการค้าไม่ครบถ้วน ส่งผลให้เกิดข้อผิดพลาดการรายงานผลการดำเนินงาน และฐานะการเงินของกิจการได้ ปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่ทันสมัยส่งผลให้การจัดทำบัญชีด้วยมือเปลี่ยนเป็นการใช้คอมพิวเตอร์ช่วยในการจัดทำบัญชี ทำให้มีการพัฒนาซอฟต์แวร์ทางบัญชีช่วยให้การจัดทำบัญชีทำได้ง่าย สะดวก รวดเร็วขึ้น ลดข้อผิดพลาดของขั้นตอนและระบบการทำงาน รวมถึงช่วยตรวจสอบข้อมูลทางบัญชีย้อนหลังได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยใช้พนักงานบัญชีเพียงคนเดียวก็สามารถจัดทำได้โดยเฉพาะสถานประกอบการขนาดเล็กที่มีรายการค้าในการจัดทำบัญชีไม่มาก

และไม่ซับซ้อนที่นิยมพัฒนาซอฟต์แวร์ขึ้นมาใช้เองหรือจัดหาโปรแกรมบัญชีที่มีจำหน่ายทั่วไปมาใช้ ซึ่งมีราคาไม่สูงและได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับตามพระราชบัญญัติการบัญชีที่กำหนดไว้ และเป็นที่ยอมรับของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดรายงานทางบัญชีที่ต้องนำเสนอ เช่น กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กรมสรรพากร เป็นต้น ปัจจุบัน โปรแกรมบัญชีสำเร็จรูปที่มีจำหน่ายทั่วไปเป็นที่ยอมรับและนิยมใช้ในสถานประกอบการขนาดเล็ก ได้แก่ โปรแกรม ACC CLOUD, SMEMOVE, CD ORGANIZER, BUSINESS PLUS, QUADRA, ETODAY CLOUD, MAC-5 LEGACY, PEAK, FLOW ACCOUNT, QUICK BOOKS, Express, EASYACC และ Doublepine, Freshbooks เป็นต้น การเลือกใช้โปรแกรมบัญชีของสถานประกอบการขนาดเล็กในแต่ละกิจการขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการตามความต้องการของแต่ละธุรกิจ เช่น ราคา ลักษณะการใช้งาน ความสามารถในการทำงาน ความปลอดภัย ผู้ขายและการให้บริการหลังการขาย เป็นต้น

ดังนั้น การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้โปรแกรมบัญชีของสถานประกอบการขนาดเล็ก ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี จะสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการเลือกใช้โปรแกรมบัญชีให้ตรงตามความต้องการของแต่ละสถานประกอบการได้อย่างเหมาะสมรวมถึงสถานศึกษาสามารถนำไปกำหนดเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ระดับปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้โปรแกรมบัญชีของสถานประกอบการขนาดเล็กในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี
2. ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้โปรแกรมบัญชีจำแนกตามประเภท หุนจตุหะเปียน และรายได้ต่อปีของสถานประกอบการขนาดเล็ก ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี

สมมติฐานของการวิจัย

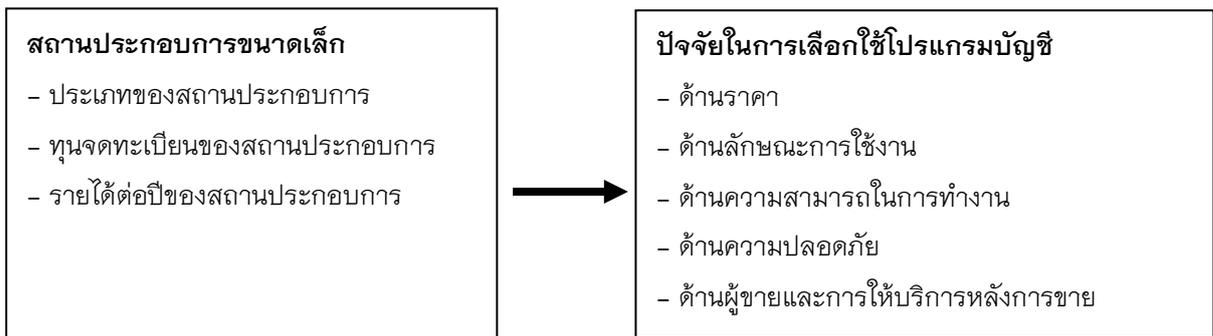
1. ประเภทของสถานประกอบการขนาดเล็กที่แตกต่างกันมีผลต่อปัจจัยในการเลือกใช้โปรแกรมบัญชีที่แตกต่างกัน
2. หุนจตุหะเปียนของสถานประกอบการขนาดเล็กที่แตกต่างกันมีผลต่อปัจจัยในการเลือกใช้โปรแกรมบัญชีที่แตกต่างกัน
3. รายได้ต่อปีของสถานประกอบการขนาดเล็กที่แตกต่างกันมีผลต่อปัจจัยในการเลือกใช้โปรแกรมบัญชีที่แตกต่างกัน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ตัวแปรต้น ได้แก่ สถานประกอบการขนาดเล็ก แยกตามประเภท ทุนจดทะเบียน และรายได้ต่อปี ของสถานประกอบการ ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. 2543

ตัวแปรตาม ได้แก่ ปัจจัยในการเลือกใช้โปรแกรมบัญชี ด้านราคา ด้านลักษณะการใช้งาน ด้านความสามารถในการทำงาน ด้านความปลอดภัย และด้านผู้ขายและด้านการให้บริการหลังการขาย โดยประยุกต์จากการศึกษาปัจจัยในการเลือกใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชี ของ ญัฐพัชร อภิวัฒน์ไพศาล (2565 และ 2560), ภาวดี นึกชอบ (2565), สุรัตน์ ยาลิทธิ และเสรรฐสุดา ปรีชานนท์ (2564) และ สุรพล ถวัลย์วัชชจิต (2556)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

เนื่องจากประชากรมีขนาดใหญ่และไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ดังนั้น ขนาดตัวอย่างสามารถคำนวณได้จากสูตรไม่ทราบขนาดตัวอย่างโดยกำหนดระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2560) ได้ขนาดตัวอย่างอย่างน้อย 384 ตัวอย่าง จึงจะสามารถประมาณค่าร้อยละโดยมีความผิดพลาดไม่เกินร้อยละ 5 ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 เพื่อความสะดวกในการประเมินผลและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจึงใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 400 ตัวอย่าง ซึ่งถือได้ว่าผ่านเกณฑ์ตามที่เงื่อนไขกำหนด คือ ไม่น้อยกว่า 384 ตัวอย่าง

ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยนี้ คือ สถานประกอบการขนาดเล็ก จำนวน 400 แห่ง ที่มีสถานประกอบการตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรต้น คือ สถานประกอบการขนาดเล็ก แยกตามประเภท ทุนจดทะเบียน และรายได้ต่อปี ของสถานประกอบการ

ตัวแปรตาม คือ ปัจจัยในการเลือกใช้โปรแกรมบัญชี ได้แก่ ด้านราคา ด้านลักษณะการใช้งาน ด้านความสามารถในการทำงาน ด้านความปลอดภัย และด้านผู้ขายและการให้บริการหลังการขาย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นข้อคำถามแบบเลือกตอบ (Checklists) เกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงานในสถานประกอบการ และประสบการณ์การทำงานในสถานประกอบการ

ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของสถานประกอบการ เป็นข้อคำถามแบบเลือกตอบ (Checklists) เกี่ยวกับประเภททุนจดทะเบียน จำนวนพนักงาน รายได้ต่อปี และระยะเวลาในการดำเนินงานของสถานประกอบการ

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกใช้โปรแกรมบัญชีของสถานประกอบการ เป็นข้อคำถามแบบเลือกตอบ (Checklists) เกี่ยวกับการเลือกใช้ การลงทุนครั้งแรกในการจัดหา ค่าใช้จ่ายต่อปีในการใช้งาน และปัจจัยสำคัญที่สุดในการตัดสินใจเลือกใช้โปรแกรมบัญชีของสถานประกอบการ

ตอนที่ 4 ระดับปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้โปรแกรมบัญชีของสถานประกอบการขนาดเล็ก ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี เป็นข้อคำถามแบบการกำหนดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 25 ข้อ ประกอบด้วย ด้านราคา จำนวน 5 ข้อ ด้านลักษณะการใช้งาน จำนวน 5 ข้อ ด้านความสามารถในการทำงาน จำนวน 5 ข้อ ด้านความปลอดภัย จำนวน 5 ข้อ และด้านผู้ขายและการให้บริการหลังการขาย จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 5 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

การตรวจสอบเครื่องมือ

การวิจัยนี้มีการตรวจสอบเครื่องมือด้วยวิธีการทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) ดังนี้

1) การทดสอบความเที่ยงตรง โดยการตรวจสอบแบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญและนำมาปรับปรุงเนื้อหาของคำถามแต่ละข้อให้มีความเหมาะสมตรงตามประเด็นของคำถามการวิจัยโดยการหาค่า IOC ได้ค่าเท่ากับ 1.00

2) การทดสอบความเชื่อมั่น โดยนำแบบสอบถามที่ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญไปทดสอบกับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ตัวอย่าง แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของคอนนาคเพื่อดูความเชื่อมั่นว่าอยู่ในระดับที่ยอมรับได้ ซึ่งผลการทดสอบมีค่าเท่ากับ .851

การเก็บและรวบรวมข้อมูล

การศึกษานี้มีแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

1. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เก็บรวบรวมข้อมูลจากผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เอกสารตำราทางวิชาการ วารสาร สิ่งพิมพ์ และข้อมูลที่เผยแพร่ผ่านทางอินเทอร์เน็ต

2. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติตรงตามที่ได้กำหนดไว้ จำนวน 400 ตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญจากสถานประกอบการ

ขนาดเล็กตามสถานที่ต่าง ๆ ในอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ ถึง เดือนมิถุนายน 2568 โดยมีการพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง ทั้งนี้ ผู้วิจัยมีการแจ้งวัตถุประสงค์ของการ ทำวิจัยและขอความร่วมมือจากกลุ่มตัวอย่างในการให้ข้อมูลที่ตรงตามความเป็นจริง โดยแจ้งกลุ่มตัวอย่าง ว่าการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลนี้เป็นความลับไม่มีการระบุชื่อ รายงานการวิจัย จะนำเสนอผลโดยรวมและกลุ่มตัวอย่างมีสิทธิ์ในการปฏิเสธเข้าร่วมวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่ออธิบายข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ แบบสอบถาม ข้อมูลทั่วไปของสถานประกอบการ ข้อมูลเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกใช้โปรแกรมบัญชี ของสถานประกอบการ และระดับปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้โปรแกรมบัญชีของสถานประกอบการ

2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่ การทดสอบค่า f-test การวิเคราะห์ความแปรปรวน (One way ANOVA) เพื่อทดสอบประเภท ทุนจดทะเบียน และรายได้ของสถานประกอบการขนาดเล็ก ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานีที่แตกต่างกันส่งผลต่อปัจจัยในการเลือกใช้โปรแกรมบัญชีที่แตกต่างกัน

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานประกอบการจำนวน 400 แห่ง ผู้ตอบแบบสอบถามแบ่งเป็นเพศชาย จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 23.75 และเพศหญิง จำนวน 305 คน คิดเป็นร้อยละ 76.25 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 36 – 45 ปี จำนวน 166 คน คิดเป็นร้อยละ 41.50 รองลงมาอายุระหว่าง 46 – 55 ปี จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 16.50 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 305 คน คิดเป็นร้อยละ 76.25 รองลงมาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 17.00 ตำแหน่งงานเป็นพนักงาน จำนวน 249 คน คิดเป็นร้อยละ 62.25 รองลงมาตำแหน่งผู้จัดการ/หัวหน้าแผนก จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 17.25 และประสบการณ์การทำงานระหว่าง 3 – 6 ปี จำนวน 160 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00 รองลงมาประสบการณ์ระหว่าง 7-10 ปี จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 28.00

ข้อมูลทั่วไปของสถานประกอบการ

สถานประกอบการจำนวน 400 แห่ง แบ่งเป็นสถานประกอบการค้าปลีก จำนวน 196 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 49.00 รองลงมาการค้าส่ง จำนวน 93 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 23.25 การบริการ จำนวน 73 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 18.25 และการผลิตสินค้า จำนวน 38 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 9.50 ตามลำดับ สถานประกอบการส่วนใหญ่มีเงินทุนจดทะเบียนต่ำกว่า 2 ล้านบาท จำนวน 269 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 67.25 รองลงมาเงินทุนจดทะเบียนระหว่าง 2 – 3 ล้านบาท จำนวน 78 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 19.50 จำนวนพนักงานในสถานประกอบการน้อยกว่า 10 คน จำนวน 149 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 37.25

รองลงมาจำนวนพนักงานระหว่าง 10 – 20 คน จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 24.00 รายได้ต่อปีของสถานประกอบการอยู่ระหว่าง 41 – 60 ล้านบาท จำนวน 143 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 35.75 รองลงมารายได้ต่อปีระหว่าง 20 – 40 ล้านบาท จำนวน 95 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 23.75 ระยะเวลาในการดำเนินงานของสถานประกอบการมากกว่า 10 ปีขึ้นไป จำนวน 170 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 42.50 รองลงมาระยะเวลาในการดำเนินงานระหว่าง 7 – 10 ปี จำนวน 104 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 26.00

ข้อมูลเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกใช้โปรแกรมบัญชีของสถานประกอบการ

การเลือกใช้โปรแกรมบัญชีของสถานประกอบการทั้งหมดจำนวน 400 แห่ง ส่วนใหญ่มีการตัดสินใจเลือกใช้โปรแกรมบัญชีมากที่สุด ได้แก่ โปรแกรมสำเร็จรูป Express จำนวน 257 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 64.25 รองลงมาโปรแกรมสำเร็จรูป PEAK จำนวน 25 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 6.25 โดยสถานประกอบการค้าปลีกเลือกใช้โปรแกรมสำเร็จรูป Express มากที่สุด จำนวน 134 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 68.37 รองลงมาโปรแกรมสำเร็จรูป FLOW ACCOUNT จำนวน 11 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 5.61 สถานประกอบการค้าส่งเลือกใช้โปรแกรมสำเร็จรูป Express มากที่สุด จำนวน 67 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 72.04 รองลงมาโปรแกรมสำเร็จรูป FLOW ACCOUNT จำนวน 7 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 7.53 สถานประกอบการบริการเลือกใช้โปรแกรมสำเร็จรูป Express มากที่สุด จำนวน 35 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 47.95 รองลงมาโปรแกรมสำเร็จรูป PEAK จำนวน 11 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 15.07 และสถานประกอบการผลิตสินค้าเลือกใช้โปรแกรมสำเร็จรูป Express มากที่สุด จำนวน 21 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 55.26 รองลงมาโปรแกรมสำเร็จรูปอื่น ๆ จำนวน 6 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 15.79

การลงทุนครั้งแรกในการจัดหาโปรแกรมบัญชีของสถานประกอบการทั้งหมดจำนวน 400 แห่ง ส่วนใหญ่มีการลงทุนครั้งแรกในการจัดหาโปรแกรมบัญชีมาใช้เป็นจำนวนเงินระหว่าง 5,001 – 10,000 บาท จำนวน 130 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 32.50 รองลงมาลงทุนครั้งแรกจำนวนเงินระหว่าง 1,000 – 5,000 บาท จำนวน 125 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 31.25 โดยสถานประกอบการค้าปลีกมีการลงทุนครั้งแรกเป็นจำนวนเงินระหว่าง 1,000 – 5,000 บาท จำนวน 82 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 41.84 รองลงมาลงทุนครั้งแรกจำนวนเงินระหว่าง 5,001 – 10,000 บาท จำนวน 72 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 36.73 สถานประกอบการค้าส่งลงทุนครั้งแรกจำนวนเงินระหว่าง 5,001 – 10,000 บาท จำนวน 41 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 44.09 รองลงมาลงทุนครั้งแรกจำนวนเงินระหว่าง 10,001 – 15,000 บาท จำนวน 27 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 29.03 สถานประกอบการบริการมีการลงทุนครั้งแรกจำนวนเงินระหว่าง 1,000 – 5,000 บาท จำนวน 23 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 31.51 รองลงมาลงทุนครั้งแรกจำนวนเงินต่ำกว่า 1,000 บาท จำนวน 11 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 15.07 และสถานประกอบการผลิตสินค้ามีการลงทุนครั้งแรกจำนวนเงินระหว่าง 10,001 – 15,000 บาท จำนวน 9 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 23.68 รองลงมาลงทุนครั้งแรกจำนวนเงินระหว่าง 1,000 – 5,000 บาท จำนวน 8 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 21.05

ค่าใช้จ่ายต่อปีในการใช้งานโปรแกรมบัญชีของสถานประกอบการทั้งหมดจำนวน 400 แห่ง ส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายต่อปีในการใช้งานโปรแกรมบัญชีเป็นจำนวนเงินระหว่าง 2,001 – 3,000 บาท จำนวน 146 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 36.50 รองลงมาค่าใช้จ่ายต่อปีจำนวนเงินระหว่าง 3,001 – 4,000 บาท จำนวน 118 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 29.50 สถานประกอบการค้าปลีกมีค่าใช้จ่ายต่อปีในการใช้งานโปรแกรมบัญชีเป็นจำนวนเงินระหว่าง 2,001 – 3,000 บาท จำนวน 95 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 48.47 รองลงมาค่าใช้จ่ายต่อปีจำนวนเงินระหว่าง 3,001 – 4,000 บาท จำนวน 61 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 31.12 สถานประกอบการค้าส่งมีค่าใช้จ่ายต่อปีจำนวนเงินระหว่าง 3,001 – 4,000 บาท จำนวน 43 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 46.24 รองลงมาค่าใช้จ่ายต่อปีจำนวนเงินระหว่าง 2,001 – 3,000 บาท จำนวน 30 แห่งคิดเป็นร้อยละ 32.26 สถานประกอบการบริการมีค่าใช้จ่ายต่อปีจำนวนเงินระหว่าง 1,000 – 2,000 บาท จำนวน 21 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 28.77 รองลงมาค่าใช้จ่ายต่อปีจำนวนเงินระหว่าง 4,001 – 5,000 บาท จำนวน 17 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 28.29 และสถานประกอบการผลิตสินค้าจำนวนเงินระหว่าง 1,000 – 2,000 บาท จำนวน 13 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 34.21 รองลงมาค่าใช้จ่ายต่อปีจำนวนเงินระหว่าง 4,001 – 5,000 บาท จำนวน 9 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 23.68

ปัจจัยสำคัญที่สุดในการตัดสินใจเลือกใช้โปรแกรมบัญชีของสถานประกอบการทั้งหมดจำนวน 400 แห่ง ส่วนใหญ่มีปัจจัยสำคัญที่สุดในการตัดสินใจเลือกใช้โปรแกรมบัญชี คือ ด้านคุณสมบัติและความสามารถในการทำงานของโปรแกรม จำนวน 191 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 47.75 รองลงมาด้านความน่าเชื่อถือของผู้ผลิต/ผู้จำหน่ายโปรแกรมบัญชี จำนวน 121 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 30.25 สถานประกอบการค้าปลีกมีปัจจัยสำคัญที่สุดในการตัดสินใจเลือกใช้โปรแกรมบัญชี คือ ด้านคุณสมบัติและความสามารถในการทำงานของโปรแกรม จำนวน 93 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 47.45 รองลงมาด้านความน่าเชื่อถือของผู้ผลิต/ผู้จำหน่ายโปรแกรมบัญชี จำนวน 57 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 29.08 สถานประกอบการค้าส่ง คือ ด้านคุณสมบัติและความสามารถในการทำงานของโปรแกรม จำนวน 45 แห่ง จำนวน 48.39 รองลงมาด้านความน่าเชื่อถือของผู้ผลิต/ผู้จำหน่ายโปรแกรมบัญชี จำนวน 25 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 25.88 สถานประกอบการบริการ คือ ด้านคุณสมบัติและความสามารถในการทำงานของโปรแกรม จำนวน 34 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 46.58 รองลงมาด้านความน่าเชื่อถือของผู้ผลิต/ผู้จำหน่ายโปรแกรมบัญชี จำนวน 25 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 34.25 และสถานประกอบการผลิตสินค้า คือ ด้านคุณสมบัติและความสามารถในการทำงานของโปรแกรม จำนวน 19 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 50.00 รองลงมาด้านความน่าเชื่อถือของผู้ผลิต/ผู้จำหน่ายโปรแกรมบัญชี จำนวน 14 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 36.84

ระดับปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้โปรแกรมบัญชีของสถานประกอบการขนาดเล็กในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี

ระดับปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้โปรแกรมบัญชี ประกอบด้วย ด้านราคา ด้านลักษณะการใช้งาน ด้านความสามารถในการทำงาน ด้านความปลอดภัย และด้านผู้ขายและการให้บริการหลังการขาย แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความสำคัญของระดับปัจจัยในการเลือกใช้โปรแกรมบัญชีของสถานประกอบการ

ระดับปัจจัยในการเลือกใช้โปรแกรมบัญชี	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความสำคัญ
ด้านความสามารถในการทำงาน	4.52	0.54	มากที่สุด
ด้านลักษณะการใช้งาน	4.35	0.67	มากที่สุด
ด้านความปลอดภัย	4.27	0.69	มากที่สุด
ด้านผู้ขายและการให้บริการหลังการขาย	4.18	0.71	มาก
ด้านราคา	4.15	0.73	มาก

จากตารางที่ 1 สถานประกอบการส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับระดับปัจจัยในการเลือกใช้โปรแกรมบัญชีอันดับแรก คือ ด้านความสามารถในการทำงาน ค่าเฉลี่ย 4.52 รองลงมาด้านลักษณะการใช้งาน ค่าเฉลี่ย 4.35 ด้านความปลอดภัย ค่าเฉลี่ย 4.27 ด้านผู้ขายและการให้บริการหลังการขาย ค่าเฉลี่ย 4.18 และด้านราคา ค่าเฉลี่ย 4.15 ตามลำดับ

1) ด้านความสามารถในการทำงาน สถานประกอบการส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับปัจจัยในการเลือกใช้โปรแกรมบัญชีด้านความสามารถในการทำงานเรียงตามลำดับ ดังนี้ ความสามารถรองรับปริมาณธุรกรรมและรายการจำนวนมาก ค่าเฉลี่ย 4.57 ความสามารถเข้ากันได้กับซอฟต์แวร์อื่นและการเชื่อมโยงกับระบบงานอื่น ค่าเฉลี่ย 4.53 ความถูกต้องครบถ้วนในการบันทึกและประมวลผลข้อมูลบัญชี ค่าเฉลี่ย 4.52 ความสามารถปรับปรุง ขยายตัว และพัฒนาโปรแกรม (Upgrade) เพื่อรองรับการเติบโต ค่าเฉลี่ย 4.50 และความสามารถในการโอนย้ายข้อมูลเมื่อเกิดปัญหา ค่าเฉลี่ย 4.47

2) ด้านลักษณะการใช้งาน สถานประกอบการส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับปัจจัยในการเลือกใช้โปรแกรมบัญชีด้านลักษณะการใช้งานเรียงตามลำดับ ดังนี้ การออกแบบรองรับภาษาไทยและอังกฤษ ค่าเฉลี่ย 4.42 รองลงมาความยืดหยุ่นในการแก้ไข (เช่น หน้าจอ แบบฟอร์ม รายงาน รหัสต้นฉบับ ฯ) ค่าเฉลี่ย 4.37 ความเข้ากันได้กับระบบการใช้งานปัจจุบัน ค่าเฉลี่ย 4.35 การตอบสนองความต้องการของผู้ใช้งานได้ค่าเฉลี่ย 4.33 และความง่ายในการติดตั้งและใช้งานโปรแกรม ค่าเฉลี่ย 4.29

3) ด้านความปลอดภัย สถานประกอบการส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับปัจจัยในการเลือกใช้โปรแกรมบัญชีด้านความปลอดภัยเรียงตามลำดับ ดังนี้ การป้องกันการเข้าถึงและสำรองข้อมูล ค่าเฉลี่ย 4.33 รองลงมาระบบการจำกัดเก็บข้อมูลทั่วไปและข้อมูลกลางมีความปลอดภัย

ค่าเฉลี่ย 4.31 มีระบบการช่วยเหลือออนไลน์ (Online) ค่าเฉลี่ย 4.31 มีเครื่องมือช่วยกู้ข้อมูลและมีหลักฐานการตรวจสอบ ค่าเฉลี่ย 4.22 และระบบรักษาความปลอดภัยน่าเชื่อถือ ค่าเฉลี่ย 4.20

4) ด้านผู้ขายและการให้บริการหลังการขาย สถานประกอบการส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับปัจจัยในการเลือกใช้โปรแกรมบัญชีด้านผู้ขายและการให้บริการหลังการขายเรียงตามลำดับ ดังนี้ มีการรับประกันโปรแกรม ค่าเฉลี่ย 4.24 รองลงมาคือคู่มือการใช้งาน การฝึกอบรม และการให้คำปรึกษา ค่าเฉลี่ย 4.19 มีการให้บริการหลังการขาย ค่าเฉลี่ย 4.18 ความน่าเชื่อถือของผู้ขายและผลิตภัณฑ์ ค่าเฉลี่ย 4.18 และมีบริการให้คำปรึกษาตลอด 24 ชั่วโมง ค่าเฉลี่ย 4.09

5) ด้านราคา สถานประกอบการส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับปัจจัยในการเลือกใช้โปรแกรมบัญชีด้านราคาเรียงตามลำดับ ดังนี้ มีให้เลือกหลายราคาตามคุณลักษณะการใช้งาน โปรแกรม ค่าเฉลี่ย 4.20 รองลงมาราคาเหมาะสมกับขนาดและรายได้ของกิจการ ค่าเฉลี่ย 4.18 ระยะเวลาและวิธีการชำระเงินเหมาะสม ค่าเฉลี่ย 4.15 มีความคุ้มค่าต่อการลงทุนของกิจการ ค่าเฉลี่ย 4.15 และค่าใช้จ่ายประจำปี (เช่น การบำรุงรักษา, การรับประกัน, การฝึกอบรม ฯ) มีความเหมาะสม ค่าเฉลี่ย 4.09

การวิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้โปรแกรมบัญชีจำแนกตามประเภททุนจดทะเบียน และรายได้ของสถานประกอบการขนาดเล็ก ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบประเภทของสถานประกอบการขนาดเล็กที่แตกต่างกันมีผลต่อปัจจัยในการเลือกใช้โปรแกรมบัญชีแตกต่างกัน แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบประเภทของสถานประกอบการขนาดเล็กกับปัจจัยในการเลือกใช้โปรแกรมบัญชี

ปัจจัยในการเลือกใช้โปรแกรมบัญชี	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS.	F	P-value
ด้านราคา	ระหว่างกลุ่ม	9.194	3	3.0650	5.9260	0.0010*
	ภายในกลุ่ม	204.781	396	0.5170		
	รวม	213.975	399			
ด้านลักษณะการใช้งาน	ระหว่างกลุ่ม	7.467	3	2.4890	5.6700	0.0010*
	ภายในกลุ่ม	173.853	396	0.4390		
	รวม	181.32	399			
ด้านความสามารถในการทำงาน	ระหว่างกลุ่ม	9.251	3	3.0840	11.6090	0.0000*
	ภายในกลุ่ม	105.193	396	0.2660		
	รวม	114.444	399			

ด้านความปลอดภัย	ระหว่างกลุ่ม	9.003	3	3.0010	6.6350	0.0000*
	ภายในกลุ่ม	179.116	396	0.4520		
	รวม	188.119	399			
ด้านผู้ขายและการให้บริการหลังการขาย	ระหว่างกลุ่ม	2.883	3	0.9610	1.9000	0.1290
	ภายในกลุ่ม	200.247	396	0.5060		
	รวม	203.13	399			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า ประเภทของสถานประกอบการขนาดเล็กที่แตกต่างกันมีผลต่อปัจจัยในการเลือกใช้โปรแกรมบัญชีแตกต่างกันด้านราคา ด้านลักษณะการใช้งาน ด้านความสามารถในการทำงาน และด้านความปลอดภัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และประเภทของสถานประกอบการขนาดเล็กที่แตกต่างกันไม่มีผลต่อปัจจัยในการเลือกใช้โปรแกรมบัญชีแตกต่างกันด้านผู้ขายและการให้บริการหลังการขายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบจุดทะเบียนของสถานประกอบการขนาดเล็กที่แตกต่างกันมีผลต่อปัจจัยในการเลือกใช้โปรแกรมบัญชีแตกต่างกัน แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบจุดทะเบียนของสถานประกอบการขนาดเล็กกับปัจจัยในการเลือกใช้โปรแกรมบัญชี

ปัจจัยในการเลือกใช้โปรแกรมบัญชี	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS.	F	P-value
ด้านราคา	ระหว่างกลุ่ม	4.078	3	1.3593	2.5646	0.0543
	ภายในกลุ่ม	209.897	396	0.5300		
	รวม	213.975	399			
ด้านลักษณะการใช้งาน	ระหว่างกลุ่ม	1.009	3	0.3363	0.7386	0.5295
	ภายในกลุ่ม	180.311	396	0.4553		
	รวม	181.320	399			
ด้านความสามารถในการทำงาน	ระหว่างกลุ่ม	1.051	3	0.3502	1.2229	0.3010
	ภายในกลุ่ม	113.394	396	0.2863		

	รวม	114.444	399			
ด้านความปลอดภัย	ระหว่างกลุ่ม	1.051	3	0.3502	1.2229	0.3010
	ภายในกลุ่ม	113.394	396	0.2863		
	รวม	114.444	399			
ด้านผู้ขายและการให้บริการหลังการขาย	ระหว่างกลุ่ม	3.888	3	1.2959	2.5757	0.0535
	ภายในกลุ่ม	199.242	396	0.5031		
	รวม	203.130	399			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 พบว่า ทุนจุดทะเบียนของสถานประกอบการขนาดเล็กที่แตกต่างกันไม่มีผลต่อปัจจัยในการเลือกใช้โปรแกรมบัญชีแตกต่างกันทุกด้าน ได้แก่ ด้านราคา ด้านลักษณะการใช้งาน ด้านความสามารถในการทำงาน ด้านความปลอดภัย และด้านผู้ขายและการให้บริการหลังการขาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายได้ของสถานประกอบการขนาดเล็กที่แตกต่างกันมีผลต่อปัจจัยในการเลือกใช้โปรแกรมบัญชีแตกต่างกัน แสดงดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายได้ของสถานประกอบการขนาดเล็กกับปัจจัยในการเลือกใช้โปรแกรมบัญชี

ปัจจัยในการเลือกใช้โปรแกรมบัญชี	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS.	F	P-value
ด้านราคา	ระหว่างกลุ่ม	20.758	5	4.1516	8.4658	0.0000*
	ภายในกลุ่ม	193.217	394	0.4904		
	รวม	213.975	399			
ด้านลักษณะการใช้งาน	ระหว่างกลุ่ม	7.257	5	1.4514	3.2852	0.0064*
	ภายในกลุ่ม	174.063	394	0.4418		
	รวม	181.320	399			
ด้านความสามารถในการทำงาน	ระหว่างกลุ่ม	6.903	5	1.3806	5.0582	0.0002*
	ภายในกลุ่ม	107.541	394	0.2729		
	รวม	114.444	399			

ด้านความปลอดภัย	ระหว่างกลุ่ม	3.711	5	0.7422	1.5858	0.1630
	ภายในกลุ่ม	184.408	394	0.4680		
	รวม	188.119	399			
ด้านผู้ขายและการให้บริการหลังการขาย	ระหว่างกลุ่ม	5.096	5	1.0191	2.0276	0.0739
	ภายในกลุ่ม	198.034	394	0.5026		
	รวม	203.130	399			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4 พบว่า รายได้ของสถานประกอบการขนาดเล็กที่แตกต่างกันมีผลต่อปัจจัยในการเลือกใช้โปรแกรมบัญชีแตกต่างกันด้านราคา ด้านลักษณะการใช้งาน และด้านความสามารถในการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และรายได้ของสถานประกอบการขนาดเล็กที่แตกต่างกันไม่มีผลต่อปัจจัยในการเลือกใช้โปรแกรมบัญชีแตกต่างกันด้านความปลอดภัย และด้านผู้ขายและการให้บริการหลังการขายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยระดับปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้โปรแกรมบัญชีของสถานประกอบการขนาดเล็กในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี พบว่า สถานประกอบการส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับระดับปัจจัยด้านความสามารถในการทำงานเป็นอันดับแรก รองลงมาด้านลักษณะการใช้งาน ด้านความปลอดภัย ด้านผู้ขายและการให้บริการหลังการขาย และด้านราคาตามลำดับ สอดคล้องกับสถานประกอบการทุกประเภท ได้แก่ สถานประกอบการผลิต การค้าส่ง การค้าปลีก และการบริการที่ให้ความสำคัญกับระดับปัจจัยด้านคุณสมบัติและความสามารถในการทำงานของโปรแกรมเป็นอันดับแรกในการตัดสินใจเลือกใช้โปรแกรมบัญชี ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมาของณัฐพัชร อภิวัฒน์ไพศาล (2565), สุรัตน์ ยาสีหิธี และเสรรุสุดา ปรีชานนท์ (2564), และอรัญญา จินาชาญ และประเวศ เพ็ญวุฒิกุล (2559) ที่พบว่า ด้านความสามารถในการทำงานของโปรแกรม ช่วยให้การทำงานเป็นระบบครบวงจร มีความยืดหยุ่นง่ายต่อการใช้งาน ช่วยให้การประมวลผลรวดเร็วและมีการแจ้งเตือนเมื่อทำงานข้ามขั้นตอนทำให้ป้องกันการบันทึกข้อมูลผิดพลาดได้ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการเลือกโปรแกรมบัญชีที่มีฟังก์ชันการใช้งานครบถ้วน ใช้งานง่าย ไม่ซับซ้อน มีลิขสิทธิ์ถูกต้องและเหมาะสมกับกิจการจะต้องมีความสอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการแต่ละประเภทในการใช้งานในระบบต่าง ๆ ทั้งแบบออนไลน์และแบบออฟไลน์ นอกจากนี้ ผลการศึกษายังพบว่า ด้านลักษณะการใช้งาน ช่วยให้ทำงานง่ายและมีการแจ้งเตือนถ้าทำงานผิดขั้นตอน สอดคล้องกับชฎานนท์ คงทน (2563), ปัทมาวดี ดวงดารา (2558),

และณัฐพัชร์ อภิวัดณ์ไพศาล (2565) ด้านความปลอดภัย มีการสำรวจข้อมูลและการรักษาความปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับสุรรัตน์ ยาลิทธิ และเสรรฐสุดา ปรีชานนท์ (2564), และอรัญญา จินาชาญ และประเวศ เพ็ญวุฒิกุล (2559) ด้านผู้ขายและการให้บริการหลังการขาย มีการสนับสนุนการให้บริการหลังการขายที่ครอบคลุมทุกพื้นที่ มีบริการอื่น ๆ ที่ตอบสนองของความต้องการของผู้ซื้อ สอดคล้องกับสุรรัตน์ ยาลิทธิ และเสรรฐสุดา ปรีชานนท์ (2564), และอรัญญา จินาชาญ และประเวศ เพ็ญวุฒิกุล (2559) และด้านราคามีผลต่อปัจจัยในการเลือกใช้โปรแกรม สอดคล้องกับภาวดี นึกชอบ (2565), ชาญชัย อรรคพาติ (2562), ณัฐพัชร์ อภิวัดณ์ไพศาล (2560), Kyrgyzstan and Pamukkale (2017)

ผลจากการวิจัยประเภทของสถานประกอบการขนาดเล็กแตกต่างกันมีผลต่อปัจจัยในการเลือกใช้โปรแกรมบัญชีแตกต่างกันด้านราคา ด้านลักษณะการใช้งาน ด้านความสามารถในการทำงาน และด้านความปลอดภัย ทุณจุดทะเบียนของสถานประกอบการแตกต่างกันไม่มีผลต่อปัจจัยในการเลือกใช้โปรแกรมบัญชีแตกต่างกันทุกด้าน (ด้านราคา ด้านลักษณะการใช้งาน ด้านความสามารถในการทำงาน ด้านความปลอดภัย และด้านผู้ขายและการให้บริการหลังการขาย) และรายได้ของสถานประกอบการแตกต่างกันมีผลต่อปัจจัยในการเลือกใช้โปรแกรมบัญชีแตกต่างกันด้านราคา ด้านลักษณะการใช้งาน และด้านความสามารถในการทำงาน สอดคล้องกับการศึกษาของ ณัฐพัชร์ อภิวัดณ์ไพศาล (2565), สุรรัตน์ ยาลิทธิ และเสรรฐสุดา ปรีชานนท์ (2564), Supawadee Moss and Kamaljeet Sandhu. (2020), สุภาภรณ์ ทับเทศ และฉัตรพล มณีกุล (2563), Chong Yvonne (2561), Kyrgyzstan and Pamukkale (2560), Le Anh Tuan (2560), จารุณี อภิวัดณ์ไพศาล (2559), อรัญญา จินาชาญ และประเวศ เพ็ญวุฒิกุล (2559), ลักษณะประไพ มหานาม และบุษบา อารีย์ (2558), นภาพร ลิขิตวงศ์ขจร และโพลิน ตรงเมธีรัตน์ (2551) ที่พบว่า ประเภทและขนาดของกิจการ (รายได้ต่อปีของกิจการ) มีผลต่อการเลือกใช้โปรแกรมบัญชีแตกต่างกัน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการใช้โปรแกรมบัญชีในการบริหารจัดการงานจะต้องมีความเหมาะสมกับประเภทและขนาดของกิจการ หากการใช้งานโปรแกรมบัญชีมีความซับซ้อนอาจไม่เหมาะสมกับสถานประกอบการขนาดเล็กที่ยังต้องการทำงานแบบง่าย ๆ ไม่ยุ่งยากและไม่จำเป็นต้องใช้ซอฟต์แวร์ที่ซับซ้อน รวมถึงความคุ้มค่าในการลงทุนใช้งานโปรแกรมบัญชี

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

เป็นแนวทางให้ผู้พัฒนาซอฟต์แวร์ทางบัญชีได้พัฒนาโปรแกรมบัญชีที่สามารถรองรับตามความต้องการของแต่ละกิจการแยกตามประเภทและลักษณะการดำเนินการที่แตกต่างกันได้ ทั้งนี้ เพื่อจะได้สอดคล้องกับความต้องการใช้งานโปรแกรมบัญชีของสถานประกอบการ เนื่องจากปัจจุบัน โปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีที่มีจำหน่ายทั่วไปยังไม่ค่อยมีการพัฒนาการใช้งานที่ตรงตามความต้องการตามลักษณะเฉพาะของแต่ละสถานประกอบการ และเป็นแนวทางแก่สถาบันการศึกษา

ในการกำหนดการจัดการเรียน-การสอนเพื่อผลิตบัณฑิตบัญชีให้มีความสามารถตรงตามความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต เช่น สถานประกอบการ เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาเฉพาะประเภทของสถานประกอบการที่มีลักษณะการดำเนินงานเหมือนกันแยกตามขนาดและลักษณะการจดทะเบียนของสถานประกอบการ โดยเลือกใช้ปัจจัยที่เหมาะสมในการศึกษากับสถานประกอบการประเภทนั้น ๆ เพื่อให้ได้งานวิจัยที่ตรงตามความต้องการของสถานประกอบการแต่ละประเภท

เอกสารอ้างอิง

- จารุณี อภิวัดน์ไพศาล. (2559). การเลือกใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชีให้เหมาะสมสำหรับธุรกิจ SMEs. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*, 32(1), 23-37.
- ชฎานนท์ คงทน. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจใช้งานซอฟต์แวร์การบริหารจัดการร้านค้าและบัญชีของธุรกิจค้าปลีกขนาดย่อม: กรณีศึกษา ธุรกิจค้าปลีกที่เข้าร่วมโครงการธงฟ้าประชารัฐ. *วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*.
- ชาญชัย อรรถภาติ. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชีในวิสาหกิจขนาดย่อม สำหรับกิจการการค้าและบริการ เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน : ทรรศนะของผู้ทำบัญชี. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 12(1), 85-100.
- ณัฐพัชร์ อภิวัดน์ไพศาล. (2560). *องค์ประกอบของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชีของธุรกิจที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย*. รายงานวิจัยคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ณัฐพัชร์ อภิวัดน์ไพศาล. (2565). ปัจจัยพยากรณ์การตัดสินใจเลือกใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชีในเขตนิคมอุตสาหกรรมนวนคร จังหวัดปทุมธานี. *วารสารศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ*, 9(1), 1-18.
- ธานีินทร์ ศิลป์จารุ. (2560). *การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS*. นนทบุรี: เอส.อาร์. พรินติ้ง.
- นภาพร ลิขิตวงศ์ขจร และไพลิน ตรงเมธีรัตน์. (2551). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้ซอฟต์แวร์ทางการบัญชีของหน่วยธุรกิจในจังหวัดขอนแก่น. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย*, 28(1), 33-47.

- นันทชัย สาสดีอ่อน และณอมศักดิ์ สุวรรณน้อย. (2563). ระบุผลการตัดสินใจในการพิจารณาเลือกใช้บริการสำนักงานบัญชีของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs). *วารสารรัชตภาคย์*, 14(37), 166-177.
- ปัทมาวดี ดวงดาราก. (2558). ปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการเลือกใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชีของสถานประกอบการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารวิชาการบริหารธุรกิจสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย (สสอท.)*, 4(1), 9-21.
- การดี นึกชอบ. (2565). การตัดสินใจเลือกใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชีโดยการประยุกต์ใช้กระบวนการคิดเชิงลำดับขั้น (AHP) กรณีศึกษาสำนักงานบัญชีคุณภาพ. *วารสารวิทยาการจัตุการวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์*, 3(2), 15-28.
- ลักษณ์ประไพ มหานาม และบุษบา อารีย์. (2558). ปัญหาในการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชีของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารมหาวิทยาลัยพายัพ*, 25(1), 41- 62.
- สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์. (2543). *พระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543*. กรุงเทพฯ: สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์.
- สุภาภรณ์ ทับเทศ และ ฉัตรพล มณีกุล. (2563). ความสามารถในการประยุกต์ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชีที่มีผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการบัญชี. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 7(2), 137-151.
- สุรพล ถวัลย์วิชัยจิต. (2556). *การวางระบบบัญชีให้มีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพฯ: ฝึกอบรมและสัมมนาธรรมนิติ.
- สุรัตน์ ยาลิทธิ และเสรรฐสุดา ปรีชานนท์. (2564). ปัจจัยในการเลือกใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีของสำนักงานบัญชีในอำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่. การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 7 มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- อรัญญา จินาชาญ และประเวศ เพ็ญวุฒิกุล. (2559). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพิจารณาเลือกใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชีของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs). *วารสารวิจัยและพัฒนามวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 11(2), 385-397.
- Kyrgyzstan and Pamukkale, (2017). *Evaluation of the Factors Affecting the Purchasing Decision of Accounting Package Programs*. The 8th International Congress on Entrepreneurship and Contained in the Congress Book.
- Supawadee. M. and Kamaljeet. S. (2020). *Transformation and Innovative Service for Business and Learning*. Retrieved March 25, 2025 from <https://www.researchgate.net>.

อิทธิพลของอัตราส่วนโครงสร้างทางการเงินและอัตราส่วนความสามารถในการทำ
กำไรที่ส่งผลต่อมูลค่าธุรกิจของกลุ่มบริษัทธุรกิจอุปโภคบริโภค
ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

The Influence of Financial Structure Ratios and Profitability Ratios on The
Business Value of Consumer Business Companies Listed
in the Stock Exchange of Thailand

¹เนติภูมิ อักษรดี และ ²จिरพงษ์ จันทร์งาม

¹Natipoom Aksorndee and ²Jirapong Changgam

¹นักศึกษาหลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม บางเขน กรุงเทพฯ

²อาจารย์ประจำสาขาบัญชี คณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขต ชลบุรี

¹Master of Accountancy, Department of Accounting, School of Accountancy, Sripatum University, Bangkokhen,

²Lecturer, Accounting Department, Faculty of Accountancy, Sripatum University, Chonburi University

¹Corresponding Author. E-mail: Aksorndee27@gmail.com

Received June 18, 2025; Revised July 22, 2025; Accepted August 22, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของอัตราส่วนโครงสร้างทางการเงินและอัตราส่วนความสามารถในการทำกำไรที่ส่งผลต่อมูลค่าธุรกิจของกลุ่มบริษัทธุรกิจอุปโภคบริโภคที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณที่ได้ศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มบริษัทธุรกิจอุปโภคบริโภคที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 200 ตัวอย่าง รวบรวมข้อมูลทางการเงินจากบริษัทที่มีการประกอบกิจการในกลุ่มธุรกิจอุปโภคบริโภค ระหว่างปี 2063-2567 การศึกษาค้นคว้านี้ใช้สถิติโดยวิธีการถดถอย (Regression Analysis) เพื่อตรวจสอบปัจจัยที่เป็นตัวแปรอิสระ ได้แก่ อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (D/E) อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์ (DTAR) อัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (EBIT) อัตรากำไรขั้นต้น (GPM) อัตรากำไรจากการดำเนินงาน (OPM) อัตรากำไรสุทธิ (NPM) อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (ROA) อัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) กับตัวแปรตามที่เป็นตัวบ่งชี้มูลค่าของบริษัท เช่น อัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไรสุทธิ (P/E) อัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าตามบัญชี (P/BV) อัตราส่วนกำไรต่อหุ้น (EPS) ผลการศึกษาพบว่า อัตราส่วนโครงสร้างทางการเงินและอัตราส่วนความสามารถในการทำกำไรส่งผลต่อมูลค่าของบริษัทของกลุ่มบริษัทธุรกิจอุปโภคบริโภคที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET)

คำสำคัญ: อัตราส่วนโครงสร้างทางการเงิน; อัตราส่วนความสามารถในการทำกำไร;

มูลค่าของกลุ่มบริษัทอุปโภคบริโภค

Abstract

This research aims to study the influence of financial structure ratios and profitability ratios on the business value of consumer business groups listed on the Stock Exchange of Thailand (SET). Quantitative research was conducted on a sample of 200 consumer business groups listed on the Stock Exchange of Thailand (SET) using financial data from companies operating in the consumer business group between 2020 and 2024. This study uses statistical data analysis using the commercial regression analysis method to examine the relationship between independent variables: debt to equity ratio (D/E), debt to asset ratio (DTAR), interest coverage ratio (EBIT), gross profit margin (GPM), operating profit margin (OPM), net profit margin (NPM), return on assets (ROA), return on equity (ROE) with dependent variables that are indicators of company value, such as price to net earnings ratio (P/E), price to book value ratio (P/BV), and earnings per share ratio (EPS). The results of the study found that financial structure ratios and profitability ratios have a positive influence on company value of consumer business groups listed on the Stock Exchange of Thailand (SET).

Keywords: Financial structure ratio; Profitability ratio; Value of consumer group companies

บทนำ

ปัจจุบันการดำรงอยู่ในชีวิตของมนุษย์จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยในการดำรงชีวิตที่เรียกว่าปัจจัยสี่ซึ่งประกอบด้วย อาหาร ยา เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ซึ่งในแต่ละสมัยความต้องการของมนุษย์มีการเปลี่ยนแปลงไปอยู่ตลอดเวลา ผู้บริโภคหันมานิยมเลือกซื้อสินค้าผ่านออนไลน์มากขึ้น ธุรกิจอุปโภคบริโภคต่างปรับตัวเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค โดยในปี 2564 ธุรกิจอุปโภคบริโภคมีมูลค่าการซื้อขายอยู่ที่ 2.7 ล้านล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2563 ถึงร้อยละ 1.9 ล้านล้านบาท โดยในปี 2565 มีการซื้อภายใต้ปรับตัวขึ้นอย่างค่อยเป็นตามสภาวะเศรษฐกิจที่มีปัจจัยหนุนมากระตุ้นการใช้จ่ายของภาครัฐ และผู้บริโภคกลุ่มรายได้ระดับกลางและบนมีการใช้จ่ายมาก โดยเฉพาะในกรุงเทพมหานครที่เป็นเมืองสังคมเมืองสูง การแข่งขันของธุรกิจที่รุนแรงจากสินค้าที่มีความคล้ายคลึงกัน ราคาสินค้าที่อยู่ในระดับสูง ซึ่งกดดันกำลังการซื้อของผู้บริโภค ทำให้ยอดขายสินค้าอุปโภคบริโภคมีอัตราการเติบโตที่ไม่มากนัก (วุฒิชัย ยังปรารงค์ และธวัชพันธ์ บุญอยู่, 2566) โดยดัชนีราคาผู้บริโภคจำแนกรายภาคพบว่า ดัชนีราคาผู้บริโภคในทุกภาค เมื่อเทียบกับเดือนเดียวกันของปีก่อนหน้ายังคงขยายตัวในทุกภูมิภาค ซึ่งในเดือนธันวาคมมีอัตราเงินเฟ้อสูงทุกภาคส่วน โดยในกรุงเทพมหานครสูงขึ้นไปร้อยละ 6.13 รองลงมา ได้แก่ ภาคเหนือสูงขึ้นไปร้อยละ 5.93 ภาคกลางสูงขึ้นไปร้อยละ 5.86 และภาคตะวันออกเฉียงเหนือสูงขึ้นไปร้อยละ 5.67 ในขณะที่ภาคใต้สูงขึ้นไปในอัตราที่ต่ำกว่าทุกภูมิภาคที่ร้อยละ 5.77 (สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า, 2566) ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัย สนใจศึกษาองค์ประกอบสำคัญที่ผู้ประกอบการใช้พิจารณาในการดำเนินอุปโภคบริโภคในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในการดำเนินธุรกิจ โดยกลุ่มบริษัทธุรกิจอุปโภคบริโภคที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเป็นธุรกิจ

ที่เกี่ยวกับการผลิตหรือตัวแทนจำหน่ายสินค้า เพื่อการอุปโภคบริโภคต่าง ๆ ทั้งที่เป็นสินค้าจำเป็นและสินค้าฟุ่มเฟือยที่ประกอบด้วย ประเภทสินค้าแฟชั่นที่เป็นผู้ผลิต ออกแบบ ตัวแทนจำหน่ายสินค้า เครื่องนุ่งห่ม รองเท้า เครื่องหนัง กระเป๋า เจียระไน และแปรรูปอัญมณี เครื่องประดับต่าง ๆ ผลิตวัตถุดิบสำหรับอุตสาหกรรมเส้นใย เส้นด้าย และพอกหนัง เป็นต้น ประเภทของใช้ในครัวเรือน และสำนักงานที่เป็นธุรกิจเกี่ยวกับสินค้าประเภทของใช้ในครัวเรือนหรือสำนักงาน ผู้ผลิตและตัวแทนจำหน่ายของใช้ในครัวเรือน เช่น เฟอร์นิเจอร์ เครื่องตกแต่ง-บ้าน อุปกรณ์กีฬา ของเล่น และเครื่องครัว เป็นต้น ผู้ผลิตและตัวแทนจำหน่ายอุปกรณ์ส่องสว่าง เครื่องใช้ไฟฟ้าภายในบ้านและสำนักงาน เช่น โทรทัศน์ เครื่องเสียง เครื่องถ่ายเอกสาร เป็นต้น ผู้ผลิตของใช้สำนักงาน เช่น ปากกา แฟ้มเอกสารต่าง ๆ และประเภทสินค้าของใช้ส่วนตัวและเวชภัณฑ์ที่ประกอบด้วยผู้ผลิตและตัวแทนจำหน่ายสินค้าเพื่อการอุปโภคส่วนตัวต่าง ๆ เช่น เครื่องสำอาง ผลิตภัณฑ์บำรุงผิวพรรณ น้ำหอม ผ้าอ้อม กระจกชาอะระ ยา เครื่องมือทางการแพทย์ สินค้าที่ใช้ ไบโอเทคโนโลยีต่าง ๆ เป็นต้น (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2565)

นอกจากนี้ภาพรวมธุรกิจประเทศไทยที่ผ่านมามีการปรับตัวการลงทุนเพียงเล็กน้อย จึงเป็นความเสี่ยงที่ธุรกิจจะล้มเหลวทางการเงินที่รวมถึงการล้มละลายได้ ซึ่งทำให้บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์อาจต้องมีการฟื้นฟูกิจการหรืออาจถูกเพิกถอนออกจากตลาดหลักทรัพย์ได้ การดูแลสุขภาพทางการเงินจึงสนับสนุนให้เกิดการวางแผน ควบคุม และป้องกันความเสียหายที่เกิดขึ้น ดังนั้นการวิเคราะห์งบการเงินที่ที่สามารถสร้างมูลค่าทางธุรกิจให้แก่บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ได้จะถือเป็นการสร้างคุณค่าให้แก่บริษัท ไม่ว่าจะเป็นการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินที่ประกอบด้วยอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์ อัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย หรือการวิเคราะห์อัตราส่วนความสามารถในการทำกำไรที่ประกอบด้วย อัตรากำไรขั้นต้น อัตรากำไรจากการดำเนินงาน อัตราส่วนกำไรสุทธิ อัตราผลตอบแทนจากสินค้าทรัพย์ และอัตราส่วนผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น เป็นต้น ซึ่งการวิเคราะห์งบการเงินดังกล่าวจะส่งผลให้เกิดมูลค่าของธุรกิจที่เป็นอัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไร อัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าตามบัญชี และอัตราส่วนกำไรต่อหุ้นได้เช่นกัน (สุชาร์ตน์ บุญอยู่ และกนกอร บุญมาเกิด, 2568) โดยการวิเคราะห์งบการเงินอาจใช้วิธีหนึ่งหรือหลายวิธีขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ที่จะนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ เมื่อระยะเวลาเปลี่ยนแปลงไปวิธีการเปรียบเทียบที่จะนำมาใช้ย่อมแตกต่างกันไป การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินเป็นวิธีที่นิยมนำมาใช้มากในการวิเคราะห์งบการเงินเพื่อการประเมินผลการดำเนินงานของกิจการด้านต่าง ๆ ในช่วงเวลานั้น ๆ ซึ่งการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินนั้น จะทำให้สามารถเปรียบเทียบผลดำเนินงานของกิจการตามความต้องการของผู้วิเคราะห์ได้ (ศราวูธ สร้อยทอง, 2562) การเติบโตของกำไรที่เพิ่มขึ้นและลดลงของกำไรประจำปี ซึ่งโดยปกติแล้วจะแสดงเป็นรูปของ

เปอร์เซ็นต์ที่บ่งบอกได้ว่า ธุรกิจสามารถสร้างผลกำไรที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปีและมีแนวโน้มที่จะมีผลประกอบการทางการเงินที่ดีขึ้นได้ด้วยเช่นกัน (Indrawati & Rahmawati, 2023)

จากประเด็นดังกล่าวจึงนำมาสู่การศึกษาวิจัยถึงอิทธิพลของอัตราส่วนโครงสร้างทางการเงินและอัตราส่วนความสามารถในการทำกำไรที่ส่งผลต่อมูลค่าธุรกิจของกลุ่มบริษัทธุรกิจอุปโภคบริโภคที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เพื่อเป็นเครื่องมือหรือข้อมูลในการสนับสนุนการวิเคราะห์เกี่ยวกับอัตราส่วนโครงสร้างทางการเงินและอัตราส่วนความสามารถในการทำกำไรที่จะส่งผลให้เกิดมูลค่าธุรกิจแก่นักวิเคราะห์ นักลงทุน และผู้ใช้งบการเงินทั่วไป เป็นต้น อีกทั้งสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบการพิจารณาถึงกลุ่มบริษัทธุรกิจอุปโภคบริโภคที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยว่า มีความน่าสนใจในการลงทุนมากน้อยเพียงใด มีการจัดการสภาพคล่องในการดำเนินงานอย่างไรเพื่อให้เป็นประโยชน์ในการเพิ่มมูลค่าของธุรกิจต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอิทธิพลของอัตราส่วนโครงสร้างทางการเงินที่ส่งผลต่อมูลค่าธุรกิจ
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของอัตราส่วนความสามารถในการทำกำไรที่ส่งผลต่อมูลค่าธุรกิจ

สมมติฐานของการวิจัย

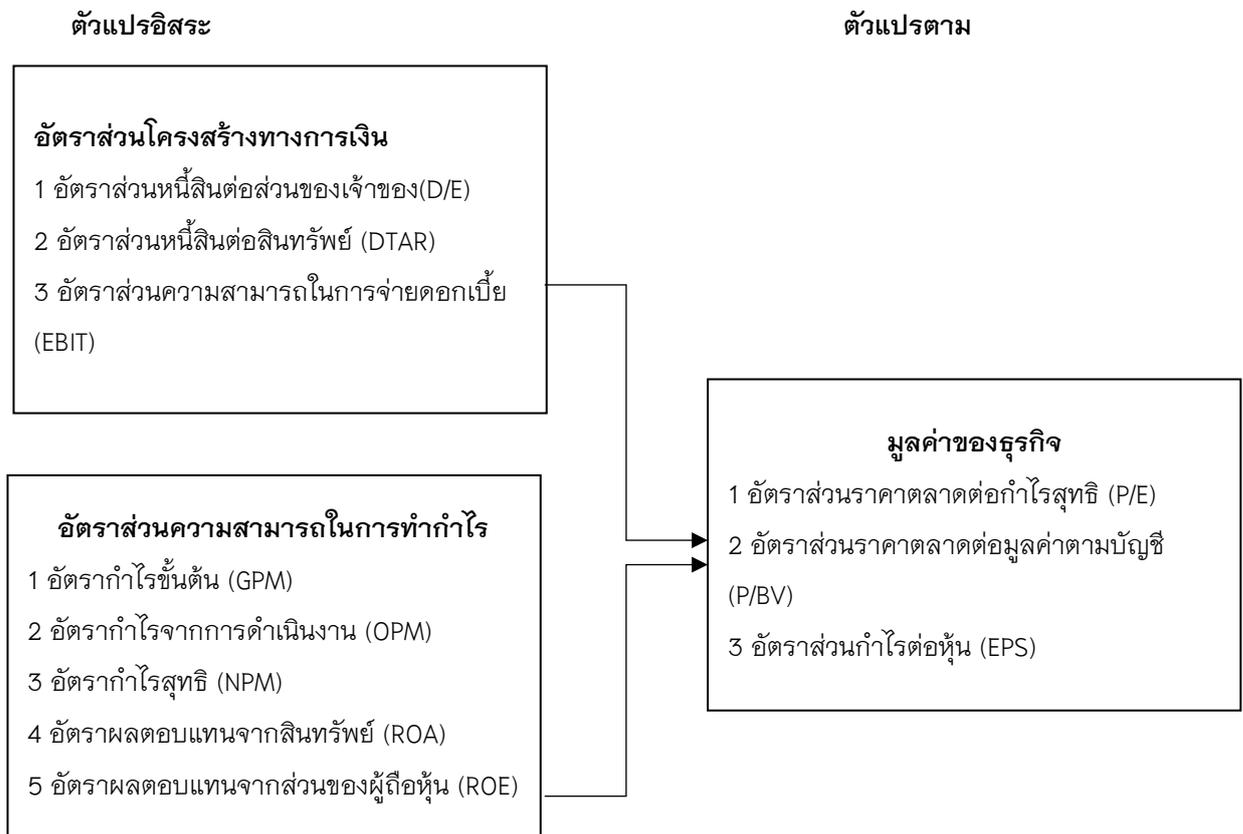
- สมมติฐานที่ 1 อัตราส่วนโครงสร้างทางการเงินส่งผลต่ออัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไรสุทธิ
- สมมติฐานที่ 2 อัตราส่วนโครงสร้างทางการเงินส่งผลต่ออัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าตามบัญชี
- สมมติฐานที่ 3 อัตราส่วนโครงสร้างทางการเงินส่งผลต่ออัตราส่วนกำไรต่อหุ้น
- สมมติฐานที่ 4 อัตราส่วนความสามารถในการทำกำไรส่งผลต่ออัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไรสุทธิ
- สมมติฐานที่ 5 อัตราส่วนความสามารถในการทำกำไรส่งผลต่ออัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าตามบัญชี
- สมมติฐานที่ 6 อัตราส่วนความสามารถในการทำกำไรส่งผลต่ออัตราส่วนกำไรต่อหุ้น

ขอบเขตด้านตัวแปร

การวิจัยครั้งนี้ได้มุ่งศึกษาถึงอิทธิพลของอัตราส่วนโครงสร้างทางการเงินและอัตราส่วนความสามารถในการทำกำไรที่ส่งผลต่อมูลค่าธุรกิจของกลุ่มบริษัทธุรกิจอุปโภคบริโภคที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยมีตัวแปรอิสระ คือ 1) อัตราส่วนโครงสร้างทางการเงินที่ประกอบด้วย 3 มิติ ได้แก่ อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (D/E) อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์ (DTAR) และอัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (EBIT) และ 2) อัตราส่วนความสามารถในการทำกำไรที่ประกอบด้วย 5 มิติ ได้แก่ อัตรากำไรขั้นต้น (GPM) อัตรากำไรจากการดำเนินงาน (OPM) อัตรากำไรสุทธิ (NPM) อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (ROA) และอัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE)

ส่วนตัวแปรตาม คือ มูลค่าของธุรกิจ ที่ประกอบด้วย 3 มิติ ได้แก่ อัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไรสุทธิ (P/E) อัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าตามบัญชี (P/BV) และอัตราส่วนกำไรต่อหุ้น (EPS)

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง งานวิจัยนี้กำหนดกลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ กลุ่มบริษัทธุรกิจอุปโภคบริโภคที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ที่มีผลการดำเนินงานระหว่างปี พ.ศ. 2563 ถึงปี พ.ศ. 2567 รวมระยะเวลา 5 ปี จำนวน 40 บริษัท ทั้งสิ้น 200 ข้อมูลจาก SETSMART กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ กลุ่มบริษัทธุรกิจอุปโภคบริโภคที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยมีเงื่อนไขที่ไม่รวมบริษัทที่ข้อมูลไม่ครบถ้วน ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยทั้งหมด 200 ข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมในครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงข้อมูลทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องกับงบการเงินของกลุ่มบริษัทธุรกิจอุปโภคบริโภคที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2563 ถึง

ปีพ.ศ. 2567 ซึ่งข้อมูลที่ได้จากฐานข้อมูล SET SMART ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ได้แก่
 สินค้าแฟชั่น ของใช้ในครัวเรือนและสำนักงาน และสินค้าของใช้ส่วนตัวและเวชภัณฑ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ส่วนที่ 1 เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนของสถิติพรรณนา ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย ส่วน
 เบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุด

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้น พหุคูณ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

1. สมมติฐานที่ 1 อัตราส่วนโครงสร้างทางการเงินส่งผลต่ออัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไรสุทธิ

$$\alpha + \beta_1 (D/E_t) + \beta_2 (DTAR_t) + \beta_3 (EBIT_t) + \beta_4 (DPR_t) + \beta_5 (P/E_t) + \epsilon$$

2. สมมติฐานที่ 2 อัตราส่วนโครงสร้างทางการเงินส่งผลต่ออัตราส่วนราคาตลาดต่อ
 มูลค่าตามบัญชี

$$\alpha + \beta_1 (D/E_t) + \beta_2 (DTAR_t) + \beta_3 (EBIT_t) + \beta_4 (DPR_t) + \beta_5 (P/BV_t) + \epsilon$$

3. สมมติฐานที่ 3 อัตราส่วนโครงสร้างทางการเงินส่งผลต่ออัตราส่วนกำไรต่อหุ้น

$$\alpha + \beta_1 (D/E_t) + \beta_2 (DTAR_t) + \beta_3 (EBIT_t) + \beta_4 (DPR_t) + \beta_5 (EPS) + \epsilon$$

4. สมมติฐานที่ 4 อัตราส่วนความสามารถในการทำกำไรส่งผลต่ออัตราส่วนราคาตลาด
 ต่อกำไรสุทธิ

$$\alpha + \beta_1 (GPM_t) + \beta_2 (OPM_t) + \beta_3 (NPM_t) + \beta_4 (ROA_t) + \beta_5 (ROE_t) + \beta_6 (P/E) + \epsilon$$

5. สมมติฐานที่ 5 อัตราส่วนความสามารถในการทำกำไรส่งผลต่ออัตราส่วนราคาตลาด
 ต่อมูลค่าตามบัญชี

$$\alpha + \beta_1 (GPM_t) + \beta_2 (OPM_t) + \beta_3 (NPM_t) + \beta_4 (ROA_t) + \beta_5 (ROE_t) + \beta_6 (P/BV) + \epsilon$$

6. สมมติฐานที่ 6 อัตราส่วนความสามารถในการทำกำไรส่งผลต่ออัตราส่วนกำไรต่อหุ้น

$$\alpha + \beta_1 (GPM_t) + \beta_2 (OPM_t) + \beta_3 (NPM_t) + \beta_4 (ROA_t) + \beta_5 (ROE_t) + \beta_6 (EPS) + \epsilon$$

ผลการวิจัย

1. ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1 อัตราส่วนโครงสร้างทางการเงินส่งผลในทิศทางเดียวกันกับ
 อัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไรสุทธิของกลุ่มธุรกิจอุปโภคบริโภคที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่ง
 ประเทศไทย ซึ่งสามารถแสดงผลได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ตามสมมติฐานที่ 1

	B	Beta	t	Sig.
(constant)	15.402		9.116	0.000
DE	-2.435	-0.080	-1.139	0.256
DTAR	-0.725	-0.059	-0.843	0.400
EBIT	0.003	0.150	2.128	0.035

หมายเหตุ: n = 200, $R^2 = 0.032$, Sig. = 0.05

จากตารางที่ 1 แสดงผลการทดสอบตามสมมติฐานที่ 1 พบว่าอัตราส่วนโครงสร้างทางการเงินส่งผลในทิศทางเดียวกันกับมูลค่าของธุรกิจ การถดถอยเชิงพหุ ดังข้อมูลที่แสดงให้เห็นในตารางพบว่าค่าสัมประสิทธิ์ ($R^2 = 0.032$) แสดงว่า อัตราส่วนโครงสร้างทางการเงินสามารถอธิบายความสัมพันธ์ต่อมูลค่าธุรกิจได้ สามารถสรุปผลการพยากรณ์ได้ดังนี้ $Y=0.003+15.402$

2. ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 2 อัตราส่วนโครงสร้างทางการเงินส่งผลในทิศทางเดียวกันกับอัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าตามบัญชี ของกลุ่มธุรกิจอุปโภคบริโภคที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งสามารถแสดงผลได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ตามสมมติฐานที่ 2

	B	Beta	t	Sig.
(constant)	0.558		14.043	0.000
DE	-0.089	-0.126	-1.776	0.077
DTAR	-0.015	-0.051	-0.722	0.471
EBIT	-2.851	-0.070	-0.993	0.322

หมายเหตุ: n = 200, $R^2 = 0.025$, Sig. = 0.05

จากตารางที่ 2 แสดงผลการทดสอบตามสมมติฐานที่ 2 พบว่า อัตราส่วนโครงสร้างทางการเงินไม่ส่งผลในทิศทางเดียวกันกับมูลค่าของธุรกิจ การถดถอยเชิงพหุ ดังข้อมูลที่แสดงให้เห็นในตารางพบว่าค่าสัมประสิทธิ์ ($R^2 = 0.025$) แสดงว่า อัตราส่วนโครงสร้างทางการเงินสามารถอธิบายความสัมพันธ์ต่อมูลค่าธุรกิจได้ สามารถสรุปผลการพยากรณ์ได้ดังนี้ $Y=-0.015+0.558$

3. ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 3 อัตราส่วนโครงสร้างทางการเงินส่งผลในทิศทางเดียวกันกับอัตราส่วนกำไรต่อหุ้น ของกลุ่มธุรกิจอุปโภคบริโภคที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งสามารถแสดงผลได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ตามสมมติฐานที่ 3

	B	Beta	t	Sig.
(constant)	1.124		1.685	0.094
DE	0.985	0.080	1.166	0.245
DTAR	-0.112	-0.023	-0.329	0.743
EBIT	0.002	0.268	3.903	0.000

หมายเหตุ: n = 200, $R^2 = 0.080$, Sig. = 0.05

จากตารางที่ 3 แสดงผลการทดสอบตามสมมติฐานที่ 3 พบว่า อัตราส่วนโครงสร้างทางการเงินส่งผลในทิศทางเดียวกันกับมูลค่าของธุรกิจ การถดถอยเชิงพหุ ดังข้อมูลที่แสดงให้เห็นในตาราง พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์ ($R^2 = 0.080$) แสดงว่า อัตราส่วนโครงสร้างทางการเงินสามารถอธิบายความสัมพันธ์ต่อมูลค่าธุรกิจได้ สามารถสรุปผลการพยากรณ์ได้ดังนี้ $Y = -0.112 + 1.124$

4. ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 4 อัตราส่วนความสามารถในการทำกำไรส่งผลต่ออัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไรสุทธิของกลุ่มธุรกิจอุปโภคบริโภคที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งสามารถแสดงผลได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ตามสมมติฐานที่ 4

	B	Beta	t	Sig.
(constant)	9.500		4.365	0.000
GPM	0.174	0.182	2.294	0.023
OPM	1.084	0.939	1.173	0.242
NPM	-0.486	-0.385	-0.526	0.600
ROA	-1.149	-0.679	-2.126	0.035
ROE	0.371	0.306	1.245	0.215

หมายเหตุ: n = 200, $R^2 = 0.137$, Sig. = 0.05

จากตารางที่ 4 แสดงผลการทดสอบตามสมมติฐานที่ 4 พบว่า อัตราส่วนความสามารถในการทำกำไรส่งผลในทิศทางเดียวกันกับอัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไรสุทธิ การถดถอยเชิงพหุ ดังข้อมูลที่แสดงให้เห็นในตาราง พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์ ($R^2 = 0.137$) แสดงว่า อัตราส่วนความสามารถในการทำกำไรสามารถอธิบายความสัมพันธ์ต่ออัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไรสุทธิได้ สามารถสรุปผลการพยากรณ์ได้ดังนี้ $Y = -0.486 + 9.500$

5. ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 5 อัตราส่วนความสามารถในการทำกำไรส่งผลต่ออัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าตามบัญชีของกลุ่มธุรกิจอุปโภคบริโภคที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งสามารถแสดงผลได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ตามสมมติฐานที่ 5

	B	Beta	t	Sig.
(constant)	0.507		10.219	0.000
GPM	0.003	0.131	1.634	0.104
OPM	-0.29	-1.098	-1.359	0.176
NPM	0.029	1.022	1.379	0.170
ROA	-0.16	-0.407	-1.261	0.209
ROE	0.004	0.131	0.526	0.600

หมายเหตุ: n = 200, R² = 0.119, Sig. = 0.05

จากตารางที่ 5 แสดงผลการทดสอบตามสมมติฐานที่ 5 พบว่า อัตราส่วนความสามารถในการทำกำไรส่งผลในทิศทางเดียวกันกับอัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าตามบัญชี การถดถอยเชิงพหุตั้งข้อมูลที่แสดงให้เห็นในตารางที่ พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์ (R² = 0.119) แสดงว่า อัตราส่วนความสามารถในการทำกำไรสามารถอธิบายความสัมพันธ์ต่ออัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าตามบัญชีได้ สามารถสรุปผลการพยากรณ์ได้ดังนี้ $Y = -0.29 + 0.507$

6. ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 6 อัตราส่วนความสามารถในการทำกำไรส่งผลต่ออัตราส่วนกำไรต่อหุ้นของกลุ่มธุรกิจอุปโภคบริโภคที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งสามารถแสดงผลได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ตามสมมติฐานที่ 6

	B	Beta	t	Sig.
(constant)	1.020		2.917	0.004
GPM	-0.19	-0.115	-1.525	0.129
OPM	-0.163	-0.840	-1.102	0.272
NPM	0.254	1.194	1.709	0.089
ROA	0.047	0.165	0.544	0.587
ROE	-0.003	-0.014	0.059	0.953

หมายเหตุ: n = 200, R² = 0.215, Sig. = 0.05

จากตารางที่ 6 แสดงผลการทดสอบตามสมมติฐานที่ 6 พบว่า อัตราส่วนความสามารถในการทำกำไรส่งผลในทิศทางเดียวกันกับอัตราส่วนกำไรต่อหุ้น การถดถอยเชิงพหุ ดังข้อมูลที่แสดงให้เห็นในตารางที่ พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์ ($R^2 = 0.215$) แสดงว่า อัตราส่วนความสามารถในการทำกำไรสามารถอธิบายความสัมพันธ์ต่ออัตราส่วนกำไรต่อหุ้น สามารถสรุปผลการพยากรณ์ได้ดังนี้ $Y = -0.163 + 1.020$

อภิปรายผลการวิจัย

1. อิทธิพลของอัตราส่วนโครงสร้างทางการเงินที่ส่งผลต่อมูลค่าธุรกิจ พบว่า อัตราส่วนโครงสร้างทางการเงินที่ส่งผลต่อมูลค่าธุรกิจของกลุ่มบริษัทอุปโภคบริโภคที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งสอดคล้องกับจิราพร เหง้าคา (2561) ศึกษาที่พบว่า อัตราส่วนทางการเงินนั้นย่อมที่จะไม่มีความสัมพันธ์กับในส่วนของอัตราผลตอบแทนจากกลุ่มของธุรกิจอีกทั้งนี้เกิดจากปัจจัยอื่นนอกเหนือจากตัวแปรอิสระที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ที่มีผลต่อผลตอบแทน ของหลักทรัพย์กลุ่มนี้ ดังนั้นนักลงทุน ควรพิจารณาปัจจัยอื่น ๆ เพิ่มเติม ในการวิเคราะห์หลักทรัพย์ด้วย เช่น อัตราแลกเปลี่ยนสถานะเศรษฐกิจ และการศึกษาของซึ่งสอดคล้องกับกฤษฎา วัฒน (2562) ศึกษาการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินด้านความสามารถในการทำกำไรของบริษัท แอดวานซ์ เซอร์วิส จำกัด (มหาชน) เทียบกับคู่แข่งผู้ให้บริการหรือเครือข่ายโทรศัพท์ ที่ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่ออัตราส่วนความสามารถในการทำกำไรของบริษัท แอดวานซ์ เซอร์วิส จำกัด (มหาชน) เทียบกับคู่แข่งผู้ให้บริการหรือเครือข่ายโทรศัพท์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ อัตราส่วนหมุนเวียนสินทรัพย์รวม อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น ส่วนแบ่งทางการตลาดและจำนวนผู้ใช้หมายเลขโทรศัพท์

2. อิทธิพลของอัตราส่วนความสามารถในการทำกำไรที่ส่งผลต่อมูลค่าธุรกิจ พบว่า อัตราส่วนความสามารถในการทำกำไรส่งผลต่อมูลค่าของธุรกิจ อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับสุมาลี รามัญ (2559) ที่พบว่า อัตรากำไรต่อหุ้น (Earning per Share) มี (Netความสัมพันธ์กับกำไรสุทธิ Profit Margin) อัตราผลตอบแทนผู้ถือหุ้น (Return On Equity) และในหลักทรัพย์กลุ่มอุตสาหกรรมอาหาริมทรัพย์ก่อสร้าง และ สอดคล้องกับ สอดคล้องกับวิชยา สุธิยงประเสริฐ (2550) ที่ศึกษาเรื่องรายการคงค้างกำไรในอนาคตและผลตอบแทนของหลักทรัพย์ ผลการศึกษาพบว่า อัตราเติบโตของยอดขายมีความสัมพันธ์ในเชิงบวก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1) การวิจัยครั้งนี้เป็นเพียงแค่ส่วนหนึ่งในหลายปัจจัยที่นักลงทุนจะใช้พิจารณาในการเลือกลงทุนในกลุ่มบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ผู้ลงทุนควรพิจารณา

ปัจจัยอัตราส่วนทางการเงินอื่น ๆ รวมด้วยดังเช่น อัตราส่วนประสิทธิภาพในการใช้สินทรัพย์ อัตราส่วนความสามารถในการชำระหนี้ อัตราส่วนสภาพคล่อง

2) นักลงทุนสามารถนำไปใช้ในการพิจารณา เปรียบเทียบเพื่อนำไปเป็นแนวทางในการตัดสินใจเลือกในการลงทุนของกลุ่มบริษัทอุปโภคบริโภคที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยในครั้งต่อไป ควรมีการทดสอบตัวแปรอิสระอื่น ๆ เพิ่มเติม เช่น อัตราส่วนทุนหมุนเวียน อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว เป็นต้น ส่วนข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง ผู้ศึกษาอาจจะศึกษากลุ่มบริษัทอื่น ๆ ที่อยู่ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เพื่อทำการเปรียบเทียบความแตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ และอาจใช้วิธีสถิติแบบอื่นในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรเพิ่ม

เอกสารอ้างอิง

- กฤตวัฒน์ เตชธรรมวัฒน์. (2562). การศึกษาวิเคราะห์อัตราส่วนด้านความสามารถในการทำกำไรของบริษัทแอดวานซ์ เซอร์วิสจำกัด (มหาชน) เทียบกับเทียบกับคู่แข่งผู้ให้บริการหรือเครือข่ายโทรศัพท์. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จิราพร เหง้าดา. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินกับผลตอบแทนจากการลงทุนในหลักทรัพย์ กรณีศึกษา บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มธุรกิจพลังงานและสาธารณูปโภค. การศึกษาค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2565). การจัดกลุ่มอุตสาหกรรมและหมวดธุรกิจ. สืบค้นเมื่อ 19 กรกฎาคม 2568, จาก <https://www.set.or.th/th/listing/equities/industry-sector-classification>.
- วิชชา สุธีียงประเสริฐ. (2550). ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของรายการคงค้าง กำไรในอนาคต และผลตอบแทนของหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปรัชญามหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วุฒิชัย ยั่งปรางค์ และธัญนันท์ บุญอยู่. (2566). ปัจจัยภาพลักษณ์ตราสินค้าที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคของประชาชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร. วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, 25(3), 158–170.
- ศราวุธ สร้อยทอง. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างผลการดำเนินงานกับการประเมินมูลค่าหุ้นของบริษัทกลุ่มอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้างที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปรัชญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า. (2566). *ดัชนีราคาผู้บริโภคของประเทศเดือนธันวาคม 2565 และปี2565*. สืบค้นเมื่อ 19 กรกฎาคม 2568, จาก

https://www.price.moc.go.th/price/fileuploader/file_cpi/Cpig_122565_tg.pdf.

สุชาวัฒน์ บุญอยู่ และกนกอร บุญมาเกิด. (2568). ปัจจัยของอัตราส่วนกำไรสุทธิ อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์รวม และอัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้นส่งผลกระทบต่อคุณภาพกำไรของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กรณีศึกษา กลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจบริการ. *วารสารการบริหารและสังคมปริทรรศน์*, 8(2), 399–410.

สุมาลี รามัญ. (2559). การศึกษาความสัมพันธ์ของอัตราส่วนทางการเงินในหลักทรัพย์กลุ่มอุตสาหกรรมอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง. *วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย*, 10(2), 499–534.

Indrawati, I., & Rahmawati, A. (2023). The effect of financial performance on company quality earnings. *AKRUAL: Journal Akuntansi*, 15(1), 1–13.

ความเป็นไปได้ในการพัฒนารัฐสวัสดิการในสังคมไทย

The Feasibility of Developing a Welfare State in Thai Society

บุญส่ง ชเลธร

Boonsong Chaletorn

อาจารย์ประจำ วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

Lecturer, College of Social Innovation and Leadership, Rangsit University, Thailand

Corresponding Author. E-mail: boonsong.c@rsu.ac.th

Received July 30, 2025; Revised August 20, 2025; Accepted August 25, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยอันเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนารัฐสวัสดิการในประเทศไทย วิเคราะห์สาเหตุที่ยังไม่สามารถจัดตั้งระบบรัฐสวัสดิการแบบเต็มรูปแบบได้ รวมทั้งเสนอแนวทางการออกแบบที่เหมาะสม ภายใต้หลักความเสมอภาค ความเป็นธรรม และการไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง การวิจัยใช้ระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารวิชาการ งานวิจัย และนโยบายสาธารณะ พร้อมเปรียบเทียบกับประเทศที่มีรัฐสวัสดิการเข้มแข็ง คือ สวีเดน เยอรมนี สหราชอาณาจักร และญี่ปุ่น ผลการวิจัยชี้ว่า ระบบรัฐสวัสดิการไทยยังมีลักษณะจำกัดอยู่เฉพาะกลุ่มและขาดหลักการถ้วนหน้า ได้แก่ การบริหารแบบรวมศูนย์ ความล้มเหลวของกลไกตลาด ความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจ งบประมาณจำกัด รวมถึงปัจจัยด้านประชากร การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว แนวทางที่เหมาะสมคือการออกแบบระบบผสมที่ยึดหลักการแบบถ้วนหน้า การกระจายทรัพยากรอย่างเป็นธรรม และการลงทุนทางสังคม โดยรัฐต้องมีบทบาทเชิงรุกในการจัดสรรบริการพื้นฐานและสนับสนุนครอบครัวและชุมชน ขณะเดียวกันควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายและตรวจสอบการดำเนินงาน ผลการวิจัยนี้เป็นการขยายองค์ความรู้เรื่องรัฐสวัสดิการในบริบทของสังคมไทย และกรอบการปฏิรูปที่สามารถลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเป็นธรรม และรองรับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและประชากรได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: รัฐสวัสดิการ; การจัดสรรทรัพยากร; สังคมไทย

Abstract

This research article aims to examine the factors obstructing the development of a welfare state in Thailand, analyze the reasons behind the inability to establish a comprehensive welfare system, and propose an appropriate design framework based on the principles of equity, fairness, and inclusiveness. A qualitative methodology was employed, drawing on academic literature, research studies, and public policy documents, with comparative analysis of countries possessing strong welfare systems, namely Sweden, Germany, the United Kingdom, and Japan. The findings reveal that Thailand's welfare system remains limited in scope, targeting specific groups rather than applying a universal approach. Key obstacles include centralized

administration, market mechanism failures, economic instability, budgetary constraints, demographic changes such as an aging society, and rapidly advancing technology. The study suggests a hybrid welfare model that emphasizes universality, fair distribution of resources, and social investment. The state should take a proactive role in providing essential services and supporting families and communities, while also promoting public participation in policymaking and oversight. This research contributes to academic knowledge on welfare states within the Thai context and offers a reform framework capable of reducing inequality, fostering social justice, and responding sustainably to economic and demographic transformations.

Keywords: Welfare State; Resource Allocation; Thai Society

บทนำ

ตลอดหลายทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทยเผชิญการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และโครงสร้างประชากร โดยเฉพาะหลังยุคพัฒนาที่มุ่งการเติบโตแบบทุนนิยมเสรี แม้ประเทศไทยก้าวสู่ประเทศรายได้ปานกลางระดับสูงและมีโครงสร้างพื้นฐานที่พัฒนา แต่กลับเผชิญ ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมที่รุนแรง ประชาชนจำนวนมาก โดยเฉพาะแรงงานนอกระบบ เกษตรกร ผู้สูงอายุ เด็กยากจน และกลุ่มชายขอบ ยังขาดโอกาสในการเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐาน เช่น การศึกษา การสาธารณสุข และหลักประกันรายได้ ปัญหานี้สะท้อนโครงสร้างของสวัสดิการไทยที่ยัง “จำกัด เฉพาะกลุ่ม และมีเงื่อนไข” ที่ขาดหลักความถ้วนหน้าและเสมอภาค

ตรงกันข้ามกับประเทศที่มีระบบรัฐสวัสดิการที่เข้มแข็ง เช่น สวีเดน เยอรมนี สหราชอาณาจักร และ ญี่ปุ่น ที่รัฐมีการจัดระบบสวัสดิการรองรับประชากรได้อย่างทั่วถึง ทั้งการศึกษาฟรี สาธารณสุขที่ถ้วนหน้า รวมถึงสวัสดิการอื่น ๆ ที่ช่วยลดช่องว่างของความเหลื่อมล้ำ และสามารถสร้างความเป็นธรรมในสังคมได้มากขึ้น ขณะที่ไทยแม้มีมาตรการบางด้าน เช่น 30 บาทรักษาทุกโรค เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ และเงินอุดหนุนเด็กแรกเกิด แต่ก็ไม่ถ้วนหน้า มีเงื่อนไข และมีการแยกส่วนแบ่งกลุ่มตามอาชีพหรือระบบอุปถัมภ์ อีกทั้งเผชิญข้อจำกัดด้านการจัดสรรงบประมาณ ระบบการบริหารที่รวมศูนย์ และกลไกการจัดการที่ไร้ประสิทธิภาพ ทำให้ประชาชนจำนวนมากเข้าไม่ถึง ขาดโอกาส และถูกทิ้งไว้ข้างหลัง

นอกจากนี้ ไทยยังเผชิญแรงกดดันจากโครงสร้างประชากรที่เข้าสู่สังคมผู้สูงวัย การลดลงของอัตราการเกิด และการเคลื่อนย้ายแรงงาน รวมถึงผลกระทบจากเทคโนโลยีดิจิทัล ที่เพิ่มความเสี่ยงด้านการว่างงานและช่องว่างทักษะ การจัดระบบสวัสดิการจึงต้องผนวกแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อสร้างความมั่นคงและการปรับตัวให้ทันต่อการพัฒนาของแรงงานทุกช่วงวัย

ด้วยเหตุนี้ งานวิจัยนี้จึงมุ่งทำความเข้าใจแนวคิดของรัฐสวัสดิการทั้งในเชิงทฤษฎีและการปฏิบัติ วิเคราะห์ข้อจำกัดและอุปสรรคของไทย และเสนอแนวทางรูปแบบที่เหมาะสม โดยตั้งอยู่บนหลัก

ของความเสมอภาค ความเป็นธรรม และการไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง เพื่อสนับสนุนการสร้างสังคมที่มั่นคง มีคุณภาพ และยั่งยืนในระยะยาว

ทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับรัฐสวัสดิการสามารถจำแนกได้หลายกลุ่ม ซึ่งอธิบายบทบาทของรัฐ บริบทเศรษฐกิจ และความชอบธรรมทางสังคมในการจัดสรรทรัพยากร ผู้วิจัยนำทฤษฎีที่สำคัญมาเชื่อมโยงกับกรณีไทย ดังนี้

ทฤษฎีหน้าที่ของรัฐ: รัฐมีหน้าที่คุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานและจัดสรรทรัพยากรเพื่อความเป็นธรรม โดยเฉพาะเมื่อกลไกตลาดล้มเหลว (Locke, 1988; Keynes, 1936)

ทฤษฎีการจัดสรรทรัพยากร: เน้นการใช้ภาษีและนโยบายสาธารณะกระจายทรัพยากรเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและส่งเสริมความเสมอภาค (Samuelson & Nordhaus, 2010)

ทฤษฎีความยุติธรรม: Rawls (1971) เสนอว่าความยุติธรรมคือความเป็นธรรม โดยสังคมควรเอื้อประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ด้อยโอกาส

ทฤษฎีการลงทุนทางสังคม: มองว่ารัฐสวัสดิการเป็นการลงทุนในทุนมนุษย์ เช่น การศึกษา สาธารณสุข และการพัฒนาทักษะ เพื่อความมั่นคงระยะยาว (Esping-Andersen, 1990)

ทฤษฎีสิทธิพลเมือง: Marshall (1950) มองว่าสิทธิทางสังคม โดยเฉพาะการเข้าถึงบริการพื้นฐาน คือหัวใจของรัฐสวัสดิการ

ทฤษฎีหน้าที่นิยม: Durkheim (2014) เห็นว่ารัฐสวัสดิการเป็นกลไกเชิงโครงสร้างที่ช่วยรักษาเสถียรภาพสังคม

ทฤษฎีมาร์กซิสต์: Marx and Engels (1848) มองว่ารัฐเป็นเครื่องมือชนชั้นปกครอง และรัฐสวัสดิการมีบทบาทเพื่อลดแรงต้านของชนชั้นแรงงาน แต่ยังใช้วิพากษ์เชิงโครงสร้างได้

ทฤษฎีเสรีนิยมใหม่: Friedman และ Hayek เน้นลดบทบาทรัฐและให้ตลาดเสรีนำการจัดสรรทรัพยากร โดยมองว่ารัฐสวัสดิการลดทอนประสิทธิภาพ (Harvey, 2005)

ทฤษฎีพหุนิยม: มองว่านโยบายรัฐสวัสดิการเป็นผลของการถ่วงดุลระหว่างกลุ่มผลประโยชน์มากกว่าการกำหนดจากทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่ง (Dahl, 1989)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ปัจจัยและสาเหตุที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาระบบรัฐสวัสดิการในประเทศไทย
2. รูปแบบของรัฐสวัสดิการที่เหมาะสมกับบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของประเทศไทย รวมถึงหลักการและแนวคิดที่ควรใช้ในการออกแบบระบบรัฐสวัสดิการ

3. ข้อดีของการนำระบบรัฐสวัสดิการมาใช้กับสังคมไทย ในการสร้างความเป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำ และส่งเสริมการพัฒนาและการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจและการเมืองของประชาชน

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่มุ่งศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนารัฐสวัสดิการในประเทศไทย โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ภายใตกรอบแนวคิดทางทฤษฎีและข้อมูลเชิงประจักษ์จากประเทศพัฒนาแล้วเพื่อเปรียบเทียบกับบริบทไทย

แหล่งข้อมูลหลักประกอบด้วยเอกสารวิชาการ หนังสือ รายงานวิจัย เอกสารนโยบาย ข้อมูลสถิติจากหน่วยงานรัฐและองค์กรระหว่างประเทศ ตลอดจนจรรยาบรรณจากภาคประชาสังคมและสื่อมวลชน เครื่องมือวิจัยคือแบบบันทึกข้อมูลเชิงเนื้อหาเพื่อรวบรวมสาระสำคัญอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ (Comparative Analysis) ระหว่างประเทศที่มีรัฐสวัสดิการเข้มแข็ง เช่น สวีเดน เยอรมนี สหราชอาณาจักร และญี่ปุ่น กับประเทศไทย

ขั้นสุดท้าย ผู้วิจัยสังเคราะห์ข้อมูลโดยเชื่อมโยงกับแนวคิดทางทฤษฎีที่ทบทวนไว้ เพื่อสร้างข้อเสนอเชิงนโยบายที่มีมิติทั้งเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติ พร้อมตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลผ่านการใช้หลายแหล่ง (data triangulation) และการทบทวนซ้ำ เพื่อเพิ่มความแม่นยำและความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย อันสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการกำหนดนโยบายได้จริง

ผลการวิจัย

ปัจจัยและสาเหตุที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาระบบรัฐสวัสดิการในประเทศไทย

แม้แนวคิดรัฐสวัสดิการจะเป็นรากฐานสำคัญของสังคมสมัยใหม่ในการสร้างหลักประกันทางสังคมและลดความเหลื่อมล้ำ แต่ประเทศไทยยังไม่สามารถพัฒนาเป็นรัฐสวัสดิการเต็มรูปแบบ เช่นประเทศพัฒนาแล้วได้ เนื่องจากเผชิญอุปสรรคหลายประการ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ปัจจัยและสาเหตุ

1) ข้อจำกัดทางเศรษฐกิจและการคลัง รัฐสวัสดิการที่ครอบคลุมต้องใช้ทรัพยากรมหาศาล ขณะที่ไทยจัดเก็บภาษีได้ในระดับต่ำกว่ามาตรฐานสากล และพึ่งพาภาษีทางอ้อมซึ่งกระทบผู้มีรายได้น้อยมากกว่าผู้มีรายได้สูง (กรมสรรพากร, 2566) งบประมาณด้านสวัสดิการยังมีสัดส่วนต่ำและถูกจำกัดด้วยกฎหมายการคลังที่เข้มงวดทำให้ไม่สามารถขยายบริการสังคมได้อย่างยืดหยุ่น (สำนักงานงบประมาณ, 2566)

2) ระบบราชการมีประสิทธิภาพต่ำ โครงสร้างราชการแบบรวมศูนย์และเน้นขั้นตอนมากกว่าผลลัพธ์ ทำให้การดำเนินงานช้าซ้อนและขาดการบูรณาการ ขณะเดียวกันบุคลากรด้าน

นโยบายสวัสดิการยังขาดความเชี่ยวชาญ (World Bank, 2020) วัฒนธรรมองค์กรที่เน้นความปลอดภัย และกฎเกณฑ์มากเกินไป ทำให้ระบบราชการไม่สามารถตอบสนองต่อปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) การทุจริตคอร์รัปชัน เป็นปัญหาเรื้อรังที่ทำให้ทรัพยากรที่สามารถนำมาใช้ด้านสวัสดิการ รั่วไหล ไม่ถึงกลุ่มเป้าหมาย (Transparency Thailand, 2022) ส่งผลให้งบประมาณลดลง คุณภาพบริการด้อยลง และทำลายความเชื่อมั่นของประชาชนต่อรัฐ

4) ความไร้เสถียรภาพทางการเมือง การเปลี่ยนรัฐบาลบ่อย การรัฐประหาร และความขัดแย้งทางการเมือง ทำให้นโยบายสวัสดิการขาดความต่อเนื่องและไม่มั่นคง การจัดสรรงบประมาณไม่มีความแน่นอน ขณะที่นักการเมืองจำนวนมากมุ่งสร้างนโยบายระยะสั้นเพื่อผลประโยชน์ทางการเมือง มากกว่าการแก้ไขเชิงโครงสร้างที่ต้องใช้เวลายาวนาน

5) แรงต้านจากกลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มทุนใหญ่ ข้าราชการระดับสูง และนักการเมือง บางส่วนกังวลว่าการขยายรัฐสวัสดิการจะเพิ่มต้นทุนและลดอำนาจของตนเอง จึงต่อต้านการปฏิรูป เช่น การมีภาษีก้าวหน้า หรือการขึ้นค่าจ้างขั้นต่ำ (The Active, 2022) ขณะเดียวกัน กลุ่มที่ได้รับประโยชน์จากระบบเดิมก็มักไม่สนับสนุนการเปลี่ยนแปลง

6) กรอบคิดและวัฒนธรรมสังคม ค่านิยมที่เน้นการพึ่งพาครอบครัวและการตีความหลักพุทธศาสนา เช่น ความเชื่อเรื่องกรรม ทำให้ประชาชนลังเลที่จะเรียกร้องสิทธิจากรัฐ รวมทั้งสังคมไทยยังมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ศาสนา และภาษา ซึ่งสร้างความท้าทายในการออกแบบนโยบายถ้วนหน้า อีกทั้งแนวคิดของรัฐที่มองว่าสวัสดิการเป็นเพียงการสงเคราะห์มากกว่าสิทธิพลเมือง ก็เป็นอุปสรรคสำคัญ (สถาบันวิจัยสังคม ม.มหิดล, 2563)

2. การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบเกี่ยวกับประเทศพัฒนาแล้ว

1) ขาดหลักการถ้วนหน้าและความเสมอภาค สวัสดิการไทยยังจำกัดเฉพาะกลุ่ม เช่น 30 บาทรักษาทุกโรค เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ และเงินอุดหนุนเด็กแรกเกิด ซึ่งมีเงื่อนไขตามอาชีพหรือระบบอุปถัมภ์ แตกต่างจากสวีเดน เยอรมนี สหราชอาณาจักร และญี่ปุ่นที่มีการจัดการแบบถ้วนหน้า รวมถึงรัฐจัดบริการพื้นฐานได้อย่างเท่าเทียม เช่น การศึกษาฟรีและสาธารณสุขทั่วถึง (OECD, 2021)

2) กลไกตลาดล้มเหลวและรัฐไม่มีบทบาทเชิงรุก กลไกตลาดไม่สามารถกระจายโอกาสได้อย่างเป็นธรรม ส่งผลให้แรงงานนอกระบบ เกษตรกร และกลุ่มชายขอบขาดการเข้าถึงบริการพื้นฐาน ซึ่งต่างจากประเทศพัฒนาแล้วที่รัฐมีบทบาทคุ้มครองประชาชนทุกกลุ่มอย่างชัดเจน (OECD, 2021)

3) ระบบราชการรวมศูนย์และไม่ยืดหยุ่น การบริหารแบบบนลงล่างและซ้ำซ้อน ระหว่างหน่วยงาน เช่น มากกว่า 20 หน่วยงานดูแลสวัสดิการแต่มีเกณฑ์การพิจารณาที่ต่างกัน ทำให้เกิดความสับสนของงบประมาณและการบริการที่ไม่ต่อเนื่อง (TDRI, 2564) ระบบฐานข้อมูลยังไม่เชื่อมโยง เช่น บัตรสวัสดิการกับประกันสุขภาพถ้วนหน้า ทำให้ผู้รับสิทธิใช้บริการได้ไม่สะดวก

4) การทุจริตคอร์รัปชันบ่อนทำลายระบบ การรั่วไหลของงบประมาณ 15–20% สูงกว่าค่าเฉลี่ยอาเซียน (World Bank, 2021) ทำให้คุณภาพบริการลดลงและลดความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อรัฐ ชัดกับประเทศพัฒนาแล้วที่มีความโปร่งใส มีกระจายอำนาจสูงและมีระบบการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพมากกว่า เช่น สวีเดนและญี่ปุ่น

5) ความไร้เสถียรภาพทางการเมือง การเปลี่ยนรัฐบาลและการเกิดขึ้นของการรัฐประหารบ่อยครั้ง ทำให้นโยบายสวัสดิการขาดความต่อเนื่อง เช่น โครงการเรียนฟรี 15 ปี ที่ถูกเปลี่ยนหลายครั้ง แตกต่างจากประเทศที่มีข้อตกลงทางการเมืองระยะยาวเกี่ยวกับนโยบายสวัสดิการ (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2566; OECD, 2021)

รูปแบบของรัฐสวัสดิการที่เหมาะสมกับบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของประเทศไทย รวมถึงหลักการและแนวคิดที่ควรใช้ในการออกแบบระบบรัฐสวัสดิการ

1. รูปแบบของรัฐสวัสดิการที่เหมาะสมของประเทศไทย

ประเทศไทยควรใช้ โมเดลผสม (Mixed Welfare Model) ที่ตั้งอยู่บนหลัก “ถ้วนหน้าเป็นฐาน” ควบคู่กับมาตรการคัดกรองเฉพาะกลุ่ม เพื่อให้เหมาะสมกับข้อจำกัดทางการคลังและค่านิยมของสังคม โดยรัฐมีหน้าที่หลักในการจัดบริการพื้นฐาน เช่น การศึกษา การสาธารณสุข การทำงานและบำนาญผู้สูงอายุ ขณะที่ตลาด ภาคประชาสังคม และครอบครัวช่วยเติมเต็มตามบริบท

เครื่องมืออย่าง สวัสดิการแบบมีเงื่อนไข (CCTs) สามารถใช้เพื่อลดความยากจนและพัฒนาทุนมนุษย์ หากมีการออกแบบและติดตามอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ควรบูรณาการสวัสดิการกับการพัฒนาทักษะแรงงาน และใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและ Big Data เพื่อลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพ การปฏิรูปภาษีและวินัยการคลังเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อสร้างความยั่งยืนทางการเงิน

ประสบการณ์จากยุโรปสะท้อนว่า ฉันทามติแห่งชาติ เป็นหัวใจของความสำเร็จ (Kopi, 2021) ขณะที่ในไทยมีเสียงเรียกร้องให้เริ่มจากหลักประกันขั้นต่ำ เช่น บำนาญพื้นฐาน การศึกษาฟรี และการประกันสุขภาพถ้วนหน้า ก่อนขยายมาตรการเฉพาะกลุ่มออกไปโดยอาศัยฐานข้อมูลที่แม่นยำและการมีส่วนร่วมของประชาชน

โดยสรุป ไทยควรใช้ โมเดลผสมแบบถ้วนหน้าเป็นฐาน เสริมด้วยมาตรการเฉพาะกลุ่ม ระบบภาษีและฐานข้อมูลที่เข้มแข็ง และการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อความยั่งยืนและเสถียรภาพในระยะยาว

2. หลักการและแนวคิดในการออกแบบ

1) การปฏิรูปโครงสร้างภาษีและการคลัง ไทยเก็บภาษีเพียง 16% ของ GDP ซึ่งต่ำกว่า OECD ที่เฉลี่ยอยู่ที่ 34% และยังพึ่งพาภาษีทางอ้อมสูงถึง 68% จึงควรขยายฐานภาษี ปรับโครงสร้างการ

จัดเก็บภาษีให้เป็นธรรม เช่น ลด VAT สำหรับสินค้าจำเป็น และเพิ่มภาษีขึ้นในส่วนทรัพย์สินหรือสินค้าฟุ่มเฟือย รวมถึงการบริหารหนี้สาธารณะอย่างรอบคอบ เพื่อความมั่นคงทางการคลัง (TDRI, 2564)

2) การปฏิรูประบบราชการและการบริหารจัดการ การบริหารงานแบบรวมศูนย์และซ้ำซ้อนควรถูกแก้ไขด้วยการกระจายอำนาจ การจัดตั้งฐานข้อมูลกลางสำหรับประชากร และการบริหารที่เน้นผลลัพธ์ (results-based management) พร้อมกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในทุกขั้นตอน โดยต้องควบคู่กับการลดช่องว่างดิจิทัลและเสริมทักษะการเข้าถึงบริการ

3) การสร้างฉันทามติทางสังคมและการมีส่วนร่วมของประชาชน ไทยยังขาดการมองสวัสดิการว่าเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนมากกว่าการให้ทาน (TDRI, 2564) จึงต้องรณรงค์สร้างความเข้าใจและจัดเวทีสาธารณะเพื่อเปิดการถกเถียงอย่างสร้างสรรค์ การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและบริหารจะช่วยลดการทุจริตคอร์รัปชันและเพิ่มความโปร่งใส

4) การออกแบบที่ยืดหยุ่นและตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลง โมเดลควรรีดยึดหลักถ้วนหน้าในบริการพื้นฐาน (การศึกษาฟรี ประกันสุขภาพ บำนาญผู้สูงอายุ) ควบคู่กับมาตรการเฉพาะกลุ่มและลงทุนในทุนมนุษย์เพื่อรับมือเทคโนโลยีดิจิทัลและโครงสร้างประชากรสูงวัย ระบบดูแลระยะยาวและการคุ้มครองแรงงานนอกระบบต้องถูกพัฒนาอย่างจริงจัง (TDRI, 2564)

5) ความต่อเนื่องของนโยบายและกลไกกฎหมาย ควรมีกฎหมายด้านการสวัสดิการที่มั่นคงในระยะยาว เพื่อคงความมั่นคงของระบบและลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล รวมถึงลดการพึ่งพานโยบายประชานิยมระยะสั้น

3. ข้อดีของการนำระบบรัฐสวัสดิการมาใช้กับสังคมไทย ในการสร้างความเป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำ และส่งเสริมการพัฒนาและการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจและการเมืองของประชาชน

ในบริบทที่ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจขยายตัว แนวคิดรัฐสวัสดิการถ้วนหน้าจึงถูกหยิบยกมาถกเถียงอย่างกว้างขวาง การพิจารณาข้อดีของรัฐสวัสดิการสำหรับสังคมไทยต้องมองทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เพื่อทำความเข้าใจว่า รัฐสวัสดิการสามารถสร้างความเสมอภาคและเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมได้จริงเพียงใด

1) การลดความเหลื่อมล้ำ หลักฐานสากลและข้อมูลในไทยยืนยันว่า ระบบสวัสดิการที่ครอบคลุมสามารถช่วยลดช่องว่างทางเศรษฐกิจและสุขภาพได้ องค์การอนามัยโลก (WHO, 2023) ระบุว่าประเทศที่มีสวัสดิการสุขภาพถ้วนหน้าสามารถลดความต่างทางอายุขัยจาก 10-15 ปี เหลือเพียง 3-5 ปี ในไทย งานวิจัยพบว่าครัวเรือนที่ไม่มีหลักประกันสุขภาพต้องจ่ายค่ารักษาเองถึง 35% ของรายได้ เทียบกับเพียง 5% สำหรับผู้มีประกันสังคม (สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข, 2566) สิ่งนี้สะท้อนว่า รัฐสวัสดิการมีศักยภาพสูงในการลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความยุติธรรมเชิงโครงสร้าง

2) การส่งเสริมคุณภาพชีวิต รัฐสวัสดิการที่เข้มแข็งช่วยให้ประชาชนเข้าถึงการศึกษา การสาธารณสุข และหลักประกันรายได้ ส่งผลให้สุขภาพดีขึ้นและสามารถวางแผนชีวิตระยะยาวได้อย่างมั่นคง งานของ Esping-Andersen (1990) ชี้ว่า รัฐสวัสดิการช่วยลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำทางโอกาส โดยเฉพาะในกลุ่มเด็ก ซึ่งถือเป็นการลงทุนที่สร้างผลตอบแทนทางสังคมและเศรษฐกิจสูงได้ในอนาคต

3) การลงทุนในทุนมนุษย์ รัฐสวัสดิการถือเป็นการลงทุนระยะยาวที่เพิ่มศักยภาพการแข่งขันของประเทศ การศึกษาฟรีถ้วนหน้าช่วยลดอัตราการศึกษาที่หลุดออกจากระบบการศึกษาที่ปัจจุบันยังสูงถึง 15-18% (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566) นอกจากนี้ การขยายหลักประกันสุขภาพที่ครอบคลุมการป้องกันโรคจะลดต้นทุนทางเศรษฐกิจจากโรคเรื้อรัง ซึ่งประเมินความสูญเสียกว่า 2.3 แสนล้านบาทต่อปี

4) การสร้างสังคมที่มั่นคงและยั่งยืน รัฐสวัสดิการมีบทบาทสำคัญต่อการลดความตึงเครียดทางสังคม เสริมสร้างความไว้วางใจระหว่างประชาชน และลดความเสี่ยงของความขัดแย้งทางชนชั้น โดยเฉพาะในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ สำหรับไทยที่ยังมีประชาชนจำนวนมากไร้หลักประกัน ความมั่นคงเชิงโครงสร้างของรัฐสวัสดิการจึงจำเป็นต่อการป้องกันความไม่พอใจและแรงต้านในสังคม

5) การสร้างความไว้วางใจในรัฐ รัฐสวัสดิการที่มีคุณภาพเป็นเครื่องมือเสริมสร้างประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ประชาชนจะไว้วางใจรัฐมากขึ้นเมื่อเข้าถึงบริการสาธารณะอย่างเท่าเทียมและมีประสิทธิภาพ สิ่งนี้ถือเป็น “โครงสร้างพื้นฐานของความไว้วางใจ” (infrastructure of trust) ที่เชื่อมโยงรัฐกับประชาชนในระดับลึก และเป็นรากฐานของการพัฒนาประชาธิปไตยและเสถียรภาพทางสังคมในระยะยาว

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยสะท้อนว่าการพัฒนารัฐสวัสดิการไทยยังไม่สมบูรณ์ เนื่องจากรัฐยังไม่ขยายบทบาทตามแนวคิดของ Keynes (1936) ที่เสนอให้รัฐจัดสรรทรัพยากรเพื่อสร้างความเสมอภาค กลไกตลาดที่ปล่อยให้ดำเนินไปตามเสรีนิยมไม่สามารถแก้ไขความเหลื่อมล้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะที่แนวคิดความยุติธรรมของ Rawls (1971) โดยเฉพาะ “หลักความแตกต่าง” ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการออกแบบนโยบายที่ให้ความสำคัญต่อผู้ด้อยโอกาสมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอการวางหลัก “ถ้วนหน้า” ร่วมกับมาตรการเฉพาะกลุ่ม

ทฤษฎีการลงทุนทางสังคม ยังย้ำว่ารัฐสวัสดิการควรเป็นการลงทุนในทุนมนุษย์ เช่น การศึกษาและสุขภาพ เพื่อเสริมศักยภาพระยะยาว ตัวอย่างจากสแกนดิเนเวียชี้ว่าการใช้รายได้ภาษีลงทุนในบริการสาธารณะคุณภาพสูงนำไปสู่ความยั่งยืนทางเศรษฐกิจและสังคม อย่างไรก็ตาม ทฤษฎี Esping-Andersen (1990) สามารถอธิบายให้เห็นได้ว่ารัฐสวัสดิการไทยไม่อาจพัฒนาเต็มรูปแบบได้เช่นยุโรปเหนือ เพราะบริบทประวัติศาสตร์ การเมือง และวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน อีกทั้งรัฐไทยยังคงมองสวัสดิการเป็นเพียง “สังคมสงเคราะห์” มากกว่าการรับรองสิทธิขั้นพื้นฐาน ส่งผลให้การออกแบบนโยบายยังเน้นการคัดกรองและมีเงื่อนไข มากกว่าการให้สิทธิถ้วนหน้าตามหลักสิทธิมนุษยชน

ในเชิงทฤษฎีหน้าที่นิยม มองรัฐสวัสดิการว่าเป็นกลไกสำคัญในการรักษาเสถียรภาพสังคม โดยคุ้มครองกลุ่มเปราะบางและสร้างการมีส่วนร่วม แต่ในอีกด้าน มุมมองของมาร์กซิสต์ (Marx & Engels, 1848) วิจารณ์ว่ารัฐสวัสดิการเป็นเพียงเครื่องมือครองอำนาจของชนชั้นนำ ส่วนแนวคิดเสรีนิยมใหม่มองว่าการขยายบทบาทรัฐก่อการคลังและสร้างการพึ่งพิงมากเกินไป ขณะเดียวกัน ทฤษฎีพหุนิยมชี้ว่าการกำหนดนโยบายสวัสดิการเป็นผลของการต่อรองระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ ซึ่งอธิบายความซับซ้อนและข้อจำกัดในบริบทไทยได้อย่างชัดเจน

ในเชิงนโยบาย ผลการวิจัยยืนยันข้อจำกัดสำคัญของไทย ได้แก่ ความไม่ต่อเนื่องของนโยบาย และการจัดสวัสดิการแบบแยกส่วนตามสถานะบุคคล ซึ่งทำให้ทรัพยากรถูกใช้ไม่คุ้มค่าและก่อความเหลื่อมล้ำ แต่ในขณะเดียวกัน ประเทศไทยยังมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นรัฐสวัสดิการแบบในประเทศสังคมประชาธิปไตย หากยึดหลักความเสมอภาคและการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐาน โดยมุ่งลงทุนในทุนมนุษย์ เพื่อเพิ่มผลิตภาพและสร้างสังคมที่เข้มแข็ง การใช้โมเดลผสมที่มีหลักการถ่วงหน้าเป็นฐาน ควบคู่กับมาตรการเฉพาะกลุ่ม จึงเป็นทางเลือกที่เหมาะสม แต่การดำเนินการยังต้องเผชิญแรงต้านจากกลุ่มผลประโยชน์ ความไม่เสถียรทางการเมือง ระบบอุปถัมภ์ และการทุจริต ซึ่งเป็นข้อจำกัดสำคัญที่ต้องจัดการอย่างจริงจังเพื่อสร้างโอกาสในการสร้างระบบรัฐสวัสดิการไทยในอนาคต

ดังนั้น การวิจัยนี้ชี้ให้เห็นถึงอุปสรรคสำคัญหลายประการที่ขัดขวางการพัฒนาสวัสดิการแบบถ่วงหน้าและเข้มแข็งในประเทศไทย ปัญหาหลักประกอบด้วยข้อจำกัดทางเศรษฐกิจและการคลัง เช่น อัตราการจัดเก็บภาษีที่ต่ำ (16% ของ GDP เทียบกับ OECD เฉลี่ย 34%) และการพึ่งพาภาษีทางอ้อมเป็นหลัก นอกจากนี้ระบบราชการไทยยังขาดประสิทธิภาพ มีลักษณะรวมศูนย์อำนาจการทำงานซ้ำซ้อน และขาดการบูรณาการ ส่งผลให้การนำนโยบายไปปฏิบัติล่าช้าและไม่โปร่งใส ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันที่หยั่งรากลึกกัดกร่อนทรัพยากรและบ่อนทำลายความเชื่อมั่นของประชาชน ความไร้เสถียรภาพทางการเมืองจากการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลบ่อยครั้ง (10 ครั้งในช่วงปี 2549-2567) ส่งผลกระทบต่อความต่อเนื่องของนโยบายและการวางแผนระยะยาว ยิ่งไปกว่านั้น แรงต้านจากกลุ่มผลประโยชน์ที่กังวลถึงผลกระทบต่อต้นทุนและอำนาจ รวมถึงกรอบความคิดทางสังคมและวัฒนธรรมที่เน้นการพึ่งพาครอบครัวและการสงเคราะห์มากกว่าสิทธิพลเมือง ล้วนเป็นอุปสรรคสำคัญ สิ่งเหล่านี้สะท้อนว่ารัฐสวัสดิการไทยยังขาดหลักการความถ่วงหน้าและความเสมอภาค และรัฐยังขาดบทบาทเชิงรุกในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำที่เกิดจากกลไกตลาดที่ล้มเหลว

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้ได้เสนอแนวทางและรูปแบบรัฐสวัสดิการที่เหมาะสมกับบริบทไทย โดยเน้น “รัฐสวัสดิการแบบผสมผสาน” ที่วางอยู่บนหลักการ “ถ่วงหน้าเป็นฐาน” สำหรับบริการพื้นฐาน แต่ยังสามารถมีการคัดกรองแบบเฉพาะเจาะจงในบางกรณีเพื่อความสมดุลระหว่างความเป็นธรรมและข้อจำกัดทางการคลัง แนวทางนี้ประกอบด้วย การปฏิรูปโครงสร้างภาษีและการคลังให้ยั่งยืน

การปฏิรูประบบราชการให้มีประสิทธิภาพและโปร่งใส การเสริมสร้างฉันทามติทางสังคมและการมีส่วนร่วมของประชาชน การออกแบบระบบสวัสดิการที่ยืดหยุ่นและตอบสนองความหลากหลาย และการสร้างความต่อเนื่องของนโยบายและกลไกทางกฎหมาย รัฐสวัสดิการมีศักยภาพอย่างยิ่งในการสร้างความเป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจและการเมืองของประชาชนได้อย่างแท้จริง ผ่านการกระจายรายได้ การเข้าถึงบริการสุขภาพและการศึกษาที่เท่าเทียม การลงทุนในทุนมนุษย์ และการสร้างความไว้วางใจในรัฐ การลงทุนในสวัสดิการสังคมจึงไม่เพียงเป็นการใช้จ่าย แต่เป็นการสร้างผลตอบแทนทางเศรษฐกิจและสังคม ในระยะยาวซึ่งจะนำไปสู่สังคมที่มั่นคง ยุติธรรม และมีพลเมืองที่มีศักยภาพในการพัฒนาประเทศต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

- 1) ควรพัฒนาระบบสวัสดิการที่มีอยู่ให้ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเน้นการแก้ไขปัญหาความไม่ต่อเนื่องและความแยกส่วนของโครงการ
- 2) ควรมีการเร่งบูรณาการฐานข้อมูลผู้มีสิทธิสวัสดิการ ปัจจุบันฐานข้อมูลผู้มีสิทธิสวัสดิการกระจัดกระจายและแยกส่วนกัน ทำให้เกิดความซ้ำซ้อนและมีช่องโหว่ประมาณอย่างมาก
- 3) ควรมีการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและลดช่องว่างทางดิจิทัล แม้เทคโนโลยีดิจิทัลจะช่วยลดขั้นตอนการขอรับสวัสดิการและเพิ่มประสิทธิภาพได้

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) ควรมีการปฏิรูปโครงสร้างภาษีและการคลัง ประเทศไทยมีข้อจำกัดด้านงบประมาณเนื่องจากอัตราการเก็บภาษีอยู่ในระดับต่ำและพึ่งพากราษฎรทางอ้อมเป็นหลัก การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีโดยเฉพาะจากกลุ่มรายได้สูงและผู้ถือครองสินทรัพย์ขนาดใหญ่
- 2) ควรมีการพัฒนาระบบสวัสดิการถ้วนหน้าและลงทุนในทุนมนุษย์ ระบบสวัสดิการปัจจุบันของไทยยังไม่ครอบคลุมและมีเงื่อนไขมาก จึงควรสร้างหลักประกันขั้นต่ำถ้วนหน้าเพื่อให้ประชาชนทุกคนได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานโดยไม่ต้องร้องขอ ลดการตีตราทางสังคมและส่งเสริมความเสมอภาค
- 3) ควรมีการปฏิรูประบบราชการและการบริหารจัดการ ระบบราชการไทยยังมีปัญหาการรวมศูนย์อำนาจและทำงานซ้ำซ้อน จึงควรกระจายอำนาจไปยังท้องถิ่น เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการเฉพาะของแต่ละพื้นที่ได้ดี
- 4) การสร้างฉันทามติทางสังคมและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนการขาดฉันทามติทางสังคมและความไม่มั่นคงทางการเมืองเป็นอุปสรรคสำคัญต่อความต่อเนื่องของนโยบายรัฐสวัสดิการ รัฐควรสร้างความตระหนักรู้และความเข้าใจในวงกว้างผ่านการให้ความรู้และรณรงค์เกี่ยวกับประโยชน์และความจำเป็นของรัฐสวัสดิการ

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2566). รายงานการบูรณาการระบบสวัสดิการผู้สูงอายุปี 2565. กระทรวงการ
พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- กรมสรรพากร. (2566). รายงานประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีปี 2565. สืบค้นเมื่อ 15 กรกฎาคม
2568, จาก <http://www.rd.go.th>.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). รายงานสถิติการศึกษาปี 2565. สืบค้นเมื่อ 15 กรกฎาคม 2568,
จาก <http://www.moe.go.th>.
- สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข. (2566). รายงานการประเมินภาระค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพของครัวเรือน
ไทย พ.ศ. 2565-2566. สืบค้นเมื่อ 10 กรกฎาคม 2568, จาก
[https://www.hsri.or.th/researcher/media/upload/2023/2566-health-expenditure-
report.pdf](https://www.hsri.or.th/researcher/media/upload/2023/2566-health-expenditure-report.pdf)
- สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. (2563). ความเชื่อทางศาสนากับความเหลื่อมล้ำใน
สังคมไทย. สืบค้นเมื่อ 1 กรกฎาคม 2568, จาก <http://www.soc.mahidol.ac.th/th/research>.
- สำนักงานงบประมาณ. (2566). สรุปงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ 2566. กรุงเทพฯ: สำนัก
นายกรัฐมนตรี.
- Dahl, R. A. (1989). *Democracy and its critics*. Yale University Press.
- Durkheim, E. (2014). *The Division of Labor in Society*. The Free Press of Glencoe Illinois.
- Esping-Andersen, G. (1990). *The Three Worlds of Welfare Capitalism*. Princeton University Press.
- Harvey, D. (2005). *A Brief History of Neoliberalism*. Oxford University Press.
- Keynes, J. M. (1936). *The General Theory of Employment, Interest and Money*. Macmillan.
- Korpi, W. (2021). *The Democratic Class Struggle and Policy Outcomes*. Routledge.
- Locke, J. (1988). *Two Treatises of Government*. Cambridge University Press.
- Marshall, T. H. (1950). *Citizenship and Social Class*. Cambridge University Press.
- Marx, K., & Engels, F. (1848). *The Communist Manifesto*. Penguin Classics.
- OECD. (2021). *Talent Management in Thai Civil Service*. Retrieved June 20, 2025, from
<https://www.oecd.org/gov/thailand-talent-management-2021.pdf>
- Rawls, J. (1971). *A Theory of Justice*. Harvard University Press.
- Samuelson, P. A., & Nordhaus, W. D. (2010). *Economics* (19th ed.). McGraw-Hill.
- TDRI. (2564). การบูรณาการระบบสวัสดิการสังคมไทย: ปัญหาและแนวทางแก้ไข. สืบค้นเมื่อ 1
กรกฎาคม 2568, จาก <https://tdri.or.th>.

- The Active. (2022). “ความหวัง” และ “ความเป็นไปได้” รัฐสวัสดิการไทย. Retrieved July 1,2025, from <https://theactive.thaipbs.or.th/read/welfare-hope-possibility>.
- Transparency Thailand. (2022). *Corruption in Social Welfare Programs: A Case Study of Thailand*. Retrieved July 10,2025, from <https://www.transparency-thailand.org>.
- WHO. (2023). *Global Health Observatory Data Repository*. Retrieved July 10,2025, from <https://www.who.int/data/gho>.
- World Bank. (2020). *Thailand Public Sector Management Review*. Retrieved July 1,2025, from <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/703711585234968513/thailand-public-sector-management-review>.
- World Bank. (2021). *Thailand Economic Monitor: Fiscal Policy Challenges*. Retrieved June 1,2025, from <https://www.worldbank.org/th/country/thailand/publication/thailand-economic-monitor>.

อิทธิพลของทักษะนักบัญชีที่มีต่อคุณภาพงานบัญชี: การพิจารณาบทบาทกำกับ
ของสภาพแวดล้อมการทำงานในองค์กรธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)
ในภาคตะวันออกของประเทศไทย

The Influence of Accounts' Skills on the Accounting Quality: the
Moderation Role of Organizational Work Environment in Small and
Medium Enterprises (SMEs) in the Eastern Region of Thailand

¹ปริศนา อินทรโชติ และ ²ไกรวิทย์ หลีกภัย

¹Pritsana Intarachort and ²Kraiwit Leekpai

¹นักศึกษา หลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต คณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม

²อาจารย์ คณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม

¹ Student in Master of Accountancy Program, Faculty of Accountancy, Sripatum University

² Lecturer in Faculty of Accountancy, Sripatum University

¹Corresponding Author. E-mail: pritsana.int@spumail.net

Received July 3, 2025; Revised August 1, 2025; Accepted August 26, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาอิทธิพลของทักษะนักบัญชีที่มีต่อคุณภาพงานบัญชี และ 2) ศึกษาบทบาทกำกับของสภาพแวดล้อมการทำงานในองค์กรที่มีต่ออิทธิพลของทักษะนักบัญชีต่อคุณภาพงานบัญชี โดยศึกษาจากนักบัญชีในธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในภาคตะวันออกของประเทศไทย รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แนวคิดทักษะนักบัญชีและสภาพแวดล้อมการทำงานในองค์กรเป็นกรอบการวิจัย พื้นที่วิจัยคือ ภาคตะวันออก 7 จังหวัด (ได้แก่ ชลบุรี ระยอง จันทบุรี ตราด ฉะเชิงเทรา ปราจีนบุรี และ สระแก้ว) กลุ่มตัวอย่างคือนักบัญชีที่ปฏิบัติงานในธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในภาคตะวันออก จำนวน 400 คน ที่ขึ้นทะเบียนไว้กับสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ณ ธันวาคม 2566 ใช้วิธีคัดเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นตามกรอบแนวคิดการวิจัย มีการทดสอบความตรงและความเที่ยง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า 1) ทักษะนักบัญชีด้านการสื่อสาร และด้านการแก้ปัญหา (ซึ่งเป็นกลุ่ม Soft Skills) มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อคุณภาพงานบัญชีทั้งด้านความน่าเชื่อถือของสารสนเทศ ด้านความเข้าถึงได้ของสารสนเทศ และด้านความทันต่อเวลา ในขณะที่ทักษะด้านบัญชี และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (ซึ่งเป็นกลุ่ม Hard Skills) มีอิทธิพลเพียงบางด้านเท่านั้น 2) อิทธิพลทักษะของนักบัญชีต่อคุณภาพงานบัญชีธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเมื่อรวมเอาปัจจัยสภาพแวดล้อมการทำงานในองค์กรเข้ามาด้วย พบว่า สภาพแวดล้อมการทำงานในองค์กรส่งผลต่ออิทธิพลของทักษะนักบัญชีต่อคุณภาพงานบัญชีแต่ละด้านอย่างมีนัยสำคัญ และสภาพแวดล้อมการทำงานในองค์กรบางด้านยังมีอิทธิพลสูงกว่าทักษะของนักบัญชี (ทั้ง Soft Skills และ Hard Skills) ต่อคุณภาพงานบัญชี

คำสำคัญ: ทักษะของนักบัญชี; สภาพแวดล้อมการทำงานในองค์กร; คุณภาพงานบัญชี;
ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

Abstract

This article aimed to (1) study the influence of accountant skills on the quality of accounting, and (2) study the role of the working environment in the organization on the influence of accountant skills on the quality of accounting. The study was done by surveying the accountants working in small and medium enterprises (SMEs) in the Eastern region of Thailand. The research was conducted using quantitative approach. The research area covered 7 provinces in the Eastern region (including Chonburi, Rayong, Chanthaburi, Trat, Chachoengsao, Prachinburi and Sa Kaeo). The sample consisted of 400 accountants registered, selected by using purposive sampling. The research instrument was a questionnaire developed according to the research framework, tested for validity and reliability. Data was analyzed using descriptive statistics and multiple linear regression analysis. The results found that (1) accountant's communication and problem-solving skills (which were Soft Skills) had a statistically significant positive influence on accounting quality in terms of information reliability, information accessibility, and timeliness while accounting and information technology skills (which were Hard Skills) only had some influence; and, (2) when including the factors of the work environment in the organization, the work environment in the organization significantly affected the influence of accountant skills on accounting quality in each aspect; and some aspects of the working environment had a greater influence than the accountants' skills (both Soft Skills and Hard Skills) on the accounting quality.

Keywords: Accountants' Skill; Organization Work Environment; Accounting Quality;
Small and Medium Enterprises (SMEs)

บทนำ

ปัจจุบันสภาพแวดล้อมทางธุรกิจและเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้องค์กรภาคธุรกิจต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอด โดยเฉพาะอย่างยิ่งธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprises: SMEs) ที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากรและอาจรวมถึงศักยภาพการแข่งขันในบางองค์การบัญชีเป็นหนึ่งในกิจกรรมสำคัญที่จะช่วยให้ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) สามารถวางแผนและควบคุมการดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมาย ดังนั้น คุณภาพของงานบัญชีที่เชื่อถือได้ โปร่งใส และทันต่อเวลา จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการเติบโตอย่างยั่งยืนของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) (นิศาชล และคณะ, 2566; ธีฎนพนนท์ และสุวิทย์, 2565) อย่างไรก็ตาม การจัดทำบัญชีให้มีคุณภาพนั้น ต้องอาศัยทั้งทักษะของนักบัญชีเอง และสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยในองค์กร จากการศึกษาของ สุขญา ป็องภัย และจิรพงษ์ จันทรงาม (2567) พบว่า ทักษะการจัดทำงบการเงินและสภาพแวดล้อมในการทำงานส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของนักบัญชีใน

สำนักงานบัญชีในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑล ซึ่งสอดคล้องกับ ธนศักดิ์ กุศลสร้าง และพรทิวา แสงเขียว (2565) ที่พบว่าปัจจัยการควบคุมภายในส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของนักบัญชีและผลการดำเนินงานขององค์กรในภาคตะวันตกของไทย นอกจากนี้ แคทรียา วันวงศ์ และกนกศักดิ์ สุขวัฒนาสินิทธิ (2564) ก็ระบุปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของนักบัญชีในกรุงเทพฯ ได้แก่ ทักษะวิชาชีพ เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารในองค์กร

ในด้านทักษะของนักบัญชี การศึกษาที่ผ่านมามีพบว่าทักษะด้านบัญชี เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร มีความสำคัญต่อประสิทธิภาพการทำงาน of นักบัญชี (นฤมล แสนสมุทรใจ และไพฑูรย์ อินตะขัน, 2565) ตัวอย่างเช่น ทักษะการปฏิบัติงานบัญชีสมัยใหม่ ส่งผลต่อความสำเร็จในการทำงานของนักบัญชีในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน (คานิตา บุญคง และดารณี เอื้อชนะจิต, 2565) นอกจากนี้ ศักยภาพการทำงานแบบใหม่ก็ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน of นักบัญชีในบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ในช่วงสถานการณ์โควิด-19 ด้วย (บุญช่วง ศรีธรรมราชฎ์ และ สุพร แก้วสะอาด, 2564) อีกทั้ง ปัจจุบันเทคโนโลยีก็ส่งผลกระทบต่อวิชาชีพบัญชีด้วย ซึ่งนักบัญชีจำเป็นต้องปรับตัวและพัฒนาทักษะใหม่ๆ เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง (Zhang et al., 2020) โดย Stancheva-Todorova (2020) ได้นำเสนอโปรแกรมไฟล์ทักษะและความรู้ที่นักบัญชียุค 4.0 ควรมี เช่น ทักษะด้าน IT การวิเคราะห์ข้อมูล ความรู้ด้านกฎหมายและภาษี

นอกเหนือจากทักษะที่เป็น Hard Skills (ทักษะด้านวิชาชีพ) คือ ทักษะเชิงเทคนิคเฉพาะทางที่จำเป็นในแต่ละสายอาชีพ ซึ่งได้มาจากการเรียนรู้และสั่งสมประสบการณ์ เพื่อนำไปใช้ในการทำงานได้อย่างชำนาญและมีประสิทธิภาพ เช่น ทักษะด้านบัญชี ด้านเทคโนโลยี และด้านการจัดทำรายงานแล้ว ทักษะที่เป็น Soft Skills (ทักษะด้านอารมณ์และความสัมพันธ์) คือ ทักษะด้านอารมณ์ บุคลิกภาพ และมนุษยสัมพันธ์ ที่ช่วยให้ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี มีปฏิสัมพันธ์และสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นสิ่งที่หุ่นยนต์ไม่สามารถทำแทนมนุษย์ได้ ก็มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน เช่น ทักษะการสื่อสาร การแก้ปัญหา ความคิดวิเคราะห์ การทำงานเป็นทีม และความสามารถในการปรับตัว (Stancheva-Todorova, 2020) ตัวอย่างเช่น การศึกษาของ Dolce et al. (2020) พบว่า ทักษะด้านอารมณ์และการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น (Soft Skills) ของนักบัญชีเป็นสิ่งที่นายจ้างให้ความสำคัญ แต่กลับมีความแตกต่างจากสมรรถนะที่มีอยู่จริงของนักบัญชีจบใหม่

นอกจากนี้ ทักษะภาวะผู้นำ การตัดสินใจ และความยืดหยุ่น ก็เป็น Soft Skills ที่ช่วยให้นักบัญชีประสบความสำเร็จในการทำงานมากขึ้น (Mosuin et al., 2019); โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่เทคโนโลยีและสภาพแวดล้อมธุรกิจเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การมี Soft Skills จะช่วยให้นักบัญชีทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี ปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ใหม่ๆ และสามารถผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกในองค์กรได้ (Zhang et al., 2020)

ส่วนในด้านสภาพแวดล้อมการทำงาน จิตีร์ตัน มีมาก และคณะ (2567) พบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและทักษะทางวิชาชีพ ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของนักบัญชีในธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในจังหวัดปทุมธานี นอกจากนี้ พัชรนรินทร์ ผินโพธิ์ และประเวศ เพ็ญวุฒิกุล (2567) ก็พบว่าสภาพแวดล้อมขององค์กรและการปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานการเงินและบัญชีในโรงพยาบาลในสังกัดกองทัพบก ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานของนักบัญชี (สุธีรา ทิพย์วิวัฒน์พจนมา และคณะ, 2567) หากพิจารณาในภาพกว้าง ทักษะและสภาพแวดล้อมการทำงานของนักบัญชีนั้นเป็นปัจจัยสำคัญต่อคุณภาพงานบัญชีในหลายประเทศทั่วโลก ไม่ใช่แค่เฉพาะในประเทศไทยเท่านั้น ตัวอย่างเช่น การศึกษาของ Do et al. (2018) ระบุว่าทักษะและสภาพแวดล้อมองค์กรเป็นปัจจัยกำหนดที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของนักบัญชีในเวียดนาม ขณะที่ Dolce et al. (2020) พบว่าทักษะด้านอารมณ์และการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น (Soft Skills) ของนักบัญชีเป็นสิ่งที่นายจ้างให้ความสำคัญ แต่มักมีความแตกต่างจากสมรรถนะที่มีอยู่จริงของนักบัญชีจบใหม่

จะเห็นได้ว่าคุณภาพของงานบัญชีในปัจจุบันได้รับอิทธิพลจากทั้งทักษะของนักบัญชีและสภาพแวดล้อมการทำงานในองค์กร อย่างไรก็ตาม ยังมีการศึกษาประเด็นนี้ในบริบทของ SMEs ในภาคตะวันออกของไทยค่อนข้างจำกัด ทั้ง ๆ ที่ภูมิภาคนี้มีโรงงานอุตสาหกรรมหลายแห่งและมีการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาประเด็นนี้ในธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ภาคตะวันออกของไทย จึงควรศึกษาว่าทักษะของนักบัญชีด้านใดบ้าง และสภาพแวดล้อมการทำงานในองค์กรด้านใดบ้าง ที่ส่งผลต่อคุณภาพงานบัญชีธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในภาคตะวันออกของประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอิทธิพลของทักษะนักบัญชีที่มีต่อคุณภาพงานบัญชีของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในภาคตะวันออกของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาบทบาทกำกับของสภาพแวดล้อมการทำงานในองค์กรต่อความสัมพันธ์ระหว่างทักษะนักบัญชีกับคุณภาพงานบัญชีสำหรับธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในภาคตะวันออกของประเทศไทย

สมมติฐานของการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 ตั้งเป็นสมมติฐานไว้ 3 ข้อ ได้แก่ สมมติฐานที่ 1, 2 และ 3 แยกตามตัวแปรตาม ซึ่งหมายถึง คุณภาพงานบัญชีแต่ละด้าน

ส่วนวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2 ตั้งเป็นสมมติฐานไว้ 3 ข้อ ได้แก่ สมมติฐานที่ 4, 5 และ 6 เป็นการทดสอบทดสอบโดยเพิ่มปัจจัยสภาพแวดล้อมการทำงานในองค์กรเข้าไปด้วย (จากสมมติฐาน 3 ข้อแรก)

สมมติฐานที่ 1 ทักษะของนักบัญชีส่งผลต่อคุณภาพงานบัญชีด้านความน่าเชื่อถือของสารสนเทศธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคตะวันออกของประเทศไทย

สมมติฐานที่ 2 ทักษะของนักบัญชีส่งผลต่อคุณภาพงานบัญชีด้านความเข้าถึงได้ของสารสนเทศธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคตะวันออกของประเทศไทย

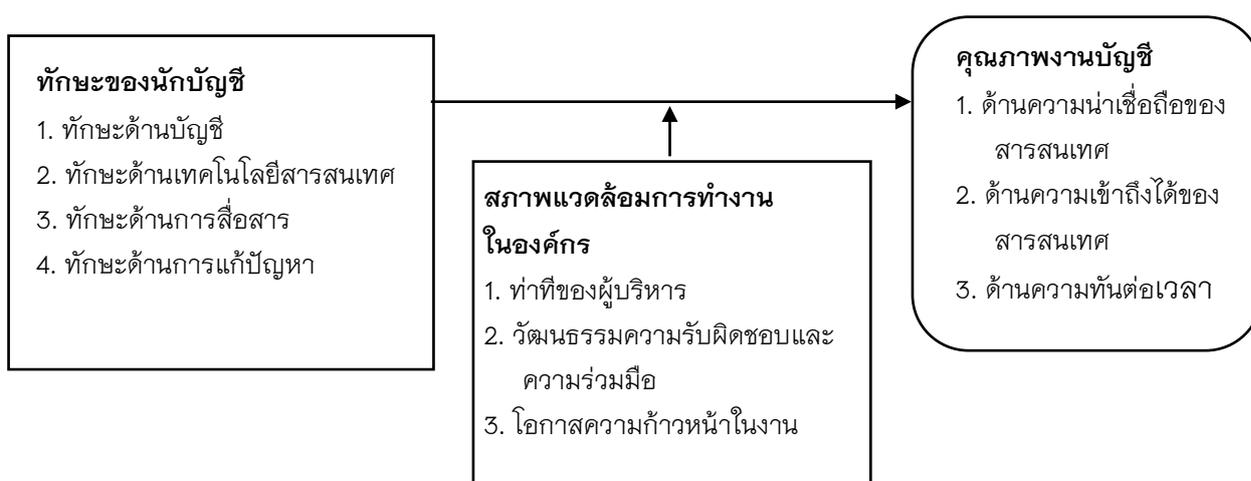
สมมติฐานที่ 3 ทักษะของนักบัญชีส่งผลต่อคุณภาพงานบัญชีด้านความทันต่อเวลาธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคตะวันออกของประเทศไทย

สมมติฐานที่ 4 สภาพแวดล้อมการทำงานในองค์กรเป็นตัวแปรกำกับของความสัมพันธ์ระหว่างทักษะของนักบัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพงานบัญชีด้านความน่าเชื่อถือของสารสนเทศธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคตะวันออกของประเทศไทย

สมมติฐานที่ 5 สภาพแวดล้อมการทำงานในองค์กรเป็นตัวแปรกำกับของความสัมพันธ์ระหว่างทักษะของนักบัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพงานบัญชีด้านความเข้าถึงได้ของสารสนเทศธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคตะวันออกของประเทศไทย

สมมติฐานที่ 6 สภาพแวดล้อมการทำงานในองค์กรเป็นตัวแปรกำกับของความสัมพันธ์ระหว่างทักษะของนักบัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพงานบัญชีด้านความทันต่อเวลาธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคตะวันออกของประเทศไทย

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ มีรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยนี้คือ นักบัญชีที่ปฏิบัติงานในธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ที่ประกอบกิจการในภาคตะวันออก ครอบคลุมพื้นที่ 7 จังหวัด ได้แก่ ชลบุรี ระยอง จันทบุรี ตราด ฉะเชิงเทรา ปราจีนบุรี และ สระแก้ว ประชากรมีจำนวน 15,740 คน (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2566) กลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 390 ตัวอย่าง คำนวณจากสูตรของทาโรยามาเน่ (Taro Yamane, 1976) ที่ความเชื่อมั่นร้อยละ 0.95 และยอมรับความคลาดเคลื่อนที่ร้อยละ 0.05 ได้เป็นขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ 390 ตัวอย่าง เก็บจริงได้ 400 ตัวอย่าง และวิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักบัญชีที่ปฏิบัติงานในธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ภาคตะวันออกดังกล่าว และยินดีตอบแบบสอบถาม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นตามกรอบแนวคิดการวิจัย แบ่งออกเป็น 5 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและองค์กร ทักษะของนักบัญชี สภาพแวดล้อมการทำงานในองค์กร และคุณภาพงานบัญชี โดยใช้การวัด มาตรฐานส่วนประมาณค่า (Likert Scale) 5 ระดับ

การตรวจสอบความตรงและความเที่ยงของแบบสอบถาม ใช้วิธีส่งแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านพิจารณาว่าคำถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของตัวแปรหรือไม่ ได้ดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม (Index of Item-Objective Congruence หรือ IOC) ไม่มีข้อใดต่ำกว่า 0.5 (เฉลี่ยทุกข้อเท่ากับ 0.93) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้จึงมีความเหมาะสม

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการโดยผู้วิจัย เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือน พฤษภาคม ถึง มิถุนายน พ.ศ. 2568 โดยใช้วิธีการแจกแบบสอบถามทางไลน์ จำนวน 200 คน และ 20 กลุ่มไลน์ นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์ ข้อมูลที่สมบูรณ์เพียงพอจะถูกใช้ในการวิเคราะห์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ผ่านการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม และอิทธิพลของตัวแปรกำกับ (Moderator Variable) นำไปสู่ข้อสรุปของสมมติฐาน และสรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ผลทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient)

ตัวแปรอิสระที่นำมาทดสอบ	X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7
X1 ทักษะด้านบัญชี	1						
X2 ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ	0.494**	1					
X3 ทักษะด้านการสื่อสาร	0.541**	0.564**	1				
X4 ทักษะด้านการแก้ปัญหา	0.550**	0.597**	0.651**	1			
X5 ท่าทีของผู้บริหาร	0.398**	0.381**	0.575**	0.565**	1		
X6 วัฒนธรรมความรับผิดชอบและ ความร่วมมือ	0.538**	0.421**	0.622**	0.545**	0.626**	1	
X7 โอกาสความก้าวหน้าในงาน	0.507**	0.346**	0.538**	0.547**	0.594**	0.713**	1

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระรวมถึงตัวแปรกำกับที่ใช้ทั้งหมดมีค่าไม่เกิน 0.75 ที่ใช้เป็นเกณฑ์ จึงไม่เกิดปัญหาภาวะพหุคูณเชิงเส้น (Multicollinearity) ทำให้สามารถดำเนินการทดสอบสมมติฐานต่อไปได้

ตารางที่ 2 ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1 ทักษะของนักบัญชีส่งผลต่อคุณภาพงานบัญชีด้านความน่าเชื่อถือของสารสนเทศธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในภาคตะวันออกของประเทศไทย

ตัวแปรต้น	β	t	Sig.	Tolerance	VIF
ค่าคงที่		5.755	.000***		
ทักษะด้านบัญชี	.163	3.080	.002**	.619	1.617
ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ	-.110	-2.113	.035*	.571	1.750
ทักษะด้านการสื่อสาร	.375	7.299	.000***	.500	2.001
ทักษะด้านการแก้ปัญหา	.320	5.829	.000***	.471	2.123

R = 0.672, R² = 0.451, Adjusted. R² = 0.446, SE_{est} = 0.422, F = 81.164, Sig. = 0.000***

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05, **มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01, ***มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

จากตารางที่ 2 ผลการศึกษา พบว่า ทักษะของนักบัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพงานบัญชีด้านความน่าเชื่อถือของสารสนเทศธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในภาคตะวันออกของประเทศไทย จึงยอมรับสมมติฐานที่ 1 เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า ทักษะด้านการสื่อสาร และด้านการแก้ปัญหา ส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพงานบัญชีด้านความน่าเชื่อถือของสารสนเทศมากที่สุด โดยมี

นัยสำคัญทางสถิติในระดับที่ 0.001 ถัดมาคือทักษะด้านบัญชี โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศส่งผลเชิงลบเล็กน้อยต่อคุณภาพงานบัญชีด้านความน่าเชื่อถือของสารสนเทศ โดยมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับที่ 0.05

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 2 ทักษะของนักบัญชีส่งผลต่อคุณภาพงานบัญชีด้านความเข้าถึงได้ของสารสนเทศธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในภาคตะวันออกของประเทศไทย

ตัวแปรต้น	β	t	Sig.	Tolerance	VIF
ค่าคงที่		4.672	.000***		
ทักษะด้านบัญชี	.194	3.465	.001***	.619	1.617
ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ	-.091	-1.642	.101	.571	1.750
ทักษะด้านการสื่อสาร	.282	5.172	.000***	.500	2.001
ทักษะด้านการแก้ปัญหา	.389	6.673	.000***	.471	2.123

R = 0.653, R² = 0.427, Adjusted. R² = 0.421, SE_{est} = 0.4481, F = 73.563, Sig. = 0.000***

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05, **มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01, ***มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

จากตารางที่ 3 ผลการศึกษา พบว่า ทักษะของนักบัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพงานบัญชีด้านความเข้าถึงได้ของสารสนเทศธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในภาคตะวันออกของประเทศไทย จึงยอมรับสมมติฐานที่ 2 เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า ทักษะด้านการแก้ปัญหา ส่งผลเชิงบวก มากที่สุดต่อคุณภาพงานบัญชีด้านความเข้าถึงได้ของสารสนเทศ ตามด้วยทักษะด้านการสื่อสารด้านบัญชีตามลำดับ โดยมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับที่ 0.001 ส่วนทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศไม่ส่งผลต่อคุณภาพงานบัญชีด้านความเข้าถึงได้ของสารสนเทศ

ตารางที่ 4 ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 3 ทักษะของนักบัญชีส่งผลต่อคุณภาพงานบัญชีด้านความทันต่อเวลาธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในภาคตะวันออกของประเทศไทย

ตัวแปรต้น	β	t	Sig.	Tolerance	VIF
ค่าคงที่		6.528	.000***		
ทักษะด้านบัญชี	.042	0.747	.455	.619	1.617
ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ	.025	0.451	.652	.571	1.750
ทักษะด้านการสื่อสาร	.383	6.927	.000***	.500	2.001
ทักษะด้านการแก้ปัญหา	.244	4.129	.000***	.471	2.123

R = 0.613, R² = 0.376, Adjusted. R² = 0.370, SE_{est} = 0.4542, F = 59.501, Sig. = 0.000***

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05, **มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01, ***มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

จากตารางที่ 4 ผลการศึกษาพบว่า ทักษะของนักบัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพงานบัญชีด้านความทันต่อเวลาธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในภาคตะวันออกของประเทศไทยจึงยอมรับสมมติฐานที่ 3 เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า ทักษะด้านการสื่อสาร ส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพงานบัญชีด้านความทันต่อเวลามากที่สุด ตามด้วยทักษะด้านการแก้ปัญหา โดยมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับที่ 0.001 ส่วนทักษะด้านบัญชีและด้านเทคโนโลยีสารสนเทศไม่ส่งผลต่อคุณภาพงานบัญชีด้านความทันต่อเวลา

การทดสอบสมมติฐานที่ 1, 2 และ 3 นี้เป็นการทดสอบอิทธิพลของตัวแปรทักษะนักบัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพงานบัญชีในแต่ละด้าน แสดงให้เห็นว่า ทักษะของนักบัญชีหลายด้านส่งผลต่อคุณภาพงานบัญชีแต่ละด้าน

อย่างไรก็ตาม การวิจัยนี้ยังมีวัตถุประสงค์ในการทดสอบว่า ตัวแปรกำกับของสภาพแวดล้อมการทำงานภายในองค์กรส่งผลต่ออิทธิพลของทักษะนักบัญชีต่อคุณภาพงานบัญชีแต่ละด้านด้วยหรือไม่ อย่างไร จึงดำเนินการทดสอบสมมติฐานที่ 4, 5 และ 6 ต่อไปดังนี้

ตารางที่ 5 ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 4 สภาพแวดล้อมการทำงานในองค์กรเป็นตัวแปรกำกับของความสัมพันธ์ระหว่างทักษะของนักบัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพงานบัญชีด้านความน่าเชื่อถือของสารสนเทศธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคตะวันออกของประเทศไทย

ตัวแปรต้นและตัวแปรกำกับ	β	t	Sig.	Tolerance	VIF
เมื่อมีตัวแปรต้น แต่ไม่มีตัวแปรกำกับ:					
ค่าคงที่		5.755	.000***		
ทักษะด้านบัญชี	.163	3.080	.002**	.619	1.617
ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ	-.110	-2.113	.035*	.571	1.750
ทักษะด้านการสื่อสาร	.375	7.299	.000***	.500	2.001
ทักษะด้านการแก้ปัญหา	.320	5.829	.000***	.471	2.123
R = 0.672, R ² = 0.451, Adjusted. R ² = 0.446, SE _{est} = 0.422, F = 81.164, Sig. = 0.000***					
เมื่อมีทั้งตัวแปรต้นและตัวแปรกำกับ:					
ค่าคงที่		4.684	.000***		
ทักษะด้านบัญชี	.091	1.825	.069	.565	1.771
ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ	-.110	-2.330	.020*	.564	1.772
ทักษะด้านการสื่อสาร	.197	3.915	.000***	.423	2.365
ทักษะด้านการแก้ปัญหา	.233	4.451	.000***	.422	2.372
ตัวแปรกำกับ:					
ท่าทีของผู้บริหาร	.180	4.155	.000***	.498	2.010

วัฒนธรรมความรับผิดชอบต่อสังคม	.349	7.015	.000***	.374	2.670
ร่วมมือโอกาสความก้าวหน้าในงาน	-.132	-2.927	.004**	.426	2.349
R = 0.745, R ² = 0.556, Adjusted. R ² = 0.548, SE _{est} = 0.3812, F = 70.004, Sig. = 0.000***					

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05, **มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01, ***มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

จากตารางที่ 5 ผลการศึกษาพบว่า ทักษะของนักบัญชีและสภาพแวดล้อมในองค์กรที่เป็นตัวแปรกำกับส่งผลต่อคุณภาพงานบัญชีด้านความน่าเชื่อถือของสารสนเทศธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในภาคตะวันออกของประเทศไทย เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า สภาพแวดล้อมในองค์กรด้านวัฒนธรรมความรับผิดชอบต่อสังคมส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพงานบัญชีด้านความน่าเชื่อถือของสารสนเทศมากที่สุด ตามด้วยทักษะของนักบัญชี ด้านการแก้ปัญหา ด้านการสื่อสาร ซึ่งแสดงอิทธิพลน้อยลงเมื่อมีปัจจัยสภาพแวดล้อมการทำงานในองค์กร โดยมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับที่ 0.001 ถัดมาคือสภาพแวดล้อมในองค์กรด้านท่าทีของผู้บริหารซึ่งมีอิทธิพลที่ระดับ 0.001 ส่วนสภาพแวดล้อมในองค์กรด้านโอกาสความก้าวหน้าในงาน และทักษะของนักบัญชีด้านเทคโนโลยีสารสนเทศส่งผลเชิงลบเล็กน้อยต่อคุณภาพงานบัญชีด้านความน่าเชื่อถือของสารสนเทศโดยมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับที่ 0.01 และ 0.05 ตามลำดับ ส่วนทักษะของนักบัญชีด้านบัญชีไม่ส่งผลต่อคุณภาพงานบัญชีด้านความน่าเชื่อถือของสารสนเทศอย่างมีนัยสำคัญซึ่งแตกต่างกับผลการทดสอบที่ไม่มีตัวแปรกำกับ ทั้งหมดแสดงให้เห็นว่า สภาพแวดล้อมการทำงานในองค์กรเป็นตัวแปรกำกับที่ส่งผลต่ออิทธิพลของทักษะบัญชีต่อคุณภาพงานบัญชีด้านความน่าเชื่อถือของสารสนเทศ จึงยอมรับสมมติฐานที่ 4 ดังกล่าว

ตารางที่ 6 ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 5 สภาพแวดล้อมการทำงานในองค์กรเป็นตัวแปรกำกับของความสัมพันธ์ระหว่างทักษะของนักบัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพงานบัญชีด้านความเข้าใจได้ของสารสนเทศธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคตะวันออกของประเทศไทย

ตัวแปรต้นและตัวแปรกำกับ	β	t	Sig.	Tolerance	VIF
เมื่อมีตัวแปรต้น แต่ไม่มีตัวแปรกำกับ:					
ค่าคงที่		4.672	.000***		
ทักษะด้านบัญชี	.194	3.465	.001***	.619	1.617
ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ	-.091	-1.642	.101	.571	1.750
ทักษะด้านการสื่อสาร	.282	5.172	.000***	.500	2.001
ทักษะด้านการแก้ปัญหา	.389	6.673	.000***	.471	2.123
R = 0.653, R ² = 0.427, Adjusted. R ² = 0.421, SE _{est} = 0.4481, F = 73.563, Sig. = 0.000***					

เมื่อมีทั้งตัวแปรต้นและตัวแปรกำกับ:					
ค่าคงที่		2.614	.009**		
ทักษะด้านบัญชี	.079	1.578	.115	.565	1.771
ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ	-.053	-1.127	.260	.564	1.772
ทักษะด้านการสื่อสาร	.046	0.915	.361	.423	2.365
ทักษะด้านการแก้ปัญหา	.192	3.684	.000***	.422	2.372
ตัวแปรกำกับ:					
ท่าทีของผู้บริหาร	.301	6.988	.000***	.498	2.010
วัฒนธรรมความรับผิดชอบและความ	.181	3.642	.000***	.374	2.670
ร่วมมือ					
โอกาสความก้าวหน้าในงาน	.145	3.248	.001***	.426	2.349
R = 0.769, R ² = 0.591, Adjusted. R ² = 0.584, SE _{est} = 0.3800, F = 80.961, Sig. = 0.000***					

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05, **มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01, ***มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

จากตารางที่ 6 ผลการศึกษา พบว่า ทักษะของนักบัญชีและสภาพแวดล้อมในองค์กรที่เป็นตัวแปรกำกับส่งผลต่อคุณภาพงานบัญชีด้านความเข้าถึงได้ของสารสนเทศธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในภาคตะวันออกของประเทศไทย เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า สภาพแวดล้อมในองค์กรด้านท่าทีของผู้บริหารส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพงานบัญชีด้านความเข้าถึงได้ของสารสนเทศมากที่สุด ตามด้วยทักษะของนักบัญชีด้านการแก้ปัญหา สภาพแวดล้อมในองค์กรด้านวัฒนธรรมความรับผิดชอบและความร่วมมือ ด้านโอกาสความก้าวหน้าในงานตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับที่ 0.001 ส่วนทักษะของนักบัญชีด้านบัญชีด้านการสื่อสารไม่ส่งผลต่อคุณภาพงานบัญชีด้านความเข้าถึงได้ของสารสนเทศอย่างมีนัยสำคัญซึ่งแตกต่างกับผลการทดสอบที่ไม่มีตัวแปรกำกับทั้งหมดแสดงให้เห็นว่า สภาพแวดล้อมการทำงานในองค์กรเป็นตัวแปรกำกับที่ส่งผลต่ออิทธิพลของทักษะบัญชีต่อคุณภาพงานบัญชีด้านความเข้าถึงได้ของสารสนเทศ จึงยอมรับสมมติฐานที่ 5 ดังกล่าว

ตารางที่ 7 ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 6 สภาพแวดล้อมการทำงานในองค์กรเป็นตัวแปรกำกับของ ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะของนักบัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพงานบัญชีด้านความทันต่อ เวลาธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคตะวันออกของประเทศไทย

ตัวแปรต้นและตัวแปรกำกับ	β	t	Sig.	Tolerance	VIF
เมื่อมีตัวแปรต้น แต่ไม่มีตัวแปรกำกับ:					
ค่าคงที่		6.528	.000***		
ทักษะด้านบัญชี	.042	0.747	.455	.619	1.617
ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ	.025	0.451	.652	.571	1.750
ทักษะด้านการสื่อสาร	.383	6.927	.000***	.500	2.001
ทักษะด้านการแก้ปัญหา	.244	4.129	.000***	.471	2.123
R = 0.613, R ² = 0.376, Adjusted. R ² = 0.370, SE _{est} = 0.4542, F = 59.501, Sig. = 0.000***					
เมื่อมีทั้งตัวแปรต้นและตัวแปรกำกับ:					
ค่าคงที่		5.197	.000***		
ทักษะด้านบัญชี	-.045	-.835	.404	.565	1.771
ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ	.039	.755	.451	.564	1.772
ทักษะด้านการสื่อสาร	.185	3.396	.001***	.423	2.365
ทักษะด้านการแก้ปัญหา	.118	2.088	.037*	.422	2.372
ตัวแปรกำกับ:					
ท่าทีของผู้บริหาร	.220	4.703	.000***	.498	2.010
วัฒนธรรมความรับผิดชอบและความ	.288	5.341	.000***	.374	2.670
ร่วมมือ					
โอกาสความก้าวหน้าในงาน	-.030	-.619	.536	.426	2.349
R = 0.699, R ² = 0.489, Adjusted. R ² = 0.480, SE _{est} = 0.4127, F = 53.514, Sig. = 0.000***					

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05, **มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01, ***มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

จากตารางที่ 7 ผลการศึกษา พบว่า ทักษะของนักบัญชีและสภาพแวดล้อมในองค์กรที่เป็น ตัวแปรกำกับส่งผลต่อคุณภาพงานบัญชีด้านความทันต่อเวลาธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในภาคตะวันออกของประเทศไทย เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า สภาพแวดล้อมในองค์กรด้าน วัฒนธรรมความรับผิดชอบและความร่วมมือส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพงานบัญชีด้านความทันต่อเวลา มากที่สุด ตามด้วยท่าทีของผู้บริหาร โดยมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับที่ 0.001 ตามด้วยทักษะของนักบัญชี ด้านการสื่อสาร ด้านการแก้ปัญหาตามลำดับ ซึ่งแสดงอิทธิพลน้อยลงเมื่อมีปัจจัยสภาพแวดล้อม

การทำงานในองค์กร โดยมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับที่ 0.001, 0.05 ตามลำดับส่วนทักษะของนักบัญชีด้านบัญชี และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ไม่ส่งผลต่อคุณภาพงานบัญชีด้านความทันต่อเวลาอย่างมีนัยสำคัญเช่นเดียวกับผลการทดสอบที่ไม่มีตัวแปรกำกับ แสดงให้เห็นว่า ทั้งหมดแสดงให้เห็นว่าตัวแปรสภาพแวดล้อมการทำงานในองค์กรเป็นตัวแปรกำกับที่ส่งผลต่ออิทธิพลของทักษะบัญชีต่อคุณภาพงานบัญชีด้านความทันต่อเวลา จึงยอมรับสมมติฐานที่ 6 ดังกล่าว

อภิปรายผลการวิจัย

1. อิทธิพลของทักษะนักบัญชีที่มีต่อคุณภาพงานบัญชีของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในภาคตะวันออกของประเทศไทย สอดคล้องกับงานวิจัยของ นฤมล แสนสมุทรใจ และไพฑูรย์ อินตะขัน (2565), ศานิตา บุญคง และดารณี เขื่อนชะจิต (2565), บุญช่วง ศรีธรรมราชูร์ และสุพร แก้วสะอาด (2564) ซึ่งให้เห็นว่า ทักษะของนักบัญชีด้านบัญชี ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านอื่น ๆ ส่งผลต่องานบัญชี งานวิจัยนี้กลับแสดงให้เห็นว่า ในธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) อย่างน้อยก็ในภาคตะวันออกของประเทศไทย ทักษะของนักบัญชีที่เป็นกลุ่ม Soft Skills ซึ่งเกี่ยวข้องกับ การแก้ปัญหา และการสื่อสารปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เป็นสิ่งที่มีบทบาทอย่างสูง และเห็นได้ชัดเจนกว่าในแง่ อิทธิพลต่อคุณภาพของงานบัญชี ทั้งในด้านความน่าเชื่อถือของสารสนเทศการเข้าถึงได้ของสารสนเทศ และ ความทันต่อเวลา มากกว่าทักษะในกลุ่ม Hard Skills ซึ่งได้แก่ทักษะด้านบัญชีและทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นไปได้ว่าในธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) นักบัญชีใช้ทักษะด้านบัญชีและด้านเทคโนโลยีสารสนเทศระดับพื้นฐานก็เพียงพอสำหรับการทำงาน แต่ทักษะด้านการแก้ปัญหา และการสื่อสารยังถูกใช้ในระดับสูง

2. บทบาทกำกับของสภาพแวดล้อมการทำงานในองค์กรต่อความสัมพันธ์ระหว่างทักษะนักบัญชีกับคุณภาพงานบัญชีสำหรับธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในภาคตะวันออกของประเทศไทย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ลูติร์ตัน มีมาก และคณะ (2567), พัชรนรินทร์ ผินโพธิ์ และประเวศ เพ็ญวุฒิกุล (2567), สุธีรา ทิพย์วิวัฒน์พจนาน และคณะ (2567) ที่พบว่าปัจจัยด้านภาวะผู้นำ การทำงานเป็นทีม สภาพแวดล้อมองค์กร และทักษะในศตวรรษที่ 21 มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการทำงานของนักบัญชีนั่น งานวิจัยนี้ออกมาจากจะสนับสนุนผลการศึกษาดังกล่าวแล้ว ก็ยังชี้ให้เห็นด้วยว่า ในธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ซึ่งมักมีทรัพยากรค่อนข้างจำกัดกว่าธุรกิจขนาดใหญ่ และโครงสร้างอาจมีความไม่แน่นอนมากกว่า ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมการทำงานขององค์กร โดยเฉพาะ ทำหน้าที่ของผู้บริหาร และวัฒนธรรมความรับผิดชอบและความร่วมมือ ส่งอิทธิพลอย่างมากต่อคุณภาพของงานบัญชี ทั้งในด้านความน่าเชื่อถือของสารสนเทศ การเข้าถึงได้ของสารสนเทศ และความทันต่อเวลา ส่วนโอกาสความก้าวหน้าในงานส่งผลต่อคุณภาพงานบัญชีอย่างมีนัยสำคัญในด้านความน่าเชื่อถือของสารสนเทศและด้านความเข้าถึงได้ของสารสนเทศ แต่ไม่ส่งผลต่อความทันต่อเวลาในธุรกิจขนาด

กลางและขนาดย่อม (SMEs) อย่างน้อยก็ในภาคตะวันออกของประเทศไทย เป็นไปได้ว่า งานบัญชีมีกำหนดเวลาแน่นอนที่ต้องทำให้เสร็จ เพียงเท่านี้ของผู้บริหารและวัฒนธรรมความรับผิดชอบและความร่วมมือก็เพียงพอที่จะส่งผลต่อความทันต่อเวลาของงาน โอกาสความก้าวหน้าในงานจึงส่งผลต่อคุณภาพงานบัญชีด้านอื่นที่มีลักษณะซับซ้อนกว่า ซึ่งได้แก่ ความน่าเชื่อถือของสารสนเทศ และความเข้าถึงได้ของสารสนเทศ หรืออีกทางหนึ่ง ความก้าวหน้าในธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) อาจไม่ชัดเจนเพียงพอที่จะสร้างแรงจูงใจได้มากนัก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1) ทักษะของนักบัญชีด้านการสื่อสารและด้านการแก้ปัญหา (Soft Skills) ส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพงานบัญชีทุกด้าน ในขณะที่ทักษะด้านบัญชีและด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (Hard Skills) มีอิทธิพลเพียงบางด้านเท่านั้น

2) สภาพแวดล้อมการทำงานในองค์กร โดยเฉพาะท่าทีของผู้บริหาร วัฒนธรรมความรับผิดชอบและความร่วมมือ ส่งผลเชิงบวกอย่างมากต่อคุณภาพงานบัญชีเกือบทุกด้าน แต่โอกาสความก้าวหน้าในงานส่งผลเพียงบางด้านเท่านั้น และยังมีอิทธิพลสูงกว่าทักษะนักบัญชีด้วย ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ศึกษาเชิงเปรียบเทียบความสำคัญของทักษะ Soft Skills และ Hard Skills ต่อคุณภาพงานบัญชีในธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในภูมิภาคอื่นๆ ของไทย เพื่อยืนยันผลการศึกษาในวงกว้างยิ่งขึ้น

2) ศึกษาเชิงลึกในกลุ่มธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) เฉพาะประเภท เพื่อวิเคราะห์ความต้องการทักษะของนักบัญชีและลักษณะของสภาพแวดล้อมการทำงานที่เฉพาะเจาะจงกับธุรกิจแต่ละประเภท

3) การศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจส่งผลต่อคุณภาพงานบัญชี เช่น การนำเทคโนโลยีบล็อกเชนมาใช้ในงานบัญชี ระบบการควบคุมคุณภาพงานสอบบัญชี เป็นต้น เพื่อให้เห็นภาพองค์รวมของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพงานบัญชีได้ครอบคลุมมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

แคทรียา วันวงค์, และกนกศักดิ์ สุขวัฒนาสินิทธิ. (2564). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการ

ปฏิบัติงานของนักบัญชีในกรุงเทพมหานคร. *Journal of MCU Nakhondhat*, 8(8), 120–134.

- ฐิติรัตน์ มีมาก, ศุภกิจ รูปสุวรรณกุล, ชารากร วุฒิสถิรกุล, และระติกร บุญสวาท. (2567). ภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลงและทักษะทางวิชาชีพที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของนักบัญชีธุรกิจ SMEs ในจังหวัดปทุมธานี. *วารสารวิทยาลัยนครราชสีมาสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 18(2), 109–125.
- ชนศักดิ์ กุศลสร้าง, และพรทิวา แสงเขียว. (2565). ปัจจัยการควบคุมภายในที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ การปฏิบัติงานของนักบัญชีและผลการดำเนินงานขององค์กรในภาคตะวันตกของประเทศไทย. *Journal of Modern Learning Development*, 7(11), 195–211.
- ธัญนพนนท์ ภูมิลาโยธัญ, และสุวิทย์ ไวยทิพย์. (2565). ความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานแรงจูงใจ และความผูกพันต่อองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของนักบัญชีในยุคดิจิทัล. *RMUTP Journal of Business and Innovation Management*, 1(1), 36–54.
- นฤมล แสนสมุทรใจ, และไพฑูรย์ อินตะชั้น. (2565). ทักษะการปฏิบัติงานบัญชีสมัยใหม่ต่อ ความสำเร็จในการทำงานของนักบัญชีสังกัดอาชีวศึกษาเอกชน. *Journal of Legal Entity Management and Local Innovation*, 8(8), 115–126.
- นิตาชาล เศรษฐฐเจริญกุล, กัสมา กาซ็อน, และพัทธมน บุญยราศรัย. (2566). ทักษะทางวิชาชีพบัญชีที่ ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของนักบัญชีสังกัดที่ทำการปกครองอำเภอในประเทศไทย. *Journal of Legal Entity Management and Local Innovation*, 9(7), 643–653.
- บุญช่วง ศรีธรรมราชฎร์, และสุพรแก้ว สะอาด. (2564). ผลกระทบของศักยภาพการทำงานแบบใหม่ที่มี ต่อประสิทธิภาพการทำงานของนักบัญชีบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในสถานการณ์ COVID-19. *วารสารวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรธานี*, 3(6), 17–29.
- พัชรนรินทร์ ผินโพธิ์, & ประเวศ เพ็ญวุฒิกุล. (2567). สภาพแวดล้อมขององค์กรการปฏิบัติงานด้าน การเงินและบัญชีที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและ บัญชีของโรงพยาบาลใน สังกัดกองทัพบก. *วารสารวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏ สกลนคร*, 4(3), 1188–1203.
- ศานิตา บุญคง, และดารณี เอื้อชนะจิต. (2565). ทักษะทางวิชาชีพบัญชีที่ส่งผลต่อความเชี่ยวชาญ ของผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชี. *RMUTI JOURNAL Humanities and Social Sciences*, 9(2), 94–108.

- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2566). รายงานข้อมูลผู้ประกอบการ SMEs ณ เดือนธันวาคม 2566. สืบค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2568, จาก <https://www.sme.go.th>.
- สุชญา บัองภัย, และจิรพงษ์ จันทรงาม. (2567). ทักษะการจัดทำงบการเงินและสภาพแวดล้อมในการทำงานที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานนักบัญชีของสำนักงานบัญชีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 9(7), 824–841.
- สุธีราทิพย์ วิวัฒน์พจนนา, ทิพยาภรณ์ ปัตถา, กาญจนา คูมา, สนธิญา สุวรรณราช และสร้อยชัช บุญวุฒิ. (2567). ทักษะแห่งศตวรรษที่21 ที่ส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานของนักบัญชี. *วารสารมณีเชษฐารามวัดจอมณี*, 7(1), 65–79.
- Do, D. T., Truong, D. D., Tran, M. D., & Nguyen, T. N. L. (2018). Determinants influencing performance of accountants: The case of Vietnam. *International Journal of Economics and Finance*, 10(7), 1–9.
- Dolce, V., Emanuel, F., Cisi, M., & Ghislieri, C. (2020). The soft skills of accounting graduates: Perceptions versus expectations. *Accounting Education*, 29(1), 57–76.
- Mosuin, E., Mat, T. Z. T., Ghani, E. K., Alzeban, A., & Gunardi, A. (2019). Accountants' acceptance of accrual accounting systems in the public sector and its influence on motivation, satisfaction and performance. *Management Science Letters*, 9(5), 695-712.
- Stancheva–Todorova, E. (2020). The knowledge and skills profile of accountant 4.0. *Horizons–International Scientific Journal*, 25(2), 79–95.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. 3rd Edition, Harper and Row, New York.
- Zhang, Y., Xiong, F., Xie, Y., Fan, X., & Gu, H. (2020). The impact of artificial intelligence and blockchain on the accounting profession. *Ieee Access*, 8, 110461–110477.

ผลกระทบของการรับรู้ความสามารถของตนเอง และบุพปัจจัยต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานธุรกิจไทย ที่ให้บริการซ่อมบำรุงเครื่องจักรของ SMEs ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

The Effects of Self-Efficacy and Its Antecedents on Employee Performance in Thai Providing Machine Maintenance Services for SMEs in the Bangkok Metropolitan Region

¹ปิยชาติ โชติช่วง, ²ประยงค์ มีใจซื่อ และ ³นรพล จินันท์เดช

¹Piyachart Chotechuang, ²Prayong Meechaisue and ³Norapol Chinuntdej

^{1,2,3}หลักสูตรบริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

^{1,2,3}Doctor of Business Administration Program, Faculty of Business Administration, Ramkhamhaeng University

Corresponding Author. E-mail: don60.ch@hotmail.com

Received June 20, 2025; Revised August 25, 2025; Accepted August 27, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ผลกระทบของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ต่อการฝึกอบรมและการพัฒนา การรับรู้ความสามารถของตนเอง และผลการปฏิบัติงานของพนักงาน (2) เพื่อศึกษาผลกระทบของการฝึกอบรม และการพัฒนา ต่อการรับรู้ความสามารถของตนเอง และผลการปฏิบัติงานของพนักงาน (3) เพื่อศึกษาผลกระทบของการรับรู้ความสามารถของตนเอง ต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงาน ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน โดยข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 17 ราย และข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถามจำนวน 405 รายการ วิเคราะห์ข้อมูลใช้การสร้างแบบจำลองสมการเชิงโครงสร้างด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงส่งผลเชิงบวกต่อการฝึกอบรมและการพัฒนา และการรับรู้ความสามารถของตนเอง แต่ไม่ส่งผลโดยตรงต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงาน ส่วนการฝึกอบรมและการพัฒนาส่งผลเชิงบวกต่อการรับรู้ความสามารถของตนเอง แต่ไม่ส่งผลโดยตรงต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงาน สำหรับการรับรู้ความสามารถของตนเอง ส่งผลเชิงบวกต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงาน จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยการ จัดโครงการ การฝึกอบรมและการพัฒนา มีความสำคัญต่อการสร้างการรับรู้ความสามารถของตนเอง เมื่อพนักงานรับรู้ถึงศักยภาพของตนเองแล้ว จะส่งผลเชิงบวกต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ใน ระดับมากที่สุด โดยมีค่าเท่ากับ 4.99, 4.69, 4.55 และ 4.28 ตามลำดับ และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.111, 0.463, 0.559 และ 0.690 ตามลำดับ

คำสำคัญ: การรับรู้ความสามารถของตนเอง; ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง; การฝึกอบรมและการพัฒนา; ผลการปฏิบัติงานของพนักงาน; ธุรกิจ SMEs ไทย

Abstract

In this dissertation, the researcher examines (1) the effects of transformational leadership on training and development on self-efficacy and employee performance; investigates (2) the effects of training and development on self-efficacy and employee performance; studies (3) the effects of self-efficacy on employee performance. The research methodology was a mixed-methods research approach. Qualitative data were collected using the technique of in-depth interview with seventeen subjects. Quantitative data were collected using a questionnaire with 405 subjects. Data were analyzed using the technique of structural equation model with a computer program. Findings showed that transformational leadership exhibited positive effects on training and development and self-efficacy but did not exhibit direct effects on employee performance. Training and development exhibited positive effects on self-efficacy but did not exhibit direct effects on employee performance. Self-efficacy exhibited positive effects on employee performance. The research findings showed that the transformational leadership by the organization of projects, training and development played an important role in fostering self-efficacy. Employees' awareness of their own potential will result in positive effects on employee performance. The mean values were at the highest level, with values of 4.99, 4.69, 4.55 and 4.28, respectively, with standard deviations of 0.111, 0.463, 0.559 and 0.690, respectively.

Keywords: Self-Efficacy; Transformational Leadership; Training & Development; Employee Performance; Thai SMEs Business

บทนำ

ในยุคที่การแข่งขันทางธุรกิจเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผู้ประกอบการ SMEs ไทย โดยเฉพาะกลุ่มที่ให้บริการซ่อมบำรุงเครื่องจักรในภาคอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการสนับสนุนระบบการผลิตและการดำเนินกิจการ จำเป็นต้องเผชิญกับสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยความไม่แน่นอนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และภูมิรัฐศาสตร์ อย่างต่อเนื่อง เช่น นโยบายเก็บภาษีนำเข้าสหรัฐอเมริกา 36% ของประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ ที่มีผล 1 สิงหาคม 2568 โดยใช้นโยบายกีดกันทางการค้าอย่างเข้มข้น ก่อให้เกิดความไม่เสถียรในระบบห่วงโซ่อุปทานระหว่างประเทศ ในระดับเชิงโครงสร้าง และสร้างแรงกดดันต่อ SMEs ไทยที่พึ่งพาการนำเข้า-ส่งออกและเทคโนโลยีจากต่างประเทศ โดยเฉพาะกลุ่มที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากรและมีข้อจำกัดในการปรับตัวเชิงโครงสร้าง (กรมประชาสัมพันธ์, 2568)

แม้ประเทศไทยจะผ่านพ้นช่วงวิกฤตการระบาดของโควิด-19 มาได้แล้ว แต่ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อพฤติกรรมโครงสร้างทางสังคม เช่น บทบาท หน้าที่ วิธีทำงาน การใช้เทคโนโลยี การบริโภค และความสัมพันธ์ทางสังคมที่เปลี่ยนไป ส่งผลให้ SMEs หลายประเภท รวมถึงภาคการซ่อมบำรุงเครื่องจักร จำเป็นต้องปรับตัวอย่างเร่งด่วนเพื่อเข้าสู่ยุคดิจิทัล ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ พัฒนานวัตกรรมปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการให้บริการให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดในปัจจุบันและอนาคต

(Khalid, B., & Naumova, E. 2021) ยิ่งไปกว่านั้น การเกิดเหตุการณ์แผ่นดินไหว เมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2568 แม้จุดศูนย์กลางอยู่ที่ประเทศเมียนมา แต่ได้มีการสั่นไหวในหลายพื้นที่ทั่วประเทศไทย รวมถึงเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ทำให้ธุรกิจซ่อมบำรุงต้องรับภาระอย่างหนักกับความต้องการที่สูงขึ้นท่ามกลางข้อจำกัดด้านแรงงาน และต้นทุนที่เพิ่มสูงจากปัญหาด้านการขนส่ง (กรมอุตุนิยมวิทยา, 2568)

จากบริบทข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทที่สำคัญของ SMEs ไทยในภาคการให้บริการซ่อมบำรุงเครื่องจักร ที่ไม่เพียงแต่สร้างรายได้และการจ้างงานในระดับท้องถิ่นเท่านั้น แต่ยังเป็นส่วนสำคัญของการรักษาเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจในภาพรวม ทั้งในระดับจุลภาคและมหภาค การเสริมสร้างความสามารถในการปรับตัว และการเพิ่มผลการปฏิบัติงานของพนักงานซ่อมบำรุงเครื่องจักรภายใต้สภาวะวิกฤต ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การฝึกอบรมและการพัฒนา การรับรู้ความสามารถของตนเอง และผลการปฏิบัติงานของพนักงานซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้องค์การอยู่รอดได้ในยุคที่โลกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และเป็นรากฐานสำคัญที่ช่วยผลักดันให้ประเทศไทยสามารถก้าวไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูงในอนาคต และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันได้ในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลกระทบของ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ต่อการฝึกอบรมและการพัฒนา การรับรู้ความสามารถของตนเอง และผลการปฏิบัติงานของพนักงานธุรกิจไทย ที่ให้บริการซ่อมบำรุงเครื่องจักรของ SMEs ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
2. เพื่อศึกษาผลกระทบของ การฝึกอบรมและการพัฒนา ต่อการรับรู้ความสามารถของตนเอง และผลการปฏิบัติงานของพนักงานธุรกิจไทย ที่ให้บริการซ่อมบำรุงเครื่องจักรของ SMEs ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
3. เพื่อศึกษาผลกระทบของ การรับรู้ความสามารถของตนเอง ต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานธุรกิจไทย ที่ให้บริการซ่อมบำรุงเครื่องจักรของ SMEs ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

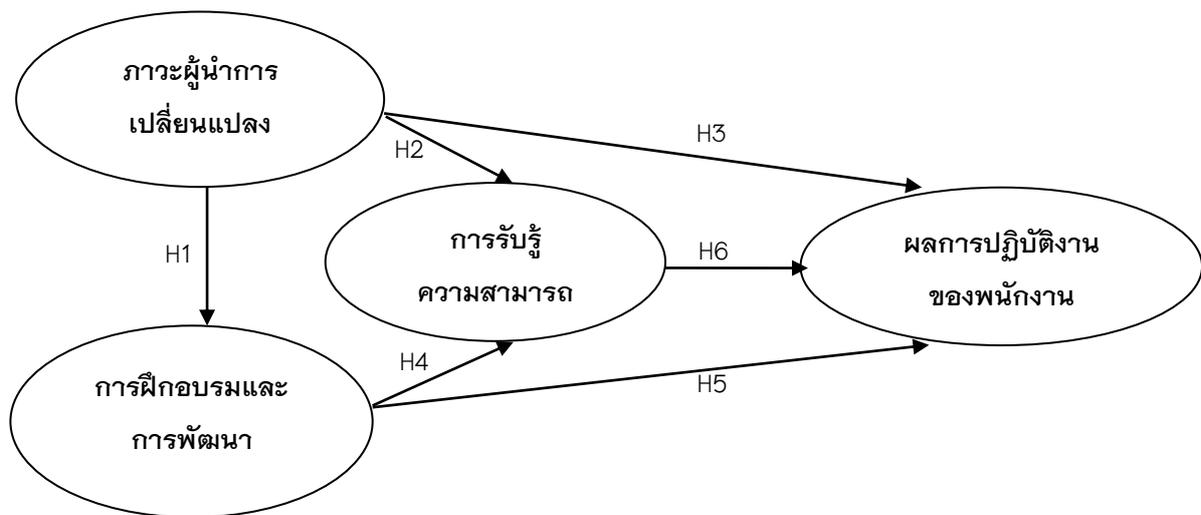
สมมติฐานของการวิจัย

1. (H1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ส่งผลเชิงบวกต่อการฝึกอบรมและการพัฒนา
2. (H2) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ส่งผลเชิงบวกต่อการรับรู้ความสามารถของตนเอง
3. (H3) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ส่งผลเชิงบวกต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงาน
4. (H4) การฝึกอบรมและการพัฒนา ส่งผลเชิงบวกต่อการรับรู้ความสามารถของตนเอง
5. (H5) การฝึกอบรมและการพัฒนา ส่งผลเชิงบวกต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงาน

6. (H6) การรับรู้ความสามารถของตนเอง ส่งผลเชิงบวกต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงาน

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาผลกระทบของการรับรู้ความสามารถของตนเอง และบุพปัจจัยต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานธุรกิจไทย ที่ให้บริการซ่อมบำรุงเครื่องจักรของ SMEs ในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ได้ทบทวนวรรณกรรม ผลงานวิจัยและบทความวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อสนับสนุนและอ้างอิงโดยได้ประยุกต์แนวคิดและทฤษฎีของ Bandura, (1977) และ Bass & Avolio, (1994) มาพัฒนากรอบแนวคิดการวิจัย ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจแบบผสมผสาน (mixed method research) ในรูปแบบเชิงสำรวจ (exploratory sequential design) โดยใช้ทั้งวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพแบบ 2 ขั้นตอน และเชิงปริมาณแบบ 1 ขั้นตอน เริ่มจากการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพขั้นตอนที่ 1 ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง นำข้อมูลมาสร้างกรอบแนวคิดและพัฒนาเครื่องมือวิจัยเชิงปริมาณ ตามแนวทางการวิจัยแบบผสมผสานของกระบวนการวิจัยเริ่มจากการทบทวนวรรณกรรมเบื้องต้นเพื่อสร้างความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ความสามารถของตนเองและบุพปัจจัยต่อผลการปฏิบัติงาน จากนั้นดำเนินการศึกษานำร่อง (Pilot Study) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informants) จำนวน 9 คน จาก 3 บริษัท ได้แก่ ผู้บริหาร ผู้จัดการ หัวหน้าพนักงาน และพนักงานช่างซ่อมบำรุงเครื่องจักร ขององค์การที่ได้จดทะเบียนกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ และได้รับการรับรองด้านอุตสาหกรรมจากกระทรวงอุตสาหกรรม ที่เปิดดำเนินงานในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

โดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ที่เป็นลักษณะของการซักถามพูดคุย โดยถามคำถามทั้งในส่วนที่ยังไม่ได้ตั้งคำถาม เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามมีอิสระในการตอบและเป็นการแสดงความเห็นอย่างเต็มที่ และในส่วนที่ตั้งคำถามไว้แล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อค้นพบจากการศึกษานำร่องมาทบทวนวรรณกรรมเพิ่มเติมอย่างเฉพาะเจาะจง เพื่อวิเคราะห์และสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยที่กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ประกอบด้วยตัวแปรภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ตัวแปรการฝึกอบรมและการพัฒนา ตัวแปรการรับรู้ความสามารถของตนเอง และตัวแปรผลการปฏิบัติงานของพนักงาน หลังจากนั้นจึงดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่ด้วยแบบสอบถาม ตามแนวคิดของ Hair et al., (2010) โดยวิธีการประมาณค่าแบบ maximum likelihood ที่ได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างต่อจำนวนตัวแปรสังเกตได้ 20 ต่อ 1 จากตัวแบบจำลองสมการโครงสร้าง (SEM) ของการวิจัย ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ มีจำนวนตัวแปรสังเกตได้ทั้งสิ้น 12 ตัวแปร จึงทำให้การวิจัยครั้งนี้มีขนาดกลุ่มตัวอย่าง 240 ตัวอย่าง เพื่อให้ข้อมูลมีความเหมาะสมมากที่สุด โดยคำนวณขนาดตามแนวคิดของ Comrey and Lee (1992) ซึ่งมีเกณฑ์กำหนดขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมเท่ากับ 500 หน่วย อยู่ในระดับดีมาก (Very Good) จึงใช้ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพนักงานของธุรกิจไทย ที่ให้บริการซ่อมบำรุงเครื่องจักรของ SME ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 405 คน วิธีการสุ่มตัวอย่างใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) ซึ่ง Kalton (1983) อธิบายว่ามีประสิทธิภาพทั้งในด้านต้นทุน เวลา และทรัพยากรบุคคล โดยในขั้นแรกแบ่งประชากรออกเป็นชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนประชากรในแต่ละพื้นที่ ได้แก่ เขตกรุงเทพมหานคร (235 คน) และเขตปริมณฑล (170 คน)

การวิจัยครั้งนี้ใช้ข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ ข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคลแบบไม่มีโครงสร้างจากผู้บริหาร ผู้จัดการ หัวหน้าพนักงาน และพนักงานช่างซ่อมบำรุงเครื่องจักรขององค์กรจำนวน 9 คน ส่วนข้อมูลทุติยภูมิได้จากการทบทวนวรรณกรรม ตำรา และผลงานวิจัยจากวารสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความเหมาะสมถูกต้องเที่ยงตรงตามผลลัพธ์ที่ได้ทำการศึกษา โดยผู้วิจัยได้ทำการแบ่งเป็น 5 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และตำแหน่งงาน ส่วนที่ 2 เป็นมาตรวัดเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (TL) จำนวน 8 ข้อ ส่วนที่ 3 เป็นมาตรวัดเกี่ยวกับการฝึกอบรมและการพัฒนา (TD) จำนวน 6 ข้อ ส่วนที่ 4 เป็นมาตรวัดเกี่ยวกับการรับรู้ความสามารถของตนเอง (SE) จำนวน 6 ข้อ และส่วนที่ 5 เป็นมาตรวัดเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานของพนักงาน (EP) จำนวน 8 ข้อ โดยแบบสอบถามใช้มาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับตามแบบ Likert scale

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัยมีสองส่วน คือ การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) การวิจัยครั้งนี้ได้ค่า IOC เท่ากับ 1.0 ทุกข้อได้ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งเกณฑ์การพิจารณาคือต้องมีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป และการตรวจสอบความเชื่อถือได้ (reliability) โดยการทดสอบเบื้องต้น (pre-test) กับกลุ่มตัวอย่าง 40 ชุด และนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ของครอนบาค เมื่อพิจารณาแต่ละตัวแปรพบว่า ข้อได้ผ่านเกณฑ์คือ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (0.828) การฝึกอบรมและการพัฒนา (0.773) และผลการปฏิบัติงานของพนักงาน (0.735) และข้อที่ไม่ผ่านเกณฑ์ คือ การรับรู้ความสามารถของตนเอง (0.554) ซึ่งเกณฑ์การพิจารณาคือ ต้องมีค่าสูงกว่าหรือเท่ากับ 0.7 ตามแนวทางของ Cronbach (1951)

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอ้างอิง ได้แก่ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (confirmatory factor analysis: CFA) และการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง (structural equation modeling: SEM) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรและทดสอบสมมติฐานการวิจัย

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ทำการด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาจัดเรียง แบ่งแยกประเภท ลดทอนข้อมูล เพื่อหาประเด็นที่มีผู้ให้ข้อมูลซ้ำ ๆ และตัดข้อมูลที่ไม่ต้องการ และสร้างข้อสรุปที่ยืนยันผลสรุปด้วยการตรวจสอบยืนยันความน่าเชื่อถือด้วยวิธีการแบบสามเส้า (Triangulation) ด้วยการตรวจสอบเรื่องเวลา สถานที่ และบุคคลที่ทำการสัมภาษณ์ เพื่อให้แน่ใจว่าข้อมูลที่ได้นั้นถูกต้องตามประเด็น

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิธีการวิจัยแบบผสมทั้งในส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งสามารถแสดงผลการวิเคราะห์จากการศึกษาตามลำดับได้ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ข้อมูลลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย มีจำนวนมากถึงร้อยละ 77.5 มีช่วงอายุ ต่ำกว่า 29 ปี ร้อยละ 75.8 มีการศึกษาระดับอาชีวศึกษา ร้อยละ 63.2 ประสบการณ์ในการทำงาน 1-5 ปี ร้อยละ 64.4 และเป็นพนักงาน ร้อยละ 73.1 จำนวนรวม 405 ราย

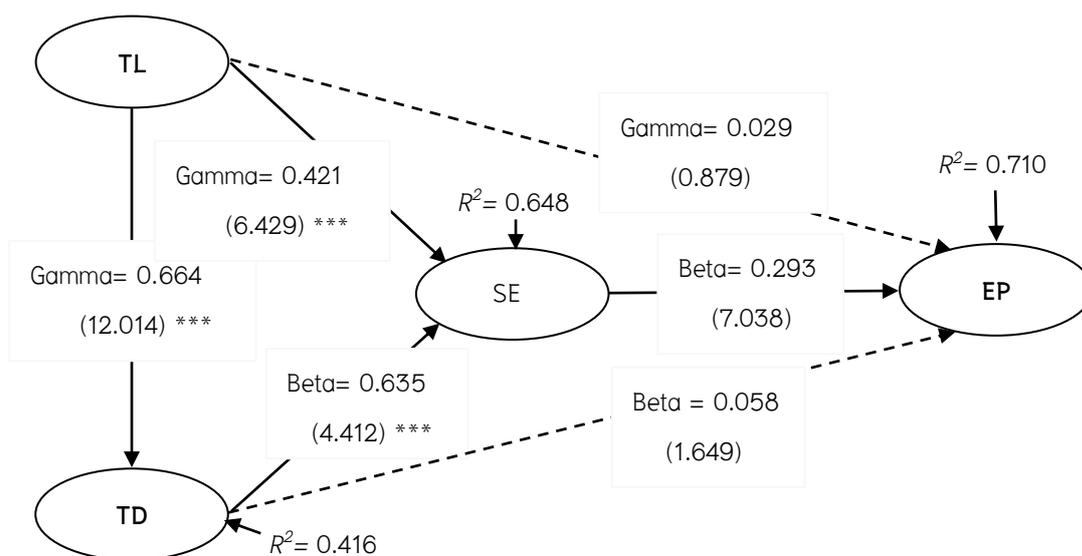
2. ผลการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนาของตัวแปรสังเกตได้ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับความคิดเห็นด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ
ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	4.28	0.690	มากที่สุด
การฝึกอบรมและการพัฒนา	4.55	0.559	มากที่สุด
การรับรู้ความสามารถของตนเอง	4.99	0.111	มากที่สุด
ผลการปฏิบัติงานของพนักงาน	4.69	0.463	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 แสดงได้ว่า ระดับความคิดเห็นโดยรวม เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นจากมากไปน้อยพบว่า การรับรู้ความสามารถของตนเอง ผลการปฏิบัติงานของพนักงาน การฝึกอบรมและการพัฒนา และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเท่ากับ 4.99, 4.69, 4.55 และ 4.28 ตามลำดับ มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.111, 0.463, 0.559 และ 0.690 ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางอิทธิพลเชิงสาเหตุ ดังแสดงในภาพที่ 2

Chi-square = 214.06, $df = 201$, Chi-square/ $df = 1.064$, P value = 0.541,

CFI = 1.000, AGFI = 0.941, RMSEA = 0.000

ภาพที่ 2 ผลการวิเคราะห์ตัวแปรจำลองสมการโครงสร้างตัวแบบภายใน (inner model)

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรภายนอกและตัวแปรภายใน

จากภาพที่ 2 อธิบายได้ว่า อิทธิพลเชิงสาเหตุของตัวแปรภายนอก ประกอบด้วย เส้นอิทธิพล 3 เส้นทาง ดังนี้ เส้นทางแรก ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการฝึกอบรมและการพัฒนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ = 12.014 มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง = 0.664 เส้นที่สอง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการรับรู้ความสามารถของตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ = 6.429

มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง = 0.421 และเส้นสุดท้าย ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลเชิงลบต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงาน อย่างไรก็ตามมีนัยสำคัญทางสถิติ = 0.029 มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง = 0.879 อิทธิพลเชิงสาเหตุของตัวแปรภายใน ประกอบด้วยเส้นอิทธิพล 3 เส้นทาง คือ เส้นทางแรก การฝึกอบรมและการพัฒนาที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการรับรู้ความสามารถของตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ = 4.412 มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง = 0.635 เส้นทางที่สองการฝึกอบรมและการพัฒนาที่มีอิทธิพลเชิงลบต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ = 1.649 มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง = 0.058 และเส้นสุดท้ายการรับรู้ความสามารถของตนเองมีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ = 7.038 มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง = 0.293

ผลการวิเคราะห์ความกลมกลืนของแบบจำลองสมการโครงสร้างและเส้นทางความสัมพันธ์ของแบบจำลองสมการโครงสร้าง โดยยอมให้ค่าความคลาดเคลื่อนของตัวแปรมีความสัมพันธ์กันได้ตามความเป็นจริงตามทฤษฎีและปรับเส้นทางความสัมพันธ์ตามความเหมาะสม ของแบบจำลอง ผลกระทบของการรับรู้ความสามารถของตนเอง และบุพปัจจัยต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานธุรกิจไทย ที่ให้บริการซ่อมบำรุงเครื่องจักรของ SME ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า เส้นทางความสัมพันธ์ที่สร้างขึ้นในแบบจำลองมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับดีมาก โดยมีค่าสถิติความเหมาะสม กล่าวคือ ค่า chi-square = 214.06, $df = 201$, $chi-square/df = 1.064$ (เกณฑ์ ≤ 2.00), $p\ value = 0.541$ (เกณฑ์ ≥ 0.05), CFI = 1.000 (เกณฑ์ ≥ 0.90), GFI = 0.981 (เกณฑ์ ≥ 0.90), AGFI = 0.941 (เกณฑ์ ≥ 0.90), RMSEA = 0.000 (เกณฑ์ ≤ 0.05) ซึ่งผ่านเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดทุกค่า

4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้บริหาร ผู้จัดการ หัวหน้าพนักงาน และพนักงานช่างซ่อมบำรุงเครื่องจักรขององค์การ โดยผลการสัมภาษณ์เชิงลึกได้แบ่งเป็น 4 ประเด็นหลัก ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง พบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักให้ความเห็นในทิศทางเดียวกันว่าการที่จะให้พนักงานเกิดการรับรู้ความสามารถในตนเองนั้น ผู้นำจำเป็นต้องสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดขึ้นแรงจูงใจในการทำงาน กระตุ้นให้พนักงานมีความมุ่งมั่นและเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง ผู้นำต้องเป็นแบบอย่างที่ดี เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่พนักงาน มีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนมีพลังเพื่อให้พนักงานเห็นภาพเป้าหมายที่ต้องการบรรลุวัตถุประสงค์ มีความสามารถในการบริหารอารมณ์ และมีจริยธรรม มีความยุติธรรม ทำให้พนักงานมีอุดมการณ์ร่วมกัน โดยไม่ลืมที่จะเพิ่มความสัมพันธ์และให้คำปรึกษาแบบปัจเจกบุคคล รับฟังและให้การสนับสนุนพนักงานตามจุดแข็งและแก้ไขจุดอ่อนของพนักงานแต่ละคน กระตุ้นทางปัญญาส่งเสริมการพัฒนาและการเรียนรู้ นำนวัตกรรมและ

เทคโนโลยีใหม่ๆมาใช้ โดยให้พนักงานคิดนอกกรอบ และกล้าลองสิ่งใหม่ ๆ เปิดโอกาสให้พนักงาน
แก้ปัญหาและตัดสินใจด้วยตนเองอย่างมีขอบเขต จะช่วยให้เกิดผลการปฏิบัติงานของพนักงานอย่างมีประสิทธิภาพ

ประเด็นที่ 2 การฝึกอบรมและการพัฒนา พบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักให้ความเห็นในทิศทางเดียวกันว่า
การฝึกอบรมและการพัฒนาทรัพยากรบุคคลมีความสำคัญต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงาน
โดยผู้นำองค์กรจำเป็นต้องออกแบบโครงการฝึกอบรมอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมทั้งทักษะ
ทางเทคนิคเฉพาะทาง (Hard Skills) และทักษะทางสติปัญญาและอารมณ์ (Soft Skills) วิเคราะห์ความต้องการ
ฝึกอบรม (Training Needs Analysis) เพื่อประเมินทักษะที่จำเป็นตามตำแหน่งงาน วิเคราะห์ช่องว่าง
ของทักษะ (Skills Gap) ระหว่างระดับปัจจุบันกับระดับที่องค์กรต้องการ เมื่อองค์การสามารถ
ออกแบบและดำเนินการฝึกอบรมทั้งสองด้านได้อย่างเหมาะสม ย่อมส่งผลให้พนักงานมีความมั่นใจ
ในศักยภาพของตนเอง และเกิดผลการปฏิบัติงานของพนักงานอย่างมีประสิทธิภาพ

ประเด็นที่ 3 การรับรู้ความสามารถของตนเอง พบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักให้ความเห็นในทิศทาง
เดียวกันว่า การส่งเสริมให้พนักงานเกิดการรับรู้ความสามารถของตนเองนั้น นอกจากการจัดโครงการ
ฝึกอบรมและพัฒนาแล้ว ควรให้พนักงานได้ลงมือปฏิบัติงานจริง ฝึกแก้ปัญหาจากสถานการณ์จริง
เช่น งานซ่อมบำรุงเครื่องจักรที่ซับซ้อน โดยมีผู้เชี่ยวชาญคอยให้คำแนะนำควบคู่กันจัดระบบที่เลี้ยง
ให้พนักงานใหม่ได้เรียนรู้จากผู้มีประสบการณ์ และส่งเสริมการแบ่งปันความรู้ผ่านการประชุม ทีมงาน และ
ให้คำชมเชยหรือรางวัล เช่น "ช่างซ่อมบำรุงยอดเยี่ยมประจำเดือน" ทั้งนี้ การให้กำลังใจจากหัวหน้า
และเพื่อนร่วมงาน รวมถึงการจัดเวลาพักและกิจกรรมผ่อนคลายที่เหมาะสม จะช่วยลดความเครียด
และพัฒนาศักยภาพให้เกิดผลการปฏิบัติงานของพนักงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งส่งผลต่อ
ความสำเร็จขององค์กรในระยะยาว

ประเด็นที่ 4 ผลการปฏิบัติงานของพนักงาน พบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักให้ความเห็นในทิศทาง
เดียวกันว่า การที่จะให้พนักงานจะมีผลการปฏิบัติงานที่ดีมีประสิทธิภาพ พนักงานบุคคลนั้นจะมีการ
รับรู้ความสามารถของตนเองที่สูง ผ่านประสบการณ์ทั้งของตนเองและของผู้อื่น อีกทั้งยังได้รับ
การฝึกอบรมจากโครงการที่มีการวัดผลอย่างสม่ำเสมอ และมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง
ทำให้พนักงานผู้นั้นสามารถทำงานในปริมาณที่สูงขึ้นได้กว่าปกติ และมีผลงานออกมาอย่างมีคุณภาพ
ได้มาตรฐานตามเป้าหมายที่องค์กรที่ตั้งไว้ โดยใช้ทรัพยากรขององค์กรได้อย่างคุ้มค่าที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลทางตรงต่อการฝึกอบรมและการพัฒนา
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\gamma = 0.664, t = 12.014$) สอดคล้องกับหลักการ แนวคิด ทฤษฎี ที่ว่ารูปแบบภาวะ
ผู้นำการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับกระบวนการออกแบบการฝึกอบรม

เชิงกลยุทธ์ ช่วยให้พนักงานมีการพัฒนาทักษะ โดยคำนึงถึงเป้าหมายขององค์การร่วมกับการส่งเสริมการเรียนรู้ของพนักงานในระยะยาว การฝึกอบรมที่ดีจะไม่เพียงแต่พัฒนาทักษะเฉพาะทางเท่านั้น แต่ยังช่วยยกระดับการคิดวิเคราะห์ การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง และเสริมสร้างภาพลักษณ์ในตนเองของพนักงาน ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในการทำงานและเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญต่อความสำเร็จของธุรกิจในระยะยาว (Hamdan, G., et al, 2024)

สมมติฐานที่ 2 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลทางตรงต่อการรับรู้ความสามารถของตนเอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\gamma = 0.421, t = 6.429$) สอดคล้องกับหลักการ แนวคิด ทฤษฎี ที่ว่า รูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นส่วนที่มีความสำคัญต่อการรับรู้ความสามารถของตนเอง ตามทฤษฎีของ Edward Deci.,(1971) พบว่า ระดับแรงจูงใจของบุคคล จะอยู่ที่ระดับสูงสุด เมื่อสามารถตอบสนองความต้องการทางจิตวิทยาขั้นพื้นฐานได้ และมนุษย์มีความสามารถ มีความปรารถนา โดยความต้องการ การมีอิสระ การตัดสินใจ ที่สามารถจะกำหนดทิศทางชีวิตของตนเอง รวมถึง การมีคุณค่า ความพึงพอใจ และความสัมพันธ์กับผู้อื่น และ การรับรู้ความสามารถของตนเอง โดยผู้นำการเปลี่ยนแปลงให้คำปรึกษา (Coaching) รักษาระดับการติดต่อกับผู้ตามอย่างต่อเนื่อง และ ช่วยให้ผู้ตามตระหนักรู้ความสามารถของตนเอง (Antonakis, J. 2012)

สมมติฐานที่ 3 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลทางตรงต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($\gamma = 0.879, t = 0.879$) แต่มีอิทธิพลทางอ้อมผ่านการฝึกอบรมและการพัฒนา และการรับรู้ความสามารถของตนเอง ($IE = 2.306$) เป็นอิทธิพลรวม ($TE = 2.335$) สอดคล้องกับทฤษฎีของ Bass & Avolio, (1994) ที่เสนอว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลต่อผู้ตาม และส่งเสริมพฤติกรรมของผู้ตาม โดยสร้างความเข้าใจและความตระหนักรู้ ให้ผู้ตามเข้าใจถึง วิสัยทัศน์ และเป้าหมายได้อย่างถูกต้อง ความสัมพันธ์ที่ดีของผู้นำต่อผู้ใต้บังคับบัญชาทุกคนอย่างเท่าเทียม การให้ความช่วยเหลือแนะนำแนวทางการปรับปรุงผลการปฏิบัติงานของพนักงานให้ทันสมัยอยู่เสมอ เพื่อให้ผู้พนักงานทุกคนมีทักษะความสามารถที่จะแก้ปัญหาอุปสรรคด้วยตนเองและแก้ปัญหาร่วมกันได้ (ปัทมกร ปิยนราวิชญ์, 2568) แม้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะไม่ส่งผลโดยตรงต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานโดยตรง แต่ส่งผลทางอ้อมผ่านการฝึกอบรมและการพัฒนา และการรับรู้ความสามารถของตนเอง ที่ช่วยเสริมสร้างศักยภาพในการทำงาน เมื่อพนักงานได้รับการพัฒนาและเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น จึงส่งผลให้ผลการปฏิบัติงานดีขึ้นในที่สุด ภาวะผู้นำแบบนี้จึงมีบทบาทสำคัญในฐานะกลไกส่งเสริมประสิทธิภาพของพนักงานโดยอ้อม

สมมติฐานที่ 4 การฝึกอบรมและการพัฒนามีอิทธิพลทางตรงต่อการรับรู้ความสามารถของตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\gamma = 0.635, t = 4.412$) สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีที่เสนอว่าการฝึกอบรมและการพัฒนา เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างศักยภาพของและสร้างการรับรู้ความสามารถของตนเองของพนักงานให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การฝึกอบรมไม่เพียงแต่เสริมสร้างทักษะทางเทคนิค แต่ยังพัฒนาศักยภาพในระดับลึก เช่น การคิดเชิงกลยุทธ์ ความเป็นผู้นำ และการตัดสินใจ ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญของความเป็นมืออาชีพ (Suharnawan, G. B. I., et al., 2022)

สมมติฐานที่ 5 การฝึกอบรมและการพัฒนามีอิทธิพลทางตรงต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และเป็นค่าลบ ($\gamma = -0.058, t = 1.649$) แต่มีอิทธิพลทางอ้อมผ่านการรับรู้ความสามารถของตนเอง ($IE = 0.928$) ทำให้มีอิทธิพลรวม ($TE = 0.986$) สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีที่เสนอว่า เมื่อพนักงานได้รับการฝึกอบรมและการพัฒนา จะช่วยให้พนักงานเกิดความมั่นใจในศักยภาพของตนเองมากขึ้น เพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และความสามารถ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้พนักงานมีคุณสมบัติเหมาะสมและพร้อมสำหรับตำแหน่งที่มีความรับผิดชอบสูงขึ้น ซึ่งส่งผลให้เกิดการยกระดับประสิทธิภาพการทำงานอย่างมีนัยสำคัญ (Saleh, A. S., Piaw, C. Y., & Idris, A. R., 2015) ทั้งยังมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนองค์การ โดยเป็นกลไกที่ช่วยให้พนักงานสามารถปรับตัวต่อแนวทางใหม่ของการดำเนินงานตามวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ที่ดีภายในองค์การ (Khanfar, S. M., 2014)

สมมติฐานที่ 6 การรับรู้ความสามารถของตนเองมีอิทธิพลทางตรงต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\gamma = 0.293, t = 7.038$) สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีของ Bandura (1986) ที่ว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงาน ความเชื่อมั่นในตนเองช่วยเพิ่มความมุ่งมั่นและการมีส่วนร่วมในการทำงาน ส่งผลให้พนักงานสามารถจัดการกับงานและปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Cavazotte, F. et al., 2013) โดยประสิทธิภาพผลการปฏิบัติงานของพนักงาน ได้รับผลกระทบจากปัจจัยอื่นๆ เช่น การรับรู้ความสามารถในตนเอง ความรู้ ทักษะต่างๆที่ได้รับจากการฝึกอบรมและการพัฒนา แรงจูงใจและความสัมพันธ์ในการทำงาน ความต้องการที่จะมีส่วนร่วม และความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน เมื่อคำนึงถึงปัจจัยเหล่านี้แล้ว พนักงานจะสามารถปฏิบัติงานได้ดีขึ้น และจะนำไปสู่วัตถุประสงค์ที่องค์การตั้งเป้าหมายไว้ได้สำเร็จ (Abun D. N., 2021)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1) แผนการพัฒนาระยะสั้น ผู้นำหรือผู้บริหารควรมุ่งเน้นการบริหารอย่างเสมอภาค ยุติธรรม และโปร่งใส เพื่อสร้างความร่วมมือและขวัญกำลังใจให้พนักงานทำงานอย่างเต็มกำลัง แสดงออกถึงความจริงใจ และปฏิบัติต่อทุกคนอย่างเท่าเทียม พร้อมส่งเสริมวัฒนธรรมการให้คำชมเชยจากผู้บริหาร เพื่อนร่วมงาน และผู้ใต้บังคับบัญชาโดยตรงอย่างเหมาะสม ทำให้พนักงานเกิดการรับรู้ความสามารถของตนเองและมีแรงผลักดันในการพัฒนาคุณภาพของผลงานอย่างต่อเนื่อง มีระบบประเมินผลงานที่เป็นธรรมและรางวัลที่โปร่งใสจะช่วยส่งเสริมแรงจูงใจให้เกิดผลการปฏิบัติงานที่ดีขึ้น พนักงานจะสามารถทำงานลุล่วงก่อนเวลาที่กำหนด ได้ผลลัพธ์ตรงหรือมากกว่าตามเป้าหมาย

2) แผนการพัฒนาระยะยาว มุ่งเน้นการยกระดับผลการปฏิบัติงานของพนักงาน สามารถขับเคลื่อนได้อย่างมีประสิทธิภาพผ่านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีคุณธรรม ยุติธรรม และเปิดกว้างต่อการมีส่วนร่วม จัดให้มีการฝึกอบรมและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจ และการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ซึ่งช่วยให้พนักงานสามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในการปรับปรุงระบบการทำงานและแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม ผู้นำควรเสริมสร้างการรับรู้ความสามารถของตนเองให้กับพนักงานผ่านการให้คำชมเชยและการยอมรับในความสามารถอย่างจริงใจ ซึ่งเป็นแรงจูงใจสำคัญที่ทำให้พนักงานเกิดความมั่นใจ มุ่งมั่น และทำงานได้ตรงตามเป้าหมายหรือเกินกว่าที่กำหนด ส่งผลให้ผลการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กรในระยะยาว

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรนำเสนอกรอบแนวคิดที่สามารถประยุกต์ใช้และต่อยอดการวิจัยในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องได้ เช่น ตัวแปรด้านภาวะผู้นำแบบปรับตัว, ทีมที่ทรงพลัง, การผังตริงในงาน, ชีตความสามารถในการแข่งขันขององค์กร และตัวแปรด้านการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นทิศทางสำคัญของการพัฒนาอุตสาหกรรมไทยในศตวรรษที่ 21 รวมถึงเป็นแนวทางการพัฒนาให้กับธุรกิจอื่นๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับธุรกิจที่ให้บริการซ่อมบำรุงเครื่องจักรของ SMEs ในเขตพื้นที่อื่น ๆ ของประเทศ ช่วยยกระดับศักยภาพการแข่งขันของอุตสาหกรรมบริการซ่อมบำรุงในประเทศไทย ให้เติบโตอย่างยั่งยืนในโอกาสต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมประชาสัมพันธ์. (2568). “ทริมป์” ส่งจดหมายถึงไทย ยืนยันเก็บภาษีนำเข้าสหรัฐฯ 36% มีผล 1 สิงหาคมนี้. สืบค้นเมื่อ 14 กรกฎาคม 2568, จาก <https://www.prd.go.th/th/content/category/detail/id/33/iid/404132>.
- กรมอุตุนิยมวิทยา. (2568). สถานการณ์เหตุการณ์แผ่นดินไหว, สืบค้นเมื่อ 14 กรกฎาคม 2568, จาก https://earthquake.tmd.go.th/announce/file/announce-20250328152345.pdf?utm_source=chatgpt.com
- ปัทมกร ปิยนราวิชญ์ และอุษณี มงคลพิทักษ์สุข. (2568). ภาวะผู้นำแบบเพิ่มพลังอำนาจองค์การแห่งการเรียนรู้กับผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สังกัด กรุงเทพมหานคร. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 10(2), 507–523.
- Abun, D., Nicolas, M. T., Apollo, E., Magallanes, T., & Encarnacion, M. J. (2021). Employees' self-efficacy and work performance of employees as mediated by work environment. *International Journal of Research in Business and Social Science (2147–4478)*, 10, 01–15
- Antonakis, J. (2012). *Transformational and charismatic leadership*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Bandura, A. (1986). *Social Foundations of Thought and Action: A Social Cognitive Theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Bass, B. M., & Avolio, B. J. (1994). Transformational leadership and organizational culture. *The International journal of public administration*, 17(3–4), 541–554.
- Cavazotte, F., Moreno, V., & Bernardo, J. (2013). Transformational leaders and work performance: The mediating roles of identification and self-efficacy. *BAR–Brazilian Administration Review*, 10, 490–512.
- Comrey, A. L., & Lee, H. B. (1992). *A First Course in Factor Analysis*. (2nd ed.). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Cronbach, L. J. (1951). Coefficient Alpha and the Internal Structure of Tests. *Psychometrika*, 16, 297–334.
- Deci, E. L. (1971). Effects of externally mediated rewards on intrinsic motivation. *Journal of personality and Social Psychology*, 18(1), 105.
- Hair, J.F., Black, W.C., Babin, B.J. and Anderson, R.E. (2010). *Multivariate Data Analysis*. 7th Edition, Pearson, New York.

- Hamdan, G., Edward, C., & Kristianir, Z. (2024). Exploring the Impact of Transformational Leadership on Employee Performance: Insights into Organizational Effectiveness and Leadership Behavior. *Inspirasi & Strategi (INSPIRAT). Jurnal Kebijakan Publik & Bisnis, 14(2)*, 73–82.
- Kalton, G. (1983). *Introduction to Survey Sampling*. Beverly Hills, CA: Sage.
- Khalid, B., & Naumova, E. (2021). Digital transformation SCM in view of Covid-19 from Thailand SMEs perspective. *Glob. Chall. Digit. Transform. Mark, 1*, 49–66.
- Khanfar, S. M. (2014). Training and its important in the efficiency of employees' performance in five-star hotels in Jordan. *Journal of Business Studies Quarterly, 6(2)*, 137.
- Saleh, A. S., Piaw, C. Y., & Idris, A. R. (2015). Factors influencing the employees' service performance in Ministry Of Education in Sultanate of Oman. *Procedia–Social and Behavioral Sciences, 197*, 23–30.
- Suharnawan, G. B., Arief, S., Prakoso, L. Y., Ritonga, S., Lionardo, A., & Umanailo, M. C. (2022). *Analysis of Training and Development on Performance through Professionalism and Hard Skill Competence for Civil service Police Unit in Jeneponto Regency*. Proceedings of the First Australian International Conference on Industrial Engineering and Operations Management, Sydney, Australia, December 20–22, 2022.

การสร้างและพัฒนาชุดฝึกสมรรถนะงานต่อระบบควบคุมมอเตอร์ปั้มน้ำอาคารสูง

The development of competency training kits for water pumps control systems in high-rise buildings

เลอพงษ์ สุวรรณนท์

Loephong Suwannant

วิทยาลัยสารพัดช่างสี่พระยา

Siphaya Poly Technic College

Corresponding Author. E-mail: su.loephong@vecmail.org

Received June 23, 2025; Revised July 29, 2025; Accepted August 13, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของชุดฝึกสมรรถนะต่อระบบควบคุมมอเตอร์ปั้มน้ำในโรงงานอาคารสูง 2) เพื่อเปรียบเทียบคะแนนสมรรถนะของผู้เรียนหลังเรียนรู้ออกกับเกณฑ์ร้อยละ 60 และ 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่ใช้ชุดฝึกสมรรถนะ รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แนวคิด ADDIE Model เป็นกรอบการวิจัย พื้นที่วิจัย คือแผนกวิชาช่างไฟฟ้ากำลัง วิทยาลัยสารพัดช่างสี่พระยา กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น รุ่นที่ 214 จำนวน 11 คน โดยการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) ชุดฝึกสมรรถนะงานต่อระบบควบคุมมอเตอร์ปั้มน้ำในโรงงานอาคารสูง 2) แบบประเมินสมรรถนะ และ 3) แบบประเมินความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบค่าที่แบบกลุ่มเดียว ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณภาพของชุดฝึกสมรรถนะมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.46 และประสิทธิภาพของชุดฝึกสมรรถนะ เท่ากับ 81.45/81.64 2) คะแนนสมรรถนะหลังเรียนรู้ออกใช้ชุดฝึกสมรรถนะสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 81.55 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 9.14 3) ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการใช้ชุดฝึกสมรรถนะอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.30 ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน และนำไปใช้ในการประเมินผลสมรรถนะได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : ชุดฝึกสมรรถนะ; สมรรถนะงานต่อระบบควบคุม; มอเตอร์ปั้มน้ำในโรงงานอาคารสูง

Abstract

This article aims to 1) create and evaluate the effectiveness of a competency training set for the water pump motor control system in high-rise buildings, 2) compare the learners' competency scores after learning with a 60% benchmark and 3) study the learners' satisfaction with the competency training set. The research design was quantitative, using the ADDIE Model as the research framework. The research area was the Electrical Engineering Department of Si Phraya Vocational College. The sample consisted of 11 students from the short-

term vocational course, batch 214, selected randomly. The research instruments included with 1) the competency training set for the water pump motor control system in high-rise buildings, 2) a competency assessment form and 3) a satisfaction assessment form. The data were analyzed by using percentages, means, standard deviations, and one-sample t-tests. The results of the research revealed that 1) the quality of the competency training set was at a high level, with an average of 4.31, a standard deviation of 0.46, and the efficiency of the competency training set was 81.45/81.64, 2) the competency scores post-learning using the training set were significantly higher than 60% criterion with statistical significance at the .05 level, with an average of 81.55 and a standard deviation of 9.14, and 3) The learners' satisfaction with using the competency training set was at the highest level, with an average of 4.56 and a standard deviation of 0.30. The satisfaction was at the highest level. The findings from this research are beneficial to the development of learners' competency and can be used to evaluate competency effectively.

Keywords: Competency training set; Performance of work on control system; Water pump motors in high-rise buildings

บทนำ

การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของคนไทยทุกช่วงวัยให้สามารถเข้าถึงการศึกษาได้ทุกระดับ และสามารถนำผลการเรียนรู้จากการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย ตลอดจนจนประสบการณ์การทำงานหรืออาชีพ มาเทียบโอนผลการเรียนรู้ในระบบธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2567) หลักสูตรที่เหมาะสมและจำเป็นสำหรับการพัฒนาคุณภาพมนุษย์เพื่อให้เป็นบุคคลที่พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและพลิกผัน (Disruption) ในยุคปัจจุบัน คือ หลักสูตรยกระดับทักษะที่มีให้ดีกว่าเดิม (Upskill) หลักสูตรการสร้างทักษะใหม่ที่จำเป็นต่อการทำงาน (Reskill) และหลักสูตรการเรียนรู้ทักษะใหม่ที่ต้องนำมาประยุกต์ใช้กับการทำงาน (New skill) สอดคล้องกับการจัดการศึกษาหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เป็นหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้กับคนทุกช่วงวัย มุ่งเน้นผลิตผู้เรียนให้มีสมรรถนะเฉพาะทางในการประกอบอาชีพ พัฒนาอาชีพเดิม อาชีพเสริม หรือเปลี่ยนอาชีพใหม่ การจัดการเรียนรู้และการประเมินผลการเรียนรู้จึงให้ความสำคัญกับกระบวนการพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ คุณลักษณะและเจตคติ ซึ่งสอดคล้องกับการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะ (Competence-Based Education : CBE) เป็นการจัดการศึกษาด้วยหลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competence-Based Instruction : CBI) การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ (Competence-Based Curriculum : CBC) และการวัดและประเมินผลฐานสมรรถนะ (Competence-Based Assessment : CBA) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2566)

การจัดการเรียนรู้ให้บรรลุตามจุดประสงค์ดังกล่าวนี้ ครูผู้สอนจะต้องสร้างและพัฒนาสื่อ นวัตกรรมการสอนให้เหมาะสมกับหลักสูตรรายวิชา สอดคล้องกับลักษณะงานและการเชื่อมโยง

การปฏิบัติงานในโลกของอาชีพ เปิดโอกาสให้กับผู้เรียนได้สัมผัสกับประสบการณ์จริงในโลกของการทำงาน (กิตติพันธ์ หันสมร, 2565) ทำให้ผู้เรียนมีสมรรถนะพร้อมที่จะเข้าสู่โลกของการทำงานได้ทันที หลังสำเร็จการศึกษา และปฏิบัติงานด้วยความมั่นใจ ผลการศึกษาการจัดการอาชีวศึกษาด้านคุณภาพการศึกษา พบว่าสถานศึกษาไม่สามารถผลิตกำลังคนให้มีทักษะและองค์ความรู้ได้เพียงพอเพื่อออกไปปฏิบัติงานในสถานประกอบการได้จริง สาเหตุจากหลายปัจจัย และปัจจัยด้านองค์ประกอบของการสอนที่สำคัญ คือ วัสดุและครุภัณฑ์ไม่เพียงพอ ทำให้เน้นการสอนภาคทฤษฎีมากกว่าปฏิบัติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2567) การขาดสื่อวัตกรรมการสอนที่เหมาะสม ส่งผลให้ผู้เรียนขาดความรู้ ทักษะ และสมรรถนะไม่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน ยังส่งผลต่อความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบอีกด้วย

การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนโดยใช้ชุดฝึกสมรรถนะ ซึ่งองค์ประกอบของสมรรถนะประกอบด้วย ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) คุณลักษณะ/เจตคติ (Attribute/Attitude) การประยุกต์ใช้ (Application) การกระทำ/การปฏิบัติ (Performance) งานและสถานการณ์ต่าง ๆ (Tasks / Jobs / Situations) และผลสำเร็จ (Success) ตามเกณฑ์ที่กำหนด (Performance criteria) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2566) และการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีสมรรถนะตามหลักสูตร เป็นการบ่มเพาะหรือพัฒนาให้ประยุกต์การเรียนรู้ คือ ความรู้ (K) ทักษะ (S) และคุณลักษณะอันพึงประสงค์หรืออุปนิสัยกับการมีเจตคติ (A) ในการปฏิบัติงานในสถานการณ์ใหม่ให้สำเร็จ ได้ผลผลิตได้ภาระงาน อันสะท้อนขีดความสามารถหรือศักยภาพ หรือสมรรถนะของบุคคลนั้น (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และคณะ, 2566)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของชุดฝึกสมรรถนะงานต่อระบบควบคุมมอเตอร์ปั้มน้ำในงานอาคารสูง

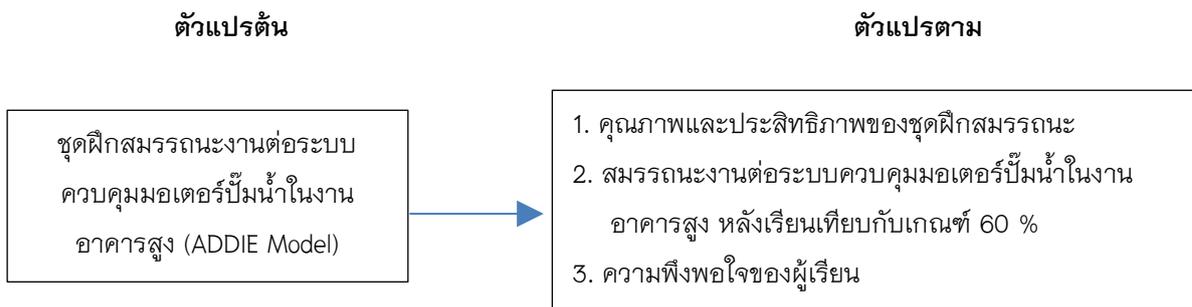
2. เพื่อเปรียบเทียบคะแนนสมรรถนะหลังเรียนโดยการใช้ชุดฝึกสมรรถนะกับเกณฑ์ร้อยละ 60
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการใช้ชุดฝึกสมรรถนะ

สมมติฐานของการวิจัย

1. ชุดฝึกสมรรถนะงานต่อระบบควบคุมมอเตอร์ปั้มน้ำในงานอาคารสูงที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80
2. คะแนนสมรรถนะหลังเรียนจากการใช้ชุดฝึกสมรรถนะสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.05
3. คะแนนความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการใช้ชุดฝึกสมรรถนะอยู่ในระดับมาก

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลอง การสร้างและพัฒนาชุดฝึกสมรรถนะผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิดของ ADDIE Model ประกอบด้วย การวิเคราะห์ (Analysis Phase : A) การออกแบบ (Design Phase : D) การพัฒนา (Development Phase : D) การนำไปใช้ (Implementation Phase : I) และการประเมินผล (Evaluation Phase : E) และการประเมินสมรรถนะผู้วิจัยใช้การประเมินองค์ประกอบของสมรรถนะของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา โดยมีรายละเอียดดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาชุดฝึกสมรรถนะงานต่อระบบควบคุมมอเตอร์ปั้มน้ำในงานอาคารสูง ผู้วิจัยใช้ ADDIE Model ในการดำเนินการสร้างและพัฒนา ประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1. ขั้นตอนวิเคราะห์ (Analysis) : วิเคราะห์บริบทผู้เรียน วิเคราะห์หลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น วิเคราะห์การเชื่อมโยงการปฏิบัติงานจริงในโลกของอาชีพสู่การจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนห้องปฏิบัติการ และวิเคราะห์หน่วยสมรรถนะที่ต้องสร้างสื่อวัตกรรมการสอนโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)
2. ขั้นตอนออกแบบ (Design) : ศึกษาดูงานในสถานประกอบการ ทำการออกแบบชุดจำลองระบบปั้มน้ำ ควบคุม มอดูลการเรียน ใบปฏิบัติงาน และแบบประเมินสมรรถนะ
3. ขั้นตอนพัฒนา (Development) : หาคุณภาพและหาประสิทธิภาพของชุดฝึกสมรรถนะ โดยการนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง 3 ครั้ง โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง จากประชากรที่เป็นผู้ลงทะเบียนเรียนรายวิชาระบบควบคุมมอเตอร์ในงานอาคารสูง ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 – ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 รุ่นที่ 210 – 212 คือ หลังจากทดลองใช้ในแต่ละครั้งผู้วิจัยดำเนินการปรับปรุงพัฒนาชุดฝึกสมรรถนะ ให้เหมาะสมอย่างต่อเนื่อง สถิติที่ใช้ คือ ค่าร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
4. ขั้นตอนการนำไปใช้ (Implementation) : นำชุดฝึกสมรรถนะไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกสมรรถนะ ให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติตามใบปฏิบัติงาน ทดสอบความสามารถในการประยุกต์ใช้ ๓ ประเมินสมรรถนะ และทดสอบความรู้ โดยใช้เวลาเรียน 39 ชั่วโมง

5. ขั้นตอนประเมินผล (Evaluation) : ประเมินประสิทธิภาพของชุดฝึกสมรรถนะ ประเมินสมรรถนะกับเกณฑ์ 60% และประเมินความพึงพอใจของผู้เรียน

5.1 กำหนดแบบแผนการวิจัย ใช้แผนการทดลองเป็นแบบหนึ่งกลุ่ม วัตถุประสงค์เฉพาะหลังทดลอง (One-shot case study design) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การออกแบบการทดลอง

กลุ่ม	ประเมินก่อน	ทดลอง	ประเมินหลัง
E	-	X	T

E	แทน	กลุ่มทดลอง
X	แทน	การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกสมรรถนะ
T	แทน	การทดสอบวัดสมรรถนะหลังเรียน

5.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) ชุดฝึกสมรรถนะงานต่อระบบควบคุมมอเตอร์ปั้มน้ำในงานอาคารสูง 2) แบบประเมินสมรรถนะ 3) แบบทดสอบวัดความรู้ และ 4) แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เรียน

5.3 วิธีการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

5.3.1 ชุดฝึกสมรรถนะ ดำเนินการสร้างและพัฒนา ระหว่างภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 - ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 ดำเนินการหาประสิทธิภาพกลุ่มขนาดเล็ก กลุ่มขนาดกลาง และกลุ่มขนาดใหญ่ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 - ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567

5.3.2 แบบทดสอบวัดความรู้ ใช้แบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 10 ข้อ

5.3.3 แบบประเมินสมรรถนะ ผู้วิจัยดำเนินการออกแบบดังนี้ 1) แบบประเมินทักษะ โดยนำหลักการกำหนดเกณฑ์การปฏิบัติงาน (Performance criteria) ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (2562) กำหนดเป็นประเด็นการประเมินทักษะ 2) แบบประเมินคุณลักษณะ/เจตคติ ประเมินด้านความละเอียดรอบคอบ ความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการปฏิบัติงาน ความสามารถในการคิดประยุกต์ และแก้ปัญหา 3) แบบประเมินผลผลิต ประเมินชิ้นงาน และใบปฏิบัติงาน 4) แบบประเมินความสามารถในการประยุกต์ใช้ ประเมินความคิดสร้างสรรค์และคุณภาพของการคิดประยุกต์ จากนั้นให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ และปรับปรุงตามคำแนะนำ

5.3.4 แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เรียน ดำเนินการ ดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดประเด็นการประเมิน 3) สร้างแบบสอบถาม 4) ส่งให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ และปรับปรุงตามคำแนะนำ

5.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

5.4.1 จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกสมรรถนะ ทดสอบและประเมินสมรรถนะ

ต่อระบบควบคุมมอเตอร์ป้อนน้ำในงานอาคารสูง ระหว่างเรียน และหลังเรียน โดยใช้เวลาเรียน 39 ชั่วโมง

5.4.2 สอบถามความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้แบบวิจัยเป็นฐาน หลังเสร็จสิ้นการทดสอบสมรรถนะ

5.5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.5.1 วิเคราะห์คุณภาพของชุดฝึกสมรรถนะโดยผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำค่าที่ได้มาแปลความหมาย

5.5.2 วิเคราะห์ประสิทธิภาพของชุดฝึกสมรรถนะจากคะแนนสมรรถนะที่ได้จากการเรียนรู้ โดยการหาค่า E1/E2 ตามวิธีการคำนวณหาประสิทธิภาพของชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2556)

5.5.3 วิเคราะห์ประสิทธิภาพของชุดฝึกสมรรถนะโดยการทดสอบการใช้งาน จำนวน 5 ครั้ง/เงื่อนไขการควบคุม สถิติที่ใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ร้อยละ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

5.5.4 เปรียบเทียบคะแนนสมรรถนะหลังเรียนรู้กับเกณฑ์ที่กำหนด โดยนำคะแนนสมรรถนะทั้ง 5 องค์ประกอบ เปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด โดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และสถิติทดสอบค่าที (t-test for one sample)

5.5.5 ประเมินความพึงพอใจของผู้เรียน โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์แปลความหมาย

ผลการวิจัย

ระยะที่ 1 การวิเคราะห์ (Analysis Phase : A)

1. ผลการวิเคราะห์ผู้เรียนภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 – ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 พบว่าค่าเฉลี่ยอายุของผู้เรียนสูงสุด 31–35 ปี คิดเป็นร้อยละ 12.54 ระดับการศึกษาเฉลี่ย คือ มัธยมศึกษาปีที่ 3 คิดเป็นร้อยละ 24.14 ประกอบอาชีพร้อยละ 54.23 และว่างงานร้อยละ 45.76 จากจำนวนผู้เรียนทั้งหมด 319 คน

2. ผลการวิเคราะห์หลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น พบว่า 1) จุดประสงค์หลักสูตร ผู้เรียนนำไปใช้พัฒนาคุณภาพชีวิต ประกอบอาชีพเสริม เปลี่ยนอาชีพใหม่ พัฒนางานในอาชีพเดิม (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2562) 2) เป้าหมายด้านคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษาด้านสมรรถนะวิชาชีพ มีความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ และทักษะในสาขาวิชาชีพสู่การปฏิบัติจริง การประยุกต์สู่อาชีพ ตามแผนพัฒนาการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2560–2579

3. ผลการวิเคราะห์การเชื่อมโยงการปฏิบัติงานจริงในโลกของอาชีพสู่การจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนห้องปฏิบัติการ

1) ผลการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำมาพัฒนาต่อ 1) การประเมินสมรรถนะเป็นการหลอมรวมระหว่างความรู้ ทักษะ คุณลักษณะและเจตคติ ประเมินแบบองค์รวม

ผ่านสถานการณ์/ภาระงานชิ้นงาน (กฤษดา ผ่องพิทยา, 2565) 2) การสอนที่เน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Reciprocal Teaching) การอภิปราย (Discussion) และการนำเสนอผลงาน (Presentation) (ฉัตรชัย สุขุม และ ศิริวรรณ วณิชวัฒน์วรชัย, 2566) 3) พัฒนาชุดฝึกให้มีความหลากหลายเพื่อให้มีทางเลือกในการจัดการเรียนรู้ได้เหมาะสม (Bunya, M., & Wattananarong, K., 2022) 5) ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนเป็นรายบุคคล

2) ผลการศึกษาดูงาน และสัมภาษณ์สถานประกอบการ เพื่อนำรูปแบบเงื่อนไขการควบคุม ปัญหาต่าง ๆ ที่ใช้งานจริงและเกิดขึ้นจริงจากการปฏิบัติงานในโลกของอาชีพ ดังตารางที่ 5

3) ผลการสัมภาษณ์สถานประกอบการในประเด็นที่เป็นปัญหามากที่สุด คือ บุคลากรขาดทักษะในการแก้ปัญหา การวิเคราะห์วงจร สถานประกอบการส่วนใหญ่จ้างงานภายนอก (Out Source)

4) ผลการวิเคราะห์หน่วยสมรรถนะที่ต้องสร้างสื่อวัตกรรมการสอนให้สอดคล้องกับการปฏิบัติงาน งานจริงในโลกของอาชีพ คือ งานต่อระบบควบคุมมอเตอร์ปั้มน้ำในงานอาคารสูง

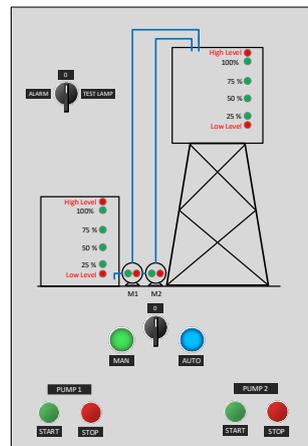
ระยะที่ 2 การออกแบบ (Design Phase : D)

1. กำหนดเงื่อนไขการออกแบบ ชุดฝึกสมรรถนะจะต้องมีความยืดหยุ่นในการใช้งาน และสอดคล้องกับการปฏิบัติงานจริงในโลกของอาชีพ รองรับการประยุกต์ใช้หลากหลายเงื่อนไข

2. ผลการออกแบบชุดฝึกสมรรถนะงานต่อระบบควบคุมมอเตอร์ในงานอาคารสูง ดังภาพที่ 2

ก. ชุดจำลองระบบปั้มน้ำประกอบชุดฝึก

ข. ตัวอย่างตู้ควบคุมเงื่อนไขการควบคุมที่ 10

ภาพที่ 2 ผลการออกแบบชุดฝึกสมรรถนะ

3. การกำหนดเกณฑ์การวัดและประเมินผลสมรรถนะ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการกำหนดเกณฑ์การวัดและประเมินผลสมรรถนะ

องค์ประกอบ สมรรถนะ	เครื่องมือประเมิน	คะแนน	เกณฑ์ ผ่าน	คะแนน (%)	Formative Assessment	Summative Assessment
1. ความรู้	แบบฝึกหัด	10	6	10	✓	
	แบบทดสอบ ความรู้	10	6	10		✓
2. ทักษะ	แบบประเมิน	10	6	40	✓	
3. คุณลักษณะ เจตคติ	แบบประเมิน	10	6	10	✓	
4. ผลผลิต/ชิ้นงาน	แบบประเมิน	20	12	20	✓	
5. การประยุกต์ใช้ ฯ	แบบประเมิน	40	6	10		✓
รวมคะแนนสมรรถนะ		100	60	100	50	50

หมายเหตุ : คะแนนการประยุกต์ใช้ ฯ (องค์ประกอบที่ 5) ประเมินเป็นองค์รวม คือ ด้านความรู้ ทักษะ คุณลักษณะ และเจตคติ และด้านผลผลิต/ชิ้นงาน

จากตารางที่ 2 เกณฑ์ผ่านการประเมินสมรรถนะทั้ง 5 องค์ประกอบ ใช้เกณฑ์ผ่านร้อยละ 60 ของคะแนนเต็มแต่ละด้าน

4. ผลการสร้างและพัฒนาชุดฝึกสมรรถนะงานต่อระบบควบคุมมอเตอร์ในงานอาคารสูง สำหรับผู้เรียน 1 คน/ชุด ดังภาพที่ 3

ก. ตู้ควบคุมเฟส 2

ข. ตู้ควบคุมเฟส 10

ภาพที่ 3 ผลการสร้างและพัฒนาชุดฝึกสมรรถนะ

ระยะที่ 3 การพัฒนา (Development Phase : D)

1. ผลการหาคุณภาพของชุดฝึกสมรรถนะ โดยการให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการประเมินคุณภาพของชุดฝึกสมรรถนะโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน

รายการประเมิน	\bar{X}	S.D.	ระดับคุณภาพ
1. คุณภาพของชุดฝึกสมรรถนะ	4.47	0.44	มาก
2. คุณภาพของมอดูลการเรียนรู้	4.37	0.31	มาก
3. คุณภาพของใบปฏิบัติงาน	4.38	0.39	มาก
4. คุณภาพของคู่มือการใช้งาน	4.23	0.24	มาก
5. คุณภาพโจทย์ปัญหาความสามารถในการประยุกต์ใช้	4.40	0.58	มาก
6. คุณภาพของแบบวัดและประเมินผลสมรรถนะ	4.22	0.31	มาก
7. คุณภาพของแบบทดสอบวัดความรู้	4.08	0.27	มาก
8. คุณภาพของกิจกรรมการจัดการเรียนรู้	4.48	0.44	มาก
เฉลี่ยรวม	4.33	0.31	มาก

จากตารางที่ 3 คุณภาพขององค์ประกอบชุดฝึกสมรรถนะทุกด้านมีระดับคุณภาพอยู่ในระดับมาก และค่าเฉลี่ยทุกด้านอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.33 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.31

3.1 ผลการหาประสิทธิภาพการเรียนรู้ของชุดฝึกสมรรถนะ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 คะแนนเฉลี่ยระหว่างเรียน คะแนนทดสอบเฉลี่ย คะแนน E1 และ E2

กลุ่ม	คะแนนเฉลี่ยระหว่างเรียน						คะแนนทดสอบเฉลี่ย			
	แบบฝึกหัด	ทักษะ	เจตคติ	ผลผลิต	รวม	E1	ประยุกต์	ทดสอบ	รวม	E2
เล็ก	7.00	12.00	7.00	7.00	33.00	66.00	28.00	6.00	34.00	68.00
กลาง	8.00	14.22	8.00	8.00	38.22	76.44	29.78	7.33	37.11	74.22
ใหญ่	8.33	15.60	8.13	8.00	40.07	80.13	32.13	8.00	40.13	80.27

จากตารางที่ 4 การทดสอบหาประสิทธิภาพกลุ่มขนาดเล็ก จำนวน 3 คน ประสิทธิภาพ E1/E2 เท่ากับ 66.00/68.00 แก้ไขข้อบกพร่องและพัฒนาแล้วนำไปทดลองใช้กับกลุ่มขนาดกลาง จำนวน 9 คน ประสิทธิภาพ E1/E2 เท่ากับ 76.44/74.22 แก้ไขข้อบกพร่องและพัฒนาและนำไปทดลองใช้กับกลุ่มขนาดใหญ่ จำนวน 13 คน ประสิทธิภาพ E1/E2 เท่ากับ 81.13/80.27

3.2 ผลการทดสอบประสิทธิภาพของชุดฝึกสมรรถนะด้านการทำงานตามเงื่อนไข ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการทดสอบประสิทธิภาพของชุดฝึกสมรรถนะ จำนวนครั้งของการทดสอบ 5 ครั้ง

เงื่อนไข	จำนวนมอเตอร์/สวิตช์ลูกลอย	ตรงเงื่อนไข (ร้อยละ)	ผล
1	2 ตัวสลักกันทำงาน/อิเล็กทรอนิกส์ 3 อิเล็กโทรด	100	ผ่าน
2	2 ตัวสลักกันทำงาน/อิเล็กทรอนิกส์ 5 อิเล็กโทรด	100	ผ่าน
3	3 ตัวทำงานแบบวน/ลูกลอยอิเล็กทรอนิกส์ 3 อิเล็กโทรด	100	ผ่าน
4	3 ตัวทำงานแบบวน ลูกลอยอิเล็กทรอนิกส์ 5 อิเล็กโทรด	100	ผ่าน
5	2 ตัวสลักกันทำงาน ลูกลอยแบบเคเบิลถึงละ 1 ตัว	100	ผ่าน
6	2 ตัวสลักกันทำงาน ลูกลอยแบบเคเบิลถึงละ 2 ตัว	100	ผ่าน
7	3 ตัวทำงานแบบวน ลูกลอยแบบเคเบิลถึงละ 1 ตัว	100	ผ่าน
8	3 ตัวทำงานแบบวน ลูกลอยแบบเคเบิลถึงละ 2 ตัว	100	ผ่าน
9	2 ตัวสลักกันทำงาน ถึงได้ดินใช้สวิตช์ลูกลอยอิเล็กทรอนิกส์ 3 อิเล็กโทรด ถึงบนหลังคาใช้สวิตช์ลูกลอยอิเล็กทรอนิกส์ 5 อิเล็กโทรด	100	ผ่าน
10	2 ตัวสลักกันทำงาน/อิเล็กทรอนิกส์ 3 อิเล็กโทรด/ไดอะแกรม	100	ผ่าน
11	3 ตัวทำงานแบบวน/อิเล็กทรอนิกส์ 5 อิเล็กโทรด/ไดอะแกรม	100	ผ่าน
12	3 ตัวทำงานแบบวน/รีดสวิตช์/ไดอะแกรม	100	ผ่าน

จากตารางที่ 5 ผลการทดสอบประสิทธิภาพของชุดฝึกสมรรถนะทั้ง 12 เงื่อนไข ตรงตามเงื่อนไขทุกเงื่อนไข คิดเป็นร้อยละ 100

ระยะที่ 4 การนำไปใช้ (Implementation Phase : I) การจัดการเรียนรู้ ดังภาพที่ 4

ก. ผู้เรียนต่อวงจรควบคุมโดยใช้ชุดฝึกสมรรถนะ

ข. ผู้เรียนนำเสนอผลการประยุกต์ใช้

ภาพที่ 4 การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกสมรรถนะ

ระยะที่ 5 การประเมินผล (Evaluation Phase : E)

1. ผลนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ จำนวนผู้เรียน 11 คน ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 คะแนนระหว่างเรียน และคะแนนทดสอบ (เฉลี่ย) จากการจัดการเรียนรู้

จำนวน ผู้เรียน 11 คน	คะแนนระหว่างเรียน (เฉลี่ย)					คะแนนทดสอบ (เฉลี่ย)		
	แบบฝึกหัด	ทักษะ	คุณลักษณะ และเจตคติ	ผลผลิต	รวม	ประยุกต์ฯ	ทดสอบ	รวม
	10	20	10	10	50	40	10	50
รวม	89	178	88	93	448	360	89	449
ค่าเฉลี่ย	8.09	16.18	8	8.45	40.73	32.73	8.09	40.82
S.D.	0.94	2.44	1.26	1.37	5.04	4.22	0.94	4.45
ร้อยละ	80.91	80.91	80.00	84.55	81.45	81.82	80.91	81.64

จากตารางที่ 6 ประสิทธิภาพของชุดฝึกสมรรถนะ (E1/E2) เท่ากับ 81.45/81.64 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด คือ 80/80 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ความคลาดเคลื่อนของผลลัพธ์ ± 2.5 (ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2556)

2. ผลการเปรียบเทียบคะแนนสมรรถนะหลังเรียน กับเกณฑ์ที่กำหนด (ร้อยละ 60) ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 คะแนนสมรรถนะหลังเรียน กับเกณฑ์ที่กำหนด (ร้อยละ 60)

องค์ประกอบ สมรรถนะ	คะแนน เต็ม	นักศึกษาเลขที่											\bar{X}	S.D.	t	p
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11				
1. ความรู้	20	14	15	16	16	15	18	20	18	16	16	14	16.18	1.83	7.56**	.001
2. ทักษะ	20	12	12	18	18	18	16	18	18	16	18	14	16.18	2.44	5.68**	.001
3. คุณลักษณะ	10	6	8	8	8	8	8	8	8	10	10	6	8.00	1.26	5.24**	.001
4. ผลผลิต	10	7	6	10	10	8	8	10	8	8	10	8	8.45	1.37	5.95**	.001
5. ประยุกต์ ใช้ฯ	40	30	26	38	40	34	30	34	32	32	36	28	32.73	4.22	6.86**	.001
รวมคะแนน	100	69	67	90	92	83	80	90	84	82	90	70	81.55	9.14	7.81**	.001

*ค่า t มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

จากตารางที่ 7 การเปรียบเทียบคะแนนสมรรถนะกับเกณฑ์ที่กำหนด (ร้อยละ 60) คะแนนสมรรถนะเฉลี่ยของนักศึกษาหลังเรียนรู้สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีคะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ 16.18 คะแนน ทักษะ 16.18 คะแนน คุณลักษณะและเจตคติ 8 คะแนน ผลผลิต 8.45 คะแนน การประยุกต์ใช้ ๙ 32.73 คะแนน

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกสมรรถนะ ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกสมรรถนะ

รายการประเมิน	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. แข็งแรง เหมาะสมในการฝึกปฏิบัติ	4.64	0.50	มากที่สุด
2. กิจกรรมการเรียนทำให้เกิดความรู้ ทักษะ และการประยุกต์ใช้	4.36	0.50	มาก
3. ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจระบบควบคุมมอเตอร์ปั้มน้ำอาคารสูง	4.73	0.64	มากที่สุด
4. พัฒนาทักษะการต่อระบบควบคุมมอเตอร์ปั้มน้ำอาคารสูง	4.64	0.50	มากที่สุด
5. หลังเรียนมีความละเอียดรอบคอบ ตระหนักถึงความปลอดภัย	4.36	0.67	มาก
6. รู้สึกมีความท้าทาย และกระตือรือร้นในการเรียนรู้	4.55	0.52	มากที่สุด
7. ส่งเสริมและพัฒนาทักษะการคิดประยุกต์และทักษะแก้ปัญหา	4.55	0.52	มากที่สุด
8. ส่งเสริมให้เกิดความสามารถในการประยุกต์ใช้และรับผิดชอบ	4.64	0.50	มากที่สุด
9. หลังเรียนรู้มีความรู้ ทักษะ และการประยุกต์ใช้	4.73	0.65	มากที่สุด
10. ความพึงพอใจต่อการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกสมรรถนะโดยรวม	4.45	0.52	มาก
ผลรวม	4.56	0.30	มากที่สุด

จากตารางที่ 8 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกสมรรถนะพบว่า ผลรวมของทุกรายการประเมินมีค่าเฉลี่ย 4.56 ค่า S.D. 0.30 อยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

1. คุณภาพของชุดฝึกสมรรถนะโดยการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ อยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้วิจัยศึกษาค้นคว้า ศึกษานในสถานประกอบการอาคารสูง ประกอบด้วย ศูนย์การค้าสามย่านมิตรทาวน์ คณะรัฐศาสตร์และสำนักบริหารระบบกายภาพ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย บริษัท พร้อม เทคโนโลยี จำกัด บริษัท อินโนเวชั่น เทคโนโลยี จำกัด และ บริษัท ไทรคอมมาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) ดำเนินการสร้างและพัฒนาอย่างเป็นระบบ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญในโลกของการศึกษา ประกอบด้วย ดร.อิทธิพัทธ์ สุวทันพรกุล ดร.สุวิมล กฤษชฤตยาสน์ ดร.วิวัตติ อัครวานุวัตร ดร.พรจิตร์ ประทุมสุวรรณ ดร.สันติ หุตะมาน นายสัญญา โพธิ์วงษ์ นายมงคล อูระ และ ดร.เกษตร เมืองทอง ให้คำชี้แนะด้านวิชาการ ปรับปรุงและพัฒนาตามกระบวนการสร้างสื่อวัตกรรมการสอน และให้ผู้เชี่ยวชาญในโลกอาชีพให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

เพื่อให้ชุดฝึกสมรรถนะเชื่อมโยงและสอดคล้องกับการปฏิบัติงานจริงในโลกของอาชีพมากที่สุด สอดคล้องกับ Phowong, S. (2024) การพัฒนาชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องเสียง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = 0.53)

2. ประสิทธิภาพของชุดฝึกสมรรถนะงานต่อระบบควบคุมมอเตอร์ในงานอาคารสูง เท่ากับ 81.45/81.64 ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 80/80 (± 2.5) สอดคล้องกับ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2556) และ สมมุติฐานการวิจัยข้อ 1 เนื่องจากชุดฝึกสมรรถนะผ่านกระบวนการพัฒนาตามหลักการสร้างสื่อและนวัตกรรมการสอน ประเมินคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ และปรับปรุงพัฒนาตามข้อเสนอแนะ สอดคล้องกับ ชลดา ปานสง และคณะ (2565) พบว่าประสิทธิภาพของชุดฝึกอบรมฐานสมรรถนะ เท่ากับ 85.40/81.30 และสอดคล้องกับ Phowong, S. (2024) พบว่าประสิทธิภาพของชุดฝึกสมรรถนะงานอิเล็กทรอนิกส์อุตสาหกรรม เท่ากับ 83.76/82.62

2. คะแนนสมรรถนะหลังเรียนรู้โดยการใช้ชุดฝึกสมรรถนะกับเกณฑ์ที่กำหนด (ร้อยละ 60) ผู้เรียนมีคะแนนสมรรถนะร้อยละเฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และสอดคล้องกับสมมุติฐานการวิจัยข้อ 2 เนื่องจาก

2.1 ผู้วิจัยได้ออกแบบใบปฏิบัติงานที่ทำหายความรู้ความสามารถผู้เรียน เน้นให้ผู้เรียนแต่ละคนประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ คุณลักษณะและเจตคติ และนำเสนอผลการปฏิบัติงาน/ข้อค้นพบ โดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะหลักที่จำเป็นสำหรับการทำงาน แก้ปัญหา มุ่งเน้นให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้จริงในสถานการณ์ต่างๆ สอดคล้องกับ ฉัตรชัย สุขุม & ศิริวรรณ วนิชวัฒนารชัย (2566) และ บังอร เสรีรัตน์ (2567)

2.2 ผู้วิจัยให้ความสำคัญกับการประเมินแบบ Formative assessment โดยติดตามความก้าวหน้า วินิจฉัยจุดเด่นจุดด้อยของผู้เรียนเป็นรายบุคคล และให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อการปรับปรุงพัฒนา สอดคล้องกับการพิจารณาประเมินสมรรถนะของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (2562)

2.3 ผู้วิจัยกระตุ้น ดูแลช่วยเหลือแนะนำ อำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนอย่างใกล้ชิด และสร้างการมีส่วนร่วมของผู้เรียนตลอดเวลา ทำให้ผู้เรียนสนใจกระตือรือร้นที่จะลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง สอดคล้องกับ กิตติศักดิ์ คงสีไพร (2565)

2.4 ระดับสมรรถนะหลังเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกสมรรถนะกับเกณฑ์ 60 % เมื่อพิจารณาข้อมูลระดับการศึกษาของผู้เรียนพบว่าผู้เรียนมีความแตกต่างทางด้านระดับการศึกษา จึงต้องหาวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียนทุกกลุ่ม สอดคล้องกับข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปของ Taree, P., (2025)

3. นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการใช้ชุดฝึกสมรรถนะในระดับมาก เนื่องจากชุดฝึกสมรรถนะได้บูรณาการกับปัญหาและเงื่อนไขการควบคุมจากการปฏิบัติงานจริงในโลกของอาชีพ ครูผู้สอนให้คำแนะนำ อำนวยความสะดวก ผู้เรียนแสดงความสามารถในการประยุกต์ใช้ ๆ ด้วยตัวเอง สอดคล้องกับ ธัญญาพัฒน์ กิตติโพธิกลาง (2566) ผู้เรียนมีความพึงพอใจในระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.17) และผู้วิจัยออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้เชื่อมโยงกับโลกอาชีพ เรียนรู้ผ่านการคิดขั้นสูง การแก้ปัญหา สร้างสรรค์ผลงาน เน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การอภิปรายผล และการนำเสนอผลงาน สอดคล้องกับ ฉัตรชัย สุขุม, & ศิริวรรณ วนิชวัฒนารชัย (2566)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1) เพื่อให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับยุคสมัย และส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา จึงควรออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสานวิธีการ (Blended Learning) โดยใช้บทเรียนออนไลน์ (e-learning) ร่วมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

2) เนื่องจากเป็นรายวิชาที่มีความซับซ้อน จึงควรจัดทำภาพเคลื่อนไหว (Animation) จำลองทุกเงื่อนไขของการควบคุมทั้งในส่วนของผู้ควบคุม วงจรควบคุม และระบบมอเตอร์บีมน้ำ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ครูผู้สอนต้องให้ความสำคัญและบ่มเพาะให้ผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ทุกหน่วยสมรรถนะ โดยเริ่มต้นการประยุกต์ใช้ จากง่ายสู่ยากขึ้นและซับซ้อนขึ้น โดยการออกแบบการประยุกต์ใช้ ทั้งในส่วนของแบบฝึกหัด และใบปฏิบัติงาน

2) การกำหนดโจทย์เพื่อทดสอบความสามารถในประยุกต์ใช้ ควรสอดคล้องกับการปฏิบัติงานจริงในโลกของอาชีพ โจทย์ปัญหา/เงื่อนไขที่แตกต่างกัน และระดับความยากง่ายไม่แตกต่างกัน ให้กับผู้เรียนเป็นรายบุคคล เป็นการสร้างความท้าทายในการเรียนรู้ และการนำเสนอผลการประยุกต์ใช้ ทำให้ผู้เรียนมีความมุ่งมั่น ตั้งใจ และเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้อย่างกว้างขวางภายในเวลาที่จำกัด

เอกสารอ้างอิง

กฤษดา ฝ่องพิทยา. (2565). การใช้ OLE Model พัฒนาการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ :

Using the OLE Model to Develop Competency-Based Instruction. *คุรุสภาวิจัย*, 3(1), 1-13.

กิตติพันธ์ หันสมร. (2565). มาตรฐานอาชีพ : การเชื่อมโยงโลกของการทำงานกับโลก

การศึกษา. *วารสารวิจัย และพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 14(2), 76-93.

กิตติศักดิ์ คงสีไพร. (2565). การพัฒนาชุดทดลองควบคุมมอเตอร์ไฟฟ้า 3 เฟส เพื่อส่งเสริมทักษะ

การต่อวงจรควบคุมมอเตอร์ไฟฟ้า 3 เฟส ของนักศึกษาคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม. *วารสารครูพิบูล*, 9(2), 259-273.

ฉัตรชัย สุขุม, & ศิริวรรณ วณิชวัฒน์วรชัย. (2566). การออกแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ : แนวคิด

การ ออกแบบการเรียนการสอนและการประเมินผลการเรียนรู้. *วารสารวิจัยและพัฒนา*

มหาวิทยาลัย ราชภัฏสวนสุนันทา, 15(1), 65-78.

- ชลดา ปานสง และคณะ. (2565). การพัฒนาชุดฝึกอบรมฐานสมรรถนะ เรื่อง การติดตั้งและเขียนโปรแกรมควบคุมอัตโนมัติในงานอุตสาหกรรมตามมาตรฐานของ Thai-Meister. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น*, 19(2), 1-14.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2556). การทดสอบประสิทธิภาพสื่อหรือชุดการสอน. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 5(1), 7-20.
- ฉัญญพัฒน์ กิตติโพธิกลาง. (2566). การสร้างและประเมินประสิทธิภาพชุดฝึกปฏิบัติการควบคุมระบบปั๊ม ด้วยโปรแกรมเมเบิลลอจิกคอนโทรลเลอร์. *วารสารวิจัยและนวัตกรรมการอาชีวศึกษา*, 7(2), 31-40.
- บังอร เสรีรัตน์. (2567). การจัดการศึกษาฐานสมรรถนะระดับสถานศึกษา. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 16(1), 1-12.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ พเยาว์ ยินดีสุข และพรเทพ จันทร์อุกฤษฎ์. (2566). *การเรียนรู้เชิงรุกเสริมสร้างสมรรถนะ*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2567). *รายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง ความท้าทายต่อการเปลี่ยนแปลงในการจัดการอาชีวศึกษาแนวใหม่เพื่อการพัฒนาประเทศ*. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการการศึกษาวุฒิสภา.
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2562). *หลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติการจัดการอาชีวศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง เรื่องที่ 7 การวัดและประเมินผลอาชีวศึกษา*. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยเทคนิคมีนบุรี
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2566). *เข้าใจสมรรถนะอย่างง่าย ๆ ฉบับประชาชน และเข้าใจหลักสูตรฐานสมรรถนะอย่างง่าย ๆ ฉบับครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษา (ฉบับปรับปรุง)*. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2567). *รายงานการวิจัยและพัฒนาแพลตฟอร์มระบบธนาคารหน่วยกิตแห่งชาติเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต*. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- Bunya, M., & Wattananarong, K. (2022). การพัฒนาชุดฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะวิชาชีพช่าง ตู้เก็บเซรามิกแบบเย็นจัด. *Rajapark Journal*, 16(44), 280-294.
- Phowong, S. (2024). การพัฒนาชุดฝึกสมรรถนะงานเครื่องเสียงบอร์ด SMP 88-96 วิชาเครื่องเสียงรหัส วิชา 20105-2008. *Journal of Technical and Engineering Education*, 15(3), 82-96.

- Phowong, S. (2024). การพัฒนาชุดฝึกสมรรถนะงานอิเล็กทรอนิกส์อุตสาหกรรม เครื่องจักรแปรรูป
สมุนไพรระดับอาชีวศึกษา. *Journal of the Association of Researchers*, 29(3), 228–251.
- Taree, P. (2025). การพัฒนากิจกรรมจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานร่วมกับแบบเชิงรุกเพื่อ
เสริมสร้าง สมรรถนะอาชีพบริการระบบเครื่องยนต์ควบคุมด้วยอิเล็กทรอนิกส์สำหรับผู้เรียน
ระดับ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง. *Journal of Technical and Engineering Education*, 16(1),
14–29.

กลยุทธ์การบริหารเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก
ของกลุ่มน่าน้อย 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา น่าน เขต 1

Strategies of the Management of a Collaborative Network

For the Development of Small Schools in the Nanoi Group1

Under Nan Primary Educational Service Area Office 1

¹พิชิตชัย พงษ์สะเดา และ ²ดารณีย์ พัยค์ศรีกุล

¹Pichitchai Phongsadao and ²Daraneey Payakkul

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยพายัพ

²อาจารย์ประจำ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยพายัพ

¹Student Education Administration Program Graduate School Payap University

²Lecturer of Education Administration Program Graduate School Payap University

¹Corresponding Author. E-mail: Tae.phongsadao@gmail.com

Received May 6, 2025; Revised July 15, 2025; Accepted August 14, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารเครือข่ายความร่วมมือ 2) เพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริหารเครือข่ายความร่วมมือ 3) เพื่อประเมิน ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การบริหารเครือข่ายความร่วมมือ 4) รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม จำนวน 11 คน เป็นผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครู บุคลากรทางการศึกษา รวม 204 คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้มี 3 ชนิด คือ 1) แบบสอบถาม โดยการหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 0.87 ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือสภาพปัจจุบัน 0.978 และสภาพที่พึงประสงค์ 0.965 2) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างสำหรับการสนทนากลุ่ม และ 3) แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ สถิติที่ใช้ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันมีค่าเฉลี่ยระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์มีค่าเฉลี่ยระดับมาก ความต้องการจำเป็น เท่ากับ 0.140 2) การพัฒนากลยุทธ์ประกอบไปด้วย 6 กลยุทธ์ ได้แก่ 1) สร้างเครือข่ายที่แข็งแกร่งและยั่งยืน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิก 2) เสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของสมาชิกเครือข่าย 3) พัฒนาการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนในการดำเนินงานของเครือข่าย 4) เสริมสร้างศักยภาพผู้นำในการบริหารจัดการและพัฒนาเครือข่าย 5) พัฒนาระบบการสนับสนุนและระดมทรัพยากรของเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพ 6) ส่งเสริมการนำผลการประเมินผลมาปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานของเครือข่าย และ 3. ผลการประเมิน ตรวจสอบโดยรวมมีความเหมาะสมมากที่สุดและการประเมินความเป็นไปได้ระดับมาก

คำสำคัญ: กลยุทธ์; เครือข่ายความร่วมมือ; โรงเรียนขนาดเล็ก

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the current conditions, desirable conditions and necessities of the management of a collaborative network. 2) To develop a cooperative network management strategy. and 3) To evaluate, check the suitability and feasibility of the cooperation network management strategy with mix methods research. The sample consists of 11 experts in focus group discussions, educational institution administrators and teachers (Practitioner Level) of school Nan Primary Educational Service Area Office 1, use specific selection method. The research instruments of three types: 1) questionnaires, The content validity was found to be 0.87 and the reliability of the instrument was 0.978 for the current condition and 0.965 for the desired condition. 2) semi-structured interviews for focus group discussions, and 3) suitability and feasibility assessment forms. The statistics used were percentage, mean and standard deviation. The results of the research revealed that 1) The current condition has a high average. The desirable condition is very high and the necessary requirement is 0.140 (PNI Modified = 0.140). 2) Development of a cooperative network management strategy consisting of 6 strategies: 1) Build a strong and sustainable network with an emphasis on member participation, 2) Strengthen the participation of network members, 3) Develop communication and exchange interaction in the operation of the network, 4) Strengthen the leadership capacity in network management and development, 5) Develop an effective support and resource mobilization system of the network, 6) Promote the application of evaluation results to improve and develop network operations. and 3. Results of Strategy Evaluation and Audit Suitability and feasibility, it is very high.

Keywords: Strategies; Cooperation Network; Small school

บทนำ

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ทำขึ้นเพื่อพัฒนาคุณภาพ ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของประเทศ โดยมุ่งเพิ่มโอกาส ความเสมอภาคในการเข้าถึงการบริการการศึกษาที่มีคุณภาพ และมาตรฐานของประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมาย เพิ่มประสิทธิภาพของการบริหารจัดการศึกษาทุกระดับ พัฒนากำลังมนุษย์ให้เป็นที่ไปตามความต้องการของตลาดแรงงาน การพัฒนาประเทศ สร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของทุกภาคส่วนในสังคม ผ่านการสร้างองค์ความรู้ ความเข้าใจและการยอมรับที่จะฟัง พร้อมที่จะเข้ามามีส่วนร่วมและวางกรอบเป้าหมายรวมถึงหลักการจัดการศึกษาไว้ 4 หลัก ได้แก่ หลักการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน หลักการจัดการศึกษาเพื่อความเท่าเทียมและทั่วถึง หลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีวิสัยทัศน์ “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิต อย่างเป็นสุขสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” จากระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ เพื่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างทั่วถึง มีคุณภาพและการลงทุนทาง

การศึกษาที่คุ้มค่าและบรรลุเป้าหมาย จัดให้มีระบบการจัดการทรัพยากรทางการศึกษาที่ก่อประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาผู้เรียนแต่ละคนให้บรรลุเต็มศักยภาพของตนเองมีโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาเท่าเทียมกัน ซึ่งในปัจจุบันยังมีความเหลื่อมล้ำในการจัดการศึกษาของภาครัฐ จากผลประเมินสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั่วประเทศ ยังมีโรงเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์ประเมินจำนวนมาก และยังมีความแตกต่างของเกณฑ์การประเมินระหว่างโรงเรียนที่อยู่ในเมืองและนอกเมือง โรงเรียนที่อยู่ในต่างภูมิภาค โรงเรียนที่อยู่ต่างสังกัด โรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดเล็ก ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่ 4 เป็นยุทธศาสตร์ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อเพิ่มโอกาสและความเสมอภาคให้แก่คนทุกช่วงวัย ทุกกลุ่ม ทุกพื้นที่และทุกระดับการศึกษาในการเข้าถึงการศึกษาและการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและยุทธศาสตร์ที่ 6 เป็นยุทธศาสตร์ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดระบบหรือรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ จะเป็นการแก้ปัญหาของระบบการจัดการศึกษาได้เป็นอย่างดี (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 มีวิสัยทัศน์ “เป็นองค์กรคุณภาพ ส่งเสริมการจัดการศึกษาพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ คุณธรรมและมีทักษะในโลกยุคใหม่อย่างยั่งยืน” มียุทธศาสตร์และนโยบายที่สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ในข้อที่ 4 กล่าวถึงการสร้างโอกาสในการเข้าถึงบริการการศึกษาที่มีคุณภาพ มีมาตรฐานและลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและได้กำหนดกลยุทธ์ในข้อที่ 4 คือ ส่งเสริมการสร้างโอกาสความเสมอภาคและความเท่าเทียมกันทางการศึกษา โดยมีเป้าหมายผู้เรียนทุกคนได้รับโอกาสในการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง มีคุณภาพและเสมอภาค ผู้เรียนทุกคนมีพัฒนาการเหมาะสมวัยมีคุณภาพคุณธรรมนำวิถีใหม่ มีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีทักษะอาชีพที่เหมาะสมตามความต้องการของตลาดงานและโลกยุคใหม่ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1, 2566) ซึ่งโรงเรียนขนาดเล็กในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จากการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ปีการศึกษา 2566 มีจำนวนโรงเรียนขนาดเล็กลดลง จากปีการศึกษา 2565 จำนวน 7 โรงเรียน ปีการศึกษา 2566 มีการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก โดยการนำนักเรียนไปเรียนรวมกันทุกชั้น จำนวน 7 โรงเรียน มีการนำนักเรียนไปเรียนรวมบางชั้นหรือบางช่วงชั้น จำนวน 5 โรงเรียน นำนักเรียนไปเรียนรวมแบบเครือข่ายจำนวน 9 โรงเรียน โรงเรียนที่ไม่ได้นำนักเรียนไปเรียนรวมใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมเป็นหลัก มีการใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียม ปีการศึกษา 2566 จำนวน 69 โรงเรียน และในปีการศึกษา 2566 มีการยุบเลิกโรงเรียน 4 โรงเรียน (ประกาศยุบเลิกภายหลัง 10 มิ.ย 2565 อีกจำนวน 3 โรงเรียน รวมยุบเลิกปี 2566 ทั้งหมด 8 โรงเรียน) สรุปโดยรวมปีการศึกษา 2566 มีจำนวนโรงเรียนขนาดเล็กลดลงจากปีการศึกษา 2565 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1, 2566) กลยุทธ์การบริหารเครือข่ายความร่วมมือเป็นเทคนิคและกิจกรรมเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล องค์กรหรือสมาชิกของกลุ่ม โดยมีเป้าหมาย

หรือแนวทางร่วมกัน ในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มและของสมาชิกในเครือข่าย ให้เป็นเครือข่ายที่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยที่สมาชิกของเครือข่ายยังคงบริหารจัดการกิจกรรมด้วยตนเอง ไม่ขึ้นต่อกัน และเป็นที่ยอมรับในชุมชนและสังคมและถือว่ากิจกรรมสำคัญของเครือข่าย คือ กิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์ร่วมกันระหว่างผู้บริหารโรงเรียนหรือผู้แทนหรือสมาชิกของเครือข่าย มีการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกัน

จากสภาพปัญหาเบื้องต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษากลยุทธ์การบริหารเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กของกลุ่มน่าน้อย 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 1 พบว่า องค์ประกอบการบริหารเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ในการส่งเสริมการจัดการเครือข่ายความร่วมมือเพื่อนำไปสู่การพัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กให้ได้คุณภาพตามมาตรฐานและเป็นแนวทางในการพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กของกลุ่มน่าน้อย 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 1
2. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริหารเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กของกลุ่มน่าน้อย 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 1
3. เพื่อประเมิน ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การบริหารเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กของกลุ่มน่าน้อย 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยรูปแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารเครือข่ายความร่วมมือ ฯ

ประชากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครู บุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รวม 204 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ฯ ซึ่งมีการหาคุณภาพของแบบสอบถาม โดยหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content

Validity) วิธีการหาค่าความเที่ยงตรงของแบบประเมิน (IOC) โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน มีค่า IOC เท่ากับ 0.87 และค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (reliability) โดยใช้กับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครูหรือคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 30 คน จากนั้นวิเคราะห์ความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach Alpha Coefficient) ก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลจริงกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้ค่าสภาพปัจจุบัน 0.978 และสภาพที่พึงประสงค์ 0.965

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้ 1) วิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารเครือข่ายความร่วมมือ ฯ วิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ 2) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยดัชนีความต้องการจำเป็นค่าดัชนี PNI_{modified} (Modified Priority Need index (PNI))

ระยะที่ 2 พัฒนากลยุทธ์การบริหารเครือข่ายความร่วมมือ ฯ

ผู้วิจัยวิเคราะห์ค่าความต้องการจำเป็นของสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอก โดยจัดเป็น 2 กลุ่ม แยกสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก สภาพแวดล้อมภายในนำค่าความต้องการจำเป็นมาจัดกลุ่มและกำหนดเป็นจุดแข็ง จุดอ่อน โดยการแปลค่าเฉลี่ยของค่าดัชนีความต้องการจำเป็น กำหนดให้ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นที่มีค่าต่ำกว่าหรือเท่ากับค่าเฉลี่ยมาเป็นจุดแข็ง ค่าที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยเป็นจุดอ่อน สำหรับสภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลต่อการบริหารเครือข่ายความร่วมมือ นำผลการจัดกลุ่มค่าความต้องการจำเป็นมากำหนดเป็นโอกาส และภาวะคุกคาม โดยการแปลค่าเฉลี่ยของค่าดัชนีความต้องการจำเป็น กำหนดให้ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นที่มีค่าต่ำกว่าหรือเท่ากับค่าเฉลี่ยเป็นโอกาส ค่าที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยเป็นภาวะคุกคาม

นำผลการวิเคราะห์ค่าความต้องการจำเป็น มากร่างกลยุทธ์โดยการวิเคราะห์ SWOT Analysis โดยนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและการวิเคราะห์สภาพที่พึงประสงค์ของกลยุทธ์การบริหารเครือข่ายความร่วมมือ ฯ มาจัดทำ TOWS Matrix เพื่อกำหนดกลยุทธ์ตามขั้นตอน ดังนี้ โดยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาจัดกลุ่มค่าดัชนี PNI_{modified} (Modified Priority Needs Index) โดยการนำค่าดัชนี PNI_{modified} สูงที่สุดลบด้วยค่าดัชนี PNI_{modified} ต่ำที่สุด แล้วหารด้วย 2 จากนั้นนำระยะห่างที่ได้มาจัดค่า PNI_{modified} โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีค่า PNI_{modified} สูงและกลุ่มที่มีค่า PNI_{modified} ต่ำ กำหนดให้กลุ่มที่มีค่า PNI_{modified} สูงเป็นจุดอ่อนของการบริหารเครือข่ายความร่วมมือ ฯ เพื่อเป็นข้อมูลในการนำเสนอกลยุทธ์ที่ขจัดจุดอ่อนและกลุ่มที่มีค่าดัชนี PNI_{modified} ต่ำเป็นจุดแข็งของการบริหารเครือข่ายความร่วมมือ ฯ 1 เพื่อเป็นข้อมูลในการนำเสนอกลยุทธ์ที่เสริมจุดแข็ง โดยการนำผลจากการจัดลำดับความสำคัญและการวิเคราะห์ SWOT Analysis มาเป็นประเด็นในการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) เพื่อร่างกลยุทธ์การบริหารเครือข่ายความร่วมมือ ฯ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ผู้ทรงคุณวุฒิได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 11 คน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 6 คน และครูรักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) การจัดการทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบบันทึกการสนทนากลุ่มกลยุทธ์การบริหารเครือข่ายความร่วมมือมาวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ทั้งนี้ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์สรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยและนำสาระสำคัญไปใช้ในการร่างกลยุทธ์การบริหารเครือข่ายความร่วมมือ ฯ

ระยะที่ 3 ประเมิน ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การบริหารเครือข่ายความร่วมมือ ฯ

ประชากร คือ ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินกลยุทธ์การบริหารเครือข่ายความร่วมมือ ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 30 คน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 6 คน และครูรักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 5 คน ครูผู้รับผิดชอบกลุ่มงานบริหารทั่วไป จำนวน 12 คน และศึกษานิเทศก์ จำนวน 7 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล เป็นแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้อ มีลักษณะเป็นมาตรวัดประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีของแบบลิเคิร์ต (Likert's Scale) โดยกำหนดการให้คะแนน

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอหนังสือ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเข้าเก็บรวบรวมข้อมูล และเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากร/กลุ่มเป้าหมายเพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยรวบรวมแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ จากนั้นนำมาตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของคำตอบและนำไปประมวลผลคะแนนตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้เพื่อดำเนินการในขั้นต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย 1) การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 2) การแปลผลการประเมินความเหมาะสม โดยนำค่าเฉลี่ยที่ได้เทียบกับเกณฑ์โดยใช้เกณฑ์การประเมินและการแปลความหมาย

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารเครือข่ายความร่วมมือ ฯ ผลวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก สภาพปัจจุบันมีค่าเฉลี่ย ($\mu = 3.79$) อยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์มีค่าเฉลี่ย ($\mu = 4.32$) อยู่ในระดับมากและความต้องการจำเป็นในภาพรวมเท่ากับ 0.140 โดยองค์ประกอบที่ต้องได้รับการพัฒนา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของเครือข่าย (PNI = 0.155) รองลงมาด้านกำหนดสมาชิกเครือข่าย (PNI = 0.154)

ด้านการติดตามผล ประเมินผลและการปรับปรุง (PNI = 0.133) ด้านภาวะผู้นำในการบริหารจัดการ
เครือข่าย (PNI = 0.132) ด้านทรัพยากรของเครือข่าย (PNI = 0.131) ด้านการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์
เชิงแลกเปลี่ยน (PNI= 0.126) ตามลำดับ

2. ผลการพัฒนากลยุทธ์การบริหารเครือข่ายความร่วมมือ ฯ

ตารางที่ 1 ร่างกลยุทธ์มาตรการและตัวชี้วัดความสำเร็จของการบริหารเครือข่ายความร่วมมือ ฯ

กลยุทธ์	มาตรการ	ตัวชี้วัดความสำเร็จ
1. สร้างเครือข่ายที่ แข็งแกร่งและยั่งยืน โดยเน้นการมีส่วนร่วม ร่วมของสมาชิก มี การกำหนดสมาชิก ที่ชัดเจนและนำ เทคโนโลยีมาใช้ในการ การทำงานร่วมกัน	1) ส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์และความ ร่วมมือระหว่างสมาชิก 2) จัดอบรมให้ความรู้แก่สมาชิกในการใช้เทคโนโลยี ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานของเครือข่าย 3) จัดทำข้อตกลงที่ชัดเจนเพื่อเป็นแนวทางในการ ดำเนินงาน 4) ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความรู้และ ประสบการณ์ระหว่างสมาชิก	1) สมาชิกมีความสัมพันธ์และความ ร่วมมือกันไม่น้อยกว่าร้อยละ 80% 2) มีการจัดอบรมให้ความรู้แก่สมาชิกใน การใช้เทคโนโลยีอย่างน้อย 1 ครั้งต่อปี 3) มีคู่มือ กฎ ระเบียบและข้อบังคับ เผยแพร่ให้กับสมาชิกในเครือข่าย 100 % 4) สมาชิกมีส่วนร่วมกิจกรรมไม่น้อยกว่า ร้อยละ 80%
2. เสริมสร้างการมี ส่วนร่วมในการทำ กิจกรรมของสมาชิก เครือข่าย	1) ส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ 2) มีการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และ ประสบการณ์ระหว่างสมาชิก 3) มีการสร้างสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและกันของ สมาชิกเครือข่าย	1) มีสมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมไม่น้อยกว่า ร้อยละ 80% ของสมาชิกเครือข่าย ทั้งหมด 2) มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ มี อย่างน้อย 2 หน่วยงานใน 1 ปี 3) มีการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนความรู้ อย่างน้อย 2 ครั้ง ต่อปี
3. พัฒนาการ สื่อสารและ ปฏิสัมพันธ์เชิง แลกเปลี่ยนในการ ดำเนินงานของ เครือข่าย	1) สร้างเว็บไซต์หรือแพลตฟอร์มออนไลน์ของ เครือข่าย เพื่อเปิดโอกาสให้สมาชิกได้พบปะ พูดคุยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น 2) ส่งเสริมการสื่อสารที่สุภาพและให้เกียรติซึ่งกัน และกัน 3) จัดกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์ เพื่อสร้างความคุ้นเคยและความไว้วางใจระหว่าง สมาชิก	1) ระดับความพึงพอใจของสมาชิก ต่อการ ใช้งานเว็บไซต์หรือแพลตฟอร์มอยู่ ในระดับดีขึ้นไป 2) มีจำนวนข้อร้องเรียนเกี่ยวกับ การ สื่อสารที่ไม่สุภาพหรือไม่ให้เกียรติ น้อยกว่า 2 ครั้งต่อปี 3) จัดโครงการหรือกิจกรรมที่สร้าง ความสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างเครือข่าย ทุกภาคเรียน

กลยุทธ์	มาตรการ	ตัวชี้วัดความสำเร็จ
4. เสริมสร้างศักยภาพผู้นำในการบริหารจัดการและพัฒนาเครือข่าย	1) จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับทักษะการบริหารจัดการเครือข่าย ทักษะการสื่อสาร ทักษะการสร้างความสัมพันธ์ และทักษะการแก้ไขปัญหา 2) จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้นำเครือข่าย 3) จัดให้มีที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญให้คำแนะนำและสนับสนุนผู้นำเครือข่าย	1) ผู้นำได้รับการอบรมเชิงปฏิบัติการครบ 100% และมีการติดตามปรับปรุงไม่น้อยกว่า 2 ครั้งต่อปี 2) มีรายงานการประเมินผลแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้นำเครือข่ายไม่น้อยกว่า 2 ครั้งต่อปี 3) ผู้นำเครือข่ายได้รับการให้คำปรึกษาจากที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญอย่างน้อย 2 ครั้งต่อปี
5. พัฒนาระบบการสนับสนุน และระดมทรัพยากรของเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพ	1) จัดหาทรัพยากรและเครื่องมือที่จำเป็นสำหรับการดำเนินงานของเครือข่าย 2) มีการสร้างความสัมพันธ์กับองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 3) กำหนดเป้าหมายและกลยุทธ์ในการระดมทรัพยากรได้อย่างชัดเจน	1) ได้รับการจัดสรรทรัพยากรและเครื่องมือครบถ้วน 100% 2) มีการจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์เพื่อพัฒนาระบบอย่างน้อย 4 ครั้งต่อปี 3) มีคู่มือหรือแนวทางในการกำหนดเป้าหมายและกลยุทธ์ในการระดมทรัพยากรครบทุกหน่วยงาน 100%
6. ส่งเสริมการนำผลการประเมินผลมาปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานของเครือข่าย	1) มีการนำผลการประเมินมาใช้อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้สามารถติดตามความก้าวหน้าและปรับปรุงการดำเนินงานได้รวดเร็ว 2) จัดให้มีการฝึกอบรมหรือพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงาน 3) พัฒนาระบบติดตามผลและประเมินผล โดยใช้เครื่องมือและวิธีการประเมินที่สามารถเก็บรวบรวม ข้อมูลได้อย่างครอบคลุมและแม่นยำ	1) นำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงเครือข่ายทุกปีอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง 2) ผลการประเมินความรู้และทักษะของผู้เข้าร่วมก่อนและหลังการฝึกอบรมอยู่ในระดับดีขึ้นไป 3) มีเครื่องมือระบบติดตามผลและประเมินผลที่ถูกสร้างขึ้นหรือปรับปรุงอย่างน้อยปีละ 1 เครื่องมือ

3. ผลการประเมิน ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ พบว่าผลการประเมินความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ดังตารางที่ 2 ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้

กลยุทธ์การบริหารเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กของกลุ่มน่าน้อย 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา น่าน เขต 1	ความเหมาะสม (n = 30)			ความเป็นไปได้ (n = 30)		
	μ	σ	แปล ผล	μ	σ	แปล ผล
ด้านวิสัยทัศน์	4.43	0.67	มาก	4.03	0.55	มาก
ด้านพันธกิจ	4.53	0.65	มากที่สุด	4.06	0.76	มาก
เป้าประสงค์	4.58	0.59	มากที่สุด	4.00	0.83	มาก
กลยุทธ์ที่ 1 สร้างเครือข่ายที่แข็งแกร่งและยั่งยืนโดยเน้น การมีส่วนร่วมของสมาชิก มีการกำหนดสมาชิกที่ชัดเจน และนำเทคโนโลยีมาใช้ในการทำงานร่วมกัน	4.47	0.67	มาก	4.00	0.58	มาก
กลยุทธ์ที่ 2 เสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม ของสมาชิกเครือข่าย	4.53	0.56	มากที่สุด	4.20	0.65	มาก
กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์เชิง แลกเปลี่ยนในการดำเนินงานของเครือข่าย	4.47	0.56	มาก	3.97	0.75	มาก
กลยุทธ์ที่ 4 เสริมสร้างศักยภาพผู้นำในการบริหาร จัดการและพัฒนาเครือข่าย	4.37	0.55	มาก	4.13	0.72	มาก
กลยุทธ์ที่ 5 พัฒนาระบบการสนับสนุนและระดม ทรัพยากรของเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพ	4.53	0.56	มากที่สุด	4.03	0.75	มาก
กลยุทธ์ที่ 6 ส่งเสริมการนำผลการ ประเมินผล มาปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานของเครือข่าย	4.53	0.50	มากที่สุด	4.13	0.76	มาก
มาตรการ	4.59	0.59	มากที่สุด	4.09	0.80	มาก
ตัวชี้วัดความสำเร็จ	4.54	0.57	มากที่สุด	4.07	0.80	มาก
รวม	4.55	0.59	มากที่สุด	4.07	0.79	มาก

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การประเมินความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมาตรการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = 4.59$) รองลงมา คือ เป้าประสงค์ ($\mu = 4.58$) ส่วนกลยุทธ์ที่ 4 เสริมสร้างศักยภาพผู้นำในการบริหารจัดการและพัฒนาเครือข่ายมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\mu = 4.37$) และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก โดยกลยุทธ์ที่ 2 เสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของสมาชิกเครือข่ายมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = 4.20$) รองลงมา คือ กลยุทธ์ที่ 4 เสริมสร้างศักยภาพผู้นำในการบริหารจัดการและพัฒนาเครือข่าย และกลยุทธ์ที่ 6 ส่งเสริมการนำผลการประเมินผลมาปรับปรุง

และพัฒนาการดำเนินงานของเครือข่าย ($\mu = 4.13$) ส่วนกลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนในการดำเนินงานของเครือข่าย มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\mu = 3.97$)

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กของกลุ่มน่าน้อย 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 พบว่า สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับมาก เพราะมีการบริหารอย่างเป็นระบบ มีการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการสื่อสารวิสัยทัศน์และเป้าหมายให้สมาชิกเข้าใจและมีส่วนร่วมร่วมกัน มีคุณภาพและการมีปฏิสัมพันธ์ที่เข้มแข็งเป็นรากฐานสำคัญของความสำเร็จของเครือข่าย มีการส่งเสริมการสื่อสารอย่างสม่ำเสมอและโปร่งใส ซึ่งบุคลากรได้รับข้อมูลที่ถูกต้อง ครบถ้วนและทันเวลาอย่างต่อเนื่องซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รชธร พูลสิทธิ์ (2567) ที่ให้แนวทางการมีส่วนร่วมของเครือข่ายทางสังคมสำคัญทั้งสองฝ่ายมีความต้องการที่จะทำงานร่วมกัน จึงเกิดการมีส่วนร่วมขึ้นในทางกลับกันถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายไม่พึงประสงค์ที่จะทำงานร่วมกัน การมีส่วนร่วมก็จะไม่เกิดขึ้น ปัจจัยทั้งสองเป็นเงื่อนไขสำคัญของการมีส่วนร่วมในการบริหาร คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการและการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ส่วนความต้องการจำเป็น โดยให้ความสำคัญด้านการมีส่วนร่วมในการทำงานกิจกรรมของเครือข่าย เพราะการมีส่วนร่วมในการทำงานกิจกรรมของเครือข่าย มุ่งเน้นไปที่การสร้างความเข้าใจในเป้าหมาย การเปิดโอกาสที่หลากหลาย การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การให้การยอมรับและการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม เพื่อให้สมาชิกเกิดแรงจูงใจและรู้สึกมีคุณค่าในการร่วมกันขับเคลื่อนกิจกรรมของเครือข่าย

2. พัฒนากลยุทธ์การบริหารเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กของกลุ่มน่าน้อย 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 พบว่า กลยุทธ์การบริหารเครือข่ายความร่วมมือ ๆ มี 6 กลยุทธ์ ดังนี้ กลยุทธ์ที่ 1 สร้างเครือข่ายที่แข็งแกร่งและยั่งยืน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิก มีการกำหนดสมาชิกที่ชัดเจนและนำเทคโนโลยีมาใช้ในการทำงานร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของหวานใจ เวียงยิ่ง (2564) ระบุว่า การเปิดโอกาสให้สมาชิกแสดงความคิดเห็นในการดำเนินงาน มีการสร้างข้อตกลงและความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมระหว่างเครือข่าย มีระเบียบข้อปฏิบัติในการดำรงรักษาเครือข่ายไว้ มีการใช้เทคโนโลยีในการประสานงานจัดบรรยากาศการร่วมกิจกรรมในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง จัดให้มีการจัดหาทรัพยากรสนับสนุนอย่างเพียงพอ ให้ความช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาสมาชิกเครือข่าย รวมทั้งมีส่วนร่วมในการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันอย่างต่อเนื่อง กลยุทธ์ที่ 2 เสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของ

สมาชิกเครือข่าย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปรววรรณ อ่ำช่วย (2565) พบว่า ปัจจัยที่ทำให้การบริหารเครือข่ายทางการศึกษา ประกอบด้วย ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ความยืดหยุ่นในการบริหารงาน การให้อำนาจหรือให้ความสำคัญกับสมาชิกเครือข่าย ความร่วมมือของสมาชิกเครือข่ายการสร้างพันธมิตรและการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการ กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนในการดำเนินงานของเครือข่าย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของหวานใจ เวียงยิ่ง (2564) โดยเครือข่ายมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายผ่านกิจกรรมต่าง ๆ มีการติดต่อสื่อสารกันเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน สามารถประสานงานได้ตามวัตถุประสงค์และมีการสื่อสารอย่างรวดเร็วและใช้ช่องทางในการสื่อสารที่เหมาะสม และยังสอดคล้องกับ Sood and Pattison (2012) ที่ศึกษาการทำงานร่วมกันในรูปแบบการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนในศตวรรษที่ 21 ของการสื่อสารสังคมใน B2B บน Facebook, Twitter, Google Plus, LinkedIn และ YouTube พบว่าสื่อเหล่านี้ช่วยให้สังคมมีการสนทนาแบบออนไลน์เพิ่มขึ้น มีกิจกรรมในหลายประเภทที่ทำงานร่วมกันในเชิงปฏิสัมพันธ์ การแลกเปลี่ยน กลยุทธ์ที่ 4 เสริมสร้างศักยภาพผู้นำในการบริหารจัดการและพัฒนาเครือข่าย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของญา วิทย์นลากรณ์ (2567) พบว่าผู้นำที่มีความประพฤติดี เหมาะสม และเป็นแบบอย่างที่ดีเป็นที่ตั้ง ในการดำเนินงานต่าง ๆ มีการกำหนดวิสัยทัศน์และการวางกลยุทธ์ที่มาจากผู้นำที่ดีจะทำให้เครือข่ายยิ่งขยายตัวออกและหยั่งรากลึกมากยิ่งขึ้น สมาชิกเครือข่ายจะมีความจงรักภักดีและแรงขับเคลื่อนการดำเนินงานมากขึ้น กลยุทธ์ที่ 5 พัฒนาระบบการสนับสนุนและระดมทรัพยากรของเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณรงค์ฤทธิ์ ประทุมชัย (2565) พบ 24 แนวทาง ได้แก่ 1) ทรัพยากรการเงิน 8 แนวทาง 2) ทรัพยากรบุคคล 6 แนวทาง 3) ทรัพยากรวัสดุอุปกรณ์ 5 แนวทาง 4) ทรัพยากรการบริหารจัดการ 5 แนวทาง *กลยุทธ์ที่ 6* ส่งเสริมการนำผลการประเมินผล มาปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานของเครือข่าย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสิริธร ไหวพริบ (2565) การพัฒนาแนวทางการนำผลประเมินมาตรฐาน มีลักษณะสำคัญ 7 องค์ประกอบ คือ 1) วัตถุประสงค์ 2) หลักการ 3) กรอบแนวคิด 4) นิยามศัพท์ที่ใช้ในแนวทาง 5) กระบวนการ 6) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 7) เงื่อนไขและข้อจำกัด คือภาวะผู้นำของผู้บริหารส่งผลต่อนโยบาย จุดเน้นกลยุทธ์ และแนวทางการดำเนินงาน ผู้บริหารจึงควรมีบทบาทในการนำผลการประเมินมาใช้ในการประเมินกลยุทธ์และนโยบายของตนเองและใช้กำหนดแนวทางเพื่อการพัฒนาคุณภาพ สนับสนุน ส่งเสริมให้เกิดการนำผลประเมินไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพ โดยใช้หลักการมีส่วนร่วมและใช้กำกับติดตาม

3.ประเมิน ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การบริหารเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กของกลุ่มน่าน้อย 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 1 พบว่า โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด เห็นได้ว่า กลยุทธ์ที่ 2 เสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของสมาชิกเครือข่าย กลยุทธ์ที่ 5

พัฒนาระบบการสนับสนุน และระดมทรัพยากรของเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพ และกลยุทธ์ที่ 6 ส่งเสริมการนำผลการ ประเมินผล มาปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานของเครือข่าย มีความเหมาะสมมากที่สุด แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของสมาชิกเครือข่าย ระบบการสนับสนุน และระดมทรัพยากรของเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงการส่งเสริมการนำผลการประเมินผลมาปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงาน ในขณะที่กลยุทธ์ที่ 1 สร้างเครือข่ายที่แข็งแกร่งและยั่งยืน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิก มีการกำหนดสมาชิกที่ชัดเจนและนำเทคโนโลยีมาใช้ในการทำงานร่วมกัน กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนในการดำเนินงานของเครือข่าย อยู่ในลำดับถัดมา จะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมของสมาชิกจะเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากมีการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนที่ดียิ่งส่งผลให้เครือข่ายมีความแข็งแกร่งและยั่งยืนมากขึ้น และกลยุทธ์ที่ 4 เสริมสร้างศักยภาพผู้นำในการบริหารจัดการและพัฒนาเครือข่ายอยู่ในลำดับท้ายสุดของความเหมาะสม สะท้อนให้เห็นถึงความเข้าใจ ความสำคัญ ความพร้อมของเครือข่ายในขณะนั้น การทำความเข้าใจสาเหตุและปรับปรุงแผนการดำเนินงานให้เหมาะสม จะช่วยให้เครือข่ายสามารถพัฒนาไปในทิศทางที่ดีและดำเนินการอย่างต่อเนื่องครอบคลุมหลายด้าน ทั้งผู้นำมีความรู้ ทักษะ คุณลักษณะและความสามารถที่จำเป็น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนฤมล ฤทธิแสง (2562) กล่าวถึงการเสริมสร้างความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มเครือข่าย คือ มีแผนการเสริมสร้างความร่วมมือของสมาชิกกลุ่มเครือข่ายเป็นรายภาคเรียนและรายปีการศึกษา มีการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความสามัคคี ความเสียสละ การมีส่วนร่วมกลุ่มเครือข่ายจากชุมชนท้องถิ่น เปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมและสนับสนุนภารกิจของกลุ่มเครือข่ายด้วยความเต็มใจ และให้ความร่วมมือกัน เพื่อให้ภารกิจประสบความสำเร็จ การประเมินความเป็นไปได้ พบว่าโดยรวมมีความเป็นไปได้อยู่มาก จะเห็นได้ว่ากลยุทธ์ที่ 2 กลยุทธ์ที่ 4 และกลยุทธ์ที่ 6 ได้รับการประเมินในระดับสูงรองลงมา แสดงให้เห็นว่าผู้นำมีศักยภาพและความพร้อมในการดำเนินการตามแนวทางการเสริมสร้างศักยภาพผู้นำในการบริหารจัดการเครือข่าย และกลยุทธ์ที่ 5 กลยุทธ์ที่ 1 และกลยุทธ์ที่ 3 มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด เนื่องจากการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ภายในเครือข่ายยังเป็นจุดที่ต้องปรับปรุงและพัฒนาอย่างเร่งด่วน อาจเป็นอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและความเข้มแข็งของเครือข่ายในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุธรรม ธรรมทัศนานนท์ (2562) กล่าวว่า กลยุทธ์การบริหารเครือข่ายความร่วมมือ ๙ ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์หลัก ประกอบด้วย 1) กลยุทธ์กระตุ้นการก่อตั้งเครือข่ายความร่วมมือ 2) กลยุทธ์พัฒนาการดำเนินงานของเครือข่ายความร่วมมือ 3) กลยุทธ์การประเมินผลและปรับปรุงงานของเครือข่ายความร่วมมือ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

- 1) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูรักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน ควรนำกลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้น ไปใช้ในการบริหารเครือข่ายความร่วมมือให้มีประสิทธิภาพสูงสุด มีการส่งเสริมสนับสนุน กำกับติดตามการบริหารเครือข่ายความร่วมมือของโรงเรียนขนาดเล็กอย่างเป็นรูปธรรม
- 2) สร้างการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน เช่น PLC ระหว่างโรงเรียนในเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practices) และสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรอย่างยั่งยืน
- 3) ควรมีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้ครูและผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อเสริมสร้างทักษะด้านการบริหารเครือข่ายความร่วมมือและการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้
- 4) โรงเรียนขนาดเล็กในแต่ละกลุ่มโรงเรียนในแต่ละพื้นที่ควรปรับกลยุทธ์ให้เหมาะสมกับบริบทเฉพาะของตน เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับความต้องการและทรัพยากรที่มีในท้องถิ่น
- 5) ควรมีการเสริมสร้างความตระหนักรู้ให้ชุมชน ภาคเอกชนและปกครองส่วนท้องถิ่น เห็นความสำคัญของโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อร่วมกันอนุรักษ์และพัฒนาโรงเรียนต่อไปในฐานะศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชนในอนาคต

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรมีการนำผลการพัฒนากลยุทธ์การบริหารเครือข่ายความร่วมมือของโรงเรียนขนาดเล็กของโรงเรียนในกลุ่มน่าน้อย 1 ไปใช้ในโรงเรียนที่มีสภาพบริบทใกล้เคียงกัน
- 2) ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับขนาดโรงเรียนขนาดเล็กที่จะเพิ่มขึ้นในอนาคต เพื่อพร้อมสำหรับการพัฒนากลยุทธ์ให้มีประสิทธิภาพและสามารถใช้ได้จริงในสภาพแวดล้อมหรือบริบทที่ตั้งของโรงเรียน

เอกสารอ้างอิง

- ญญา วิทย์นลากรณ. (2567). บทบาทและภาวะผู้นำในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านสุขภาพแบบยั่งยืนในจังหวัดพะเยา. *วารสารวิชาการสถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก*, 11(1), 74–85.
- ณรงค์ฤทธิ์ ประทุมชัย. (2565). *แนวทางการพัฒนาการระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์ มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- นฤมล ฤทธิแสง. (2562). *การพัฒนาแนวทางการบริหารกลุ่มเครือข่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาสำหรับสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- ปรววรรณ อ่ำช่วย. (2565). *การพัฒนากลยุทธ์การบริหารเครือข่ายทางการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. ปริญา นิพนธ์ปริญญาดุขฎฐิบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- รชธร พูลสิทธิ์. (2567). *แนวทางการเสริมสร้างเครือข่ายทางสังคมเพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนงานของสภาเด็กและเยาวชนให้เกิดความเข้มแข็งในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา*. สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 4 จังหวัดนครราชสีมา.
- สิริธร ไหวพริบ (2565). *แนวทางการนำผลประเมินมาตรฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาไปใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพการบริหารงานด้านวิชาการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา*. ปริญา การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวัด ประเมิน และวิจัยการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุธรรม ธรรมทัศนานนท์. (2562). *กลยุทธ์การบริหารเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*. 30(3), 19–21.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจ เขต 1. (2566). *รายงานผลการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กปีการศึกษา 2566*. น่าน: กลุ่มนโยบายและแผน.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจ เขต 1. (2566). *แนวทางการพัฒนา (แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานปี พ.ศ. 2560–2570 ฉบับทบทวนปี 2568 และแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2568)*. น่าน: กลุ่มนโยบายและแผน.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- หวนใจ เวียงยั้ง. (2564). *กลยุทธ์การบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. ปรัญญา ดุขฎฐิบัณฑิต (ปร.ด.) สาขาวิชา การบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏ สกลนคร.
- Sood, S. C. and Pattinson, H. M. (2012). 21st Century Applicability of the Interaction Model: Does Pervasiveness of Social Media in B2B Marketing Increase Business Dependency on the Interaction model. *Journal of Customer Behaviour*, 11(2), 117–128.

วัฒนธรรมองค์กรและคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ
ในการทำงานของพนักงานโรงเรียนนานาชาติระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
ในพื้นที่จังหวัดนครปฐม

Organizational Culture and Quality of Work Life on Employee
Performance in International High Schools in Nakhon Pathom

¹รุ่งศนิจพัช เตชชโยธินวงศ์ และ ²ธัญนันท์ บุญอยู่

¹Rungsanijapat Tacharayothinwong and ²Thanyanan Boonyoo

^{1, 2}บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์

^{1, 2}Graduate School, Southeast Asia University

¹Corresponding Author. E-mail: rungsanijapat@gmail.com

Received August 3, 2025; Revised August 7, 2025; Accepted August 26, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) วัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงาน และ (2) คุณภาพชีวิตในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานโรงเรียนนานาชาติระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในพื้นที่จังหวัดนครปฐม รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ พนักงานโรงเรียนนานาชาติระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในพื้นที่จังหวัดนครปฐม จำนวน 99 ตัวอย่าง ตามแนวคิดของ Krejcie & Morgan (1970) โดยคัดเลือกวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิและแบบอย่างง่าย มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ที่ 0.67-1.00 และมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบักอยู่ระหว่าง 0.737-0.890 มีแบบสอบถามเป็นเครื่องมือวิจัยการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า (1) วัฒนธรรมองค์กรแบบปรับตัวแบบมุ่งเน้นความสำเร็จ แบบเครือข่าย และราชการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานโรงเรียนนานาชาติระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในพื้นที่จังหวัดนครปฐม มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.729-0.787 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ 0.675 และมีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์อยู่ที่ร้อยละ 45.50 และ (2) คุณภาพชีวิตในการทำงานด้านการได้รับค่าตอบแทนที่เพียงพอ โอกาสในการพัฒนาความสามารถ ความมั่นคงในงาน และความสมดุลระหว่างงานกับชีวิตที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานโรงเรียนนานาชาติระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในพื้นที่จังหวัดนครปฐม มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.704-0.768 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ 0.714 และมีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์อยู่ที่ร้อยละ 50.90

คำสำคัญ: วัฒนธรรมองค์กร; คุณภาพชีวิตในการทำงาน; ประสิทธิภาพในการทำงาน;
โรงเรียนนานาชาติระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

Abstract

This article aimed to study (1) organizational culture on employee performance; and (2) quality of work life on employee performance in international high school in Nakhon Pathom. The research design is quantitative. Data were collected from 99 international high school employees in Nakhon Pathom province, determined according to Krejcie & Morgan (1970) method and selected using stratified random sampling and simple random sampling methods. The research instrument was a questionnaire, with an index of item-objective congruence ranging from 0.67 to 1.00 and a Cronbach's alpha coefficient between 0.737 and 0.890. The data were analyzed using multiple regression analysis. The findings of this study showed that (1) organizational culture of adaptability, achievement, clan, and bureaucratic significantly influenced employee performance in international high school in Nakhon Pathom, with correlation coefficients ranging from 0.729 to 0.787, a multiple correlation coefficient of 0.675, and a predictive coefficient with a cumulative predictive power of 45.50%; and (2) quality of work life of adequate and fair compensation, development of capacities, growth and security, and work-life balance significantly influenced employee performance in international high school in Nakhon Pathom, with correlation coefficients ranging from 0.704 to 0.768, a multiple correlation coefficient of 0.714, and a predictive coefficient with a cumulative predictive power of 50.90%.

Keywords: Organizational Culture; Quality of Work Life; Employee Performance; International High School

บทนำ

องค์กรที่มีศักยภาพถือเป็นองค์กรที่เติบโตขึ้นเรื่อย ๆ และพัฒนาตัวเองอยู่เสมอ องค์กรที่อยู่รอดในโลกแห่งความเป็นจริงได้ย่อมเป็นองค์กรที่ต้องปรับตัว ตลอดจนพัฒนาให้ก้าวทันโลกที่เปลี่ยนแปลงในแต่ละยุคสมัย ดังนั้นเป้าหมายของทุกองค์กรก็คือการมุ่งพัฒนาองค์กรเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นอยู่ตลอดเวลา การพัฒนาองค์กรจึงเป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นการปรับปรุงและการพัฒนาองค์กรในหลาย ๆ ด้าน เช่น การพัฒนาบุคลากร การปรับปรุงกระบวนการทำงาน และการสร้างวัฒนธรรม เป็นต้น องค์กรที่มีความเข้มแข็งเป็นเป้าหมายของการพัฒนาองค์กรและเป็นการเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน การปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของตลาด และสร้างความยั่งยืนให้กับองค์กร โดยการพัฒนาองค์กรที่มีประสิทธิภาพต้องสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ ค่านิยมหลักและเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ขององค์กร (Thriveni & Dsouza, 2024) โดยทรัพยากรบุคคลเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งในการปฏิบัติงาน ระบบการศึกษาเป็นปัจจัยหลักในการสร้างและพัฒนาความรู้ ความคิด ตลอดจนความประพฤติและคุณงามความดีของบุคคลให้บุคคลดำรงตนอยู่ในสังคมและโลกได้อย่างมั่นคง และมีความสงบร่มเย็นได้ แม้ว่าโลกจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ, 2567) การเข้าถึงการศึกษาที่ดีเป็นกุญแจสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำและส่งเสริมความเท่าเทียมโดยเปิดโอกาส

ให้บุคคลจากทุกสภาพแวดล้อมมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาและโอกาสในการปรับปรุงคุณภาพชีวิต และเป็นพื้นฐานสำคัญในการเตรียมความพร้อมสำหรับอาชีพที่มั่นคงที่สนับสนุนให้บุคคลมีทักษะและมีความรู้ที่จำเป็นในการเข้าสู่ตลาดงาน นอกจากนี้ยังช่วยให้เข้าใจและเคารพต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรมส่งเสริมความตระหนักรู้ทางสังคมช่วงมัธยมศึกษาปีที่ 4 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 เรียกว่า ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เทียบเท่ากับ Grade 10–12 โดยการศึกษาในชั้นนี้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ทางด้านวิชาการและวิชาชีพให้เหมาะสมกับวัย ความต้องการ ความสนใจ โดยผู้เรียนจบในระดับมัธยมศึกษาสามารถประกอบวิชาชีพที่เหมาะสมกับวัยและความสามารถ หรือการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายผู้เรียนสามารถเรียนกลุ่มวิชาที่ผู้เรียนชื่นชอบเพื่อยึดเป็นอาชีพได้ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2567) จากสถิติในภาพรวมด้านการศึกษาในระดับประเทศ ประจำปีการศึกษา 2567 ของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการระบุจำนวนนักเรียนทั้งหมดจำแนกตามชั้นปี และเพศ ในปี 2567 พบว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นเพศชาย จำนวน 885,202 คน และเพศหญิง จำนวน 977,767 คน รวมเป็นจำนวนทั้งสิ้น 1,832,969 คน (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2567)

ธุรกิจโรงเรียนเอกชนในประเทศไทยที่เป็นโรงเรียนนานาชาติ (International School) หรือที่หลาย ๆ คนเรียกว่า “โรงเรียนมัธยมอินเตอร์” เป็นโรงเรียนที่มีจัดการเรียนการสอนโดยใช้หลักสูตรต่างประเทศ มีการอ้างอิงจากประเทศเจ้าของหลักสูตร รายละเอียดของเนื้อหา รายวิชาเรียนต่าง ๆ ทางโรงเรียนจะจัดทำขึ้นเอง โดยไม่อิงหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ โรงเรียนนานาชาติหรือโรงเรียนมัธยมอินเตอร์จะใช้ภาษาต่างประเทศในการเรียนการสอนเป็นหลัก ไม่มีข้อจำกัดด้านเชื้อชาติ ศาสนา มีการปลูกฝังวัฒนธรรมในระดับสากล โดยโรงเรียนนานาชาติแต่ละแห่งจะมีหลักสูตรในการสอนที่แตกต่างกันออกไป และจากข้อมูลระบบสถิติและการทะเบียน กระทรวงศึกษาธิการในปี 2567 พบว่า ภาพรวมจำนวนนักเรียนในระบบโรงเรียนของประเทศไทยมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องในปี 2567 คาดว่าน่าจะลดลงร้อยละ 1.7 เมื่อเทียบกับปี 2566 แต่จำนวนนักเรียนในโรงเรียนนานาชาติกลับเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญร้อยละ 10.2 สะท้อนให้เห็นความแตกต่างและโอกาสในภาคธุรกิจการศึกษา โดยอัตราการเติบโตของจำนวนนักเรียนสูงกว่าถึงร้อยละ 4.3 และจำนวนโรงเรียนสูงกว่าถึงร้อยละ 6.3 ตามลำดับ (อมรินทร์ทีวีออนไลน์, 2567) โดยในขณะที่โรงเรียนมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง ความคาดหวังจากผู้ปกครอง นักเรียน และโรงเรียนก็สูงขึ้นตามไปด้วยส่งผลให้พนักงานที่มีบทบาทสนับสนุนด้านวิชาการ การบริหารจัดการ และการดูแลนักเรียนต้องเผชิญกับความท้าทายในการทำงานที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นภาระงานที่เพิ่มขึ้น ความจำเป็นในการใช้ภาษาอังกฤษ การปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรม และการใช้เทคโนโลยีในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นต้น อีกทั้งแม้ว่าโรงเรียนนานาชาติในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในพื้นที่จังหวัดนครปฐมจะมีนโยบายส่งเสริมการพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาทักษะการใช้ระบบคุณภาพ และการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง แต่ก็ยังพบกับปัญหาที่แฝงอยู่

เช่น ความหลากหลายของวัฒนธรรม และคุณภาพชีวิตในการทำงาน เป็นต้น ซึ่งอาจส่งผลต่อประสิทธิภาพโดยรวมขององค์กรในระยะยาว และนอกจากนี้ยังพบว่า ในบริบทของโรงเรียนนานาชาติในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในพื้นที่จังหวัดนครปฐมยังขาดงานวิจัยเชิงลึกที่ศึกษาปัจจัยภายในที่เป็นวัฒนธรรมองค์กรและคุณภาพชีวิตในการทำงานที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงาน เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์และพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน (โรงเรียนนานาชาติในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในพื้นที่จังหวัดนครปฐม, 2567) และจากการศึกษาวิจัยของ Rinaldi, Sutrisno & Prihatiningtias (2024) กล่าวว่า วัฒนธรรมองค์กรที่แข็งแกร่งและเป็นบวกจะสามารถส่งเสริมความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร แรงจูงใจ และความภักดีในหมู่พนักงาน อีกทั้งวัฒนธรรมองค์กรที่เกี่ยวข้องกับหลักการพื้นฐานทางปรัชญาและความเชื่อที่องค์กรยึดถือ และหล่อเลี้ยงเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรจะเป็นพลังทางสังคมที่แม้จะไม่สามารถมองเห็นได้โดยตรง แต่เป็นแรงผลักดันให้บุคคลในองค์กรปฏิบัติหน้าที่ และสนับสนุนการปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ (Aditya, Apriani & Indarto, 2025) นอกจากนี้วัฒนธรรมองค์กรที่เป็นรูปแบบของความเชื่อ พฤติกรรม รูปแบบการโต้ตอบ และสมมติฐานร่วมกันที่สมาชิกทุกคนในองค์กรยอมรับและใช้โดยปริยายเพื่อเผชิญหน้ากับสภาพแวดล้อมภายนอกเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กร และสามารถสร้างประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานในระดับที่สูงขึ้น (Suheman, Aminarahmah & Martini, 2024) อีกทั้งการศึกษาวิจัยของ Dipankar (2022) ที่กล่าวว่า คุณภาพชีวิตในการทำงานที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรม การพัฒนา การให้แรงจูงใจ และการประเมินผลพนักงาน โดยเป็นกลยุทธ์แบบบูรณาการที่มุ่งหวังที่จะรักษาและปรับปรุงประสิทธิภาพในการทำงานผ่านการรักษาความเป็นอยู่ที่ดีของพนักงาน (Riyono & Hartati & Fatma, 2022)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของวัฒนธรรมองค์กร และคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานโรงเรียนนานาชาติระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในพื้นที่จังหวัดนครปฐม เนื่องจากพนักงานถือเป็นทรัพยากรบุคคลที่สำคัญสำหรับทุกองค์กร การมีพนักงานที่ดีทำงานด้วยความเต็มใจ จงรักภักดีต่อองค์กรย่อมช่วยรักษาผลประโยชน์ให้องค์กร เพื่อเพิ่มความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์กร คุณภาพชีวิตในการทำงาน และประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงาน เพื่อเป็นข้อมูลเชิงลึกสำหรับการวิจัยเพิ่มเติมในการบริหารงานทรัพยากรมนุษย์และการศึกษาขององค์กร นอกจากนี้เพื่อสร้างกรอบแนวคิดใหม่ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทอื่น ๆ ที่สนับสนุนการกำหนดนโยบายที่ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงาน โดยใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาโครงการฝึกอบรม หรือกิจกรรมที่ส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรในหน่วยงานเพื่อปรับปรุงมาตรฐานการทำงานในโรงเรียนที่อยู่ในกำกับดูแลของรัฐ อีกทั้งช่วยให้ผู้บริหารโรงเรียนสามารถออกแบบและดำเนินมาตรการ หรือสวัสดิการที่ตอบสนองต่อความต้องการของพนักงานได้ตรงจุด ช่วยปรับปรุงการบริหารงานและสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง

พนักงานในโรงเรียนและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันโดยการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงาน ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงาน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานโรงเรียนนานาชาติระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในพื้นที่จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานโรงเรียนนานาชาติระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในพื้นที่จังหวัดนครปฐม

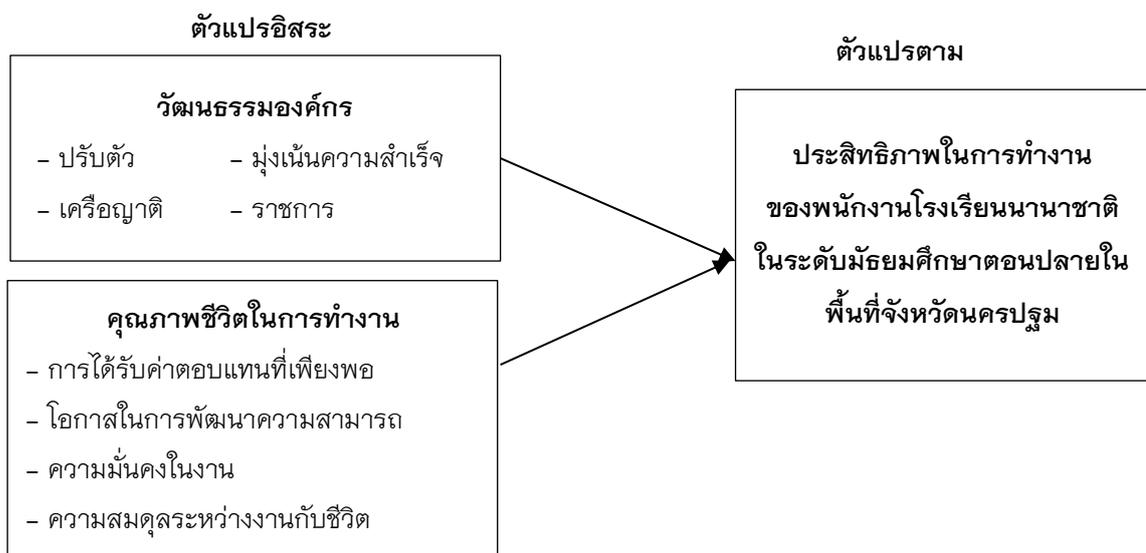
สมมติฐานของการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 (H1) วัฒนธรรมองค์กรส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานโรงเรียนนานาชาติระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในพื้นที่จังหวัดนครปฐม

สมมติฐานที่ 2 (H2) คุณภาพชีวิตในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานโรงเรียนนานาชาติระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในพื้นที่จังหวัดนครปฐม

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิดของ คตพันธ์ คงทอง (2563) ประกอบด้วย (1) ตัวแปรอิสระ คือ ปัจจัยวัฒนธรรมองค์กรและคุณภาพชีวิตในการทำงาน ส่วนตัวแปรตาม คือ ประสิทธิภาพในการทำงาน โดยมีรายละเอียดของตัวแปรดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

จากกรอบแนวคิดการวิจัยสามารถสรุปแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องได้ดังนี้

1. วัฒนธรรมองค์กร (Organization Culture) เป็นค่านิยม ความเชื่อ ทัศนคติ และพฤติกรรมของสมาชิกในองค์กรที่ร่วมกันกำหนดเป็นวัฒนธรรมองค์กร ซึ่งสะท้อนความคาดหวังของสถานที่ทำงาน ประวัติศาสตร์ ประเพณี และประสบการณ์ขององค์กรที่เป็นพลังทางสังคม แม้จะไม่สามารถมองเห็นได้โดยตรง แต่เป็นแรงผลักดันให้บุคคลในองค์กรปฏิบัติหน้าที่และสนับสนุนการปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ (Aditya, Apriani & Indarto, 2025) โดยสะท้อนให้เห็นวิธีที่ผู้คนสื่อสาร ได้ตอบ ตัดสินใจ และตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นความท้าทายที่องค์กรเผชิญและทำหน้าที่เป็นหลักการชี้แนะสำหรับพฤติกรรมและการกระทำของแต่ละบุคคลในองค์กร วัฒนธรรมองค์กรที่โดดเด่นจะมีลักษณะเฉพาะคือ โครงสร้าง และการจัดสรรงานที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน (Sutiyem & Gumilang, 2024) อันก่อให้เกิดรูปแบบพฤติกรรมที่คาดหวัง และช่วยกำหนดการกระทำของแต่ละบุคคลในองค์กร อีกทั้งทำหน้าที่เป็นแนวทางพฤติกรรมสำหรับสมาชิกเพื่อเอาชนะปัญหาการปรับตัวภายนอก และการบูรณาการภายใน (Trisnayanthi et al., 2024)

2. คุณภาพชีวิตในการทำงาน (Quality of Work Life) เป็นกระบวนการที่องค์กรตอบสนองต่อความต้องการของพนักงานโดยการพัฒนาวิถีเพื่อให้พนักงานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่ออกแบบชีวิตการทำงานของพนักงานได้อย่างเต็มที่ (Amompipat, 2022) ซึ่งเป็นความสามารถในการสร้างความสมดุลระหว่างงานกับชีวิต การได้รับค่าตอบแทนที่เพียงพอ ความมั่นคงในงาน และโอกาสในการพัฒนาความสามารถให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายแก่องค์กรอย่างต่อเนื่อง (Mohammed, 2024) ซึ่งเป็นกลยุทธ์ที่จำเป็นเมื่อส่วนงานต่าง ๆ ต้องเผชิญความท้าทายที่ไม่เกิดขึ้นมาก่อน และโครงสร้างองค์กรที่เปลี่ยนแปลงไป (Sravani & Chodisetty, 2024) คุณภาพชีวิตในการทำงานเป็นวิธีการตรวจสอบลักษณะเฉพาะของสถานที่ทำงานที่มีอิทธิพลต่อประสบการณ์และชีวิตของพนักงาน (Thriveni & Dsouza, 2024) อีกทั้งเป็นกลยุทธ์แบบบูรณาการที่มุ่งหวังทั้งความพึงพอใจ คุณภาพชีวิต สภาพแวดล้อมในการทำงาน และความเป็นอยู่ที่ดีของพนักงานที่ส่งเสริมและรักษาความพึงพอใจของพนักงานในภาพรวมที่จะสร้างความสัมพันธ์ที่สมดุลระหว่างงานและชีวิตครอบครัว (Mohammed, 2024)

3. ประสิทธิภาพในการทำงาน (Employee Performance) เป็นความสามารถในการทำงานของพนักงานในองค์กรที่ได้รับผลกระทบอย่างมากจากปัจจัยต่าง ๆ ในสถานที่ทำงานเพื่อให้พนักงานทำงานได้ภายในกรอบเวลาที่กำหนด (Kaur & Sharma, 2019) และได้กำหนดอย่างเป็นพฤติกรรมโดยรวมของพนักงานที่ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมายขององค์กรในทางบวกหรือทางลบ (Saraswati & Peritiwi, 2020) เป็นการบรรลุผลสำเร็จของงาน หลังจากพนักงานพยายามปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน (Shammout, 2021) โดยประสิทธิภาพในการทำงานต้องได้รับการศึกษาที่ดีจากพนักงาน เพื่อให้ปรับตัวเข้ากับงานได้อย่างรวดเร็ว รวมถึงด้านต่าง ๆ เช่น ความมุ่งมั่น ความมั่นใจ ความตรงต่อเวลา ปริมาณ

และคุณภาพของงาน ซึ่งเป็นผลการปฏิบัติที่เป็นตัวชี้วัดว่า องค์กรได้รับการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพและพนักงานในสถานที่ทำงานจะประเมินผลงานของตนโดยพิจารณาจากความเหมาะสมตามความสามารถของแต่ละบุคคล (Talebi & Khadivi, 2023)

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยที่ศึกษานี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ พนักงานโรงเรียนนานาชาติระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในพื้นที่จังหวัดนครปฐม จำนวน 132 คน (ข้อมูลอัตรากำลังพนักงานประจำเดือนเมษายน 2568) กลุ่มตัวอย่าง คือ พนักงานโรงเรียนนานาชาติระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในพื้นที่จังหวัดนครปฐม จำนวน 99 คน ตามแนวคิดของ Krejcie & Morgan (1970) โดยใช้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือวิจัย 95% และความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่างได้ ± 5 โดยการใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามแต่ละฝ่ายงานจากนั้นจึงดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยการจับสลาก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้เป็นแบบสอบถามแบบปลายปิดโดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลที่ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กรที่ประกอบด้วย วัฒนธรรมองค์กรแบบปรับตัว วัฒนธรรมองค์กรแบบมุ่งเน้นความสำเร็จ วัฒนธรรมองค์กรแบบเครือญาติ และวัฒนธรรมองค์กรแบบราชการ ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ประกอบด้วย ด้านการได้รับค่าตอบแทนที่เพียงพอ ด้านโอกาสในการพัฒนาความสามารถ ด้านความมั่นคงในงาน และด้านความสมดุลระหว่างงานกับชีวิต และส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการทำงานที่ประกอบด้วย ด้านคุณภาพ ด้านปริมาณ ด้านเวลา และด้านค่าใช้จ่าย ซึ่งแบบสอบถามในส่วนที่ 2-4 เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ผู้วิจัยใช้มาตรวัดข้อมูลประเภทอันตรภาคชั้น (Interval Scale) ซึ่งแบ่งความคิดเห็นเป็น 5 ระดับ ได้แก่ “เห็นด้วยในระดับมากที่สุด ระดับคะแนน 5” “เห็นด้วยในระดับมาก ระดับคะแนน 4” “เห็นด้วยในระดับปานกลาง ระดับคะแนน 3” “เห็นด้วยในระดับน้อย ระดับคะแนน 2” และ “เห็นด้วยในระดับน้อยที่สุด ระดับคะแนน 1” โดยผู้วิจัยสร้างและตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามโดยให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เป็นผู้ประเมินแบบสอบถามในแต่ละข้อเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับตัวแปร โดยการนำแบบสอบถามที่ผ่านเกณฑ์ได้ไปทดลองใช้ จำนวน 30 ชุด เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาร์ค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาที่ได้ทั้งฉบับอยู่ที่ 0.737-0.890 ทุกข้อผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการแจกแบบสอบถามในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2568 โดยการส่งแบบสอบถามได้กระทำผ่านช่องทางต่าง ๆ ได้แก่ E-Mail, Google Forms และ Line

การวิเคราะห์ข้อมูลนำข้อมูลเชิงปริมาณมาวิเคราะห์ด้วยการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยมีการแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงพรรณนาเพื่อใช้แจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และส่วนที่ 2 เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน ซึ่งการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยของตัวแปรด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ทำการศึกษาวัดมรรณองค์กรและคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ส่งผลต่อพนักงานโรงเรียนนานาชาติระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในพื้นที่จังหวัดนครปฐม โดยดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณโดยสำรวจและเก็บข้อมูลจากพนักงานโรงเรียนนานาชาติระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในพื้นที่จังหวัดนครปฐม ส่วนใหญ่ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 30-40 ปี มีสถานภาพโสด มีระดับการศึกษาปริญญาตรี มีอายุการทำงาน 6 ปีขึ้นไป ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาดำเนินการสรุปผลการวิจัยตามลำดับดังนี้

ผลการวิจัยเพื่อศึกษาวัดมรรณองค์กร คุณภาพชีวิตในการทำงาน และประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานโรงเรียนนานาชาติระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในพื้นที่จังหวัดนครปฐม ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการสรุปและแปรผลการวิจัยด้วยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์เพื่อวัดระดับของตัวแปร

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
วัดมรรณองค์กร	4.01	0.42	มาก
แบบปรับตัว	4.06	0.41	มาก
แบบมุ่งเน้นความสำเร็จ	4.06	0.46	มาก
แบบเครือข่าย	3.90	0.55	มาก
แบบราชการ	4.02	0.52	มาก
คุณภาพชีวิตในการทำงาน	4.05	0.45	มาก
การได้รับค่าตอบแทนที่เพียงพอ	4.01	0.55	มาก
โอกาสในการพัฒนาความสามารถ	4.05	0.52	มาก
ความมั่นคงในงาน	3.85	0.61	มาก
ความสมดุลระหว่างงานกับชีวิต	4.28	0.56	มากที่สุด
ประสิทธิภาพในการทำงาน	4.22	0.37	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 แสดงได้ว่า (1) พนักงานโรงเรียนนานาชาติระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในพื้นที่จังหวัดนครปฐมได้มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กรโดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.01 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.42) โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า แบบราชการ แบบปรับตัว แบบมุ่งเน้นความสำเร็จ และแบบเครือข่ายมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.02, 4.06, 4.06, 3.90 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.52, 0.41, 0.46 และ 0.55) (2) พนักงานโรงเรียนนานาชาติระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในพื้นที่จังหวัดนครปฐมได้มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในการทำงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.05 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.45) โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความสมดุลระหว่างงานกับชีวิตมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.28 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.56) ส่วนด้านโอกาสในการพัฒนาความสามารถ ด้านการได้รับค่าตอบแทนที่เพียงพอ และด้านความมั่นคงในงานมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.05, 4.01, 3.85 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.52, 0.55 และ 0.61) และ (3) พนักงานโรงเรียนนานาชาติระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในพื้นที่จังหวัดนครปฐมได้มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการทำงานโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.22 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.37)

ผลการวิจัยเพื่อศึกษาวัฒนธรรมองค์กรส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานโรงเรียนนานาชาติระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในพื้นที่นครปฐม เพื่อแสดงผลการวิเคราะห์และทดสอบสมมติฐานการวิจัยด้วยการวิเคราะห์หาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามด้วยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันและทดสอบค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (Multicollinearity) ด้วยการหาค่า Tolerance และค่า VIF ได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์กรกับประสิทธิภาพในการทำงาน

ตัวแปร	JP	AC	CU	CC	BC	Tolerance	VIF
JP	1	0.739**	0.762**	0.749**	0.749**		
AC		1	0.777**	0.768**	0.787**	0.310	3.226
CU			1	0.758**	0.760**	0.321	3.114
CC				1	0.729**	0.367	2.721
BC					1	0.368	2.721

หมายเหตุ : JP หมายถึง ประสิทธิภาพในการทำงาน; AC หมายถึง วัฒนธรรมองค์กรแบบปรับตัว;

CU หมายถึง วัฒนธรรมองค์กรแบบมุ่งเน้นความสำเร็จ;

CC หมายถึง วัฒนธรรมองค์กรแบบเครือข่าย; BC หมายถึง วัฒนธรรมองค์กรแบบราชการ)

ตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่าวัฒนธรรมองค์กรที่ประกอบด้วย แบบปรับตัว แบบมุ่งเน้นความสำเร็จ แบบเครือข่าย และแบบราชการมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพในการทำงาน ซึ่งค่าที่ได้ของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.729-0.787 และเมื่อพิจารณาตัวแปรพยากรณ์ปัจจัยวัฒนธรรมองค์กรตามค่าของ Tolerance มีค่าที่ 0.310-0.368 ที่เป็นไปตามเกณฑ์ที่ว่า ค่าที่ได้ต้องไม่เข้าใกล้ 0 ส่วนค่า VIF ของตัวแปรตามเกณฑ์ต้องมีค่าน้อยกว่า 0 ซึ่งค่าที่ได้เท่ากับ 2.721-3.226 โดยไม่พบปัญหาสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร (Multicollinearity) เมื่อค่าที่ได้ผ่านตามเกณฑ์ผู้วิจัยจึงดำเนินการทดสอบต่อไปดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 สถิติการถดถอยพหุคูณของวัฒนธรรมองค์กรกับประสิทธิภาพในการทำงาน

	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่	0.675	0.286		7.258	.001**
แบบปรับตัว (AC)	0.476	0.121	0.537	3.929	.001**
แบบมุ่งเน้นความสำเร็จ (CU)	0.231	0.107	0.290	2.160	.033**
แบบเครือข่าย (CC)	0.365	0.084	0.548	4.360	.001**
แบบราชการ (BC)	0.172	0.089	0.242	1.925	.047**

หมายเหตุ: R= 0.675, R²= 0.455, Adjusted R²=0.432, F=19.645, Sig.<.001

จากตารางที่ 4 พบว่าวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงาน คือ ค่า R เท่ากับ 0.675 แสดงได้ว่า กลุ่มตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กัน โดยมีสัมประสิทธิ์ของการพยากรณ์ (R²) ที่สามารถอธิบายความผันแปรของประสิทธิภาพในการทำงานได้ร้อยละ 45.50 ส่วนค่า F เท่ากับ 19.645 แสดงได้ว่า การถดถอยแบบพหุคูณมีสัดส่วนที่อธิบายประสิทธิภาพในการทำงานได้มากกว่าในส่วนของการอธิบายไม่ได้อยู่ที่ 19.645 แสดงได้ว่า ปัจจัยวัฒนธรรมองค์กรแบบปรับตัว (AC) แบบมุ่งเน้นความสำเร็จ (CU) แบบเครือข่าย (CC) และแบบราชการ (BC) ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงาน ต่อมาผู้วิจัยได้ทำการพิจารณาถึงตัวแปรอิสระที่มีอำนาจการทำนายที่ดีที่สุด คือ แบบเครือข่าย ($\beta=0.548$) รองลงมา คือ แบบปรับตัว ($\beta=0.537$) แบบมุ่งเน้นความสำเร็จ ($\beta=0.290$) และแบบราชการ ($\beta=0.242$)

ผลการวิจัยเพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานโรงเรียนนานาชาติระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในพื้นที่จังหวัดนครปฐม เพื่อแสดงผลการวิเคราะห์และทดสอบสมมติฐานการวิจัยด้วยการวิเคราะห์หาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามด้วยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์

ทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และทดสอบค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (Multicollinearity) ด้วยการหาค่า Tolerance และค่า VIF ได้ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตในการทำงานกับประสิทธิภาพในการทำงาน

ตัวแปร	JP	DC	HC	GS	LS	Tolerance	VIF
JP	1	0.747**	0.767**	0.704**	0.705**		
DC		1	0.741**	0.710**	0.720**	0.423	2.365
HC			1	0.768**	0.763**	0.635	1.574
GS				1	0.768**	0.433	2.307
LS					1	0.705	1.417

หมายเหตุ : (JP หมายถึง ประสิทธิภาพในการทำงาน; DC หมายถึง การได้รับค่าตอบแทนที่เพียงพอ;

HC หมายถึง โอกาสในการพัฒนาความสามารถ; GS หมายถึง ความมั่นคงในงาน;

LS หมายถึง ความสมดุลระหว่างงานกับชีวิต)

ตารางที่ 5 แสดงให้เห็นว่าคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ประกอบด้วย การได้รับค่าตอบแทนที่เพียงพอ โอกาสในการพัฒนาความสามารถ ความมั่นคงในงาน และความสมดุลระหว่างงานกับชีวิต มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับประสิทธิภาพในการทำงาน ซึ่งค่าที่ได้ของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.704–0.768 และเมื่อพิจารณาตัวแปรพยากรณ์ปัจจัยคุณภาพชีวิตในการทำงานตามค่าของ Tolerance มีค่าที่ 0.423–0.705 ที่เป็นไปตามเกณฑ์ที่ว่า ค่าที่ได้ต้องไม่เข้าใกล้ 0 ส่วนค่า VIF ของตัวแปรตามเกณฑ์ต้องมีค่าน้อยกว่า 10 ซึ่งค่าที่ได้เท่ากับ 1.417–2.365 โดยไม่พบปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร (Multicollinearity) เมื่อค่าที่ได้ผ่านตามเกณฑ์ ผู้วิจัยจึงดำเนินการทดสอบต่อไปดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 สถิติการถดถอยพหุคูณของคุณภาพชีวิตในการทำงานกับประสิทธิภาพในการทำงาน

	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่	0.937	0.260		7.436	.001**
การได้รับค่าตอบแทนที่เพียงพอ (DC)	0.214	0.074	0.320	2.880	.005**
โอกาสในการพัฒนาความสามารถ (HC)	0.422	0.063	0.603	6.650	.001**
ความมั่นคงในงาน (GS)	0.310	0.066	0.515	4.698	.001**
ความสมดุลระหว่างงานกับชีวิต (LS)	0.211	0.056	0.321	3.730	.001**

หมายเหตุ: R=0.714, R²=0.509, Adjusted R²=0.489, F=24.405, Sig.<.001

จากตารางที่ 6 พบว่าคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงาน คือ ค่า R=0.714 แสดงได้ว่า กลุ่มตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กัน โดยสัมประสิทธิ์ของการพยากรณ์ (R²)

ที่แสดงอธิบายความผันแปรของประสิทธิภาพในการทำงานได้ร้อยละ 50.90 ส่วนค่า F เท่ากับ 24.405 แสดงได้ว่าการถดถอยพหุคูณมีสัดส่วนที่อธิบายการเปลี่ยนแปลงของประสิทธิภาพในการทำงานได้มากกว่าในส่วนที่อธิบายไม่ได้อยู่ที่ 24.405 แสดงได้ว่าการปัจจัยการได้รับค่าตอบแทนที่เพียงพอ (DC) โอกาสในการพัฒนาความสามารถ (HC) ความมั่นคงในงาน (GS) และความสมดุลระหว่างงานกับชีวิต (LS) ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงาน ต่อมาผู้วิจัยได้ทำการพิจารณาถึงตัวแปรอิสระที่มีอำนาจในการทำงานที่ดีที่สุด คือ โอกาสในการพัฒนาความสามารถ ($\beta=0.422$) รองลงมา คือ ความมั่นคงในงาน ($\beta=0.310$) การได้รับค่าตอบแทนที่เพียงพอ ($\beta=0.214$) และความสมดุลระหว่างงานกับชีวิต ($\beta=0.211$)

อภิปรายผลการวิจัย

1. วัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานโรงเรียนนานาชาติระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในพื้นที่จังหวัดนครปฐม ซึ่งสนับสนุนสมมติฐานการวิจัย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมการเรียนรู้และให้โอกาสพนักงานเติบโต จะช่วยกระตุ้นให้พนักงานทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้างต่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น จะช่วยให้พนักงานสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็ว และช่วยให้พนักงานทำงานได้อย่างราบรื่น และหากวัฒนธรรมองค์กรกำหนดค่านิยมขององค์กรให้ชัดเจน จะทำให้พนักงานปฏิบัติงานไปในทิศทางเดียวกัน ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานและทำให้เป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Hasanah et al. (2024) พบว่า วัฒนธรรมองค์กรเกี่ยวข้องกับหลักการพื้นฐาน ปรัชญา และความเชื่อที่องค์กรยึดถือและหล่อเลี้ยง เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร วัฒนธรรมองค์กรถือเป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถกำหนดผลลัพธ์ด้านประสิทธิภาพในการทำงานได้ นอกจากนี้การศึกษาของนวรรตน์ เพชรพรหม (2562) พบว่า วัฒนธรรมองค์กรที่อยู่บนพื้นฐานของพฤติกรรมและการปฏิบัติตนของสมาชิกที่อยู่ในองค์กร โดยจะมีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงานโดยตรง

2. คุณภาพชีวิตในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานโรงเรียนนานาชาติระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในพื้นที่จังหวัดนครปฐม ซึ่งสนับสนุนสมมติฐานการวิจัย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะคุณภาพชีวิตในการทำงานไม่ใช่แค่เรื่องสวัสดิการเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงการได้รับค่าตอบแทนที่เพียงพอ โอกาสในการพัฒนาความสามารถ ความมั่นคงในงาน และความสมดุลระหว่างงานกับชีวิต ซึ่งจะสะท้อนถึงคุณค่า ความมั่นคง และแรงจูงใจของพนักงาน อีกทั้งช่วยให้พนักงานบริหารชีวิตส่วนตัวได้ดีขึ้น มีการฝึกอบรม และการเรียนรู้ หรือการเติบโตในสายอาชีพ จะทำให้พนักงานรู้สึกว่ามีคุณค่าและมีอนาคตที่มั่นคง ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงาน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Dipankar (2022) พบว่า คุณภาพชีวิตในการทำงาน

เป็นโครงสร้างที่มีมิติหลายด้าน ซึ่งมีความจำเป็นที่ต้องพัฒนามาตรการและปรับปรุงตัวแปรของงาน เพื่อสร้างประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงาน และมีความสุขในการทำงานมากขึ้น Riyono, Hartati & Fatdina (2022) พบว่า คุณภาพชีวิตในการทำงานเป็นกลยุทธ์แบบบูรณาการที่มุ่งหวังที่จะรักษาและปรับปรุงประสิทธิภาพในการทำงานผ่านการรักษาความเป็นอยู่ที่ดีของพนักงาน โดยเน้นคุณภาพชีวิต สภาพแวดล้อม และบรรยากาศที่ดีในการทำงาน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1) หน่วยงานควรดำเนินการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดรับความคิดเห็นและเน้นการมีส่วนร่วมของพนักงาน เพื่อสร้างความผูกพันต่อองค์กร ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างต่อเนื่อง โดยผ่านการอบรม หรือสนับสนุนการเรียนรู้ และองค์กรควรกำหนดเป้าหมายการทำงานที่ชัดเจน และติดตามผลที่สามารถติดตามประสิทธิภาพของงานได้ และควรใช้ระบบการประเมินผลที่ครอบคลุมทั้งผลลัพธ์และพฤติกรรมการทำงาน เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงาน

2) หน่วยงานควรดำเนินการจัดให้พนักงานที่มีอายุงานมากถ่ายทอดความรู้และเสริมสร้างแรงจูงใจให้กับพนักงานที่มีอายุน้อย สำหรับพนักงานที่มีวุฒิการศึกษาสูงควรให้โอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมเชิงวิชาการและการวางนโยบายเพื่อใช้ศักยภาพเชิงวิเคราะห์ได้อย่างเหมาะสม และควรจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กรและฝึกอบรมด้านความเข้าใจระหว่างบุคคล เพื่อเสริมสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพและมีความสามัคคีกัน

3) หน่วยงานควรดำเนินการจัดระบบเวลาการทำงานที่ยืดหยุ่น สนับสนุนกิจกรรมด้านสุขภาพจิต และร่างกาย ควรกำหนดนโยบายค่าตอบแทนที่เหมาะสมกับบทบาทของงาน และสวัสดิการที่ครอบคลุม เช่น ประกันสุขภาพ วันหยุด และการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มโอกาสก้าวหน้าในสายงาน เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

วัฒนธรรมองค์กรและคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานโรงเรียนนานาชาติระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในพื้นที่จังหวัดนครปฐม สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการปลูกฝังวัฒนธรรมองค์กรให้กับพนักงาน และส่งเสริมให้พนักงานมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยควรให้ความสำคัญกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานด้านอื่น ๆ สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงาน และควรทำการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ซึ่งจะได้ข้อมูลของปัจจัยที่จะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานที่ตรงประเด็น และสามารถหาวิธีการแก้ไขปัญหานั้นได้ อีกทั้งศึกษาความสัมพันธ์เชิงสรีระระหว่างองค์ประกอบย่อยของวัฒนธรรมองค์กรกับตัวชี้วัด

ประสิทธิภาพในการทำงาน เช่น การสื่อสารภายใน การสนับสนุนของผู้บริหาร หรือค่านิยมร่วมขององค์กร เพื่อการพัฒนากรอบแนวคิดที่เชื่อมโยงผลกับประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานที่ยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- นวรรตน์ เพชรพรหม. (2562). *วัฒนธรรมองค์กรและคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.*
- โรงเรียนนานาชาติในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในพื้นที่จังหวัดนครปฐม. (2567). *ข้อมูลนโยบายและโครงสร้างทางการบริหารของโรงเรียนนานาชาติในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในพื้นที่จังหวัดนครปฐม. นครปฐม: ฝ่ายนโยบายและบริหาร.*
- ศตวรรษ์ คงทอง. (2563). *คุณภาพชีวิตในการทำงานกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการศาลยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี. สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.*
- สถาบันส่งเสริมการสอบวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ. (2567). *การศึกษาเป็นปัจจัยหลักในการสร้างและพัฒนาความรู้ ความคิด ตลอดจนความประพฤติและคุณงามความดีของบุคคล. สืบค้นเมื่อ 27 เมษายน 2568, จาก <https://shorturl.asia/Yjuz9>.*
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2567). *สถิติในภาพรวมด้านการศึกษาระดับประเทศประจำปีการศึกษา 2567. สืบค้นเมื่อ 27 เมษายน 2568, จาก <https://shorturl.asia/zDStc>.*
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2567). *ข้อมูลนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย. สืบค้นเมื่อ 27 เมษายน 2568, จาก <https://shorturl.asia/A4XWd>.*
- อมรินทร์ทีวีออนไลน์. (2567). *ธุรกิจโรงเรียนเอกชนไทย ทำไม่โรงเรียนนานาชาติมาแรง คาดทะลุ 8.7 หมื่นล้าน. สืบค้นเมื่อ 27 เมษายน 2568, จาก <https://shorturl.asia/Lcvd6>.*
- Aditya, D. Y., Apriani, F., & Indarto, K. (2025). Inhibiting factors for agents of change in promoting organizational culture transformation in the Balikpapan city government. *Jurnal Ilmiah Indonesia, 10*(2), 1637–1648.
- Amornpipat, I. (2022). Quality of work life of aviation personnel in post pandemic. *IOSR Journal of Humanities and Social Science, 29*(3), 32–36.
- Dipankar, P. (2022). The concept of quality of work live. *The International Journal of Indian Psychology, 10*(3), 1984–2002.

- Hasanah, I., Alviliani, L, Anwar, K., & Maryam, S. (2024). Organizational culture, emotional intelligence, employee performance and job satisfaction as an intervening variable in food manufacturing industry. *International Journal of Management Accounting and Economics*, 11(6), 678–698.
- Kaur, J., & Sharma, F. (2019). Emotional intelligence and work performance. *International Journal of Recent Technology and Engineering*, 8(2), 1658–1664.
- Krejcie, R., & Morgan, D. (1970). Determining sample sizes for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30, 607–610.
- Mohammed, D. (2024). The relationship between quality of work life and organizational commitment: An analysis of the mediating role of job satisfaction by applying to the employee of the central administration of customs of the red sea and the southern region. *Science Journal for Commercial Research*, 2(1), 143–206.
- Rinaldi, S., Sutrisno, T., & Prihatiningtias, Y. W. (2024). Determinants of effective risk management implementation: The role of organizational culture as a moderating variable. *Journal of the Community Development in Asia*, 7(3), 312–332.
- Riyono, B., Hartati, S., & Fatdina, S. (2022). Quality of work life (QWL) from psychological perspective and the development of its measurement. *Journal Psikologi*, 49(1), 87–103.
- Saraswati, K., & Pertiwi, D. (2020). Work performance: The impact of work engagement, psychological capital, and perceived organizational support. *Journal Muara Ilmu Sosial*, 4(1), 88–97.
- Shammout, M. (2021). The impact of work environment on Employees performance. *International Research Journal of Modernization in Engineering Technology and Science*, 3(11), 78–101.
- Sravani, A., & Chodisetty, D. (2024). A study on quality of work life in an IT industry. *International Journal of Advances in Engineering and Management*, 6(1), 591–597.
- Suherman, A., Arminarahmah, N., & Martini, A. (2024). The impact of organizational culture on employee retention and performance in the technology industry: A comparative study. *International Journal of Management Science and Information Technology*, 4(2), 516–526.

- Sutiyem, D., & Gumilang, D. A. (2024). The influence of motivation and work environment on performance with organizational culture as a mediator in the information service center for libraries and management of Indonesian manuscripts at national library: A conceptual model. *Global Scientific Journals*, 12(2), 419–423.
- Talebi, B., & Khadivi, A. (2023). Predicting work performance based on the job characteristics and organizational trust with the mediation of work alienation in healthcare workers in the oil industry in the northwest of Iran. *Razavi International Journal of Medicine*, 11(3), 23–29.
- Thriveni, P., & Dsouza, D. (2024). Impact of employee attitude on quality of work life and job satisfaction among higher education teachers: A systematic literature review. *Journal of Research in Humanities and Social Science*, 12(7), 122–132.
- Trisnayanthi, N., Sugita, I., Darmawan, A., Amertha, I., & Putra, I. (2024). The influence of organizational culture and work motivation on employee performance with job satisfaction as mediation variables (Case study PT. BPR EYU Ayu Artha Bhuwana). *International Journal of Current Science Research and Review*, 7(3), 1528–1539.

การพัฒนาการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการเป็นเกษตรอัจฉริยะของกลุ่มแปลงใหญ่ เกษตรกรผู้ปลูกอ้อย จังหวัดสุโขทัย

Development of Management that Affects Smart Agriculture of the Sugarcane Farming in Sukhothai Province

¹ศรีอุตร ศิริลา, ²สิทธิพร เขาคูน, ³จิรเดช นาคพงษ์ และ ⁴ธนาภรณ์ แสงทอง

¹Sriudon Sirila, ²Sittiporn Kao-un, ³Chiradet Nakpong and ⁴Thanaporn Swangthong

นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา

²⁻⁴อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา

¹Master's degree student, Political Science Program in Faculty of Humanities and Social Sciences

Chaopraya University

²⁻⁴Lecturer Political Science Program, Faculty of Humanities and Social Sciences Chaopraya University

²Corresponding Author. E-mail: Sittiporn_ko@yahoo.com

Received June 6, 2025; Revised August 20, 2025; Accepted August 25, 2025

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อ 1) ศึกษาการบริหารจัดการและการเป็นเกษตรอัจฉริยะของกลุ่มแปลงใหญ่เกษตรกรผู้ปลูกอ้อย จังหวัดสุโขทัย 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการกับการเป็นเกษตรอัจฉริยะของกลุ่มแปลงใหญ่เกษตรกรผู้ปลูกอ้อย จังหวัดสุโขทัย 3) สร้างสมการพยากรณ์การบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการเป็นเกษตรอัจฉริยะของกลุ่มแปลงใหญ่เกษตรกรผู้ปลูกอ้อย จังหวัดสุโขทัย การวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้แบบสอบถามกับเกษตรกรผู้ปลูกอ้อย จังหวัดสุโขทัย จำนวน 375 คน มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.80-1.00 และค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงแบบอัลฟาเท่ากับ 0.982 ผลการวิจัย พบว่า 1) การบริหารจัดการของกลุ่มแปลงใหญ่ และการเป็นเกษตรอัจฉริยะของกลุ่มแปลงใหญ่เกษตรกรผู้ปลูกอ้อย อยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 3.91) โดยมีด้านการใช้พันธุ์อ้อยที่เหมาะสมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด (\bar{X} = 4.01) และมีด้านการจัดการโรคและแมลงศัตรูอ้อย มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด (\bar{X} = 3.79) 2) การบริหารจัดการมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเป็นเกษตรอัจฉริยะของกลุ่มแปลงใหญ่เกษตรกรผู้ปลูกอ้อย โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง .663 - .795 และ 3) สมการพยากรณ์การบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการเป็นเกษตรอัจฉริยะของกลุ่มแปลงใหญ่เกษตรกรผู้ปลูกอ้อย พบว่า ตัวแปรพยากรณ์การบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการเป็นเกษตรอัจฉริยะของกลุ่มแปลงใหญ่เกษตรกรผู้ปลูกอ้อย ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ การบริหารจัดการ (X_7) การปรับปรุงดินที่ใช้ปลูกอ้อยด้วยอินทรีวัตถุ (X_2) การควบคุมและกำจัดวัชพืชอย่างมีประสิทธิภาพ (X_3) และการใช้พันธุ์อ้อยที่เหมาะสม (X_1) โดยมีค่า Constant (β_0) = 1.454, $R = .840$, $R^2 = .705$, Adjusted R Square = .702, $F = 221.090^{**}$, Durbin-Watson = 1.242

คำสำคัญ : การพัฒนาการบริหารจัดการ; เกษตรอัจฉริยะ; กลุ่มแปลงใหญ่เกษตรกรผู้ปลูกอ้อย

Abstract

This research were to, 1) study the management and smart agriculture of Large-scale sugarcane farmer groups in Sukhothai Province, 2) study the relationship between management and smart agriculture of large-scale sugarcane farmer groups in Sukhothai Province, and 3) create a forecasting equation for the management that affects smart agriculture of large-scale sugarcane farmer groups in Sukhothai Province. The survey research used a questionnaire with 375 sugarcane farmers in Sukhothai Province, with Index of item objective congruence (IOC) between 0.80–1.00 and an Alpha-reliability Coefficient of 0.982. The statistics were percentage, frequency, mean, standard deviation, Pearson's correlation coefficient, and stepwise multiple regression. The results of this study showed that; 1) the management of large-scale sugarcane farmer groups and smart agriculture of large-scale sugarcane farmer groups in Sukhothai Province were at a high level, and 2) Management has a positive relationship with smart agriculture of large-scale sugarcane farmer groups in Sukhothai Province. With a correlation coefficient between .663 – .795 and a positive relationship with statistical significance at the .01 level and 3) management can predict smart agriculture of the large-scale sugarcane farmer group, Sukhothai Province, 4 variables with statistical significance at the .05 level, namely management (X_1), soil improvement for sugarcane planting with organic matter (X_2), efficient weed control and elimination (X_3), and use of appropriate sugarcane varieties (X_4), with a Constant (β_0) = 1.454, $R = .840$, $R^2 = .705$, Adjusted $R^2 = .702$, $F = 221.090^{**}$, Durbin-Watson = 1.242

Keyword: Management Development; Smart Agriculture; Large-scale Sugarcane Farmers

บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) กำหนดยุทธศาสตร์ในการสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศในทุกมิติ โดยเฉพาะการพัฒนาศักยภาพทางเศรษฐกิจให้เกิดความมั่นคงและก้าวทันความเปลี่ยนแปลง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในฐานะหน่วยงานที่มีภารกิจสำคัญในการดูแล และสนับสนุนให้เกษตรกรให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ส่งเสริมและพัฒนาการทำเกษตรกรรมให้สามารถผลิตผลผลิตทางการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน สอดคล้องกับความต้องการของตลาด และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยให้ความสำคัญต่อการนำเทคโนโลยี และนวัตกรรมสมัยใหม่เข้ามาช่วยในการผลิตโดยนำแนวคิด “เกษตรอัจฉริยะ” หรือ “SMART AGRICULTURE” มาเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับสังคมเกษตรกรรมดั้งเดิม ไปสู่สังคมเกษตรกรรมสมัยใหม่หรือเกษตรกรรม 4.0 ยึดโยงกับเกษตรแปลงใหญ่ในปัจจุบันและในอนาคต (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2566)

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ตั้งเป้าหมายการลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มโอกาสในการแข่งขันของเกษตรแปลงใหญ่ร้อยละ 5 ด้าน คือ การลดต้นทุนการผลิต เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต พัฒนาคุณภาพการผลิต และการบริหารจัดการ โดยได้ดำเนินโครงการยกระดับแปลงใหญ่ด้วยเกษตรสมัยใหม่

ตั้งแต่การคัดเลือกพันธุ์อ้อยที่เหมาะสม การบำรุงรักษาต่ออ้อย การเตรียมดิน การให้ปุ๋ย การกำจัดศัตรูของอ้อย การพ่นสารเคมีโดยใช้โดรนเพื่อให้ทั่วถึงและประหยัดเวลาในการทำงาน การให้น้ำในแปลงอ้อยด้วยระบบน้ำหยดผ่านระบบโซลาร์เซลล์ หรือพลังงานแสงอาทิตย์ และการทำไร้อ้อยที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ไม่เผาอ้อยก่อนส่งโรงงาน ทำให้อ้อยมีคุณภาพและลดฝุ่น PM2.5 ได้ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2567) ซึ่งการทำเกษตรแปลงใหญ่ไร้อ้อยในรูปแบบ Smart farmer ด้วยการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นกับเทคโนโลยีและนวัตกรรมซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของปิยนดา อิมดี (2567) อธิบายถึงการปรับตัวของเกษตรกรกลุ่มน้ำท่าจีน จังหวัดนครปฐม ผ่านการขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม หรือเกษตรอัจฉริยะเป็นความหวังใหม่ของเกษตรกรรุ่นใหม่ที่ต้องลงทุนด้านเทคโนโลยี และการทำการเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การแก้ปัญหาภาวะโลกร้อน ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และการเสียสละเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม สอดคล้องกับการศึกษาของ สุทธิศักดิ์ ศรีน้ำอ้อม และเพชรลักษณ์ บุญญาคุณากร (2567) ในปัจจุบันเกษตรกรมีการใช้แอปพลิเคชันที่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลด้านการเกษตรทุกมิติ ที่แสดงข้อมูลดิน การจัดการดิน การดูแลใส่ปุ๋ย การจัดการน้ำ และการดูแลไร่หลังการเก็บเกี่ยว สามารถลดกำลังแรงงาน เพิ่มรายได้และลดต้นทุนการเพาะปลูกได้

การพัฒนาการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการเป็นเกษตรอัจฉริยะของกลุ่มแปลงใหญ่เกษตรกรผู้ปลูกอ้อย จังหวัดสุโขทัย เป็นการวิจัยเชิงสำรวจที่มุ่งพัฒนาศักยภาพกลุ่มแปลงใหญ่เกษตรกรผู้ปลูกอ้อย จังหวัดสุโขทัย สู่การเป็นเกษตรอัจฉริยะ หรือ Smart Farmer ที่เปลี่ยนวิธีการดำเนินงานแบบเก่ามาใช้ข้อมูล (Data) เทคโนโลยี และนวัตกรรมในการบริหารจัดการงานเกษตร โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อค้นหาวิธีการทำงานที่เหมาะสม เพิ่มผลผลิต และลดต้นทุน ด้วยการรวมกลุ่มเป็นแปลงใหญ่เกษตรกรผู้ปลูกอ้อย เพิ่มอำนาจในการเจรจาต่อรอง เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ตลอดจนการสร้างความร่วมมือในการทำการเกษตรยุคใหม่ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

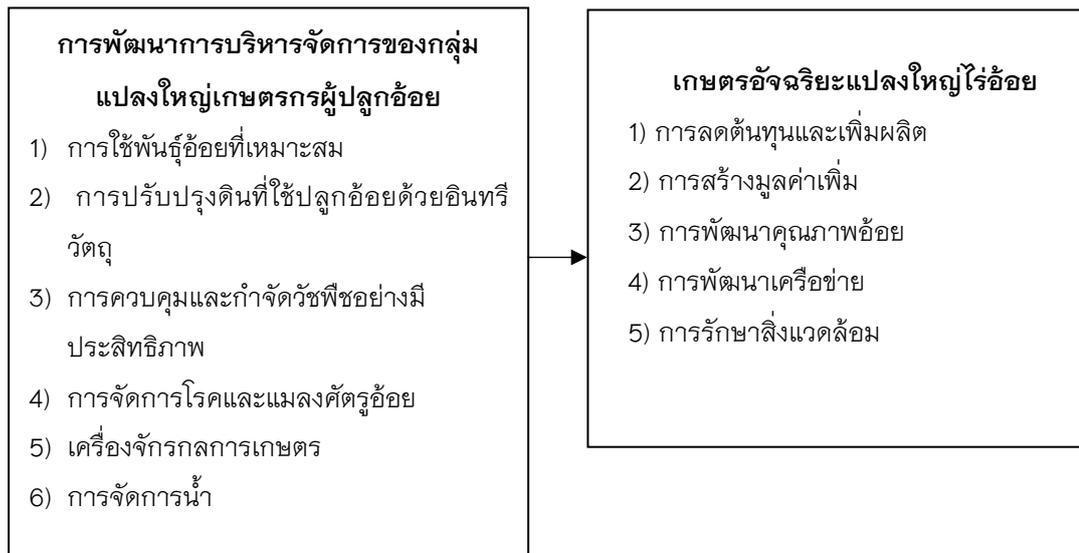
1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการและการเป็นเกษตรอัจฉริยะของกลุ่มแปลงใหญ่เกษตรกรผู้ปลูกอ้อย จังหวัดสุโขทัย
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการกับการเป็นเกษตรอัจฉริยะของกลุ่มแปลงใหญ่เกษตรกรผู้ปลูกอ้อย จังหวัดสุโขทัย
3. เพื่อสร้างสมการพยากรณ์การบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการเป็นเกษตรอัจฉริยะของกลุ่มแปลงใหญ่เกษตรกรผู้ปลูกอ้อย จังหวัดสุโขทัย

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัย “การพัฒนาการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการเป็นเกษตรอัจฉริยะของกลุ่มแปลงใหญ่เกษตรกรผู้ปลูกอ้อย จังหวัดสุโขทัย” ผู้วิจัยประยุกต์ใช้หลักแนวคิดและนโยบายภาครัฐ 2 ประการ คือ 1) แนวคิดการบริหารจัดการกลุ่มแปลงใหญ่เกษตรกรผู้ปลูกอ้อย โดยนำแนวทางปฏิบัติโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ ปีงบประมาณ 2566 (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2566) สนับสนุนให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มมีการบริหารจัดการร่วมกัน ประกอบด้วย (1) การใช้พันธุ์อ้อยที่เหมาะสม (2) การปรับปรุงดินที่ใช้ปลูกอ้อยด้วยอินทรีย์วัตถุ (3) การควบคุมและกำจัดวัชพืชอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตที่มีคุณภาพ (4) การจัดการโรคและแมลงศัตรูอ้อย (5) เครื่องจักรกลการเกษตร และ (6) การจัดการน้ำ และ 2) แนวคิดเกษตรอัจฉริยะ หรือการเกษตรแม่นยำสูง (Precision Agriculture หรือ Precision Farming) นำแผนปฏิบัติการเกษตรอัจฉริยะกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 2565-2566 (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2564) กำหนดนโยบายการปฏิรูปภาคเกษตรกรรมของประเทศ มุ่งเน้นการนำเทคโนโลยีเกษตร 4.0 การนำ Big Data, Government Technology รวมถึง Application ต่าง ๆ มาช่วยสนับสนุนการพัฒนาการเกษตร ได้แก่ (1) การลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิต (2) การสร้างมูลค่าเพิ่ม (3) การพัฒนาคุณภาพอ้อย (4) การสร้างเครือข่าย และ (5) การรักษาสินแวดล้อม โดยใช้เทคโนโลยีด้านการเกษตรแม่นยำ เกษตรอัจฉริยะ หรือ Smart Agriculture และ IoTs Platform มาช่วยในการขับเคลื่อนดำเนินการ ซึ่งผู้วิจัยนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพที่ 1

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

ภาพที่ 1 การพัฒนาการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการเป็นเกษตรอัจฉริยะของกลุ่มแปลงใหญ่เกษตรกรผู้ปลูกอ้อย จังหวัดสุโขทัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นรูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research Method) ซึ่งมีขั้นตอนดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เกษตรกรผู้ปลูกอ้อยที่เป็นสมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่ เกษตรกรผู้ปลูกอ้อย จังหวัดสุโขทัย 9 อำเภอ ได้แก่ 1) อำเภอเมืองสุโขทัย 2) อำเภอบ้านด่านลานหอย 3) อำเภอศรีมาศ 4) อำเภอกงไกรลาศ 5) อำเภอศรีสัชนาลัย 6) อำเภอศรีสำโรง 7) อำเภอสวรรคโลก 8) อำเภอศรีนคร และ 9) อำเภอทุ่งเสลี่ยม รวมทั้งสิ้น 15,042 คน โดยคำนวณสัดส่วนประชากรตามรายอำเภอทั้ง 9 แห่ง และใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) ครอบคลุมจำนวน 375 คน ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% (Krejcie, R. V., & D. W. Morgan, 1970)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้นจากการสังเคราะห์ข้อมูลตามแนวคิดทฤษฎี แผนปฏิบัติการเกษตรอัจฉริยะกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ คู่มือการดำเนินการแปลงใหญ่ของกรมส่งเสริมการเกษตร แผนนโยบายเกษตรแปลงใหญ่ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาสังเคราะห์และพัฒนาเป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) คำถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการของกลุ่มแปลงใหญ่เกษตรกรผู้ปลูกอ้อย และ 3) คำถามเกี่ยวกับเกษตรอัจฉริยะแปลงใหญ่ไร้อ้อย โดยมีผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ระหว่าง 0.80 – 1.00 และมีค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงแบบแอลฟา (Cronbach's alpha coefficient) ของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.982

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองจนครบ จำนวน 375 ชุด นำมาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน แล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปตารางประกอบคำอธิบาย

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการเป็นเกษตรอัจฉริยะของกลุ่มแปลงใหญ่เกษตรกรผู้ปลูกอ้อย จังหวัดสุโขทัย สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. การบริหารจัดการและการเป็นเกษตรอัจฉริยะของกลุ่มแปลงใหญ่เกษตรกรผู้ปลูกอ้อย จังหวัดสุโขทัยอยู่ในระดับมาก ดังนี้ 1) ด้านการบริหารจัดการไร้อ้อยของกลุ่มแปลงใหญ่เกษตรแปลงใหญ่ ภาพรวมอยู่ในระดับ (\bar{X} = 3.91, SD=0.77) ประกอบด้วย (1) การใช้พันธุ์อ้อยที่เหมาะสม (\bar{X} = 4.10, SD=0.81) (2) การควบคุมและกำจัดวัชพืชอย่างมีประสิทธิภาพ (\bar{X} = 3.94, SD=0.83) (3) เครื่องจักรกลการเกษตร (\bar{X} = 3.92, SD=0.92) (4) การปรับปรุงดินที่ใช้ปลูกอ้อยด้วยอินทรีวัตถุ (\bar{X} = 3.91,

SD=0.85) (5) การจัดการน้ำ (\bar{X} =3.84, SD=0.89) และ (6) การจัดการโรค และแมลงศัตรูพืช มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดแต่ยังอยู่ในระดับมาก (\bar{X} =3.79, SD=.86) และ 2) ด้านการเป็นเกษตรอัจฉริยะของกลุ่มแปลงใหญ่เกษตรกรผู้ปลูกอ้อย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 3.58, SD=0.92) ประกอบด้วย (1) การรักษาสิ่งแวดล้อม (\bar{X} = 3.67, SD=1.02) (2) การลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิต (\bar{X} = 3.61, SD=0.93) (3) การสร้างมูลค่าเพิ่ม (\bar{X} = 3.59, SD=0.95) (4) การพัฒนาคุณภาพอ้อย (\bar{X} = 3.54, SD=1.00) และ (5) การพัฒนาเครือข่าย (\bar{X} = 3.47, SD=1.05)

2. ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการกับการเป็นเกษตรอัจฉริยะของกลุ่มแปลงใหญ่เกษตรกรผู้ปลูกอ้อย จังหวัดสุโขทัย มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .663 - .795 เมื่อพิจารณารายด้านจากมากไปหาน้อย มีดังนี้ การจัดการโรคและแมลงศัตรูอ้อย (X_4) รองลงมาคือ เครื่องจักรกลการเกษตร (X_5) การควบคุมและกำจัดวัชพืชอย่างมีประสิทธิภาพ (X_3) การจัดการน้ำ (X_6) การใช้พันธุ์อ้อยที่เหมาะสม (X_1) และด้านการปรับปรุงดินที่ใช้ปลูกอ้อยด้วยอินทรีวัตถุ (X_2) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเป็นเกษตรอัจฉริยะของกลุ่มแปลงใหญ่เกษตรกรผู้ปลูกอ้อย จังหวัดสุโขทัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ดังนี้ .795, .778, .749, .747, .719 และ .663 ตามลำดับ

3. การสร้างสมการพยากรณ์การบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการเป็นเกษตรอัจฉริยะของกลุ่มแปลงใหญ่เกษตรกรผู้ปลูกอ้อย จังหวัดสุโขทัย พบว่า ตัวแปรพยากรณ์ที่ดีที่สุดของการบริหารจัดการส่งผลต่อการเป็นเกษตรอัจฉริยะของกลุ่มแปลงใหญ่เกษตรกรผู้ปลูกอ้อยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 4 ตัว คือ ภาพรวมการบริหารจัดการ (X_7) ซึ่งส่งผลทางบวก และการปรับปรุงดินที่ใช้ปลูกอ้อยด้วยอินทรีวัตถุ (X_2) การควบคุมและกำจัดวัชพืชอย่างมีประสิทธิภาพ (X_3) และ การใช้พันธุ์อ้อยที่เหมาะสม (X_1) โดยมีค่า Constant (β_0) = 1.454, $R = .840$, $R^2 = .705$, Adjusted R Square = .702, $F = 221.090^{**}$, Durbin-Watson = 1.242 สามารถสร้างเป็นสมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 1.724 (X_7) - .320 (X_2) - .244 (X_3) - .207 (X_1) + .824$$

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Z} = 1.454 (Z_1) - .299 (Z_2) - .220 (Z_3) - .181 (Z_4)$$

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพการบริหารจัดการและการเป็นเกษตรอัจฉริยะของกลุ่มแปลงใหญ่เกษตรกรผู้ปลูกอ้อย จังหวัดสุโขทัย พบว่า ทั้งในภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ 1) การบริหารจัดการไร่อ้อย

ของกลุ่มแปลงใหญ่เกษตรกรผู้ปลูกอ้อยประกอบด้วย (1) ด้านการใช้พันธุ์อ้อย เกษตรกรมีการคัดเลือกพันธุ์อ้อยที่เหมาะสมกับพื้นที่ (2) ด้านการปรับปรุงดินด้วยอินทรีย์วัตถุ มีการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ช่วยปรับปรุงคุณภาพดินที่ใช้ปลูกอ้อยในไร่ (3) ด้านการจัดการน้ำ มีการควบคุมและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำ (4) ด้านการควบคุมและกำจัดวัชพืช มีการควบคุมและกำจัดวัชพืชในไร่อ้อยอย่างมีประสิทธิภาพทำให้ผลผลิตของอ้อยเพิ่มขึ้น (5) ด้านการจัดการโรคและแมลงศัตรูอ้อยเกษตรกรมีการจัดการโรคและแมลงศัตรูอ้อยในไร่มีประสิทธิภาพ (6) ด้านการใช้เครื่องจักรกลการเกษตร มีการใช้เครื่องจักรกลการเกษตรช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการปลูกและเก็บเกี่ยวอ้อย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทธิศักดิ์ ศรีน้ำอ้อม และ เพชรลักษณ์ บุญญาคุณากร (2567) ศึกษาการเพิ่มประสิทธิภาพการปลูกอ้อยไทยเพื่อยกระดับรายได้ชาวไร่อ้อย ประกอบด้วย 1) วิธีการดูแลและให้ปุ๋ย เช่น การให้น้ำโมลาสและขี้เป็ด ปุ๋ยสูตรสั่งตัด และปุ๋ยสูตรพาณิชย์ตามค่าดิน 2) การจัดการน้ำ เช่น ระบบน้ำหยด น้ำราด การจัดการไร่หลังเก็บเกี่ยว และ 3) การดูแลไร่หลังการเก็บเกี่ยว เช่น การไถไບคลุมดิน การเพิ่มระยะเวลาการไถต่อ ซึ่งเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยจังหวัดสุโขทัย ตัดอ้อยสดไถไບคลุมดิน ซึ่งทำได้ทั้งจากการใช้เครื่องจักรและแรงงาน ทำให้ลดต้นทุนค่าปุ๋ยเคมีและเพิ่มระยะเวลาการไถต่อได้ในระยะยาวยังเป็นการพลิกคุณภาพดิน ทำให้ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เพิ่มขึ้นอีกด้วย และ 2) ด้านการเป็นเกษตรกรอัจฉริยะของกลุ่มแปลงใหญ่เกษตรกรผู้ปลูกอ้อย ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ได้แก่ (1) การลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิต เกษตรกรใช้เทคโนโลยีเกษตรอัจฉริยะช่วยลดต้นทุนการผลิตในไร่อ้อยได้อย่างมีประสิทธิภาพ (2) การสร้างมูลค่าเพิ่ม เกษตรกรนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบวกรวมการปลูกและเก็บเกี่ยวอ้อยช่วยเพิ่มคุณภาพ (ความหวาน CCS) สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับอ้อย (3) ด้านการพัฒนาคุณภาพอ้อย เกษตรกรนำเทคโนโลยีเกษตรอัจฉริยะช่วยเพิ่มคุณภาพของอ้อย (4) ด้านการพัฒนาเครือข่าย การพัฒนาเครือข่ายสื่อสารช่วยเกษตรกรในการแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์ที่มีประสิทธิภาพ และ (5) การรักษาสีเขียวตลอดปี เกษตรกรมีการตรวจวัดและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปปรับใช้ในการทำไร่อ้อยให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พัชริน สง่ศรี และคณะ (2563) ศึกษาแนวทางในการเพิ่มศักยภาพการผลิตอ้อยและน้ำตาล ประกอบด้วย 1) การใช้พันธุ์อ้อยไม่เหมาะสมกับพื้นที่ ช่วยลดปัญหาการออกดอกและโรคใบขาว ลดการใช้ปุ๋ยและการปรับปรุงดิน 2) การสร้างแรงจูงใจให้เกษตรกรทำการเกษตรสมัยใหม่ ช่วยลดต้นทุนการผลิตในไร่อ้อย และลดการใช้ทรัพยากร (เช่น น้ำ, ปุ๋ย) เพิ่มผลผลิตและคุณภาพ (CCS ความหวาน) 3) การพัฒนาองค์ความรู้และการฝึกอบรมเกษตรกรในการใช้เทคโนโลยีเกษตรอัจฉริยะ ในการใช้แอปพลิเคชันการให้น้ำ การให้ปุ๋ยที่สอดคล้องกับความต้องการของอ้อยอย่างแม่นยำ รวมถึงการใช้โดรนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ 4) การพัฒนาเครือข่าย โดยการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ ข้อมูลข่าวสาร เทคโนโลยี เครื่องจักรอุปกรณ์ และสอดคล้องกับการศึกษาของ มณีรัตน์ เมฆา และคณะ (2564) ศึกษาการประยุกต์ใช้

วิธีการคัดเลือกพันธุ์พืชแบบเกษตรกรมีส่วนร่วมในการปรับปรุงพันธุ์อ้อย พบว่า การคัดเลือกพันธุ์อ้อยด้วยสายตาของชาวไร่อ้อย ใช้เป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกได้แก่ การแตกกอ (51.77 และ 37.86 เปอร์เซ็นต์) ขนาดลำ (30.69 และ 42.90 เปอร์เซ็นต์) การเจริญเติบโต (5.60 และ 11.12 เปอร์เซ็นต์) และการหลุดร่วงของกาบใบ (2.28 และ 3.38 เปอร์เซ็นต์) ตามลำดับ ซึ่งลักษณะที่ชาวไร่อ้อยทั้งสองกลุ่มใช้เป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกพันธุ์อ้อยจะเป็นลักษณะที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบผลผลิตของอ้อยโดยตรง กล่าวคือ จำนวนลำต่อไร่ และน้ำหนักลำ ดังนั้น นักปรับปรุงพันธุ์อ้อยจึงต้องให้ความสำคัญกับลักษณะทางการเกษตรดังกล่าวในการคัดเลือกพันธุ์อ้อย เพื่อให้ได้พันธุ์ที่ให้ผลผลิตสูงและเป็นที่ยอมรับของชาวไร่อ้อย ซึ่งจะทำให้การคัดเลือกพันธุ์เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และอ้อยพันธุ์ใหม่ได้รับการยอมรับจากชาวไร่อ้อย ในการนำไปใช้เพื่อยกระดับผลผลิตอ้อยของประเทศได้ เช่นเดียวกับการศึกษาของ มาริษา ตริตารา (2565) ศึกษาการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการผลิตอ้อยของเกษตรกรในจังหวัดสุโขทัย พบว่า ปุ๋ยเป็นปัจจัยสำคัญต่อผลผลิตของการปลูกอ้อยต่อ ส่วนแรงงานคนและปัญหาเรื่องภัยแล้ง เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อผลผลิตอ้อยปลูกใหม่ และเกษตรกรส่วนใหญ่มีระดับประสิทธิภาพทางเทคนิคในการผลิตอ้อยสูงมีการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม ขณะที่ ภูมิินทร์ ต้นอุตม์ (2564) ศึกษาการพัฒนาแบบจำลองเกษตรอัจฉริยะสำหรับการพยากรณ์ผลผลิตอ้อย พบว่า แบบจำลองพยากรณ์ผลผลิตอ้อยเป็นเครื่องมือที่มีความถูกต้องและน่าเชื่อถือ ซึ่งแบบจำลองสามารถลดปัญหาในการประเมินผลผลิตที่คลาดเคลื่อน และโรงงานน้ำตาลสามารถประเมินผลผลิตก่อนการเก็บเกี่ยวได้ดีขึ้น

2. ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการกับการเป็นเกษตรอัจฉริยะของกลุ่มแปลงใหญ่เกษตรกรผู้ปลูกอ้อย จังหวัดสุโขทัย ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการ กับการเป็นเกษตรอัจฉริยะของกลุ่มแปลงใหญ่เกษตรกรผู้ปลูกอ้อย จังหวัดสุโขทัย แต่ละด้านมีค่าอยู่ระหว่าง .663 - .795 ซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกด้าน ดังนี้ 1) ด้านการจัดการน้ำ 2) ด้านการปรับปรุงดินที่ใช้ปลูกอ้อยด้วยอินทรีวัตถุ และ 3) การควบคุมและกำจัดวัชพืชอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับการศึกษาของ วิรุฒา ทวีพร้อม และคณะ (2566) แนวทางการบริหารจัดการเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรในระบบเกษตรแปลงใหญ่แถบภาคอีสานใต้ตอนล่าง แนวทางการแก้ไขปัญหาด้านกระบวนการผลิตและค่าใช้จ่ายการผลิต ได้แก่ ควรมีการบริหารจัดการน้ำและรณรงค์ใช้สารเคมีเพื่อความปลอดภัยต่อผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม 4) ด้านเครื่องจักรกลการเกษตรเทคโนโลยี และนวัตกรรม สอดคล้องกับการศึกษาของ ปรีดา ชัยภัทรวงษ์ และ นพดล บุรณัญญ์ (2567) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการอุตสาหกรรมเกษตรอัจฉริยะ จังหวัดอุดรธานี เกษตรอัจฉริยะ (Smart Farm หรือ Intelligent Farm) เป็นการทำการเกษตรรูปแบบใหม่ โดยใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ที่มีความแม่นยำสูงเข้ามาช่วยในการทำงาน 5) การใช้พันธุ์อ้อยที่เหมาะสม สอดคล้องกับการศึกษาของ สุทธิศักดิ์ ศรีน้ำอ้อม และ เพชรลักษณ์ บุญญาคุณากร (2567) การเพิ่มประสิทธิภาพการปลูกอ้อยให้ชาวไร่อ้อย ด้วยการเพิ่ม

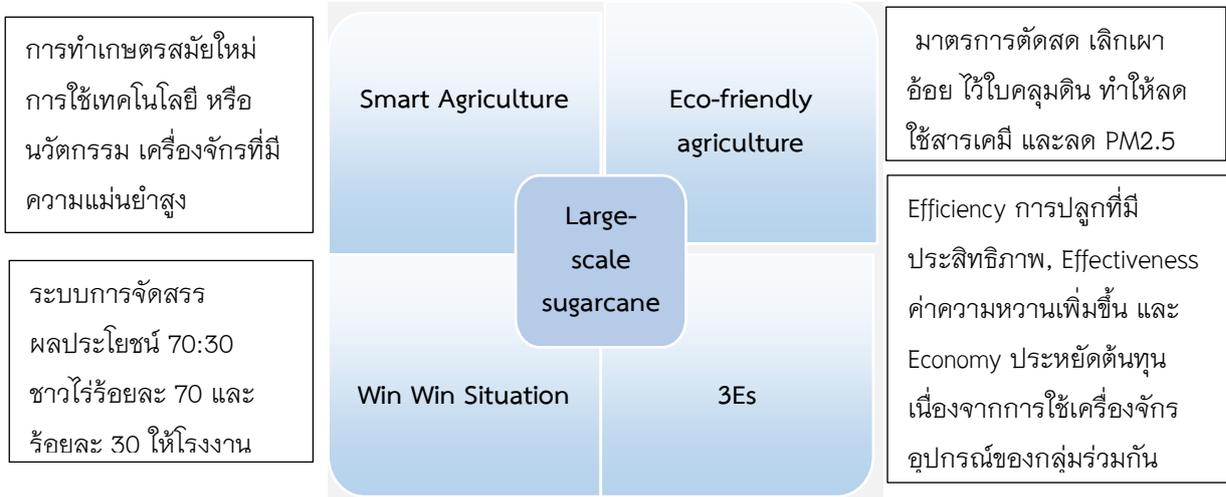
ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ การเพิ่มระยะเวลาการไว้ต่อ และการเพิ่มรายได้อื่น ๆ/ลดต้นทุนการเพาะปลูก โดยแต่ละด้านต้องคำนึงถึงบริบทเชิงพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน เช่น การใช้พันธุ์อ้อยที่เหมาะสมกับสภาพดินในแต่ละพื้นที่ การตัดสดไว้ใบคลุมดิน ทำให้ลดต้นทุนค่าปุ๋ยเคมีและเพิ่มระยะเวลาการไว้ต่อ ทำให้ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เพิ่มขึ้นอีกด้วย และการศึกษาของ ศยาร์ตน์ คงชนโชติเดชา และคณะ (2564) จากการทดลอง พบว่า มีพันธุ์อ้อยลูกผสมชุด CSB13 ได้แก่ CSB13-205, CSB13-231, CSB13-364 และ CSB13-369 โดยทั้ง 4 พันธุ์ ให้ผลผลิตอ้อย คุณภาพความหวาน ผลิตน้ำตาลและจำนวนลำเข้าหีบ อยู่ในระดับที่น่าพอใจ หรือใกล้เคียงกับพันธุ์เปรียบเทียบกับ

3. การสร้างสมการพยากรณ์ผู้วิจัยการบริหารจัดการ ที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นเกษตรอัจฉริยะของกลุ่มแปลงใหญ่เกษตรกรผู้ปลูกอ้อย พบว่า ตัวแปรพยากรณ์ที่ดีที่สุดของการบริหารจัดการส่งผลกระทบต่อความเป็นเกษตรอัจฉริยะของกลุ่มแปลงใหญ่เกษตรกรผู้ปลูกอ้อยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 4 ตัว คือ ภาพรวมการบริหารจัดการ และการปรับปรุงดินที่ใช้ปลูกอ้อยด้วยอินทรีย์วัตถุ การควบคุมและกำจัดวัชพืชอย่างมีประสิทธิภาพ และ การใช้พันธุ์อ้อยที่เหมาะสมสอดคล้องกับงานวิจัยของ เบญจวรรณ สุวรรณาวุธ (2565) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อต้นทุนการผลิตของเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยในสังกัดสมาคมกลุ่มอาชีพการเกษตรชลบุรี ควรส่งเสริมให้เกษตรกรมีการเปลี่ยนจากเกษตรแบบดั้งเดิมไปสู่เกษตรสมัยใหม่ (Smart Farming) โดยการนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาผสมผสานเข้ากับงานด้านการเกษตร เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาระยะยาวเรื่องค่าแรงงานเก็บเกี่ยวให้กับเกษตรกร สนับสนุนให้มีการใช้เครื่องจักรกลการเกษตรมากขึ้น รวมถึงการพัฒนาสายพันธุ์อ้อยใหม่ๆ ที่มีความเหมาะสมกับพื้นที่ของประเทศไทย การนำเครื่องมืออุปกรณ์ที่ทันสมัย และเป็นที่ยอมรับของสากล มาช่วยในการผลิต เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพผลผลิตที่จะมีผลต่อรายได้ของเกษตรกร และการศึกษาของ มาริษา ตรีดาราร (2565) ศึกษาการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการผลิตอ้อยของเกษตรกรในจังหวัดสุโขทัย พบว่า ระดับประสิทธิภาพทางเทคนิคในอ้อยปลูกใหม่ มีค่าตั้งแต่ 0.5599 ถึง 0.9662 และมีค่าเฉลี่ยระดับประสิทธิภาพการผลิตเท่ากับ 0.9093 ส่วนอ้อยต่อระดับประสิทธิภาพทางเทคนิค มีค่าตั้งแต่ 0.8161 ถึง 1.0000 และเฉลี่ยเท่ากับ 0.9875 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีระดับประสิทธิภาพทางเทคนิคในการผลิตอ้อยสูง

ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย

การส่งเสริมเกษตรอัจฉริยะของกลุ่มแปลงใหญ่เกษตรกรผู้ปลูกอ้อย มีรูปแบบที่แตกต่างจากเกษตรแปลงใหญ่ด้านอื่น ๆ โดยเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยได้รับการคุ้มครองด้านสิทธิประโยชน์ที่ชัดเจน ซึ่งช่วยลดความขัดแย้งและรักษาความสมดุลในอำนาจการต่อรองกับโรงงานน้ำตาล รวมถึงความสัมพันธ์ในลักษณะ Contract farming ที่ช่วยลดความเสี่ยงในด้านการซื้อขายอ้อยเข้าโรงงาน ในขณะที่เดียวกันกลุ่มแปลงใหญ่เกษตรกรผู้ปลูกอ้อย ต้องมีการพัฒนาบริหารจัดการไร่อ้อยให้มี

ประสิทธิภาพและมีคุณภาพ (CCS; ความหวาน) และตัดอ้อยสดตามมาตรฐานภาครัฐและโรงงาน กำหนดเท่านั้น ซึ่งสามารถเขียนเป็นแผนภาพการเป็นเกษตรอัจฉริยะของกลุ่มแปลงใหญ่เกษตรผู้ปลูกอ้อย จังหวัดสุโขทัย ได้ดังนี้

ภาพที่ 2 แสดงการเป็นเกษตรอัจฉริยะของกลุ่มแปลงใหญ่เกษตรผู้ปลูกอ้อย จังหวัดสุโขทัย

Smart Agriculture: การทำเกษตรอัจฉริยะที่มีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการไร่อ้อย ผ่านสมาร์ตโฟน และคอมพิวเตอร์ของตนเอง โดยเกษตรกรสามารถติดตั้งแอปพลิเคชันตรวจวัด และควบคุมสภาพแวดล้อมที่เป็นปัจจัยต่อการเจริญเติบโตของอ้อย การให้น้ำในแปลงอ้อยด้วยระบบน้ำหยดผ่านระบบโซลาร์เซลล์ หรือพลังงานแสงอาทิตย์ การใช้เทคโนโลยีเซนเซอร์เพื่อควบคุมการปล่อยน้ำเพื่อรักษาอุณหภูมิของดิน และการให้ปุ๋ยตามความต้องการของอ้อย

Eco-friendly agriculture: การปลูกอ้อยที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยการใช้พันธุ์อ้อยที่เหมาะสมกับสภาพดินในแต่ละพื้นที่ ช่วยลดปัญหาการออกดอกและโรคใบขาว ลดการใช้ปุ๋ยและการปรับปรุงดิน การตัดสดไร่ไถคลุมดินทำให้ลดต้นทุนค่าปุ๋ยเคมี และเพิ่มระยะเวลาการไถดอ ทำให้ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เพิ่มขึ้น รวมถึงช่วยลดปัญหาฝุ่นและหมอกควันขนาดเล็ก (PM2.5) ที่เกิดจากการเผาอ้อยอีกด้วย

3Es: การบริหารจัดการไร่อ้อยด้วยการรวมกลุ่มเกษตรกร ทำให้ได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในด้านข้อมูลข่าวสารทางวิชาการอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การปรับปรุงบำรุงดิน การเตรียมท่อนพันธุ์ การปลูกอ้อยข้ามแล้ง บำรุงรักษา การเก็บเกี่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Efficiency) สามารถเพิ่มผลผลิตและคุณภาพ (CCS ความหวาน) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Effectiveness) และช่วยเกษตรกรลดต้นทุนการผลิตในไร่อ้อย โดยการใช้โดรนพ่นสารเคมีเพื่อให้ทั่วถึงและประหยัดเวลา

ในการทำงาน ใช้ระบบการจัดสรรตัวการใช้เครื่องจักร อุปกรณ์ แรงงาน ได้อย่างเหมาะสม คุ่มค่า และประหยัด กีบไร่และปริมาณอ้อย (Economy)

Win Win Situation: การสร้างความสมดุลในการเจรจาต่อรอง เนื่องจากในอุตสาหกรรมอ้อยและน้ำตาล เกษตรกรผู้ปลูกอ้อยได้รับการคุ้มครองด้านสิทธิประโยชน์ที่ชัดเจน ในสัดส่วน 70:30 คือ เกษตรกรผู้ปลูกอ้อย ได้รับผลประโยชน์ร้อยละ 70 ขณะที่โรงงานน้ำตาล ได้รับประโยชน์ร้อยละ 30 รวมถึงการหาปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพดี ราคาถูก และการใช้เทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสมเพื่อลดต้นทุน เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และพัฒนาพันธุ์อ้อยที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และมีคุณภาพสูงเพิ่มขึ้น (CCS ความหวาน)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการรวมกลุ่มแปลงใหญ่ผู้ปลูกอ้อยสมัยใหม่ (Large-scale sugarcane farmers) เป็นเกษตรกรอัจฉริยะหรือเกษตรกรสมัยใหม่ โดยการสนับสนุนปัจจัยการผลิต และสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ที่จะได้รับ เช่น การเข้าถึงแหล่งเงินทุน การได้รับองค์ความรู้ใหม่ๆ ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม และการใช้เทคโนโลยีเกษตรอัจฉริยะ

2) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ควรกำหนดนโยบายส่งเสริมสนับสนุน ข้อมูลข่าวสารทางวิชาการอย่างเป็นระบบ รวมถึงการรวมกลุ่มเกษตรกรเข้าร่วมโครงการต่าง ๆ ตั้งแต่ การปรับปรุงบำรุงดิน การใช้พันธุ์อ้อยที่เหมาะสมกับพื้นที่ เป็นพันธุ์อ้อยที่มีความต้านทานต่อโรคและแมลงศัตรูอ้อย การเตรียมท่อนพันธุ์ การปลูกอ้อยข้ามแล้ง การตัดสดไว้เบาคลุ่มดินทำให้ลดต้นทุนค่าปุ๋ยเคมี การบำรุงรักษา การเก็บเกี่ยว การเพิ่มผลผลิตและคุณภาพ (CCS ความหวาน)

3) กระทรวงอุตสาหกรรม และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ควรกำหนดนโยบาย หรือมาตรการสร้างแรงจูงใจแก่ชาวไร่อ้อยเก็บเกี่ยวอ้อยสด 100% เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรชาวไร่อ้อยเห็นคุณค่าและประโยชน์ของใบและยอดอ้อย และเป็นการแก้ปัญหาหมอก ฝุ่น คิววันขนาดเล็ก (pm.2.5) อย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) กรมส่งเสริมการเกษตร ควรสนับสนุนเครือข่ายเกษตรกรในการจัดทำแปลงพันธุ์อ้อยสะอาดไว้ใช้เอง การปลูกอ้อยที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และการใช้พันธุ์อ้อยที่เหมาะสมกับสภาพดินในแต่ละพื้นที่ เพื่อได้พันธุ์อ้อยที่มีคุณภาพ ลำต้นใหญ่ แข็งแรง การแตกกอมากกว่า รวมทั้ง เพื่อลดความเสี่ยงของโรคใบขาวอ้อยในแปลง รวมทั้งแมลงพาหะนำโรค เช่น เพลี้ยจักจั่นปีกลายจุดสีน้ำตาล และเพลี้ยจักจั่นหลังขาว ที่สร้างปัญหาต่อคุณภาพและความสมบูรณ์ของอ้อย

2) กรมส่งเสริมการเกษตร ควรส่งเสริมสนับสนุนการอบรมพัฒนาให้ความรู้แก่เกษตรกรเกี่ยวกับวิธีการควบคุมและกำจัดวัชพืชอย่างถูกต้อง ผ่านการจัดเวทีการถ่ายทอดความรู้ การศึกษาดูงาน การพบปะแลกเปลี่ยนระหว่างกลุ่ม โดยอาจบูรณาการกับกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การใช้ปุ๋ยและการปรับปรุงดิน การตัดสโตว์ใบคลุมดินทำให้ลดต้นทุนค่าปุ๋ยเคมี และช่วยลดปัญหาฝุ่นและหมอกควันขนาดเล็ก (PM2.5) ที่เกิดจากการเผาอ้อย การเพิ่มระยะเวลาการไว้ตอทำให้ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เพิ่มขึ้น การจัดการศัตรูพืช การจัดการดินและปุ๋ย การจัดอาชีพเสริม

3) กรมส่งเสริมการเกษตร ควรส่งเสริมการรวมกลุ่มภาคีเครือข่ายแปลงใหญ่ผู้ปลูกอ้อย เพื่อสร้างความมั่นคงในอุตสาหกรรมอ้อยและน้ำตาล และอุตสาหกรรมพลังงานทางเลือกที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกมิติ

4) กรมส่งเสริมการเกษตร ควรร่วมมือกับสหพันธ์ชาวน้ำอ้อยแห่งประเทศไทย ในการบริหารจัดการกลุ่มภาคีเครือข่ายแปลงใหญ่ผู้ปลูกอ้อย ในการเพิ่มประสิทธิภาพการปลูกอ้อยอย่างถูกต้องวิธีตามขั้นตอนการจัดการไร่อ้อย ดังนี้ 1) การดูแลใส่ปุ๋ย 2) การจัดการน้ำ และ 3) การดูแลไร่หลังการเก็บเกี่ยว เพื่อเพิ่มคุณภาพ (CCS; ความหวาน) สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับอ้อย

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2564). เปิดตัวแผนปฏิบัติการเกษตรอัจฉริยะ ปี 2565 – 2566

มุ่งเน้นการทำเกษตรแบบทำน้อยได้มาก ใช้ทรัพยากรในการผลิตให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ลดต้นทุน ลดการสูญเสีย เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตให้มากขึ้น. สืบค้นเมื่อ 24 มิถุนายน 2567, จาก <https://www.moac.go.th/news-preview-432791791102>.

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2567). กรมส่งเสริมการเกษตร ดันทักษะ 5 ด้าน พัฒนา Young Smart Farmer สู่มือประกอบการเกษตรเชิงนวัตกรรมรุ่นใหม่. สืบค้นเมื่อ 13 มิถุนายน 2567, จาก <https://www.doae.go.th>.

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2566). ระบบส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่. สืบค้นเมื่อ 22 พฤศจิกายน 2567, จาก <http://www.agriman.doae.go.th>.

- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2566). *การเกษตรแบบแปลงใหญ่ คืออะไร*. สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2567, <https://www.doe.go.th>.
- เบญจวรรณ สุวรรณานุธ. (2565). *ปัจจัยที่มีผลต่อต้นทุนการผลิตของเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยในสังกัดสมาคมกลุ่มอาชีพการเกษตรชลบุรี*. หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์และความมั่นคง. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ปริดา ชัยภัทรวงษ์ และ นพดล บุรณันท์. (2567). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการอุตสาหกรรมเกษตรอ้อยระยะ จังหวัดอุดรธานี*. *วารสารรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 7(2), 465–481.
- ปิยนาด อิมดี. (2568). *วาทกรรมที่ทำให้เกษตรกรต้องปรับตัวภายใต้ภาวะการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำท่าจีน จังหวัดนครปฐม*. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 9(6), 128–142.
- พัชริน ส่งศรี, นันทวุฒิ จงรังกลาง, ดรุณี พวงบุตร, ดาริการ์ บุญพันธ์. (2563). *การประเมินพันธุ์อ้อยดีเด่นในพื้นที่แปลงเกษตรกรและสร้างเครือข่ายการตลาดของนักวิจัยและเกษตรกรในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย*. รายงานฉบับสมบูรณ์. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม
- ภูมินทร์ ต้นอุตม์. (2564). *การพัฒนาแบบจำลองเกษตรกรอ้อยระยะสำหรับการพยากรณ์ผลผลิตอ้อย*. วิทยานิพนธ์ ปร.ด. สาขาวิชาวิศวกรรมคอมพิวเตอร์. มหาวิทยาลัยนเรศวร
- มณีรัตน์ เมฆา, พัชริน ส่งศรี, จุฑามาศ เครื่องพาที, ณภรณ์ จงรังกลาง และประสิทธิ์ ใจคิด. (2564). *การประยุกต์ใช้วิธีการคัดเลือกพันธุ์พืชแบบเกษตรกรมีส่วนร่วมในการปรับปรุงพันธุ์อ้อย*. *แก่นเกษตร*, 49(2), 345–356.
- มาริษา ตรีดารา. (2565). *การวิเคราะห์ประสิทธิภาพการผลิตอ้อยของเกษตรกรในจังหวัดสุโขทัย*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- รวิฐา ทวีพร้อม, พงศภัทร เกียรติประเสริฐ, แก้วดา บุญร่วม, รุ่งทิพย์ เกษตรสิงห์ และ สุเนตรา ทองจันทร์. (2566). *แนวทางการบริหารจัดการเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรในระบบเกษตรแปลงใหญ่แถบภาคอีสานใต้ตอนล่าง*. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 11(4), 1482–1494.
- ศยารัตน์ ดงชนโชติเดชา, สิทธิธ โพธิกัน, ปิติพร อิมรัง, ณภพ แก้วกันทา และ ชีรยุทธ์ สุจิณโณ. (2564). *การศึกษาและคัดเลือกพันธุ์อ้อยลูกผสมชุด CSB13 ชั้นที่ 4 เปรียบเทียบพันธุ์มาตรฐาน (อ้อยปลูกและอ้อยตอ 1)*. รายงานผลการวิจัยและพัฒนาพันธุ์อ้อย ประจำปี 2564 โครงการปรับปรุงพันธุ์อ้อยลูกผสมชุด CSB เพื่อเพิ่มผลผลิตและคุณภาพอ้อย สืบค้นเมื่อ 24 กรกฎาคม 2567, จาก <https://cspocsb.go.th>

- สุทธิศักดิ์ ศรีน้ำอ้อม และ เพชรลักษณ์ บุญญาคุณากร. (2567). การเพิ่มประสิทธิภาพการปลูกอ้อย
ไทยเพื่อยกระดับรายได้ชาวไร่อ้อย. ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือ. สืบค้นเมื่อ 24 กันยายน 2567, จาก <https://www.bot.or.th>.
- Krejcie, R. V., & D. W. Morgan. (1970). Determining Sample Size for Research Activities.
Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607–610.

สิทธิของผู้เสียหายในกระบวนการยุติธรรม :
ศึกษาเชิงเปรียบเทียบระหว่างไทยกับสหราชอาณาจักร

Victims' Rights in the Justice Process:
A Comparative Study between Thailand and the United Kingdom

จิราพรรณ พิมพ์วรรณวงศ์

Chirapan Pimwanwong

ทนายความ บริษัท ที่ปรึกษากฎหมาย ซีเอสไอ จำกัด

Attorney-at-Law, The Lawyers Council of Thailand Under the Royal Patronage

Corresponding Author. E-mail: Chthailandlawyer@gmail.com

Received August 1, 2025; Revised August 25, 2025; Accepted August 27, 2025

บทคัดย่อ

ในปัจจุบัน แม้ประเทศไทยจะมีกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เช่น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 แต่กฎหมายเหล่านี้ยังประสบข้อจำกัด หลายประการ อาทิ การขาดประสิทธิภาพในการบังคับใช้ การไม่ครอบคลุมสิทธิด้านจิตใจและสังคม การมีขั้นตอนที่ซับซ้อน รวมทั้งการไม่มีกฎหมายเฉพาะที่รับรองสิทธิผู้เสียหายอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้ผู้เสียหายจำนวนมากไม่สามารถเข้าถึงสิทธิที่พึงมีได้อย่างแท้จริงบทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาทางข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายว่าด้วยสิทธิของผู้เสียหายในประเทศไทย โดยเปรียบเทียบกับสหราชอาณาจักรซึ่งมีการพัฒนากฎหมายและกลไกคุ้มครองผู้เสียหายที่ยืดหยุ่น “ความยุติธรรมที่ยืดผู้เสียหายเป็นศูนย์กลาง” และ “ความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์” ผ่านเครื่องมือสำคัญ เช่น Victims' Code Criminal Injuries Compensation Authority (CICA) และ Victim Personal Statement (VPS) ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ระบบไทยยังมีลักษณะมุ่งเน้นกระบวนการทางกฎหมายและการเยียวยาทางการเงินเป็นหลัก ขณะที่ระบบอังกฤษให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้เสียหายตลอดกระบวนการยุติธรรมและการเยียวยาแบบองค์รวมจากการเปรียบเทียบ บทความเสนอให้ประเทศไทยปรับปรุงกฎหมายให้ครอบคลุมสิทธิผู้เสียหายในทุกมิติ จัดตั้งหน่วยงานอิสระเพื่อกำกับดูแลการปฏิบัติให้เป็นไปตามมาตรฐานสิทธิ จัดตั้งศูนย์บริการผู้เสียหายแบบเบ็ดเสร็จ และพัฒนาระบบแจ้งเตือนสถานะคดี เพื่อให้การคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในประเทศไทยมีความครอบคลุม มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับมาตรฐานสากล

คำสำคัญ: การคุ้มครองสิทธิ; ผู้เสียหาย; กระบวนการยุติธรรม; ศึกษาเปรียบเทียบ

Abstract

At present, although Thailand has enacted legislation concerning the protection of victims' rights in criminal justice proceedings, such as the Criminal Procedure Code and the Act on Compensation and Expenses

for Injured Persons and Defendants in Criminal Cases B.E. 2544 (2001) , such legislation remains subject to a number of limitations. These include, inter alia, the lack of effective enforcement, the failure to adequately encompass psychological and social rights, the existence of overly complex procedural requirements, as well as the absence of specific legislation that systematically safeguards victims’ rights. Consequently, a considerable number of victims are deprived of genuine access to the rights to which they are legally entitled. This article examines the factual and legal dimensions of victims’ rights in Thailand, with a comparative perspective on the United Kingdom, where victim protection has evolved under the concepts of victim-centered justice and restorative justice. The study employs a comparative legal analysis, focusing on key instruments in the United Kingdom, namely the Victims’ Code, the Criminal Injuries Compensation Authority (CICA), and the Victim Personal Statement (VPS). The findings demonstrate that Thailand’s system remains primarily oriented toward legal procedures and financial compensation, while the United Kingdom emphasizes victims’ active participation throughout the justice process and provides more holistic forms of redress. Based on the comparative analysis, the article proposes reforms for Thailand, including the enactment of comprehensive legislation to guarantee victims’ rights in all dimensions, the establishment of an independent supervisory body, the creation of one-stop victim service centers, and the development of a case-status notification system. Such reforms would enhance the effectiveness, comprehensiveness, and alignment of Thailand’s victim protection framework with international standards.

Keywords: Victims’ rights protection; Victims; Criminal justice process; Comparative study

บทนำ

สิทธิของผู้เสียหายในกระบวนการยุติธรรมเป็นหนึ่งในหลักการพื้นฐานของระบบยุติธรรมทางอาญาที่มีความสำคัญต่อการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และการสร้างความไว้วางใจต่อรัฐ แม้ประเทศไทยจะมีกฎหมายที่รับรองสิทธิของผู้เสียหาย เช่น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายฯ พ.ศ. 2544 แต่ในทางปฏิบัติกลับพบข้อจำกัดหลายประการ ได้แก่ การขาดกลไกบังคับใช้ที่มีประสิทธิภาพ การไม่ครอบคลุมสิทธิด้านจิตใจและสังคม การไม่มีกฎหมายเฉพาะที่รับรองสิทธิของผู้เสียหายอย่างเป็นระบบ และการไม่พัฒนากฎหมายให้ทันสมัยสอดคล้องกับแนวโน้มสากล ปัญหาเหล่านี้ส่งผลให้ผู้เสียหายจำนวนมากไม่สามารถเข้าถึงสิทธิของตนได้เต็มที่ และยังรู้สึกถูกละเลยในกระบวนการยุติธรรม

ในทางตรงกันข้าม สหราชอาณาจักรได้พัฒนากฎหมายและนโยบายคุ้มครองผู้เสียหายอย่างต่อเนื่อง โดยยึดแนวคิด “ความยุติธรรมที่ยึดผู้เสียหายเป็นศูนย์กลาง” (victim-centred justice) และ “ความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์” (restorative justice) ผ่านมาตรการเชิงรุก เช่น การกำหนดสิทธิขั้นต่ำใน Victims’ Code การให้ค่าชดเชยผ่าน CICA และการเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายสื่อสารผลกระทบต่อศาลผ่าน VPS

ระบบเหล่านี้ทำให้ผู้เสียหายมีบทบาทจริงในกระบวนการยุติธรรมและได้รับการเยียวยาอย่างรอบด้าน ความแตกต่างเชิงโครงสร้างและเชิงนโยบายดังกล่าวนำไปสู่คำถามสำคัญว่า ประเทศไทยสามารถประยุกต์แนวทางใดจากสหราชอาณาจักรเพื่อลดข้อจำกัดทางกฎหมายและเพิ่มประสิทธิภาพการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหาย บทความนี้จึงมุ่งวิเคราะห์ปัญหาทางข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายในระบบไทย เปรียบเทียบกับระบบอังกฤษ และนำเสนอแนวทางปรับปรุงกฎหมายและกลไกที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย

ในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนได้กลายเป็นหนึ่งในหลักการพื้นฐานของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ที่ได้จำกัดเพียงการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยเท่านั้น หากแต่ยังรวมถึงผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการกระทำผิดอาญา แนวคิดการมองผู้เสียหายเป็น “ศูนย์กลาง” (victim-centred justice) ได้รับการยอมรับมากขึ้นในระบบกฎหมายของหลายประเทศ โดยถือว่าผู้เสียหายมีสถานะเป็น “ผู้มีสิทธิ” (right-holder) มิใช่เพียงพยานที่รัฐใช้ประกอบการพิจารณาคดี (Manikis, 2015)

พัฒนาการสำคัญของแนวคิดนี้ปรากฏชัดในการประกาศขององค์การสหประชาชาติเรื่อง “หลักการพื้นฐานของความยุติธรรมสำหรับผู้เสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจในทางที่ผิด” (Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power) เมื่อปี ค.ศ. 1985 ซึ่งได้กำหนดหลักสิทธิพื้นฐาน 4 ด้าน ได้แก่ สิทธิในการเข้าถึงความยุติธรรมและการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม สิทธิในการได้รับข้อมูลและการสนับสนุนทางด้านจิตใจ สิทธิในการได้รับการชดเชย และสิทธิในการมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม (UN General Assembly, 1985) หลักการดังกล่าวกลายเป็นแนวทางสากลที่ประเทศต่าง ๆ นำไปใช้เป็นกรอบในการกำหนดนโยบายและกฎหมายภายใน

อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติ ผู้เสียหายจำนวนมากกลับยังรู้สึก “ถูกละเลย” หรือ “ไม่มีตัวตน” ภายในระบบยุติธรรม แม้ในประเทศที่มีกฎหมายรองรับสิทธิผู้เสียหายอย่างชัดเจนแล้วก็ตาม ตัวอย่างจากการศึกษาของ Manikis (2015) ชี้ให้เห็นว่า ในหลายกรณี ผู้เสียหายมิได้รับแจ้งสิทธิของตนเอง ตั้งแต่เริ่มต้นกระบวนการ ถูกปฏิเสธไม่ให้เข้าร่วมการพิจารณาคดี หรือมิได้รับข้อมูลใด ๆ เกี่ยวกับความคืบหน้าของคดีเลย ซึ่งทำให้เกิดปรากฏการณ์ที่เรียกว่า “victim re-victimization” หรือการถูกกระทำซ้ำจากระบบที่ควรเป็นที่พึ่งของผู้เสียหายเอง

ในสหราชอาณาจักร แนวทางในการยกระดับสิทธิผู้เสียหายได้มีการพัฒนาอย่างเป็นระบบ เช่น การตรากฎหมาย Victims' Code ซึ่งเป็นแนวปฏิบัติภาคบังคับให้หน่วยงานตำรวจ อัยการ และศาล ต้องดำเนินการตามสิทธิขั้นต่ำของผู้เสียหาย ไม่ว่าจะเป็นการแจ้งข้อมูลคดี การอำนวยความสะดวกด้านภาษา การให้การเป็นส่วนตัว ตลอดจนสิทธิในการยื่นคำแถลงผลกระทบทางอารมณ์หรือร่างกาย

(Victim Personal Statement) เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาโทษ (Home Office, 2020) นอกจากนี้ ยังมีหน่วยงานกลางอย่าง Criminal Injuries Compensation Authority (CICA) ที่ทำหน้าที่จ่ายค่าชดเชยให้แก่ผู้เสียหาย โดยไม่จำเป็นต้องรอคำพิพากษาเป็นที่สุดท้ายก่อน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความรับผิดชอบของรัฐ ในการเยียวยาความเดือดร้อนจากอาชญากรรม

ในทางตรงกันข้าม ระบบกฎหมายไทย แม้มีความพยายามในการออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้เสียหาย เช่น พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 และบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เช่น มาตรา 30 และมาตรา 44/1 ที่เปิดทางให้ผู้เสียหายร้องขอสิทธิหรือเข้าร่วมในฐานะโจทก์ร่วมได้ (สำนักงานกิจการยุติธรรม, 2563) แต่การบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวยังคงประสบปัญหาหลายประการ ทั้งในด้านความล่าช้า ความไม่ทั่วถึงของการแจ้งสิทธิการขาดกลไกสนับสนุนเฉพาะทาง และการไม่เปิดโอกาสให้ผู้เสียหายมีส่วนร่วมในกระบวนการอย่างแท้จริง

แนวคิดเรื่องสิทธิของผู้เสียหายในกระบวนการยุติธรรม

1. นิยามผู้เสียหาย (Victim) ตามกฎหมาย

การกำหนดนิยาม “ผู้เสียหาย” หรือ victim ในทางกฎหมายและสังคมศาสตร์มีความหลากหลาย และมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง โดยทั่วไป ผู้เสียหายหมายถึงบุคคลธรรมดา (หรือกลุ่มบุคคล) ที่ได้รับผลกระทบทางร่างกาย จิตใจ ทรัพย์สิน หรือเสื่อมเสียชื่อเสียง จากการกระทำที่ขัดต่อกฎหมายอาญา ในระดับกฎหมายฐานราก เช่นในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย “ผู้เสียหาย” ถูกระบุว่าเป็นผู้ที่ได้รับความเสียหายโดยตรงจากการกระทำความผิด และได้รับสิทธิร้องขอให้ศาลคุ้มครอง รับชดเชย หรือเข้าร่วมในฐานะโจทก์ร่วม (มาตรา 30, 44/1) อย่างไรก็ตามการตีความในทางปฏิบัติ มักมีความจำกัด เนื่องจากผู้เสียหายจำนวนมากไม่ทราบหรือไม่เข้าใจสิทธิของตน (สำนักงานกิจการยุติธรรม, 2563)

2. พัฒนาการสิทธิผู้เสียหายในระดับสากล

1) **ประกาศองค์การสหประชาชาติ พ.ศ. 1985 (UN Declaration 1985)** เมื่อปี พ.ศ. 2528 สมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติได้มีมติรับรอง “ประกาศหลักการพื้นฐานแห่งความยุติธรรมสำหรับผู้เสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจในทางที่ผิด” (Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power) ซึ่งถือเป็นหมุดหมายสำคัญในการส่งเสริมสิทธิผู้เสียหายในระดับสากล โดยประกาศดังกล่าวได้กำหนดหลักการพื้นฐานสำหรับการคุ้มครองผู้เสียหายไว้อย่างครอบคลุมตลอดจนแนวทางเชิงนโยบายเพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิของผู้เสียหายในอนาคต (UN General Assembly, 1985)

ประกาศฉบับนี้นับเป็นการเปลี่ยนแปลงเชิงแนวคิดจากเดิมที่มองผู้เสียหายในฐานะเพียงพยานของรัฐ มาเป็น “ผู้มีสิทธิ” ที่รัฐและกลไกของกระบวนการยุติธรรมมีหน้าที่โดยตรงในการคุ้มครอง ดูแล และฟื้นฟูความเสียหาย (NCJRS, 2005) อันเป็นการยกระดับฐานะทางกฎหมายและสังคมของผู้เสียหายให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น หลักการจากประกาศฉบับนี้ได้รับการยอมรับและนำไป

ประยุกต์ใช้ในกฎหมายภายในของประเทศต่าง ๆ อย่างแพร่หลาย เช่น Directive 2012/29/EU ของสหภาพยุโรป ซึ่งวางกรอบขั้นต่ำด้านสิทธิของผู้เสียหายในกระบวนการอาญา Victims' Rights Act ของสหรัฐอเมริกา ที่รับรองสิทธิในการรับทราบข้อมูลและแสดงความคิดเห็นต่อศาล และ Victims Bill of Rights ของแคนาดา ที่ให้สิทธิแก่ผู้เสียหายในการเข้าถึงบริการและการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม (UNAFEI, 2005)

2) แนวโน้มระดับโลกเกี่ยวกับสิทธิที่บังคับใช้ การมีส่วนร่วม และการเยียวยา
ในระดับสากล หลายประเทศได้พัฒนาระบบการคุ้มครองผู้เสียหายให้มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยเฉพาะในด้านสิทธิที่สามารถบังคับใช้ได้จริง การมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม และการได้รับการเยียวยาอย่างเหมาะสม หนึ่งในแนวทางสำคัญคือการจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะเพื่อให้บริการและสนับสนุนผู้เสียหายโดยตรง เช่น Victim Support ในสหราชอาณาจักร Victim Services Canada ในแคนาดา และ Criminal Injuries Compensation Authority (CICA) ซึ่งมีหน้าที่ในการพิจารณาจ่ายค่าชดเชยให้แก่ผู้เสียหายจากอาชญากรรมโดยไม่ต้องรอผลคำพิพากษา

จากงานวิจัย พบว่า การใช้กระบวนการ restorative justice ส่งผลเชิงบวกต่อสภาพจิตใจของผู้เสียหายอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งในแง่ของการลดความรู้สึกโกรธ ความกลัว หรือความรู้สึกเป็นเหยื่อที่ไร้อำนาจ อีกทั้งยังมีส่วนช่วยลดอัตราการกระทำผิดซ้ำของผู้กระทำผิด ในทำนองเดียวกัน การศึกษาในปี 2023 เกี่ยวกับผลกระทบทางจิตวิทยาของกระบวนการสมานฉันท์ต่อผู้เสียหายยังพบว่า ผู้ที่เข้าร่วมรู้สึกว่าได้รับการยอมรับ ฟัง และได้รับความยุติธรรมมากกว่าการดำเนินคดีแบบเดิมเพียงลำพัง (The Psychological Impact, 2023)

3. แนวคิดความยุติธรรมที่ยึดผู้เสียหายเป็นศูนย์กลาง และ ความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

1) ความยุติธรรมที่ยึดผู้เสียหายเป็นศูนย์กลาง (Victim-Centred Justice) แนวคิด “ความยุติธรรมที่ยึดผู้เสียหายเป็นศูนย์กลาง” มุ่งเน้นการเคารพศักดิ์ศรีของผู้เสียหาย ให้มีบทบาทและเสียงในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม มิใช่เพียงเป็นพยาน แต่เป็นผู้มีสิทธิที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากอาชญากรรม

Beloolf (1999) ได้วิเคราะห์ว่า หากระบบยุติธรรมถูกออกแบบในลักษณะที่ให้ความสำคัญกับผู้เสียหายอย่างเป็นระบบ จะช่วยสร้างความรู้สึกได้รับการยอมรับ เคารพ และเห็นคุณค่า ซึ่งมีส่วนสำคัญต่อการเยียวยาทางจิตใจ ลดความรู้สึกด้อยค่า และเสริมสร้างความไว้วางใจของประชาชนที่มีต่อระบบยุติธรรมโดยรวม ในทางปฏิบัติ การส่งเสริมแนวคิด victim-centred justice จำเป็นต้องมีนโยบายและแนวทางดำเนินการที่ชัดเจนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ในสหราชอาณาจักร มีการจัดให้ผู้เสียหายสามารถยื่น Victim Personal Statement (VPS) ซึ่งเป็นถ้อยแถลงเกี่ยวกับผลกระทบทาง

ร่างกาย จิตใจ หรือสังคมที่เกิดขึ้นจากอาชญากรรม โดยศาลจะนำไปพิจารณาร่วมในการกำหนดโทษ (Home Office, 2020)

นอกจากนี้ ยังมีระบบอื่นที่สนับสนุนสิทธิผู้เสียหายในทางปฏิบัติ เช่น การแจ้งเตือน สถานะคดีหรือการปล่อยตัวผู้กระทำผิดล่วงหน้า การให้คำปรึกษาด้านจิตวิทยาหรือกฎหมาย และการมีเจ้าหน้าที่ประสานงานโดยตรง ซึ่งกลไกเหล่านี้ช่วยลดความรู้สึกโดดเดี่ยวและสร้างความมั่นใจให้กับผู้เสียหายว่า พวกเขาไม่ถูกทอดทิ้งจากระบบการยุติธรรม

2) ความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) ความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ เป็นแนวคิดที่พัฒนาขึ้นจากแนวทางความยุติธรรมที่ยึดผู้เสียหายเป็นศูนย์กลาง โดยมุ่งเน้นให้ กระบวนการยุติธรรมไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่การลงโทษผู้กระทำผิด แต่ให้ความสำคัญกับการฟื้นฟู ความเสียหายและความสัมพันธ์ที่ถูกทำลายไปจากการกระทำผิด แนวทางนี้เสนอให้ทั้งผู้เสียหาย ผู้กระทำผิด และชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการ เพื่อสร้างความเข้าใจ การเยียวยา กลไก พื้นฐานที่ใช้ในกระบวนการ restorative justice ประกอบด้วยหลายรูปแบบ เช่น การพบปะพูดคุย ระหว่างผู้เสียหายกับผู้กระทำผิด (Victim-Offender Dialogue) การประชุมกลุ่มแบบครอบครัวหรือ ชุมชน (Family Group Conferencing) และระบบสนับสนุนผู้กระทำผิดภายหลังการปล่อยตัว (Circles of Support and Accountability) และความรับผิดชอบร่วมกัน (Restorative justice, 2025)

จากงานวิจัยในหลายประเทศ พบว่าการใช้ความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ส่งผลในเชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะต่อผู้เสียหาย เช่น ช่วยลดอาการผิดปกติทางจิตหลังประสบเหตุ (Post-Traumatic Stress Disorder: PTSD) ลดความรู้สึกโกรธหรือหวาดกลัว และช่วยสร้างความรู้สึกว่าได้ รับการรับฟังและยอมรับมากขึ้น ในขณะที่ฝั่งผู้กระทำผิดก็มีแนวโน้มแสดงความสำนึกผิดและรับผิดชอบต่อ การกระทำของตนมากขึ้นอย่างชัดเจน ตัวอย่างประเทศที่นำกระบวนการความยุติธรรมเชิง สมานฉันท์มาใช้ในระดับนโยบายอย่างแพร่หลาย ได้แก่ นิวซีแลนด์ ออสเตรเลีย แคนาดา และสหราชอาณาจักร โดยมีการนำรูปแบบต่าง ๆ มาใช้ในคดีหลากหลายประเภท ตั้งแต่คดีอาชญากรรมรุนแรง เช่น ทำร้ายร่างกายและล่วงละเมิดทางเพศ ไปจนถึงคดีในกลุ่มเยาวชนหรือชุมชนที่ต้องการแนวทาง ฟื้นฟูมากกว่าลงโทษ

กฎหมายและมาตรการคุ้มครองผู้เสียหายในประเทศไทย

โดยสามารถสรุปกฎหมายและมาตรการที่เกี่ยวข้องได้ดังนี้

1. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 30 และมาตรา 44/1

ประเทศไทยมีบทบัญญัติกฎหมายที่ให้ความสำคัญกับสิทธิของผู้เสียหายในกระบวนการ ยุติธรรม ซึ่งสะท้อนอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยใน **มาตรา 2(4)** ได้ให้

คำจำกัดความของ “ผู้เสียหาย” ว่าหมายถึง “บุคคลผู้ได้รับความเสียหายอันเกิดแต่การกระทำความผิดอาญา” ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการรับรองสถานะของผู้เสียหายในกระบวนการพิจารณาคดี (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2566)

มาตรา 30 เปิดโอกาสให้ผู้เสียหายสามารถยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอเป็น “โจทก์ร่วม” กับพนักงานอัยการในคดีอาญา โดยการเป็นโจทก์ร่วมนี้ทำให้ผู้เสียหายมีบทบาทในกระบวนการพิจารณาคดีมากขึ้น ไม่ใช่เพียงแค่พยาน แต่เป็นผู้ดำเนินคดีในส่วนที่เกี่ยวกับความเสียหายของตน เช่น การขอคุ้มครองทรัพย์สิน หรือขอให้ศาลกำหนดมาตรการความปลอดภัยส่วนบุคคลในระหว่างการดำเนินคดี (International Commission of Jurists [ICJ], 2008)

ในส่วนของ มาตรา 44/1 ซึ่งได้มีการเพิ่มเติมในภายหลังนั้น เป็นอีกกลไกหนึ่งที่สนับสนุนสิทธิของผู้เสียหาย โดยเปิดทางให้ผู้เสียหายสามารถร้องขอต่อศาลเพื่อให้มีการชดเชยค่าเสียหายจากผู้กระทำผิดในระหว่างที่คดีอาญากำลังพิจารณาอยู่ ทั้งยังรับรองสิทธิของผู้เสียหายในการได้รับแจ้งความคืบหน้าของคดีจากเจ้าหน้าที่รัฐ โดยเฉพาะอัยการหรือเจ้าพนักงานที่รับผิดชอบ (PDLegal, 2024)

แม้ว่าการบัญญัติเหล่านี้จะมีเจตนารมณ์ที่ชัดเจนในการส่งเสริมสิทธิผู้เสียหายให้มีบทบาทและอำนาจในกระบวนการยุติธรรม แต่ในทางปฏิบัติกลับพบปัญหาหลายประการ อาทิ ความซับซ้อนของขั้นตอนการยื่นคำร้อง เช่น ต้องยื่นในระยะเวลาที่จำกัดก่อนศาลเริ่มไต่สวนพยานหลักฐาน รวมถึงต้องจัดเตรียมเอกสารและหลักฐานจำนวนมาก เช่น รายงานแพทย์ บันทึกแจ้งความ หรือเอกสารแสดงความเสียหายทางทรัพย์สิน (UNAFEI, 2005) อีกทั้งงานวิจัยยังชี้ให้เห็นว่า ผู้เสียหายจำนวนมากไม่ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิดังกล่าวจากพนักงานสอบสวนหรืออัยการ ทำให้ไม่สามารถใช้สิทธิเหล่านั้นได้อย่างเหมาะสม เช่น ไม่ทราบว่าตนสามารถเป็นโจทก์ร่วม หรือสามารถยื่นคำร้องขอค่าชดเชยในระหว่างพิจารณาคดีได้

นอกจากนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานอัยการสูงสุด หรือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ยังไม่มีแนวปฏิบัติมาตรฐาน (standard operating procedure: SOP) ที่กำหนดหน้าที่ในการแจ้งสิทธิแก่ผู้เสียหายอย่างชัดเจน ส่งผลให้การบังคับใช้กฎหมายไม่สามารถปฏิบัติได้ทั่วถึงทุกพื้นที่ โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกลหรือกับกลุ่มประชากรเปราะบาง เช่น เด็ก ผู้หญิง หรือแรงงานข้ามชาติ (Human Rights Development Foundation, 2019)

2. พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544

แม้กฎหมายจะมีเจตนารมณ์ในการอำนวยความสะดวกและเป็นธรรมและลดภาระแก่ผู้เสียหาย แต่ในทางปฏิบัติก็ยังพบข้อจำกัดหลายประการ นอกจากนี้ การกำหนดให้ผู้เสียหายต้องจัดเตรียมเอกสารและหลักฐานที่ครบถ้วน เช่น ใบรับรองแพทย์ รายงานของตำรวจ หลักฐานรายจ่าย หรือ

แม้แต่พยานบุคคล อาจเป็นภาระเกินกว่าที่ผู้เสียหายจะสามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง โดยเฉพาะในกรณีของผู้ที่อยู่ในภาวะเปราะบาง (Human Rights Development Foundation, 2019) อีกปัญหาหนึ่งที่สำคัญคือ การขาดกำหนดระยะเวลาที่แน่ชัดในการพิจารณาและแจ้งผลคำขอจากหน่วยงานรัฐ โดยกฎหมายไม่ได้กำหนดข้อผูกพันในการแจ้งผลคำวินิจฉัยภายในระยะเวลาที่แน่นอน ทำให้หลายกรณีผู้เสียหายต้องดำเนินการติดตามผลเอง โดยไม่มีช่องทางร้องเรียนหรือรับข้อมูลที่ชัดเจนจากภาครัฐ (HRDF, 2019)

ระบบกฎหมายและกลไกการคุ้มครองผู้เสียหายในสหราชอาณาจักร

1. **Victims' Code** หรือที่รู้จักในชื่อเต็มว่า Code of Practice for Victims of Crime in England and Wales เป็นแนวนโยบายสำคัญภายใต้พระราชบัญญัติ Domestic Violence, Crime and Victims Act 2004 ที่เริ่มมีผลใช้บังคับในปี 2006 และได้รับการปรับปรุงล่าสุดในปี 2021 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดสิทธิขั้นต่ำที่ผู้เสียหายจากอาชญากรรมควรได้รับจากหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา (Ministry of Justice, 2021)

Victims' Code กำหนดสิทธิของผู้เสียหายไว้ 12 ประการ โดยแต่ละสิทธิจะต้องดำเนินการภายในกรอบเวลาที่ชัดเจนเพื่อให้เกิดความยุติธรรมที่สามารถตรวจสอบได้สิทธิเหล่านี้ประกอบด้วย

- 1) สิทธิได้รับการปฏิบัติด้วยความเคารพ ความเห็นอกเห็นใจ และความเป็นมืออาชีพ
- 2) สิทธิได้รับข้อมูลเกี่ยวกับความคืบหน้าของคดี
- 3) สิทธิในการเข้าถึงบริการแปลภาษาและล่าม
- 4) สิทธิได้รับการแนะนำไปยังหน่วยงานสนับสนุนผู้เสียหาย
- 5) สิทธิในการเรียกร้องคืนทรัพย์สินของตนเอง
- 6) สิทธิในการจัดทำคำแถลงส่วนบุคคลของผู้เสียหาย
- 7) สิทธิในการเข้าร่วมระบบ Victim Contact Scheme

นอกจากนี้ หากพบว่าหน่วยงานใดไม่ปฏิบัติตามสิทธิที่กำหนดไว้ใน Victims' Code ผู้เสียหายมีสิทธิร้องเรียนไปยังหน่วยงานต้นทางและหากยังไม่ได้รับการแก้ไขอาจส่งต่อเรื่องร้องเรียนไปยัง Parliamentary and Health Service Ombudsman ซึ่งทำหน้าที่ตรวจสอบการปฏิบัติของหน่วยงานรัฐโดยอิสระ

จุดเด่นของ Victims' Code คือการกำหนดกรอบเวลา (timeframes) ที่ชัดเจน เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องแจ้งสิทธิขั้นพื้นฐานแก่ผู้เสียหายภายใน 24 ชั่วโมงหลังการรายงานเหตุ และหน่วยงานอัยการต้องแจ้งผลการตัดสินใจว่าจะฟ้องคดีหรือไม่ภายใน 5 วันหลังมีคำสั่ง (College of Policing, 2023) การมีกรอบเวลาที่ชัดเจนไม่เพียงแต่ในแง่ของสิทธิในการรับข้อมูล แต่ยังส่งเสริมให้มีเสียงสะท้อนความทุกข์และความต้องการของผู้เสียหายในระบบกฎหมายอาญ่าอังกฤษอย่างเป็นระบบ

2. Criminal Injuries Compensation Authority (CICA)

เป็นหน่วยงานของรัฐในสหราชอาณาจักรที่จัดตั้งขึ้นเพื่อจ่ายค่าชดเชยแก่ผู้ที่ได้รับบาดเจ็บหรือความเสียหายจากอาชญากรรมรุนแรง โดยไม่จำเป็นต้องรอให้มีคำพิพากษาในคดีอาญาหรือให้จำเลยเป็นฝ่ายรับผิดชอบในทางแพ่ง CICA มีสถานะเป็น *executive agency* ภายใต้การกำกับของกระทรวงยุติธรรม (Ministry of Justice) และเริ่มดำเนินการเมื่อปี ค.ศ. 1996 โดยสืบทอดภารกิจจาก Criminal Injuries Compensation Board ซึ่งมีมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1964 (GOV.UK, 2024)

จุดเด่นของระบบ CICA คือความสามารถในการให้การเยียวยาแก่ผู้เสียหายแม้ในกรณีที่ไม่สามารถระบุตัวหรือจับกุมผู้กระทำความผิดได้ หรือแม้แต่ในกรณีที่ผู้กระทำผิดไม่มีความสามารถในการชดเชยค่าเสียหาย ระบบนี้เป็นมาตรการเชิงสังคมที่แสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบของรัฐในการคุ้มครองและเยียวยาผู้เสียหายจากอาชญากรรม

CICA กำหนดตารางค่าชดเชยไว้อย่างชัดเจน (Tariff of Injuries) ครอบคลุมทั้งการบาดเจ็บทางร่างกายและจิตใจ เช่น อาการฟกช้ำ บาดแผล ไฟไหม้ การสูญเสียอวัยวะ PTSD รวมถึงการขาดรายได้ ค่าดูแลพิเศษ และค่ารักษาพยาบาล ตัวอย่างเช่น ผู้เสียหายจากการทำร้ายร่างกายที่มีบาดแผลเล็กน้อยอาจได้รับเงินชดเชยขั้นต่ำ 1,000 ปอนด์ ขณะที่กรณีที่บาดเจ็บสาหัสสามารถได้รับมากกว่า 250,000 ปอนด์ (Galop, 2025)

3. Victim Personal Statement (VPS)

คือกลไกสำคัญในระบบยุติธรรมอาญาของประเทศไทยและเวลส์ ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายจากอาชญากรรมได้แสดงออกถึงผลกระทบที่ได้รับจากการกระทำผิด ไม่ว่าจะเป็นผลกระทบทางร่างกาย จิตใจ เศรษฐกิจ หรือสังคม ซึ่งไม่ครอบคลุมอยู่ในคำให้การฐานะพยาน (witness statement) ทั่วไป (Crown Prosecution Service, 2023) ผู้เสียหายสามารถยื่น VPS ได้ตั้งแต่ในระหว่างการให้คำให้การ (witness statement) หรือในช่วงก่อนการพิจารณาพิพากษาโทษ (sentencing stage) ทั้งนี้การยื่น VPS เป็น “สิทธิ” ของผู้เสียหาย ไม่ใช่ “ภาระหน้าที่” และไม่ส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของการดำเนินคดีอาญา (GOV.UK, 2024a) สิ่งที่ทำให้ VPS แตกต่างจาก witness statement คือ VPS มีจุดเน้นที่ผลกระทบต่อชีวิตของผู้เสียหายโดยตรง เช่น การบาดเจ็บเรื้อรัง การตกงาน ความเครียด ความกลัว ความวิตกกังวล และผลกระทบต่อความสัมพันธ์ในครอบครัว ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะมีบทบาทสำคัญในการประกอบการพิจารณาพิพากษาโทษ (sentencing) หรือในการประชุมพิจารณาการปล่อยตัวก่อนกำหนด (parole hearings) (GOV.UK, 2024b)

4. กลไกระดับท้องถิ่น: ศูนย์บริการผู้เสียหายและระบบแจ้งเตือนจำเลย

สหราชอาณาจักรมีการจัดตั้งองค์กรระดับท้องถิ่นเพื่อให้บริการผู้เสียหายจากอาชญากรรม โดยมีองค์กรสำคัญคือ Victim Support ซึ่งก่อตั้งขึ้นตั้งแต่ปี ค.ศ. 1974 ในฐานะ

องค์การการกุศลไม่แสวงหาผลกำไรที่มุ่งเน้นให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนผู้เสียหายทั้งในด้านจิตใจ และการดำเนินคดี บริการของ Victim Support ครอบคลุมตั้งแต่การให้คำปรึกษา การสนับสนุนทางจิตสังคม การให้ข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิทางกฎหมาย การช่วยดำเนินการขอรับค่าชดเชยจาก Criminal Injuries Compensation Authority (CICA) ไปจนถึงการจัดบริการซ่อมบ้านหรือความช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายที่ต้องการฟื้นฟูสภาพความเป็นอยู่

สำหรับ Scotland และ Northern Ireland ได้จัดตั้งองค์กร Victim Support Scotland และ Victim Support NI เพื่อสนับสนุนสิทธิผู้เสียหายในท้องถิ่นตามกฎหมายของแต่ละพื้นที่ ขณะเดียวกัน รัฐบาลอังกฤษดำเนินโครงการ Victim Contact Scheme ซึ่งแจ้งข้อมูลเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงสถานะผู้กระทำผิด เช่น การประกันตัวหรือการพ้นโทษ ผู้เสียหายจึงสามารถยื่นคัดค้านหรือเสนอเงื่อนไขได้ โดยระบบนี้มุ่งเพิ่มความปลอดภัยและรับฟังความคิดเห็นของผู้เสียหายในการปล่อยตัวหรือพิจารณา parole

ตารางที่ 1 ตารางเปรียบเทียบระบบคุ้มครองผู้เสียหายระหว่างประเทศไทย และสหราชอาณาจักร

ประเด็น	ประเทศไทย	สหราชอาณาจักร
1. แนวคิดพื้นฐาน	มุ่งเน้นการเยียวยาทางกฎหมายผ่านกระบวนการยุติธรรมอาญา โดยรัฐเป็นผู้ฟ้องคดีและมีหน้าที่ชดเชยในบางกรณี	ยึดหลัก victim-centred justice และ restorative justice ให้ความสำคัญกับสิทธิของผู้เสียหายและผลกระทบจากอาชญากรรม
2. สิทธิที่กฎหมายรับรอง	พ.ร.บ.ค่าตอบแทนผู้เสียหายฯ พ.ศ. 2544 ให้สิทธิยื่นขอค่าตอบแทนแก่ผู้เสียหายจากรัฐ, มีสิทธิยื่นคำร้องขอเป็นโจทก์ร่วมในคดีอาญา	Victims' Code รับรองสิทธิของผู้เสียหาย เช่น สิทธิรับรู้ข้อมูล, การแสดงความเห็นผ่าน Victim Personal Statement (VPS), และการเข้าถึงบริการสนับสนุน
3. ช่องทางการชดเชย	ค่าตอบแทนจากรัฐผ่านสำนักงานยุติธรรมจังหวัดตาม พ.ร.บ. ค่าตอบแทนฯ / การฟ้องคดีแพ่ง / คดีอาญาที่เรียกค่าสินไหม	มี Criminal Injuries Compensation Authority (CICA) เป็นหน่วยงานกลางในการจ่ายค่าชดเชย, รวมถึงช่องทางฟ้องแพ่ง หรือใช้กระบวนการไกล่เกลี่ย
4. การมีส่วนร่วมของผู้เสียหาย	มีบทบาทจำกัดในการพิจารณาคดีอาญา ยกเว้นกรณีเป็นโจทก์ร่วม / ให้การเป็นพยาน	มีระบบ Victim Personal Statement ให้ผู้เสียหายถ่ายทอดผลกระทบจากเหตุการณ์ต่อศาล / มีบทบาทในการรับรู้และแสดงความคิดเห็นตลอดกระบวนการยุติธรรม

5. บทบาทขององค์กรกลาง (หน่วยงานอิสระ)	ไม่มีองค์กรอิสระเฉพาะที่ทำหน้าที่แทน ผู้เสียหายโดยตรง มีแค่สำนักงาน ยุติธรรมจังหวัดที่ทำหน้าที่ในเชิงบริหาร	มี Victims' Commissioner และ Victim Support ที่เป็นองค์กรอิสระหรือกึ่งอิสระ ทำหน้าที่ให้ข้อมูล สนับสนุนทางจิตใจ กฎหมาย และให้เสียงแทนผู้เสียหายใน เชิงนโยบาย
--	---	--

การเปรียบเทียบระบบคุ้มครองผู้เสียหายของไทยและสหราชอาณาจักรสะท้อนแนวคิดต่างกัน โดยไทยมุ่งเยียวยาผ่านกระบวนการยุติธรรม ผู้เสียหายเป็นโจทก์ร่วมและขอค่าตอบแทนจากรัฐได้ แต่บทบาทยังจำกัด ขณะที่สหราชอาณาจักรยึดหลัก victim-centred และ restorative justice เปิดโอกาสให้ผู้เสียหายยื่น Victim Personal Statement (VPS) เพื่อสะท้อนผลกระทบต่อศาล และมีกลไก ชดเชยผ่าน CICA ที่เข้าถึงง่าย รวมถึงองค์กรอิสระอย่าง Victims' Commissioner ไทยจึงควรปรับ นโยบายให้ผู้เสียหายมีบทบาทมากขึ้น พัฒนาแนวทางเยียวยาหลากหลายมิติ และจัดตั้งกลไกอิสระเพื่อ คุ้มครองสิทธิอย่างสมดุลและยั่งยืน

ข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษา

1) ออกกฎหมายใหม่ว่าด้วย “สิทธิของผู้เสียหาย” หรือ Victims' Bill of Rights กำหนด สิทธิขั้นพื้นฐานของผู้เสียหายที่หน่วยงานรัฐต้องเคารพและดำเนินการตาม เช่น สิทธิในการได้รับ ข้อมูลอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับคดีของตน สิทธิในการได้รับการปฏิบัติด้วยความเคารพ ปลอดภัย และเป็นมืออาชีพ สิทธิในการเข้าถึงบริการสนับสนุน เช่น การรักษาพยาบาล การฟื้นฟูทางจิตใจ และ คำแนะนำทางกฎหมาย สิทธิในการร้องเรียนและขอให้มีการสอบสวนหากสิทธิถูกละเมิด กฎหมายนี้ ควรกำหนดให้มีหน่วยงานกลางในการดูแลการปฏิบัติตามสิทธิ เช่นเดียวกับ Victims' Commissioner ของอังกฤษ

2) ปรับปรุงพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนฯ พ.ศ. 2544 ขยายคำจำกัดความของ “ความเสียหายร้ายแรง” ให้ครอบคลุมมากขึ้น เช่น รวมถึงความเสียหายทาง จิตใจในระยะยาว (PTSD) หรือการสูญเสียทางเศรษฐกิจ ควรกำหนดระยะเวลาการพิจารณาให้ ชัดเจน เช่น ภายใน 60 วันนับจากวันที่ยื่นคำขอ และต้องมีหนังสือแจ้งผลเป็นลายลักษณ์อักษร

3) จัดตั้งศูนย์บริการผู้เสียหายระดับจังหวัด จัดตั้งศูนย์บริการผู้เสียหายระดับจังหวัด มีลักษณะเป็น One Stop Service ที่มีเจ้าหน้าที่หลายฝ่ายร่วมกันให้บริการ ทั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจ อัยการ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และที่ปรึกษากฎหมาย โดยให้บริการในด้านข้อมูลด้านสิทธิ ตามกฎหมาย คำปรึกษาทางจิตใจและการฟื้นฟู การประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แต่ละจังหวัด ควรมีอย่างน้อย 1 ศูนย์ และสถานีตำรวจระดับใหญ่ควรมีมุมให้คำปรึกษาผู้เสียหายในพื้นที่

4) พัฒนาระบบแจ้งเตือนสถานะคดีแก่ผู้เสียหาย สร้างระบบ SMS หรือ Application แจ้งสถานะคดี เช่น วันที่นัดสอบสวน วันพิจารณาคดี หรือการปล่อยตัวจำเลย ระบบแจ้งเตือนควรทำงานแบบอัตโนมัติ โดยดึงข้อมูลจากระบบของตำรวจ อัยการ และศาล

5) **อบรมเจ้าหน้าที่ให้เข้าใจหลักความยุติธรรมที่เน้นผู้เสียหายเป็นศูนย์กลาง** จัดการอบรมเชิงลึกให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจ พนักงานอัยการ และผู้พิพากษาเกี่ยวกับ จิตวิทยาของผู้เสียหาย การสื่อสารอย่างปลอดภัยและให้เกียรติ กระบวนการเยียวยาทางเลือก เช่น Restorative Justice บรรจุหลักสูตรเหล่านี้ไว้ในการฝึกอบรมวิชาชีพของหน่วยงานกระบวนการยุติธรรม

สรุป

งานศึกษาว่าด้วยสิทธิของผู้เสียหายในกระบวนการยุติธรรมสมัยใหม่มีพัฒนาการจาก การมองผู้เสียหายเป็นเพียงพยานของรัฐ ไปสู่การยอมรับผู้เสียหายในฐานะ “ผู้มีสิทธิ” ที่ต้องได้รับการเคารพ ศักดิ์ศรี และการเยียวยาแบบองค์รวม ทั้งในมิติข้อมูล ข่าวสาร การมีส่วนร่วม และการฟื้นฟูสภาพจิตใจ ส่วนนี้สังเคราะห์หลักฐานเชิงทฤษฎีและเชิงประจักษ์สำคัญ ตลอดจนหลักฐานร่วมสมัยจากสหราชอาณาจักรเกี่ยวกับ Victim Personal Statement (VPS) และระบบแจ้งเตือนสถานะคดี/ผู้กระทำผิดหลักฐานยังบ่งชี้ว่า “การได้รับการรับฟัง” และ “การได้รับข้อมูลอย่างต่อเนื่อง” เป็นปัจจัยสำคัญที่ลดความวิตกกังวลและความรู้สึกถูกกระทำซ้ำโดยระบบ (secondary victimization) และยกระดับความไว้วางใจของประชาชนต่อกระบวนการยุติธรรม ซึ่งสัมพันธ์โดยตรงกับแนวคิดความยุติธรรมเชิงกระบวนการ และความยุติธรรมที่ยึดผู้เสียหายเป็นศูนย์กลาง

ดังนั้น การละเมิดอาชญากรรมคือการละเมิดสิทธิมนุษยชนของผู้เสียหายโดยตรง ผู้เสียหายจึงต้องได้รับการยอมรับ “ในฐานะบุคคลตามกฎหมาย” และได้รับสิทธิที่บังคับใช้ได้จริง ไม่ใช่เพียงการอนุญาตให้ให้การในชั้นศาลเท่านั้น กรอบคิดนี้นำไปสู่การยืนยันว่ากระบวนการที่ให้ “เสียง” และการมีส่วนร่วมแก่ผู้เสียหาย สามารถลดประสบการณ์เชิงลบและความรู้สึกถูกทำให้ด้อยค่า ซึ่งเป็นรากของปรากฏการณ์ “การตกเป็นเหยื่อซ้ำ” อันเกิดจากกระบวนการยุติธรรมเอง (secondary victimization) เมื่อหน่วยงานรัฐปรับวิธีปฏิบัติให้ยึดผู้เสียหายเป็นศูนย์กลาง ความพึงพอใจและความไว้วางใจต่อระบบยุติธรรมย่อมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะเมื่อสิทธิเหล่านั้นเชื่อมโยงกับมาตรการเชิงปฏิบัติที่ตรวจสอบได้ เช่น สิทธิรับรู้ข้อมูลและสิทธิยื่นแถลงผลกระทบท่อศาล

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานกิจการยุติธรรม. (2563). *คู่มือการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายในคดีอาญา*. กระทรวงยุติธรรม.

- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2566). *ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉบับปรับปรุงล่าสุด*. สืบค้นเมื่อ 16 กรกฎาคม 2568, จาก <http://www.krisdika.go.th>
- Beloof, B. (1999). Victim participation in criminal justice: Constitutional values. *Journal of Criminal Justice*, 27(3), 293–305.
- GOV.UK. (2024a). *Apply for criminal injuries compensation*. Retrieved June 20,2025, from <https://www.gov.uk/claim-compensation-criminal-injury>.
- GOV.UK. (2024b). *Your rights as a victim of crime*. Retrieved June 25,2025, from <https://www.gov.uk/your-rights-if-youre-a-victim-of-crime>
- Home Office. (2020). *Code of practice for victims of crime in England and Wales (Victims' Code)*. Retrieved May 5,2025, from <https://www.gov.uk/government/publications/the-code-of-practice-for-victims-of-crime>.
- Human Rights Development Foundation. (2019). *Access to Justice for Vulnerable Victims in Thailand*. Retrieved May 20,2025, from https://hrdfoundation.org/wp-content/uploads/2019/09/HRDF_Final-victim-compensation.pdf.
- International Commission of Jurists. (2008). *Thailand Criminal Procedure Code*. . Retrieved June 20,2025, from <https://www.samuiforsale.com/law-texts/thai-criminal-procedure-code.html>
- Manikis, M. (2015). Victim participation in criminal justice: Real rights or rhetoric. *Canadian Journal of Human Rights*, 4(1), 1–28.
- Ministry of Justice. (2021). *The Code of Practice for Victims of Crime in England and Wales (Victims' Code)*. Retrieved June 20,2025, from <https://www.gov.uk/government/publications/the-code-of-practice-for-victims-of-crime>
- Ministry of Justice. (2023). *Victim Contact Scheme guidance*. Retrieved June 15,2025, from <https://www.gov.uk/government/publications/victim-contact-scheme-guidance>

- NCJRS. (2005). *Use and application of the United Nations Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power – twenty years after its adoption*. Retrieved June 20,2025, from <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/declaration-basic-principles-justice-victims-crime-and-abuse>.
- PDLegal. (2024). *Victim rights in Thai criminal proceedings*. Retrieved June 10,2025, from <https://www.pdlegal.com.sg/thailand-criminal-proceedings-series-no-1-rights-of-a-victim/>.
- Restorative justice. (2025). *In Wikipedia*. Retrieved May 5,2025, from https://en.wikipedia.org/wiki/Restorative_justice.
- UN General Assembly. (1985). *Declaration of basic principles of justice for victims of crime and abuse of power (A/RES/40/34)*. Retrieved June 10,2025, from <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/declaration-basic-principles-justice-victims-crime-and-abuse-power>
- United Nations Asia and Far East Institute (UNAFEI). (2005). *Revisiting Victim Rights in the Criminal Justice Process*. Retrieved June 20,2025, from https://www.unafei.or.jp/publications/pdf/RS_No70/No70_05VE_Watanavanich.pdf

การบริหารสถานศึกษาและการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน

School Administration and Geosocial Based Sustainable Development

¹จิราภรณ์ สุภิสงห์, ²ปรามินทร์ นาระทะ และ ³รัชชานนท์ สมบูรณ์ชัย

¹ Jiraporn Supising, ² Poramin Naratha and ³ Ratchanon Somboonchai

¹สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

^{2,3}สาขาวิชาการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้

¹ Educational Administration Program, Graduate School, Western University

^{2,3} Geosocial Based Sustainable Development Program, Faculty of Agricultural Production, Maejo University

¹ Corresponding Author. E-mail: supising.jiraporn@gmail.com

Received August 18, 2025; Revised August 26, 2025; Accepted August 27, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีจุดประสงค์ เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีการบริหารสถานศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทปัจจุบัน วิเคราะห์แนวคิดการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน เสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาที่สนับสนุนการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน และสังเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างการบริหารสถานศึกษากับการพัฒนาภูมิสังคม โดยเป็นการวิเคราะห์สังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีและองค์ความรู้ใหม่ ในการบริหารสถานศึกษาเพื่อการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน ผลการศึกษา พบว่า การบริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องเน้นหลักการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ภูมิสังคมและการพัฒนาท้องถิ่น การจัดการศึกษาควรตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น โดยแนวคิดใหม่ที่เกิดขึ้นคือ การบริหารสถานศึกษาเพื่อการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืนในมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นศูนย์กลางการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ส่งผลให้นักเรียนมีความเข้าใจและความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น มีทักษะการดำรงชีวิตที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืนได้

คำสำคัญ: การบริหารสถานศึกษา; ภูมิสังคม; การพัฒนาอย่างยั่งยืน

Abstract

This academic article aims to study theories and concepts of school administration appropriate to the current context, analyze the concept of geosocial based sustainable development, propose approaches to school administration that support geosocial based sustainable development, and geosocial based sustainable development, and synthesize the connections between school administration and geosocial based sustainable development. This analysis and synthesis of new theoretical concepts and knowledge in school administration for geosocial based sustainable development. The results indicate that effective school administration emphasizes the principles of geosocial based sustainable development, the Sustainable Development Goals (SDGs), geosocial and local development, participatory community development, education should be responded to local needs. A

new concept, namely, school administration for geosocial based sustainable development in economic, social, and environmental dimensions that can be applied to develop educational institutions as centers of sustainable community development. This results in students gaining an understanding and pride in their local culture, possessing life skills that consistent with the Sufficiency Economy Philosophy, and being able to become a key force in driving geosocial based sustainable development.

Keywords: School Administration; Geosocial; Sustainable Development

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเต็มไปด้วยความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและซับซ้อน ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพจึงมีความสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จของบุคคลและองค์กร การพัฒนาภาวะผู้นำในยุคนี้จำเป็นต้องสอดคล้องกับบริบทของสังคมร่วมสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง การทำงานในลักษณะกระจายตัวมากขึ้น และความท้าทายด้านความยั่งยืน ภาวะผู้นำที่เหมาะสมในศตวรรษที่ 21 จึงต้องมีคุณลักษณะหลากหลาย อาทิ ความสามารถในการปรับตัวและเปลี่ยนแปลง ทักษะการสื่อสารและการเจรจาอย่างมีประสิทธิภาพ ความฉลาดทางอารมณ์และความเห็นอกเห็นใจ วิสัยทัศน์และการสร้างแรงบันดาลใจ ตลอดจนความสามารถในการสร้างความร่วมมือและการทำงานเป็นทีม ซึ่งทั้งหมดเป็นทักษะสำคัญที่ต้องได้รับการพัฒนาเพื่อให้สอดคล้องกับความท้าทายของโลกยุคใหม่ (ปัญญพงศ์ วงศ์ณาศรี และคณะ, 2567)

ปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน คือการขาดการเชื่อมโยงระหว่างการบริหารสถานศึกษากับการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน และการขาดการบูรณาการอย่างแท้จริงระหว่างนโยบายการศึกษาและบริบทของชุมชนท้องถิ่น แม้ว่าสถานศึกษาจะมีบทบาทสำคัญในการสร้างคนและพัฒนาความรู้ แต่การจัดการเรียนการสอนและการบริหารยังคงมุ่งเน้นตามกรอบนโยบายส่วนกลางมากกว่าการเชื่อมโยงกับทรัพยากร วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชุมชน ทำให้การถ่ายทอดองค์ความรู้ท้องถิ่นและการอนุรักษ์ภูมิปัญญายังไม่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ อีกทั้งความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับภาคีเครือข่ายในชุมชนยังไม่เข้มแข็ง ส่งผลให้การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของภูมิสังคมขาดความต่อเนื่องและไม่สามารถสร้างความยั่งยืนได้อย่างแท้จริง

การศึกษานี้ จึงมีความสำคัญในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษากับการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน และนำเสนอแนวทางใหม่ในการบริหารสถานศึกษาที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและสนับสนุนการพัฒนาอย่างยั่งยืนในมิติต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวคิดทฤษฎีการบริหารสถานศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทปัจจุบัน

การบริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบัน ควรยึดแนวคิดทฤษฎีที่ให้ความสำคัญกับความร่วมมือ เครือข่ายชุมชน และการปรับตัวตามสถานการณ์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ โดยเน้นหลักการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม (Anthony, 1978) เป็นการบริหารที่เน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการตัดสินใจ การปฏิบัติ และรับผลประโยชน์ เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมาย โดยมักใช้รูปแบบการทำงานเป็นเครือข่ายที่สมาชิกมีความสัมพันธ์แนบแน่นและเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่องซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมของเครือข่ายทางการศึกษาในทุกๆระดับ ตั้งแต่ครอบครัว สถานศึกษา ชุมชน องค์กร ไปจนถึงระดับประเทศ ถือเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาการศึกษาในยุคปัจจุบันที่เน้นความร่วมมือและการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง การดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมไม่เพียงแต่ช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ที่หลากหลาย แต่ยังส่งเสริมให้ผู้เกี่ยวข้องรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของในกระบวนการและผลลัพธ์ของการดำเนินงาน เมื่อบุคคลหรือกลุ่มต่าง ๆ ได้มีโอกาสเข้ามามีบทบาทในการตัดสินใจ วางแผน และดำเนินกิจกรรมทางการศึกษา ย่อมเกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งต่อเป้าหมายร่วมกัน และพร้อมที่จะสนับสนุนหรือปฏิบัติตามแนวทางที่กำหนดด้วยความเต็มใจ (ชยพล คำยะอุ่น, 2566)

การมีส่วนร่วมช่วยลดความขัดแย้ง เพิ่มความไว้วางใจ และสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ในระบบการศึกษา อีกทั้งยังเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายให้เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ การยอมรับร่วมกันในแนวทางหรือมาตรการต่าง ๆ ที่เกิดจากการมีส่วนร่วม ย่อมทำให้เกิดความยั่งยืนและความต่อเนื่องในการพัฒนา การมีส่วนร่วมจึงไม่ใช่เพียงแค่กระบวนการทางเทคนิค แต่เป็นการสร้างพลังร่วมที่หล่อหลอมความเข้าใจ ความรับผิดชอบ และความผูกพันต่อเป้าหมายทางการศึกษาอย่างลึกซึ้งและยั่งยืน ที่เน้นให้สถานศึกษาทำหน้าที่เป็นจุดเชื่อมโยงความรู้และพลังของภาคีต่าง ๆ ในการจัดการศึกษาเพื่อความยั่งยืน เมื่อเปรียบเทียบกับผลการวิจัยฉบับปัจจุบัน ซึ่งพบว่า "ด้านการประสานความสัมพันธ์กับชุมชน" เป็นด้านที่มีค่าความต้องการจำเป็นสูงสุด ก็ยิ่งทำให้เห็นว่า แนวทางการพัฒนาการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมจะไม่อาจดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคส่วนต่าง ๆ ข้อมูลเชิงคุณภาพยังชี้ให้เห็นถึงการดำเนินกิจกรรมร่วมกับชุมชนช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมผ่านประสบการณ์ตรง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ ที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการมีส่วนร่วมในบริบทจริง คือ การเปิดโอกาสให้บุคลากร นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจ และดำเนินกิจกรรมในโรงเรียน เพื่อให้เกิดความร่วมมือและความเป็นเจ้าของ การใช้วิสัยทัศน์ร่วม จะช่วยเชื่อมโยงคนในองค์กรและชุมชนให้เกิดเอกภาพในการพัฒนา (วิศรุต วังคาม และคณะ, 2025) สอดคล้องกับนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีงบประมาณ 2567 คือ ในด้านความปลอดภัย ที่ต้องมีการส่งเสริม

ผู้เรียน ครู และ บุคลากรให้มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ และจัดการโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนปลอดขยะ และด้านคุณภาพ ที่ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาโดยน้อมนำศาสตร์พระราชา สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน พระบรมราโชบาย ด้านการจัดการศึกษาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน

การบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ มีสาระสำคัญอยู่ที่การปรับเปลี่ยนแนวทางการจัดการให้เหมาะสมกับบริบทปัจจุบัน โดยประกอบด้วย 6 ด้านสำคัญ ได้แก่ การกำหนดนโยบายเชิงรุก ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การจัดโครงสร้างองค์กรที่มีความยืดหยุ่นเพื่อรองรับการทำงานที่หลากหลาย การสร้างระบบปฏิบัติงานใหม่ที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาหลักสูตรที่พลิกผันและทันสมัยเพื่อสอดคล้องกับความต้องการของสังคม การจัดการแหล่งเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทและความแตกต่างของผู้เรียน ตลอดจนการประเมินผลที่ใช้หลายวิถีทางเพื่อสะท้อนคุณภาพการเรียนรู้อย่างรอบด้าน ส่วนคุณภาพการศึกษาที่พึงประสงค์ คุณภาพการศึกษาที่พึงประสงค์สามารถสะท้อนออกมาใน 4 ด้านหลัก ได้แก่ ความสามารถของผู้เรียนและสถานศึกษาในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง การบรรลุเป้าหมายทางการศึกษาแม้ในสถานการณ์ที่ไม่แน่นอนหรือพลิกผัน คุณภาพของผู้เรียนที่พัฒนาขึ้นอย่างเหมาะสมกับบริบทสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง และความพึงพอใจของหุ้นส่วนทางการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นผู้ปกครอง ชุมชน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งทั้งหมดสะท้อนถึงความสำเร็จและความยั่งยืนของการจัดการศึกษา ดังนั้น การบริหารเชิงรุกและยืดหยุ่น ผู้บริหารควรมีการวางแผนล่วงหน้า ใช้ข้อมูลประกอบการคาดการณ์ สามารถปรับองค์กรให้คล่องตัว รับมือกับความเปลี่ยนแปลงได้ดี โดยนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหาร (อัจฉรา นิยามาภา, 2564)

สำหรับการบูรณาการหลักการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Education for Sustainable Development – ESD) คือ การบูรณาการหลักสูตรการเรียนรู้และบริหารโรงเรียนให้เชื่อมโยงกับการพัฒนาท้องถิ่นและความเป็นอยู่ของชุมชน เน้นการจัดการสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ทรัพยากร และสร้างจิตสำนึกให้กับเยาวชน ให้เกิดความรับผิดชอบต่อภูมิสังคมและสิ่งแวดล้อม (United Nations, 2018) สอดคล้องกับ Supising et al. (2024) สรุปไว้ว่า รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) เป็นการบูรณาการหลักการศึกษาที่ยั่งยืนเข้ากับการศึกษาประเทศไทยกำลังส่งเสริมการพัฒนาที่ครอบคลุมทั้งมิติทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม แนวทางนี้ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการคุณภาพและความยั่งยืน จะทำให้ประเทศไทยสามารถสะท้อนถึงความมุ่งมั่นต่ออนาคตของพลเมืองโลก ซึ่งประกอบด้วยการฝึกอบรมครู การพัฒนาหลักสูตรแนวทางแบบสหวิทยาการ และความร่วมมือกับชุมชน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพนักเรียนให้มีทักษะการเป็นพลเมืองโลก และนำไปสู่การปฏิบัติอย่างมีพลวัตมีการประเมินผลและพัฒนาต่อเนื่อง

การประเมินผลแบบสหวิธี ใช้เครื่องมือที่หลากหลายในการวัดการบรรลุเป้าหมายให้ครอบคลุมทุกมิติ ทั้งนักเรียนและองค์กร แล้วนำผลที่ได้ปรับปรุงการจัดการอย่างต่อเนื่อง

สรุปแนวคิดทฤษฎีการบริหารสถานศึกษาที่เหมาะสมกับบริบท ปัจจุบันมุ่งเน้นการสร้างระบบการจัดการที่ยืดหยุ่น มีส่วนร่วม และเชื่อมโยงกับการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน โดยเน้นการบูรณาการเครือข่ายชุมชนและการปรับตัวตามสถานการณ์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ การบริหารแบบมีส่วนร่วมเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง นักเรียน ครู และชุมชนเข้ามามีบทบาทในการคิด ตัดสินใจ และดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ส่งผลให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ ลดความขัดแย้ง และสร้างความไว้วางใจในระบบการศึกษา การดำเนินงานควรยึดหลักธรรมาภิบาล โปร่งใส และตรวจสอบได้ พร้อมส่งเสริมจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมและความรับผิดชอบต่อทรัพยากรท้องถิ่นผ่านการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ หลักสูตรควรเชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) โดยเน้นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมการจัดการโรงเรียนปลอดขยะ และการน้อมนำศาสตร์พระราชาศึกษาเพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ นโยบายเชิงรุก โครงสร้างองค์กรยืดหยุ่น ระบบปฏิบัติงานแนวใหม่ หลักสูตรพลิกโฉม แหล่งเรียนรู้อิงบริบท และการประเมินผลแบบสหวิธีซึ่งทั้งหมดสะท้อนถึงความสามารถในการปรับตัว การบรรลุเป้าหมายทางการศึกษา และความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การบูรณาการหลักการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (ESD) ยังช่วยเสริมสร้างทักษะพลเมืองโลกให้แก่ผู้เรียนผ่านการฝึกอบรมครู การพัฒนาหลักสูตรแบบสหวิทยาการ และการประเมินผลที่ต่อเนื่องและหลากหลาย เพื่อให้การจัดการศึกษามีพลวัตและตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน

ในการพัฒนาจะต้องเป็นไปตามภูมิประเทศ ทางภูมิศาสตร์และภูมิประเทศทางสังคมศาสตร์ ในสังคมวิทยา ภูมิประเทศตามสังคมวิทยา คือนิสัยใจคอของคนเรา จะไปบังคับให้คนคิดอย่างอื่นไม่ได้ แต่ควรเริ่มต้นจากการเข้าไปเรียนรู้ เข้าใจ และรับฟังความต้องการที่แท้จริงของชุมชน แล้วจึงค่อยแนะนำแนวทางที่เหมาะสมอย่างเคารพและให้เกียรติ การทำงานร่วมกันเช่นนี้จะช่วยให้เกิดความร่วมมืออย่างสมัครใจ และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่มีความหมายและเกิดประโยชน์อย่างแท้จริง (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.), 2560)

จากพระราชกระแสนี้ ทำให้เห็นชัดว่า การพัฒนาตามแนวพระราชดำรินั้นได้ยึดถือสภาพความเป็นจริงของ "ภูมิประเทศ" และ "ภูมิสังคม" คือ ทั้งในด้านพื้นที่ดิน ด้านสังคมวิทยา ที่เกี่ยวกับนิสัยใจคอ และพื้นฐานทางวัฒนธรรมของคนในพื้นที่เป็นหลัก เป็นการพัฒนาโดยรอบมอ้อมกับหลักความเป็นจริง และไม่ใช่วิธีการหักหาญเป็นหลัก การพัฒนามุ่งเน้น หรือเร่งรีบเพื่อให้เกิดความเจริญ

หรือความเป็น "ทันสมัย" โดยไม่มีรากฐานที่ตินั้น ย่อมเป็นการพัฒนาตามที่มีรับสั่งว่า "เป็นการพัฒนาตามด้วยกระหายที่จะสร้างของใหม่เพื่อความแปลกใหม่" ซึ่งถือว่าการพัฒนาที่ไม่พึงกระทำ

นอกจากนี้ยังทรงอธิบายอีกว่า การพัฒนาไม่ใช่ว่าการสร้างสิ่งใหม่เพียงอย่างเดียว แต่ยังเป็นการรักษาสิ่งดี ๆ ที่มีอยู่แล้วให้คงอยู่ด้วย ดังพระราชกระแสว่า "...นอกจากการสร้างสิ่งใหม่แล้ว ยังมีการรักษาความเจริญที่มีอยู่แล้วอีกส่วนหนึ่ง ซึ่งเป็นภาระสำคัญเหมือนกัน ทุกคนจะละเลยมิได้..." และอีกตอนหนึ่งที่ว่า "...การพัฒนาไม่ใช่ว่าการล้มล้างของเก่า ตรงกันข้าม การล้มล้างของเก่าอาจนำไปสู่การชะงักงันได้ อีกทั้งการล้มล้างด้วยวิธีการรุนแรงยังทำให้เกิดความปั่นป่วนและร้าวฉานแก่ประเทศได้..." การพัฒนาตามแนวพระราชดำริ คือ การพัฒนาที่สอดคล้องกับภูมิสังคมและยึดภูมิสังคมเป็นหลักในการดำเนินการ (มบุญ มุกข์ประดิษฐ์, 2551)

การพัฒนาในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้นจะเน้นการยึดถือสภาพตามความเป็นจริงของภูมิประเทศ ทั้งในด้านพื้นที่ดิน ด้านสังคมวิทยา และด้านวัฒนธรรม ประเพณี ตลอดจนปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับนิสัยใจคอ และอรรถาัยของคนในพื้นที่พัฒนาเป็นหลัก โดยทรงเน้นเสมอว่า จะพัฒนาอะไรหรือจะทำการใดนั้น ขอให้ยึดหลักสำคัญคือ การทำให้สอดคล้องกับ "ภูมิสังคม" เป็นหลัก

คำว่า "ภูมิสังคม" หมายถึงการผสมผสานระหว่างลักษณะทางภูมิประเทศและบริบททางสังคมวัฒนธรรมที่หล่อหลอมวิถีชีวิตของผู้คนในแต่ละพื้นที่ โดย "ภูมิ" หมายถึงสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ เช่น ดิน น้ำ ลม ไฟ ซึ่งแตกต่างกันไปตามภูมิภาค เช่น ภาคเหนือของไทยมีภูเขา ภาคใต้มีพื้นที่พรุ ภาคกลางเป็นที่ราบลุ่ม และภาคอีสานมีที่ราบสูงบางส่วนที่แห้งแล้ง ส่วน "สังคม" หมายถึงวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และทัศนคติที่หลากหลายของผู้คนในแต่ละพื้นที่ นักพัฒนาจึงต้องตระหนักว่าแต่ละชุมชนมีเอกลักษณ์เฉพาะ ไม่ควรใช้มาตรฐานเดียวกันในการตัดสินใจหรือกำหนดความต้องการของชุมชน โดยต้องเคารพและเข้าใจบริบทเฉพาะของแต่ละพื้นที่อย่างแท้จริง

ดังนั้น แนวคิดในการพัฒนาจึงต้องคำนึงถึงหลัก 2 ประการนี้เป็นอย่างยิ่ง อย่าได้ไปแปรเปลี่ยนสภาพ ทั้งของผู้คนในพื้นที่และภูมิประเทศตรงนั้นให้เสียไปจากสภาพเดิมเป็นประการสำคัญ

"...การพัฒนานั้น จะต้องเป็นไปตามภูมิประเทศทางภูมิศาสตร์ และภูมิประเทศทางสังคมศาสตร์ไปพร้อมๆ กัน ภูมิประเทศทางสังคมศาสตร์ก็คือ เรื่องทางสังคมวิทยา คือนิสัยใจคอคน..."

เกี่ยวกับภูมิสังคมกับแนวพระราชดำริ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเน้นเสมอว่า การพัฒนาหรือการดำเนินการอะไรก็ตาม ต้องยึดหลักสำคัญคือให้สอดคล้องกับภูมิสังคม ซึ่งนั่นก็คือการพัฒนาโดยยึดหลักสภาพความเป็นจริงของ "ภูมิประเทศ" ทั้งในด้านพื้นที่ดิน ด้านสังคมวิทยา ด้านลักษณะนิสัยประจำถิ่น คือ นิสัยใจคอความเคยชิน วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ความเชื่อและหลัก

ศาสนาเป็นต้น และการพัฒนาโดยยึดหลักภูมิสังคมนี้ ก็คือหลักสำคัญยิ่งของการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั่นเอง ดังพระราชกระแสว่า

...ในยุคปัจจุบันที่การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เทคโนโลยี และเศรษฐกิจกำลังรุดหน้าอย่างรวดเร็ว “การศึกษาคือกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนสังคมสู่ความยั่งยืน” การพัฒนาคุณภาพการศึกษาจึงไม่ใช่เพียงภารกิจของโรงเรียน แต่ยังเกี่ยวเนื่องกับการพัฒนาชุมชนโดยตรง เพราะโรงเรียนถือเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้และบ่มเพาะพลเมืองคุณภาพที่มีศักยภาพในการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในท้องถิ่น การบริหารสถานศึกษาที่ตระหนักถึงบริบททางภูมิศาสตร์ และวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ (ภูมิสังคม) จึงเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างรากฐานที่เข้มแข็งให้กับสังคม...

(สำนักงานมูลนิธิชัยพัฒนาร่วมกับ หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 2558) สอดคล้องกับมุมมองของ Kallio (2018) อธิบายว่า “ชีวิตทางภูมิสังคม” หมายถึงวิถีชีวิตที่เกิดขึ้นภายในโครงสร้างหรือกรอบพื้นที่ที่ถูกกำหนดโดยปัจจัยต่าง ๆ เช่น ภูมิรัฐศาสตร์ เศรษฐกิจ และการเมือง ซึ่งสิ่งเหล่านี้ส่งผลต่อวิถีที่ผู้คนมองและให้ความสำคัญกับสิ่งต่าง ๆ รอบตัว ความเชื่อมโยงระหว่างผู้คนและสิ่งรอบตัวนั้นไม่ใช่สิ่งที่อยู่นิ่ง ๆ แต่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาตามประสบการณ์และความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นใหม่ ๆ แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลง ความจริงบางอย่างยังคงอยู่เป็นพื้นฐาน ไม่ได้เปลี่ยนไปทั้งหมด

สรุป แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน มีรากฐานจากพระราชดำริของในหลวงรัชกาลที่ 9 ที่ทรงเน้นว่าการพัฒนาจะต้องตั้งอยู่บนความเป็นจริงของภูมิประเทศและภูมิสังคม โดย “ภูมิ” หมายถึงสภาพทางภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อม เช่น ดิน น้ำ ภูเขา หรือที่ราบ ส่วน “สังคม” หมายถึงวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และนิสัยใจคอของผู้คนในพื้นที่ การพัฒนาที่แท้จริงไม่สามารถบังคับให้ชุมชนเปลี่ยนแปลงโดยไม่สอดคล้องกับรากฐานที่มีอยู่ แต่ควรเข้าไปช่วยเหลืออย่างเข้าใจสิ่งที่คนในพื้นที่ต้องการ และอธิบายให้เขาเห็นประโยชน์ของการเปลี่ยนแปลงอย่างเหมาะสม หลักการนี้สะท้อนถึงการพัฒนาแบบสมดุลที่หลีกเลี่ยงการหักหาญหรือการเร่งรีบเพื่อสร้างความเจริญโดยปราศจากรากฐานที่มั่นคง อีกทั้งไม่ใช้การล้มล้างของเก่า หากแต่เป็นการรักษาสิ่งดีงามที่มีอยู่คู่กับการสร้างสิ่งใหม่ เพราะการทำลายรากฐานเดิมอาจก่อให้เกิดความปั่นป่วนและความไร้ความต่อเนื่องต่อสังคม แนวคิดดังกล่าวจึงย้ำว่าการพัฒนาต้องเคารพอัตลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี การศึกษาถูกมองว่าเป็นกลไกสำคัญในการบ่มเพาะพลเมืองคุณภาพและการสร้างรากฐานสู่ความยั่งยืน โรงเรียนในฐานะศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้จึงต้องบริหารจัดการโดยคำนึงถึงภูมิศาสตร์และวัฒนธรรมของพื้นที่ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนและประเทศชาติ ทฤษฎีการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน

จึงเป็นแนวทางที่เน้นการผสมผสานระหว่างความเป็นจริงทางธรรมชาติและวิถีชีวิตทางสังคม เป็นการพัฒนาแบบสอดคล้องและกลมกลืนกับความจริง ไม่แปรเปลี่ยนหรือทำลายสิ่งเดิม แต่สร้างการเปลี่ยนแปลงที่มีรากฐานและนำไปสู่ความสมดุล ความมั่นคง และความยั่งยืนของสังคมในระยะยาว

ความเชื่อมโยงระหว่างการบริหารสถานศึกษากับการพัฒนาภูมิสังคม

ประเทศไทย เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพสำคัญทางทรัพยากรธรรมชาติและทุนทางวัฒนธรรม แต่ความเหลื่อมล้ำทางสังคมในประเทศไทยเป็นปัญหาที่สั่งสมมานาน และสะท้อนให้เห็นถึงการเข้าถึงคุณภาพชีวิตและบริการทางสังคมที่ไม่ทั่วถึง แม้ว่ารัฐจะมีระบบจัดสรรสวัสดิการ แต่ก็ยังไม่สามารถลดความแตกต่างได้อย่างแท้จริง โดยเฉพาะในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของผู้คนอย่างรุนแรง ยุค New Normal ทำให้ผู้คนต้องเปลี่ยนพฤติกรรมจากการทำงานนอกบ้านและการศึกษาในสถานที่จริงมาเป็นการทำงานและเรียนรู้ที่บ้าน ส่งผลให้ช่องว่างด้านรายได้และทรัพย์สินขยายตัวมากขึ้น ความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นมีผลกระทบต่อโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคมในระยะยาว ขณะเดียวกันวิกฤตครั้งนี้ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนตระหนักและสัมผัสกับข้อจำกัดของระบบสวัสดิการที่มีอยู่จริง ทำให้ทัศนคติของสังคมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่สนับสนุนให้มีการปฏิรูปเชิงโครงสร้างมากยิ่งขึ้น ความท้าทายครั้งนี้จึงไม่ใช่เพียงแค่การรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้นใหม่ แต่ยังเป็นจังหวะสำคัญในการแก้ไขปัญหารื้อรื้อด้านความเหลื่อมล้ำอย่างจริงจัง หากสามารถใช้โอกาสนี้ในการปรับปรุงระบบเศรษฐกิจและสังคมให้มีความเท่าเทียม โปร่งใส และเข้าถึงได้อย่างทั่วถึงก็จะช่วยวางรากฐานของสังคมไทยให้มีเสถียรภาพและลดความเหลื่อมล้ำในระยะยาวได้อย่างยั่งยืน (ณัฐวุฒิ พันทะลี และคณะ, 2565) การจัดการศึกษาที่เชื่อมโยงกับภูมิศาสตร์และสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ จะช่วยสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย และสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ช่วยป้องกันปัญหาการละทิ้งการศึกษา และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน รวมทั้งเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในระดับโรงเรียน ชุมชน และท้องถิ่นอย่างครอบคลุม ซึ่งมีลักษณะเฉพาะด้านภูมิศาสตร์และสังคมอย่างชัดเจน ทั้งความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ภาษา และวัฒนธรรม การจัดการศึกษาที่ขาดความเข้าใจใน “ภูมิสังคม” จะทำให้การพัฒนาไม่สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของชุมชน ข้อมูลเชิงประจักษ์ชี้ว่าการเสริมสร้างความยั่งยืนในท้องถิ่นต้องอาศัยการปฏิบัติการร่วมระหว่างสถานศึกษาและชุมชน ผ่านการออกแบบกิจกรรมหรืองานบริการที่ตอบโจทย์บริบทเฉพาะ

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในปัจจุบัน จำเป็นต้องเชื่อมโยงกับการพัฒนาชุมชนอย่างแยกไม่ออก เนื่องจากการศึกษาที่มีคุณภาพต้องสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่สามารถนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนของตนเองได้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับ

ผลการศึกษาของคาสตรา ปาลาบุตร และคณะ (2558) พบว่า ผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนบนฐานภูมิสังคมสร้างสรรค์ของโรงเรียนร่วมกับชุมชนบ้านฝายป่าบัว แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกที่เกิดขึ้นผ่านกระบวนการวิจัยอย่างมีส่วนร่วม โดยผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ครูภูมิปัญญา นักเรียน ผู้นำชุมชน และเครือข่ายต่างมีมุมมองสอดคล้องกันว่า การพัฒนาดังกล่าวสร้างพลังร่วมในการเรียนรู้และสร้างสรรค์กิจกรรมที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน ซึ่งส่งผลให้องค์ความรู้ใหม่เกิดขึ้นและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนในทุกมิติอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน อีกทั้งยังเสริมสร้างความร่วมมือและความเป็นเจ้าของร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชนอย่างแท้จริง ทำให้การเรียนรู้ไม่เพียงเป็นการถ่ายทอดความรู้เท่านั้น แต่เป็นการพัฒนาและสร้างสรรค์ร่วมกันบนฐานภูมิสังคมที่มีความหมายและยั่งยืน สอดคล้องกับหลักภูมิสังคมเป็นแนวคิดที่เน้นการพัฒนาชุมชนโดยยึดหลักปรัชญาที่เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีศักยภาพและพลังแฝงที่สามารถนำมาใช้เพื่อสร้างความเจริญให้แก่ชุมชนได้ หากได้รับการส่งเสริมอย่างเหมาะสม โดยมีพื้นฐานความเชื่อ 5 ประการ ได้แก่ การเคารพในความแตกต่างระหว่างบุคคล การยอมรับสิทธิในการกำหนดชีวิตตนเอง ความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนา ความสามารถในการเป็นผู้นำผ่านกระบวนการกลุ่ม และพลังของชุมชนที่สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาได้อย่างเป็นระบบ ความเชื่อเหล่านี้นำไปสู่หลักการพึ่งพาตนเองของประชาชน ซึ่งเน้นการใช้ทรัพยากรภายในชุมชนทั้งด้านแรงงาน วัฒนธรรม วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในการพัฒนา โดยไม่ใช้การแยกตัวโดดเดี่ยว แต่เป็นการร่วมมือกันภายในและระหว่างชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนในระดับท้องถิ่นและประเทศ (ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์, 2567)

สรุปความเชื่อมโยงระหว่างการบริหารสถานศึกษากับการพัฒนาภูมิสังคมสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของการศึกษาในการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมและส่งเสริมความยั่งยืนในระดับพื้นที่ โดยเฉพาะในบริบทของประเทศไทยที่มีความหลากหลายทางทรัพยากร วัฒนธรรม และชาติพันธุ์ การจัดการศึกษาที่เข้าใจและเชื่อมโยงกับภูมิสังคมจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย สอดคล้องกับบริบทชีวิตจริง และสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาชุมชนของตนเองได้อย่างยั่งยืน การบริหารสถานศึกษาจึงต้องเปิดพื้นที่ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรมและหลักสูตรที่ตอบโจทย์ท้องถิ่น พร้อมส่งเสริมการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติที่เชื่อมโยงกับประสบการณ์ตรงของผู้เรียน การดำเนินงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจะช่วยสร้างพลังร่วมในการเรียนรู้ เกิดองค์ความรู้ใหม่ และเสริมสร้างความเป็นเจ้าของร่วมในกระบวนการพัฒนา นอกจากนี้ แนวคิดภูมิสังคมยังเน้นการพัฒนาบนฐานความเชื่อในศักยภาพของมนุษย์ การเคารพความแตกต่าง การกำหนดชีวิตตนเอง และการใช้ทรัพยากรภายในชุมชนอย่างรู้คุณค่า โดยไม่แยกตัวโดดเดี่ยว แต่ร่วมมือกันอย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างความเข้มแข็งในระดับท้องถิ่นและประเทศ การบริหารสถานศึกษาที่สอดคล้องกับหลักภูมิสังคม

จึงเป็นกลไกสำคัญในการสร้างสังคมที่เท่าเทียม โปร่งใส และยั่งยืน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

แนวทางการบริหารสถานศึกษาที่สนับสนุนการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน

แนวทางการบริหารสถานศึกษาที่สนับสนุนการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน ควรมุ่งเน้นการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมเข้ากับการเรียนรู้ โดยจัดกิจกรรมและโครงการที่สะท้อนอัตลักษณ์ เช่น การเกษตรอินทรีย์ งานหัตถกรรม การสืบสานประเพณีและศาสนา รวมทั้งการเชิญปราชญ์ชาวบ้านมาถ่ายทอดความรู้ในห้องเรียน ด้านหลักสูตรควรปรับให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) โดยเน้นสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิต ผ่านโครงการบูรณาการ เช่น โรงเรียนสีเขียวหรือโรงเรียนปลอดขยะ ขณะเดียวกันการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นหัวใจสำคัญ โดยเปิดเวทีประชาคมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสร้างเครือข่ายกับองค์กรท้องถิ่นอย่าง อบต. วัด หรือกลุ่มเกษตรกร การบริหารจัดการต้องยึดหลักธรรมาภิบาล โปร่งใส ตรวจสอบได้ และมีส่วนร่วมพร้อมปลูกฝังจิตสำนึกให้แก่ครูและนักเรียน สุดท้ายคือการพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจด้านภูมิสังคมและการเรียนรู้เชิงพื้นที่ รวมทั้งสนับสนุนงานวิจัยเชิงพื้นที่เพื่อใช้ต่อยอดในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งภายหลังวิกฤตเศรษฐกิจปี พ.ศ. 2540 ประเทศไทยได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามศาสตร์พระราชามาใช้ในหลวงรัชกาลที่ 9 มาใช้เป็นแนวทางหลักในการพัฒนาประเทศ โดยเริ่มต้นจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 และขยายผลสู่การกำหนดนโยบายสำคัญระดับชาติ อาทิ รัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2560 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผน Thailand 4.0 ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ (SDGs) โดยเฉพาะการยุติความยากจนที่ประเทศไทยมีความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ การพัฒนาที่ยั่งยืนจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ควบคู่กับการสร้างจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม การลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อเพิ่มมูลค่าทรัพยากรท้องถิ่น พร้อมทั้งพัฒนาดัชนีชี้วัดที่สะท้อนผลลัพธ์การพัฒนาได้อย่างแท้จริงทั้งในระดับพื้นที่และระดับประเทศ (อิทธิศักดิ์ จิราภรณ์วาริ และศุภกฤต ทวีสง่า, 2557)

สรุปแนวทางการบริหารสถานศึกษาที่ส่งเสริมการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืนควรมุ่งเน้นการบูรณาการองค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมพื้นบ้านเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ โดยจัดกิจกรรมที่สะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชน เช่น การเกษตรอินทรีย์ งานหัตถกรรม การสืบสานประเพณีและศาสนา รวมถึงการเชิญปราชญ์ชาวบ้านมาร่วมถ่ายทอดความรู้ในห้องเรียน ด้านหลักสูตรควรปรับให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) โดยเน้นการอนุรักษ์

สิ่งแวดล้อมและการยกระดับคุณภาพชีวิตผ่านโครงการบูรณาการ เช่น โรงเรียนสีเขียวหรือโรงเรียนปลอดขยะ พร้อมกันนี้ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยเปิดเวทีประชาคมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสร้างเครือข่ายกับองค์กรท้องถิ่น เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบล วัด หรือกลุ่มเกษตรกร การบริหารจัดการควรรีดยึดหลักธรรมาภิบาลที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ และเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม พร้อมปลูกฝังจิตสาธารณะให้แก่ครูและนักเรียนอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ควรพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรให้มีความเข้าใจในเรื่องภูมิสังคมและการเรียนรู้เชิงพื้นที่ รวมถึงสนับสนุนงานวิจัยที่เชื่อมโยงกับบริบทท้องถิ่นเพื่อใช้ต่อยอดในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ประเทศไทยได้ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามศาสตร์พระราชานองในหลวงรัชกาลที่ 9 เป็นแนวทางหลักในการพัฒนาประเทศหลังวิกฤตเศรษฐกิจปี พ.ศ. 2540 โดยเริ่มจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 และขยายผลสู่รัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2560 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผน Thailand 4.0 ซึ่งล้วนสอดคล้องกับเป้าหมาย SDGs โดยเฉพาะการยุติความยากจนที่มีความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาที่ยั่งยืนจึงต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อเพิ่มมูลค่าทรัพยากรท้องถิ่น พร้อมทั้งพัฒนาดัชนีชี้วัดที่สะท้อนผลลัพธ์การพัฒนาได้อย่างแท้จริงทั้งในระดับพื้นที่และระดับประเทศ

ข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษา

ผลการสังเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างการบริหารสถานศึกษากับการพัฒนาภูมิสังคมพบว่า ปัจจุบันสถานศึกษาทั่วประเทศไทย กำลังเผชิญกับความท้าทายสำคัญในการบริหารสถานศึกษา ที่ยังขาดการเชื่อมโยงกับชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ การบริหารแบบดั้งเดิมที่มุ่งเน้นเพียงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ส่งผลให้นักเรียนขาดความเข้าใจและความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น ขาดทักษะการดำรงชีวิตที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และไม่สามารถเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืนได้ นอกจากนี้ ยังพบว่าการบริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ยังไม่มีรูปแบบที่ชัดเจนในการบูรณาการภูมิสังคม ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างการศึกษาในสถานศึกษากับความต้องการของชุมชนและการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับการศึกษาของจรีพร นาคสัมฤทธิ์ และคณะ (2566) ซึ่งเห็นว่าแหล่งเรียนรู้ชุมชนสะสมองค์ความรู้ภูมิสังคมและภูมิวัฒนธรรมไว้ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสังคมวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจ และด้านสิ่งแวดล้อม โดยองค์ความรู้เหล่านี้เกิดจากการบูรณาการในทุกมิติของการดำรงชีวิต เนื่องจากชุมชนมีวิถีการทำมาหากินที่พึ่งพิงและสอดคล้องกับธรรมชาติ ใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสมและพอเพียง พร้อมทั้งจัดแหล่งเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมผ่านการสนับสนุนของวิทยาลัยในการวางแผนการสอน จัดทำโครงการและประสานกับผู้นำชุมชนเพื่อใช้พื้นที่การเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นการค้นหาและศึกษาข้อมูลใหม่ในพื้นที่

ที่ยังไม่มีจุดเรียนรู้ หรือการใช้แหล่งที่ชุมชนเองยืนยันได้ว่ามีองค์ความรู้ เช่น สถานที่ บุคคล คนเก่ง ผู้รู้ และปราชญ์ชาวบ้าน ซึ่งล้วนเป็นคลังข้อมูลสำคัญต่อการพัฒนาหมู่บ้าน โดยเฉพาะบุคคลและสถานที่หลักอย่างบ้านผู้ใหญ่บ้าน วัด และโรงเรียนที่เป็นศูนย์รวมขององค์ความรู้ มีการบันทึกประวัติหมู่บ้าน อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ เหตุการณ์สำคัญ รวมถึงวิถีชีวิตชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

สรุป

การบริหารสถานศึกษาในประเทศไทย ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางภูมิศาสตร์และวัฒนธรรม ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้การจัดการศึกษาต้องตอบสนองต่อบริบทเฉพาะพื้นที่อย่างเหมาะสม เพื่อส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนในมิติต่าง ๆ ของภูมิสังคม การบริหารสถานศึกษาที่มุ่งเน้นการสอดคล้องกับภูมิศาสตร์ ชุมชน และวัฒนธรรมท้องถิ่น จะช่วยสร้างความเข้มแข็งทั้งในด้านการเรียนรู้ของนักเรียนและความร่วมมือของชุมชน ซึ่งจะ เป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว ดังนั้น การบริหารสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้าง การพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน เป็นแนวทางที่คำนึงถึงการบูรณาการระหว่างความรู้ ภูมิปัญญา ท้องถิ่น และแนวคิดสมัยใหม่ มุ่งสร้างการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องในทุกระดับ ทั้งผู้บริหาร ครู นักเรียน และชุมชน เป้าหมายคือการสร้าง “ระบบนิเวศทางการศึกษา” ที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ และตอบสนองต่อความท้าทายด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างแท้จริง ซึ่งถือว่าเป็นวิถีปฏิบัติ ที่สำคัญในการพัฒนาที่ต้องสอดคล้องกับ ภูมิสังคม อันได้แก่สภาพพื้นที่สังคมและวัฒนธรรม โดยบูรณาการหลักของการใช้ความมีเหตุผล การรู้ประมาณ และการมีเกราะป้องกันตนเอง ซึ่งทั้งหมดอยู่บนฐานคิดและปรัชญาของ "เศรษฐกิจพอเพียง" โดยคำนึงถึงขีดความสามารถในศักยภาพ ของการจัดการตนเอง โดยใช้คุณธรรม ปัญญา นำการพัฒนา ในขณะที่มีทั้งปราชญ์ท้องถิ่น และ ชุมชนหลายชุมชนที่กระจายอยู่ทั่วประเทศ ได้มีการสร้างสรรค์แนวทางในการพัฒนาตนเอง ชุมชน ท้องถิ่นที่สอดคล้องกับแนวพระราชดำริ รวมทั้งหน่วยงานทั้งภาครัฐ ธุรกิจ องค์กรเอกชน การพัฒนา ตามแนวพระราชดำริจึงเป็นทางเลือกหลักของการพัฒนาที่นำไปสู่ประโยชน์สุขของคนและสังคม อย่างยั่งยืน การบริหารสถานศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทและภูมิสังคมเหล่านี้ จะช่วยให้โรงเรียน สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างเหมาะสม ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการ พัฒนาทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณธรรมควบคู่ไปกับการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรใน ท้องถิ่นอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ ยังสนับสนุนการปรับปรุงภูมิทัศน์และสิ่งแวดล้อมภายในสถานศึกษาให้ เชื่อมต่อการเรียนรู้และการพัฒนาภูมิสังคมอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- จรีพร นาคลัมฤทธิ, ปันดดา ลาภเกิน, บุญธิดา ม่วงศรีเมืองดี, อารมย์ จันทะสอน, ปัญญา ไวยบุญญา, ศศิธร โคสุวรรณ, และประภัสสร ยอดสง่า. (2566). การจัดแหล่งเรียนรู้ภูมิสังคมวัฒนธรรมเพื่อการสอนสังคมศาสตร์. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 42(3), 325–339.
- ชยพล คำยะอุ่น. (2566). รูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม โดยเครือข่ายการศึกษาของโรงเรียนบ้านเสี้ยว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2. *วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ*, 16(2), 1–14
- ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์. (2567). การประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 5: ภูมิสังคม. *วารสารสถาบันพอดี*, 1(5), 30–40.
- ณัฐวุฒิ พันทะลี, วิรุฒ วิโรจน์, สุขพัฒน์ อนนท์จารย์, อาทิตย์ แสงแฉวก, เดชา นามวงษา และวีรณัฐพรหมจักร์. (2565). ความเหลื่อมล้ำทางสังคมไทยในยุคชีวิตวิถีใหม่ : Social Inequality in Thailand In The New Normal. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*, 5(2), 185–209.
- ปัญญาพงศ์ วงศ์ณาศรี, พระครูปริยัติธำรงคุณ (กำธร ทองประดู่), พระศุภชาติ (ธมมิสุโร) สำลีวงษ์ และปรรณพัชัญ จิตรจำนงค์. (2567). การพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21. *วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*, 4(2), 137–151.
- มนูญ มุกข์ประดิษฐ์. (2551). *ภูมิสังคมกับแนวพระราชดำริ*. สืบค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2568, จาก <https://www.hii.or.th/wiki84/index.php?title=ภูมิสังคมกับแนวพระราชดำริ>
- วิศรุต วัจคาม, สุชาติ บางวิเศษ, และจุฑามาส ศรีจำนงค์. (2025). แนวทางการบริหารโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1. *วารสารสังคมพัฒนศาสตร์*, 8(6), 54–67.
- ศาสตรา ปาสาบุตร, ศักดิ์พงศ์ หอมหวล, และวิมลมาศ ปฐมวณิชกุล. (2558). รูปแบบกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก บนฐานภูมิสังคมสร้างสรรค์. *Chophayom Journal*, 26(1), 145–155.
- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.). (2560). ๑๐. *ภูมิสังคม*. สืบค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2568, จาก <https://www.rdpb.go.th/th/King/หลักการทรงงาน-c24/๑๐-ภูมิสังคม-v9182>.

สำนักงานมูลนิธิชัยพัฒนา ร่วมกับ หลักสูตรวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาภูมิสังคมอย่าง
ยั่งยืน คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้. (2558). *โครงการหนึ่งทศวรรษการพัฒนาภูมิ
สังคมอย่างยั่งยืนตามรอยพ่อ เฉลิมพระเกียรติ 60 พรรษา สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยาม
บรมราชกุมารี*. สืบค้นเมื่อ 10 มิถุนายน 2568, จาก
<https://www.chaipat.or.th/images/stories/news/Information/2557/news-decade/news-decade.pdf>.

อัจฉรา นิยามภา. (2564). รูปแบบการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่สู่คุณภาพการศึกษาที่พึงประสงค์ ในบริบท
ที่เปลี่ยนแปลง. *วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ*, 14(2), 178–195.

อิทธิศักดิ์ จิราภรณ์วารี และศุภกฤต ทวีสง่า. (2557). ประเทศไทยกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน. *วารสาร
บริหารการพัฒนาวัฒนธรรมเชิงบูรณาการ*, 2(2), 1–15.

Anthony, W. P. (1978). *Participative Management*. Massachusetts: Addison-Wesly.

Kallio, K. P. (2018). Citizen–subject formation as geosocialization: a methodological approach on
'learning to be citizens. *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography*, 100(1), 1–16.

Supising, J., Boonrawd, S., Taweeboonyawat, S., Chaichana, P., Puthaprasert, C., & Kosanpipat, S.
(2024). School Administration Model in Driving the Sustainable Development Goals (SDGs).
Interdisciplinary Research Review, 19(4). 39–51

United Nations. (2018). *Issues and Trends in Education for Sustainable Development*. Retrieved
June 15, 2025, from <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000261445>.